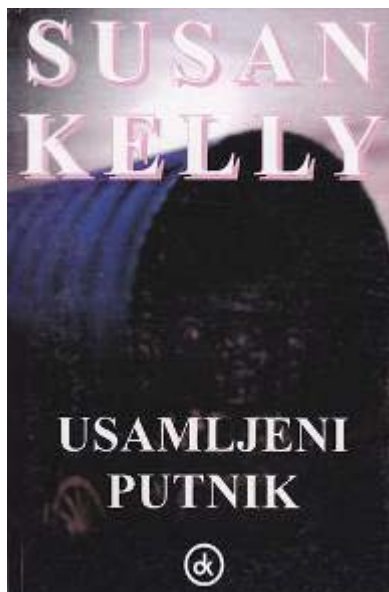

Susan Kelly
Usamljeni putnik

Gregory Summers: 1. The Lone Traveller

Približava se ljetni suncostaj i dvije skupine ulogorile su se u blizini Hungerofrda: new-age putnici sa svojim prikolicama s mirisom tamjana i Romi, spremajući se za ljetni sajam. Napetosti između građana i putnika već su visoke, a kada šestogodišnja Jordan Abbot nestane iz svoga doma u Hungerfordu, situacija postaje eksplozivna. Viši istražitelj Gregory Summers mora smiriti zaraćene strane i otkriti što se dogodilo s djevojčicom. Ali suočen s neprijateljstvom medija i prezirom lokalnog stanovništva, i sam je Summers izopćenik koji se bori protiv privatnih demona i javne gladi za osvetom...

*Za Francisa Clarkea Antonio i Kleopatra
Dolje do Gehena ili gore do Prijestolja,
Najbrže putuje onaj koji putuje sam.*

Rudyard Kipling, Pobjednici

Bilješka pisca

Pokušala sam se pridržavati topografije Hungerforda, Kintburyja i Newburyja, ali sam izmislila kameni krug Hungerford Commona koji je poznat kao Hungerfordska potkovića, te ljetni sajam koji se tamo održava za suncostaja. Fox Close, gdje žive majka i kći Abbot, isto je tako izmišljen.

Predgovor

Bilo je to mjesto žrtvovanja, prije dva milenija.

Nije bio kameni krug, već potkovića od koje su ostala četiri uspravna megalita od kamena dovučenog velikom mukom sa zapada, iz pokrajine Marlborough. Nadvratnika nije bilo jer su tijekom stoljeća uzimani za izgradnju ljudskih, a ne Božjih, nastamba. Oblik nije bio prepoznatljiv čak ni iz zraka. Nabasavši na njih slučajno, besciljni bi šetač opazio tek nekoliko čudno oblikovanih stijena razbacanih po Hungerfordskoj livadi i ne bi u njima vidio nikakvo značenje.

No, danas nije tako. Osunčani brežuljci obasuti su prikolicama i kamperima, dajući mu značenje. Petak je, devetnaesti lipnja; vrijeme je ljetnog suncostaja. Tu su dvije različite skupine: istinske romske karavane s pravim Romima, s njihovim konjima i plemenitim psima, njihovim nedokučivim govorom; new-age putnici sa zvončićima i ogrlicama, s kristalima i kariranom odjećom. Jednako prezreni od

poštenih poreznih obveznika Hungerforda, trebali bi biti saveznici, no pretvaraju se da jedni druge ne primjećuju.

New-ageri su ovdje kako bi oponašali, bez određena razloga, davno izumrle obrede koje ni sami ne razumiju, ali i zbog praktičnih razloga – kako bi prodavali vegetarijanske hamburgere iz svojih masnih kuhinja i usput nešto lakih droga. Romi su ovdje kao posljedica zamršena sustava putovanja koji se prenosi naraštajima, ali koji je ozbiljno načet nerazumijevanjem mjesnih vlasti i nenaklonošću policije.

Neposredniji je i isplativiji razlog njihova dolaska ljetni sajam; ne uobičajeni sajam s autima na sudaranje i vrtuljcima, već tradicionalan engleski sajam obrta i narodnih vještina – rezbarenje, rezanje ivera i pletenje košara; teretnih konja, glazbe, smijeha; piva i jabukova vina; hot-dogova i sladoleda; kuglanja za odojka i izložba sokolarstva. Većina će zakupnika štandova doći tijekom dana s jantarnim ogrlicama kućne izrade i ručno izrađenim košuljama, sa svojim nejednakim glinenim posudama.

Kampiranje ili zaustavljanje karavana inače je zabranjeno na Hungerfordskoj livadi, ali sajam se ovdje održava već više od dva stoljeća pa su izabrani nadglednici Port Downa pet dana svakoga lipnja obzirni i otključaju rampu kod Inkpen Gatea kako bi propustili konje.

Izdvojena od obje skupine, ne pripadajući niti jednoj od njih, nalazi se usamljena prikolica. Naizgled je romska, njezin konj na prekide pase od suše posmeđenu travu, vatra gori unutar kamena kruga, a na njoj lonac uskipjele vode. New-ageri kimaju njezinu vlasniku na pozdrav, dok im on bez riječi uzvraća. Remi mu se ne približavaju niti ga primjećuju, osim muškarca srednjih godina koji podsjeća na konjskog vidara. Pogledava u njegovu smjeru i zatim ispušta u svoju vatru žestok ispljuvak pa se okreće pokazujući rukom znak protiv uroka.

Prije dvadeset i pet godina na ovom je mjestu prinesena ljudska žrtva. Usamljeni je putnik odmazda ili možda pravda. Ništa se nikada ne zaboravlja.

Dva milenija, dvadeset i pet godina: razmaci se smanjuju jer će se na ovim brežuljcima prinijeti još jedna žrtva prije kraja suncostaja. Na kraju, više no jedna.

U Fox Closeu, društvenom naselju bungalova razmještenih u obliku potkove na rubu Hungerforda – iako ih sada nastanjuju uglavnom njihovi vlasnici – Jordan Abbot upitala je majku da li smije otići do općinske livade i tamo se igrati do večere, što je zapravo značilo da li može izaći i gledati Rome.

Stigli su toga popodneva u grad, upravo dok se Jordan vraćala iz škole pa je očarana gledala kako je mala žena u ciganskoj odori vodila za ruku tinejdžera, obilazeći od vrata do vrata i nudeći na prodaju kolčiće i drvene igračke – izrezbarene guske, krave, čak i jednog medvjeda. Nasmiješila se dječaku i on joj je uzvratio, rado, iako sramežljivo, te joj ponudio psića od hrastovine, a zatim ju je majka strogo pozvala da ih se kloni.

Ne, ne smiješ, reče Josie Abbot. Zašto? Zato... zato jer su prljavi, zato jer su stranci, zato jer nisu poput nas, zato jer otimaju djevojčice i prodaju ih. Zato jer krađu djecu.

To ne može reći, ne u devedesetima. Zato jer sam ja tako rekla. Zato jer će čaj biti gotov za pola sata. Zato jer će možda kiša.

Zato jer imaš samo šest godina i plave si kose i prelijepa si, i ako izgubim i tebe, umrijet ću.

– Voljela bih da sam Ciganka – izjavila je djevojčica – da živim u prikolici i prodajem neobične drvene igračke i da ne moram ići u školu.

Josie se nasmijala prisjećajući se kada je i ona o tome maštala. I to nikada ne odumre. I u odrasloj se dobi katkad javi želja za odlaskom sa zapuštenim Ciganima, oh!

– A smiješan bi dečko mogao biti moj brat – dodala je Jordan. – Ime mu je Lashlo. Rekao mi je. Pitala sam ga. Nije li to neobično ime? – Neobično je riječ koju je nedavno naučila i voli je upotrebljavati u svakoj prigodi.

– Vjerojatno je cigansko ime – reče Josie i objasni joj da dječak nije "smiješan". – On je mentalno hendikepiran, dušo. To znači da iako ima tako veliko i jako tijelo, u glavi je tek mali dječak.

– Dobro! – reče Jordan. – Mali se dječak može igrati sa mnom, a veliki dječak može pretući sve ostale velike, neobične dečke koji me pokušavaju čupati za kosu.

* * *

Na groblju pored crkve Sv. Marije u obližnjemu Kintburyu, stoji novi nadgrobni spomenik u jednom od posljednjih slobodnih kutaka. Bijel je i jednostavan, bez slika anđela s trubom, bez iskićenog pisma. Frederick Summers, piše, 1975.-1997., voljeni suprug i sin. A pri dnu "Jedan je čovjek volio tvoju dušu putnika". Ništa religioznog, iako tako zvuči i zavaralo je svećenika sve dok već nije bilo kasno. Ali to je moderan svećenik, ima diplomu iz sociologije, a ne iz klasika.

Čovjek koji je izabrao natpis ne vjeruje u Boga ili u bogove, a pogotovo ne one koji traže žrtvu, niti u dušu. Ne više.

Mali grm ruža raste pored groba, jedan bijeli cvijet u cvatu. Nema korova. Netko dolazi redovito.

A u Newburyju te večeri glavni policijski inspektor Gregory Summers, ljubljeni otac koji zna citirati Yeatsa, proživljava jednu od svojih najgorih noćnih mora, a ima ih mnogo.

1. Petak, 19. srpnja

Na sreću, prije dvije godine pohađao je tečaj o opsadama, znao je što bi trebalo poduzeti, iako te ništa ne može pripremiti za stvarnost kada te na nišanu drži čovjek koji je vjerojatno pomiren sa smrću i želi povesti nekoga sa sobom na taj put.

Nalazio se u penzionu na rubu grada. Mjesto koje se nije oslanjalo na turizam već na obitelji beskućnika koje je tamo slalo gradsko vijeće. Čisto i prilično udobno. Greg je vidio puno lošijih mjesta i odsjedao na gorim od ovoga. Soba – s erkerom, visokim stropom i duguljasta, na prednjoj strani zgrade – imala je tri uska kreveta, hladnjak, štednjak, umivaonik, ormar i komodu, stol i dvije nejednake stolice. Na stolu su se nalazili ostaci objeda.

Nešto slatko i kiselo.

"Nekoć je to morala biti ugodna prostorija", pomislio je Greg, "kada je ovo bila obiteljska kuća". Sada je ukrasna žbuka – uzorak cvijeća i lišća – otpadala u uglovima. Zidovi su bili poduprti kamejama. Bilo je i slika, a jedna od njih bila je i melodramatično "Sveto srce" s tim organom – punim, crvenim i spremnim na prasak. Pod je odskakao, poput plesnog podija između barskih stolova.

Imao je dosta vremena proučiti okolinu u ovih pet sati koliko je tamo bio zaglavljen. Prva dva sata bio je prestravljen, uvjeren daje lopov došao noću kada je bio najmanje spreman za njega. Zatim je strah prepustio mjesto spokoju, a zatim dosadi. Lupajuće srce i znojne ruke sada su se pretvorili u letargiju i upornu glad.

Penzion se nalazio na glavnoj cesti. Špica je odavno završila,

no ipak se moglo primijetiti da niti jedno vozilo nije prošlo satima. Vani se nije čulo turiranje, ili trubljenje, ili glasno mijenjanje brzina; izljevi rap-glazbe nisu remetili ljetni zrak kroz otvorena stakla automobila prije no što bi projurili dalje. U devet sati uvečer bilo je još svijetlo jer je suncostaj bio za dva dana. Da može pogledati kroz prozor, znao je, vidio bi na desetke policijskih službenika i službenica, ozbiljnih i tihih, kako drže palčeve za jednog od njih, nadajući se najboljem jer najgore nisu mogli ni zamisliti.

Glavni policijski inspektor Gregory Summers sjedio je najednom od kreveta i pokušavao misliti. Njegovi su školski učitelji često govorili da provodi previše vremena razmišljajući, što su mu poslije govorili i nadređeni dok se uspinjao ljestvicom činova. Ali kako se uopće može previše misliti?

Da je ciganski dječak koji je sjedio na stolici nasuprot njemu, taj s napunjenom sačmaricom, bolje promislio, ne bi ubio ženu koja je ležala na podu između njih, potrbuške; krv i raznesena unutrašnjost bili su skriveni ispod nje iako se mrlja širila po tepisonu. Glava joj je bila nagnuta na stranu i Greg je vidio koščato, blijedožuto, ne ružno lice s crnom kosom čija je jedna kovrča padala preko tamnog oka koje je sada zurilo u ništavilo.

Izgledalo je da mladić nema više od dvadeset godina, ali djeca su bila njegova, dvije curice koje su spavale udobno šćućurene na krevetu u uglu. Starijoj je moralo biti oko deset godina, izračunao je, pa je Huwie-Lee morao imati najmanje dvadeset i osam, možda i više. Žena srednjih godina, debela, crvenokosa Irkinja, vlasnica maloga hotela, tiho je plakala na trećem krevetu i križala se svako toliko, a lice poput tijesta bilo joj je smiješano u tragičnu masku.

Srednjih godina? Morala je biti njegovih godina, znači četrdeset i sedam.

Greg nije bio snažan muškarac, niti hrabar. Nije želio požurivati svoga suparnika i tako ugroziti živote svih u prostoriji. Opsada je zahtijevala strpljenje, postupno smanjivanje adrenalina i straha, vrijeme, kako bi čovjek s pištoljem shvatio bezizlaznost svoje situacije, potrebu da prevlada razum.

Pažljivo je premjestio težinu, mršava ga je lijeva polutka počela boljeti, i pištolj je odmah bio uperen u njegovo lice.

– Bum! Zaspao ću – reče uljudno – to je sve. Gladan sam. Nisam večerao. A ti? – Automatski je pogledao prema ostacima objeda, ali su plastične košarice bile prazne, polizane.

"Ja sam ljudsko biće, kao i ti. Imam iste nade i strahove. Jedem, serem, imam grčeve i vjetrove, dobivam gripu zimi baš kada ne bih trebao. Odlazim u kupovinu i čitam nevine i drijemam ispred televizora dok ne dođe vrijeme za odlazak u krevet. Ti ne želiš, zaista me ne želiš ubiti. Nevin sam".

– Huwie – reče kada mu ovaj ne odgovori – kako očekuješ da će se ovo završiti?

– Previše govoriš... – izustio je kada se starija djevojčica protekla na krevetu, izvijajući se poput plesačice, i zatreptala. Kad je odgurnula plahtu, Greg je vidio da na sebi ima samo majicu i gaćice od bijelog pamuka. Polako se izvukla ne probudivši sestru i otišla do Grega, trljajući oči kako bi odagnala san, procjenjujući stranca bez straha.

– Zdravo, srce – reče on – kako se zoveš?

– Romy.

– Moje je ime Gregory.

Gledala gaje radoznalo, oči su joj sjale oštroumnošću, a zatim je odlučila da joj se sviđa ono što vidi. – Imaš li ti malih djevojčica? – upita.

– Da – reče – dvije.

Znao je da Huwie Lee sluša njihov razgovor, iako se pretvarao da nije tako, pa se želio prikazati obiteljskim čovjekom s malom djecom koja ovise o sigurnom povratku kući njihova taticice.

– Kako se zovu? – upitala je.

– Anne i Louise – reče napamet. Uobičajena, osjećajna imena kakva bi bio dao kćerima da ih je imao, iako bi ih njegova bivša žena sigurno bila nazvala Melissa i Miranda.

– Koliko godina imaju?

– Anne je tvojih godina, a Louise dvije godine mlađa.

– Kao Bonnie? – pogledala je prema krevetu gdje je njezina mlađa sestra i dalje spavala.

– Da, tako je – reče s osmijehom. – Je li Anne kao ja?

– Ne baš. Ima plavu kosu i zelene oči, na majku. – Romy je bila tamna kako si uobičajeno predočavamo Cigane. Na njegovo iznenađenje, puna povjerenja popela mu se na koljeno i oslonila glavu na njegovo rame. Koliko bi djece njezinih godina, upitao se, pokazalo takvo povjerenje u doba kada majke neprestano upozoravaju na dražesne strance, na čovjeka u parku s vrećicom slatkiša? Želio je zaslužiti njezino povjerenje. Zagrlio je njezino mršavo tijelo. Bilo je dječaćko, ravno, bez naznaka puberteta ispod prljave majice.

– Jesi li još uvijek umorna, Romy? – upita, gladeći njezinu čistu, tanku kosu.

– Ne. Gladna sam... Tata, gladna sam. – Nije imala strada pred njim.

– Šuti, Romy. Daj. – reče Lee nervozno. Sjedio je pogrbljen i mršav na drvenoj stolici, s napetom sačmaricom među koljenima, sa zeleno-ljubičastom vrećicom u kojoj je nosio prokrijumčareno oružje ulicama i u kuću, odbačenom pored nogu. – Znaš da nema nikakvog jela. – Glas mu je bio umoran, kao i oči. Njegovo je tijelo odavalo poraz, a poraženi su opasni.

Greg je ljuljao dijete u rukama, uživao je u ljudskom dodiru koji nije već dugo osjetio, u ljubavi bez osobnog interesa i žudnje. Bila je vrlo lagana. Primijetio je ostatke starih modrica na njezinoj lijevoj nozi i slične žute tragove na njezinim rukama. Dodirnuo je jednu što je nježnije mogao, ali se trgnula i on je promrmljao ispriku.

– Zna planuti – reče bez ogorčenosti. Stavila je palac u usta. – Daya se satima nije pomaknula. – Greg je zaključio da govori o majci. Pogledao je Leea koji je odvratio pogled. – Mislim daje mrtva – nastavila je Romy vrlo činjenično. Tiho je ponovno zaspala oslanjajući se na njegovo rame.

Lee je napravio bespomoćan znak sačmaricom. – Drago je dijete – reče neprimjereno. – Vrlo je bistra.

– Vjerojatno se ponosiš njome. – Da.

Svi su bili umorni. Sada je bio psihološki trenutak da se sve ovo završi, ako Greg bude mogao pronaći prave riječi. Grlo mu se osušilo i shvatio je da ne zna riječi, samo beznačajne slogove. Pročitao je knjige, uvijek bavao je uloge, ali to su bile probe. Ovo je bila premijera i nikoga nije bilo u šaptaonici. Ako se zabuni, drugu večer nitko od njih neće dočekati.

– Kako očekuješ da će se ovo završiti, Huwie? – ponovno ga upita.

Mladi se muškarac uspravi. – Bez trikova!

– Znaš da ti je supruga mrtva, zar ne?

– Naravno da znam. Nisam glup. Upucao sam je, zar ne?

– Onda, kako očekuješ da će se ovo završiti? Voliš li Romy? – Da.

– Želiš li riskirati da ozlijediš nju ili Bonnie?

– Ne – reče nesigurno. – Nemam izbora, zar ne?

– Jesi li namjeravao ubiti suprugu?

– Ne... Došao sam po nju i djecu, ili samo po djecu. Romska djeca ne mogu živjeti u kućama, to im ubija duh. Poznavajući je, znam da bi ih bila dala u dom. Ponio sam sačmaricu da ne bi bilo

rasprave, ali je ona bila nerazumna. Borila se sa mnom, pištolj je opalio u njezina prsa. Glupača. – Glas mu je drhtao. Okrenuo se prema nepomičnom tijelu na podu kao da ga može čuti, glas mu je bio gotovo osjećajan. – Glupača si, zar ne Renya?

Kad se okrenuo prema Gregu, vidjele su se neprolivene suze zbog kojih su njegove crne oči bile još veće. – Nije važno što ću sada učiniti, je li tako? Ništa se ne može promijeniti. Zatvorit će me na dugi niz godina. Ja živim za otvorenu cestu. Umro bih na nekom takvome mjestu, pa zato mogu umrijeti i ovdje, brzo i čisto, i moje cure sa mnom. Bolje nego u kakvome dječjem domu.

– Postoji razlika – bio je uporan Greg. – Ako si Renyu slučajno ubio, onda to nije ubojstvo, već ubojstvo bez predumišljaja. Izaći ćeš za nekoliko godina. Možda ćeš se čak i izvući ako porota prihvati daje to bio nesretan slučaj. Ali ako dopustiš da se nešto dogodi djeci, ili vlasnici, ili meni, onda nema nade za tebe. – Susreo je mladićeve oči. Njegove su nepomično gledale pokazujući protivniku istinu bez grižnje savjesti. Policajci su bili najbolji lažljivci na svijetu, ne uzimajući u obzir njegovu bivšu suprugu.

– Šuti! – planu Lee, okrećući ponovno prema Gregu sačmaricu, iako je Romy poput štita ležala ispred njega. Greg je mogao zamisliti obje cijevi pune: jedna za njega, jedna za ženu; zatim dovoljno vremena da se ponovno napune za djevojčice, te na kraju za Huwiewa samoga.

Pričekao je trenutak da se smiri, pa se ponovno javio: – Neće još dugo čekati, Huwie. Još uvijek je dan, ali ne zadugo. Neće željeti ovo razvući na cijelu noć. Pod pritiskom su. Mediji su vani. Čekaju da se nešto dogodi. Vjerojatno su pozvali specijalce koji su sada na krovovima zgrada preko puta. Oni su uvježbani strijelci, Huwie, nisu kao ti.

– Ja sam vraški dobar strijelac. Bolje ti je da povjeruješ, muscro.

Na toj udaljenosti, Gregu je bilo jasno, nije mogao promašiti.

– Dovoljno dobar da gađaš zečeve, možda, ali oni su profesionalci. Ako se odluče upasti, pucat će da ubiju. Ako djeca poginu, i ja, kakva će to tebi biti utjeha?... Huwie, slušaš li me?

– Šuti, rekao sam. – No sada više nije bio tako odlučan. Nalazio se u velikoj rupi koja se brzo punila otpadnom vodom. Žudio je za odgovornom odraslom osobom koja bi mu pružila ruku i izvukla ga, a Greg je poznavao pravu osobu.

– Odloži oružje, Huwie, i svi ćemo izaći odavde, Romy i Bonnie i ti. Ja i gospođa McArthur. Ne želiš umrijeti, Huwie, ne baš, nitko od nas to želi, a pogotovo ne ovako. Govorit ću tebi u prilog, Huwie, na suđenju. Ubojstvo bez predumišljaja sa smanjenom odgovornošću.

– Bila je to njezina greška. – Mladić je počeo iskreno plakati. – Sve bi bilo u redu da nije odvela djecu od mene. Mi ne radimo takve stvari, mi Romi, ne trčimo u socijalu. One su moje kćeri, zar ne?

– Naravno da jesu – reče Greg – i moći ćeš ih vidjeti. Odloži oružje, Huwie. Na pod, između nas, i nogom ga odgurni prema meni. Sve će biti u redu. Obećavam.

Romy je nešto promrmljala u snu, nisu bile engleske riječi, bar ne one koje je on poznavao, i čvršće ga obgrlila oko vrata. Zadržao je dah na trenutak. Nastupila je potpuna tišina. Lee je položio pištolj na tlo ispred sebe. – Ako si mi lagao, muscro...

– Bez laži.

Mladić je nogom odgurnuo oružje. Greg je polako ustao. Još se uvijek nalazilo bliže Lee u nego njemu i postojala je opasnost da će se u zadnji tren predomisлити. Bilo je važno ne prestrašiti ga, i u sebi se molio da žena i dalje ostane tiha i mirna i da nikoga ne uspaniči, najmanje njega samoga. Položio je uspavanu Romy na krevet pored sestre. Podignuo je pištolj, otvorio ga, izvadio metke i stavio ih u džep. Vlasnica penziona ponovno se prekrížila i počela na glas moliti. – Zdravo, Sveta kraljice, majko milosrđa, pozdravi naš život, našu milost i nadu.

Greg je duboko izdahnuo. Zavrtjelo mu se od olakšanja. Nadglasavši ženino brbljanje, reče: – Digni ruke, Huwie.

– Tebi uzdižemo naše molitve, žaleći se i plačući u ovoj tužnoj dolini.

Mladi je čovjek poslušno ispružio ruke ispred sebe, glave pognute u tipičnoj pozi podčinjavanja pred čovjekom koji gaje pokorio. Greg je izvadio lisice iz džepa, koje je bio na brzinu ugurao pet sati ranije kada je napuštao postaju, uvjeren da je to nepotrebna predostrožnost. Neka mu to bude lekcija. Pričvrstio ih je Leeu za zapešća. Bila je to nova vrsta, one s kratkom i čvrstom šipkom među narukvicama tako da su vezale ruke blizu kao za molitvu.

– I okreni svoje milostive oči na nas.

Šuti, ženo. Za Boga miloga, samo šuti ili ću poželjeti da je momak tebe ubio. – Huwie Lee, uhićujem te zbog ubojstva. Nisi dužan ništa reći, ali može štetiti tvojoj obrani ako ne budeš odgovarao na upite.

Lee je naglo podignuo glavu i optuženički ga pogledao. – Rekao si ubojstvo bez predumišljaja!

– Bit će. Tužilaštvo će prihvatiti obranu pod ubojstvom bez predumišljaja, ali ja te moram uhititi zbog ubojstva. – Završio je nerazumljivo upozorenje i dodao s nadom: – Šuti i nemoj ni pisnuti dok ne dođemo do postaje i nađemo ti branitelja. – Okrenuo se vlasnici koja je još uvijek blebetala Djevici Mariji, želeći je zaposliti nečim praktičnim kako ne bi bio prisiljen udariti je. – Možete li, molim vas, probuditi djevojčice? Možete li ih dovesti? Bilo bi dobro da ih zamotate u plahte.

Muškarac poče nekontrolirano jecati zovući svoju mrtvu ženu. Greg priđe prozoru. Pažljivo ga otvori – nikada nisi bio siguran neće li tko od strijelaca biti sretan da može zapucati – i pogleda van. U trenutku je gomila zašutjela, stotinu se lica podignulo prema njemu na blagoslov.

– U redu je! – povika. – Izlazimo. Bez panike. Probuđena, Romy potrča do oca i obgrli ga oko struka, glave uronjene u njegov trbuh. Njegove su se sputane ruke morale provući pored njezine glave kako bi joj uzvratio zagrljaj.

– Sve će biti u redu, tajo – reče – sve će biti u redu. Gregu se očajnički pišalo.

Aparati su bljeskali sa svih strana kada je izašao na glavna vrata vodeći Leea ispred sebe. Dva su policajca odmah preuzela mladića i uvukla ga u stražnji dio kombija. Greg je pružio sačmaricu drugom policajcu koji ju je pridodao dokazima. Žena u civilu stroga izgleda pokupila je djecu i odvezla ih bijelim automobilom. Učinilo mu se da joj je kosa ljubičasta, ali to je mogao biti trik iščezavajuće svjetlosti.

Vlasnici penziona reče: – Trebat ću vas u postaji za izjavu. – Umorno je kimnula, iznurena od molitve.

– Greg, jesi li dobro? – Viši inspektor Stratton neopazice se stvorio pored njega, s voki-tokijem u ruci, a njegovo inače neodređeno lice, bilo je zabrinuto. Harry Stratton, četrdesetogodišnjak, obiteljski čovjek, ispravan. Sposoban viši okružni inspektor, no neće ići dalje. – Isuse! – nastavi – možeš li zamisliti koliko je sve ovo stajalo? Šef će poludjeti kad se vrati s golfa koji igra u Portugalu.

Greg je kimnuo slažući se sa svime. – Dobro sam. Možete spustiti naoružanu jedinicu. – Stratton je nekoliko minuta govorio u slušalicu koja je krčila, a zatim je Greg dodao: – Zadržite jedna ambulanta kola za mrtvu ženu.

– Ipak postoji tijelo?

– Njegova supruga. Čini se starijom od njega na prvi pogled. Rekao bih da se brinula za njega cijeli život. Slučajno ju je ubio usred svađe i podlegao panici jer nje nije bilo da mu kaže što treba činiti.

– Živjele psihobrblijarije – reče Stratton s osmijehom. – Jesu li djeca dobro, to je najvažnije?

– Dobro su.

– Ti si heroj. – Pogledao je uokolo na okupljeno mnoštvo zadržano iza metalne ograde. – Lokalni su ti TV novinari za vratom, Supermane.

– Nek' odjebu.

– Bolje da se toga riješiš ako želiš ponovno živjeti u miru. Idi, daj uljudni intervju, uzmi svojih petnaest sekundi slave...

– Petnaest minuta.

– Ako budeš imao sreće.

– Harry, je li netko rekao Angie?

– Ne, namjeravao sam, ali nitko nije odgovarao na telefon, a kada sam poslao djevojku do tvoje kuće, nije bilo znakova života. Ne zatvara li se supermarket petkom kasno navečer?

– Da, u dvadeset i jedan sat.

– Tako je. Nadam se da nije očekivala da ćeš je ti pokupiti.

– Imaju u poduzeću mini-autobus. Doći će njime ako ne vidi moj auto. Naviknula je na promjene plana u zadnji tren. – Uzdahnuo je i prošao prstima kroz svoju gustu kosu. – Drago mi je što je nije bilo. Ne želim da zna. Ima dovoljno briga.

– Čvrsta je – reče Harry – čvršća nego što misliš. Čvršća od tebe.

Greg je uzmaknuo jer mu je u tom trenutku gurnut pod nos dlakav, sivi mikrofون. Netko je uspio prijeći ogradu. Zapravo trojica: zvuk, kamera i kako se to ironično nazivalo 'talent'. – Glavni inspektore Summers? Adam Chaucer iz Newbury Newsmunda. Imate li što reći našim gledateljima?

Bezizražajno je rekao: – Policija Thames Valleya sretna je što je ovaj incident okončan bez dodatnih gubitaka života.

– Uhitili ste muškarca?

– Muškarac, Huwie Lee, nam pomaže u istrazi.

– Pravi ste heroj, gospodine Summers. – Greg ga oštro pogleda, ali izgleda da je mladić zaista to mislio, glas mu je bio pun poštovanja, a zgodno lice blago.

– Obavio sam posao najbolje što sam znao i mogao. Okrenuo se od kamera. Već se vidio na televiziji: mršavi muškarac 1,77 m visok, tamne kose koja je sijedjela na rubovima ali, hvala Bogu, nije se još povlačila; tamnih očiju, pravilnih, ali nezamjetljivih crta lica, uredna, uredska odjeća i ulaštene cipele. Izgledao je obično i trebalo mu je pola minute da se prepozna, kao da to lice nije svakoga dana gledao u zrcalu dok se brija.

Doviknuo je najbližoj policijskoj patroli da ga odbaci do postaje. Želio je dati izjavu i pobrinuti se za zatvorenike, pa stići kući prije nego što nevjesta vidi večernje novosti.

Nekoliko sati prije Josie Abbot stavila je na spavanje Jordan i ostavila svjetlo u hodniku kako bi joj ostao tanak, utješni trak svjetlosti pod vratima sve do jutra. – Laku noć, čvrsto spavaj.

– Mama? Mogu li do livade sutra? Mogu li na sajam? Lijepo te molim.

– Ići ćemo zajedno. Može?

– Može! 'Noć. Blagoslovio te Bog.

Josie je na prstima izašla, zatvorila za sobom vrata i otišla u dnevnu sobu gdje je bila upaljena televizija tek toliko glasna da ne probudi dijete. Gledala je Coronation Street. Zatim neku humorističnu seriju. Nije si mogla priuštiti izlazak, a nije ni htjela. Gdje bi i išla? Što je mogla očekivati tridesetpetogodišnja udovica s malim djetetom i bez novca?

Bungalov je bio malen: dvije spavaće sobe i dnevna soba, minijaturna kuhinja, skućena kupaonica i maleni vrt. Namještaj koji je donijela iz njihove kuće u Inkpenu bio je tada skoro nov, ali sada je već bio izlizan, a nije ga mogla zamijeniti. Odrekla se posla kako bi mogla odgajati Jordan, pretpostavljajući da će od Peterove zarade udobno, ako ne luksuzno, živjeti. Sada je primala mirovinu udovice s djetetom i socijalni dodatak.

Stvaraš si planove i oni se izjalove. Je li išta ikada u njezinu životu išlo prema planu? Bilo je, kao što bi to njezina kći rekla kada bi joj se nešto uskratilo zbog pomanjkanja novca, tako nepravедno.

Nešto prije dvadeset i tri sata, Josie je pogledala djevojčicu kao što je uvijek činila prije nego što bi i sama otišla na počinak. Bila je topla noć i, iako je prozor bio malo otvoren, Josie je zbacila svoj pokrivač na Snoopva i ležala je na desnome boku grleći svojim malim, blijedim rukama jastuk s crtežom Charliea Browna.

2. Petak, poslije

Angelica Summers pripremala je čaj od mente kada je Greg ušao u kuhinju. Mogao ga je namirisati. Nije pitala želi li i on šalicu, znala

je odgovor. Otvorio je hladnjak i uzeo pivo te stojeći pio iz limenke. Žena bi ga bila ukorila i rekla da upotrijebi čašu, ali Angie nije bila takva. Ona nije bila sitničava poput ostalih žena.

– Kasniš – reče bez predbacivanja.

– Vražja papirologija. – Poljubio ju je nevino u obraz. – Mislio sam nadoknaditi zaostatke jer si ti radila do devet, a onda sam zaboravio na vrijeme. Zato nisam došao po tebe. Žao mi je.

– Nema veze. Prebacio me zamjenik direktora. Mislila sam da si otišao do puba s Harryem Strattonom.

– Tko, ja?

Oboje su se nasmijali. Nekada, možda. Ovih je dana pio samo pivo; vino u posebnim prigodama. U kući nije držao alkohol.

Bila je srednjeg rasta, možda je imala 1,65 m, i smršavila je zadnjih godinu dana otkako je Fred umro, iako se brinuo da redovito jede. Imala je plavu kosu, više pepeljastu, učvršćenu ukosnicama – u skladu s pravilima o higijeni radnika supermarketa Savemore – što mu je govorilo da je toga dana radila na odjelu delikatesa. Kad bi je otpustila, padala joj je malo ispod ramena; ovako uhvaćena, davala je ušima izgled ranjivosti, s parom jeftinih, emajliranih naušnica – kičasti medvjedići – probodениh kroz rupe. Imala je velika usta s istaknutim zubima. Fred ju je zadirkirivao da bi mogla pojesti cijelu jabuku odjednom.

Imala je dvadeset i tri godine, bila je četvrt stoljeća mlađa od Grega. Njegov sin Frederick doveo ju je u kuću prije tri godine.

Odmah mu se svidjelo njezino ime: Angelica, s prizvukom slatkoće i božanstva. Frederick i Angelica – poput likova Jane Austen; Fred i Angie – dragi običan par iz susjedstva.

Fred – njegovo puno ime bilo je odveć pretenciozno za obojicu; izbor njegove majke Diane – odbio je s osamnaest godina mjesto na fakultetu ne želeći se zaduživati i dobio je mjesto poslovođe stažista u lancu supermarketa Savemore. Bilo je to perspektivno poduzeće. Prije tri godine počeli su širiti poslovanje na jug i Fred je slučajno postavljen za pomoćnika poslovođe podružnice u Newburyu,

novooizgrađene na velikome imanju pet kolometara izvan grada usred golema parkirališta.

Otac i sin bili su gotovo stranci jer je Fred živio s majkom od razvoda, kada su mu bile dvije godine, ali bili su prijatelji. Svidali su se jedan drugome. Nisu si sličili, Fred je bio puno jače građe, visok preko 1,82 m i snažan zbog svoje ljubavi prema ragbiju. Imao je majčinu svijetlosmeđu kosu, za koju bi zlobnici rekli da je mišja, njezine oči boje lješnjaka, zavaravajuće otvorene crte koje su joj omogućile da mu toliko laže tijekom njihova kratkog braka.

Gregory je očajnički želio pružiti sinu dom u četverosobnoj kući u Kintburyu, ali bojao se da će gušiti njegov način života; Fred je žudio živjeti sa svojim ocem-strancem, ali nije želio remetiti njegovo dugogodišnje osamljeništvo. Bilo je potrebno nekoliko krigli piva u pubu, zalivenih potom viskijem kod kuće da bi prebrodili svoju prirodnu englesku suzdržanost i dogovorili se na obostrano zadovoljstvo.

Tada je Fred prvi put spomenuo Angie.

– Angelica Lampton – razvlačio je ime poput svilene niti. – Nije li to glazba? A ne mislim na Andrewa Lloyda Webbera.

– Jako lijepo. Tko je ona?

– A znaš što još ljepše zvuči? Angelica Summers.

– Oh! – reče zaprepašten što je već došlo to vrijeme u životu njegova sina. – Čestitam.

– Polako, tata. Nisam je još pitao.

– Ali djevojke obično kažu da, zar ne?

Fred je bio veseo. – Koji si ti stari šovinist! Kada si ti zadnji put imao djevojku? Kada si zadnji put bio na generalki ili promijenio ulje?

– Ne sjećam se. Nisam već godinama.

Bilo je žena, naravno, na nekoliko tjedana ili mjeseci – večere, kino, šetnje, vođenje ljubavi koje nije bilo ekstatično, ali pružalo je zadovoljstvo. Uslijedili bi oproštaji koji su na neki čudan način bili lišeni osjećaja, više poput prepuštanja nego prekida. Bila su dva-tri sastanka u jednoj noći s kolegicama iz drugih okruga koje su dolazile na vikend-obuku; obično su bile udane žene, bez vezivanja, bez

zavaravanja. Ne zovi me, neću ni ja tebe. Niti jedna koja mu je nešto značila i nitko u zadnje vrijeme.

– Čime se bavi? – upitao je.

– Radi u supermarketu kao ja, većinom na blagajni ili na delikatesama. Premjestit će se ovdje sa mnom, ako sve bude išlo po planu.

Bio je razočaran, nadao se nečemu boljem za svog jedinca od trgovkinje.

– Znam da nam je samo dvadeset godina – nastavio je Fred – a ljudi se danas ne žele skrasiti do tridesete ili poslije, ne žele se vezivati u slučaju da naiđe nešto bolje, ali nema boljega, tata. Angie i ja želimo biti zajedno dok nas smrt ne rastavi.

I bili su.

Kada je spustila svoje zelene oči prema šalici, bockajući žlicom vrećicu čaja, vidio je mrlju sjenila na kopcima, koje se topilo tijekom dana i spojilo u nabor boje hrđe. Upitao se kojeg bi okusa bilo da joj poliže kapke.

Uselili su se k njemu odmah nakon vjenčanja. Ispraznio je za njih gazdinsku spavaću sobu s kupaonicom i premjestio se u drugu sobu u stražnjem dijelu kuće da ne čuje mlade ljubavnike.

Prekapao je po svojoj savjesti i zaključio da želi postati djed, uskoro, i da se zbog toga neće osjećati starim i raspadajućim, već dijelom kontinuiteta vremena i povijesti, da će mu unuča dati smisao životu koji je bio potpuno okrenut poslu. Angie je bila pametna djevojka, ali kako je dolazila iz obitelji bez oca, napustila je školu sa šesnaest godina da bi zarađivala za život. Činilo se da nema ambicija, a on se nadao da to znači i skoro osnivanje obitelji.

Nije bila uobičajeno privlačna, no muškarci pored kojih su njih troje prošli prve večeri šetajući se pored kanala, pogledavali su je, pa čak i one iznurene spodobе iz hidropatskog lječilišta. Nije se ulagivala muškarcima, nije ih primjećivala, imala je oči samo za Freda. Tada je razumio zašto se njegov ambiciozni sin zadovoljio trgovkinjom.

Isprva je bio uvjeren daje nekoliko godina starija od njegova sina, ali bili su rođeni u manje od mjeseca dana razmaka. Djevojke su brže

odrastale od momaka – jedna od zaista istinitih općepoznatih činjenica.

Bilo bi mu drago da joj može biti ocem, ali ona se navikla biti bez njega pa se morao zadovoljiti da joj bude prijateljem. U djetinjastim bi se svađama Fred žalio: – Uvijek si na njezinoj strani.

U devedesetima je bilo neobično da mladi par živi s roditeljima, i Fred je nakon godinu dana počeo govoriti o kupnji stana – da zakorače na prvu stubu kućevlasništva, kako je govorio, da budu bliže trgovini, prijateljima i poznatim lokalima Newburya.

– Ali sve će ovo biti tvoje jednog dana – rekao bi mu smijući se.

– Daj, tata – govorio je Fred – ti ćeš se jednog dana ponovno oženiti.

Angie je podržavala svoga svekra i govorila da nema žurbe i da im je dobro ovdje gdje jesu. Od početka ga je zvala Greg, a ne tata. Bilo bi to previše.

– Hoćemo li malo gledati vijesti? – Nakon tri godine u Thames Vallevu, izgubila je kratke, sjevernjačke samoglasnike, pravi kameleon. Izvadila je vrećicu čaja iz šalice i bacila je u smeće. On je u ruci zgužvao limenku piva i ubacio nakon nje. Trebalo je isprazniti kantu.

– Oh, to je tako depresivno – reče – politika i ostalo smeće.

– Neki od nas pokazuju zanimanje za vanjski svijet, Greg.

– Ne večeras, ljubavi.

– Dobro, neću te siliti ako dobivaš osip od Jeremva Paxmana. Stajali su i gledali kroz kuhinjski prozor na kojem nije bilo zastora i sjenila, ali ni pogleda. Travnjaci i gredice s cvijećem utonuli su u mrak. Vrt je bio velik i trebalo mu je posvetiti više vremena no što ga je on imao. Mislio je da penjačica lijepo izgleda sa svojim bijelim zvonastim cvjetovima.

Diane i on kupili su kuću nedugo nakon vjenčanja. Stajala je više no što si je mogao priuštiti, i bacila ga je u dugove – da bi zadovoljio njezine prohtjeve koji su bili više potrošačke nego putene naravi. Inflacija i promaknuća učinili su svoje i sada je imao vlasnički list gurnut u ladicu svoga radnog stola. Osjećao se tako odrastao tada –

dvadeset i tri godine, vodnik, svježe oženjen, s golemom hipotekom. Odraslije nego što se osjeća sada.

Danas je Diane živjela u vili u blizini Maidenheada i imala je stan u Barbicanu za operne večeri. Stvari su joj jako puno značile i drugi joj je supruga pružio u mjeri u kojoj niti jedan pošten policajac to ne bi mogao. Od početka osamdesetih nazivala se Diana, mislila je da ima više stila. Jadnica.

Angelica je na sebi još uvijek imala uniformu na zeleno-bijele kočke, propisnu i čistu. Skinula je čarape i noge su joj bile blijede i jedre sa zlatnožutim dlakama, stajala je bosa na terakotnim pločicama. Znao je da ne nosi ništa ispod uniforme i stajao je iza nje uzdižući joj odjeću uz bedra, osjećajući čvrstu i nepotamnijelu stražnjicu. Osjetio je da ju je stisnula tvoreći dvije udubine u mesu, on je palčevima masirao te udubine onako kako joj se sviđalo. Zatim je uvukao ruku među njezine noge i počeo je dodirivati prstima. Bila je vlažna, ali stisnuta. Nastavio je nekoliko minuta osjećajući da se sve više otvara njegovoj ruci, a prsti su mu prodirali u nju sve dok nije bio siguran da je spremna za njega. Otvorio je patent i izvadio svoju erekciju – vrlo moćnu, pomislio je, za sredovječnog muškarca nakon naporna dana.

- Summers, je li mali spreman? – upita. Bila je to njihova šala.
- Mogu li?
- Naravno.

Nagnula se naprijed kada ga je on gurnuo u uski prostor među njezina bedra, glavu je okrenula na stranu kako bi ga mogla vidjeti. Na trenutak ga je to podsjetilo na lice mrtve Ciganke, koje je stajala pod istim čudnim kutom, no nastavio je gledati u noć, gotovo slobodan, prije no što je zatvorio oči kako bi mu ostala osjetila uživala. Osjećao je jak miris mente. Sladak i kiseo.

Nikada je nije pitao kakav je ljubavnik u usporedbi sa sinom; može li se iskustvo natjecati sa željom. Nikada i neće.

Održavao je spor, ujednačeni ritam kakav je voljela. To mu je odgovaralo nakon napetosti prošlih sati kada je svaki njegov nagli pokret mogao biti i posljednji. Nespretno je počeo vaditi ukosnice iz

njezine kose i dopustio da padaju u sudoper, mrseći prstima ravne, tanke meke vlasi. Bila je tiha, njezino sve dublje disanje bilo je jedini znak da je bila svjesna njegove prisutnosti iza nje i u njoj, sve dok na kraju nije ispuštila divlji visok vrisak poput životinje otpuštene iz zamke. Stajao je tamo nakon što je i on završio, nepomičan sve dok mu mlohavi ud nije izašao iz nje. Brzo gaje uvukao jer je izgledao glupo tako viseći s neizbježnim iscjetkom na kraju. Nisu bile potrebne riječi zbog užitka ili bliskosti.

Umjesto toga rekao je: – Načas sam pomislio da ćeš mi zaspati.

– Ne. – Uspravila se i namjestila kosu. Potražila je u sudoperu mokre ukosnice i stavila ih u džep na prsima uniforme na kojem je bio logo supermarketa Savemore – prekriveni bijeli mačevi na zelenoj pozadini; vrlo ratnički. Na njezinoj lijevoj ruci nalazili su se vjenčani i zaručnički prsteni koje joj je Fred bio dao. Još uvijek ih je nosila, pretpostavljao je kao štit od vanjskoga svijeta.

Čaj od mente bio je hladan, ali ga nije stavila podgrijati u mikrovalnu već gaje ispila u jednom gutljaju. Sjela je na stolicu pored stolića za doručkovanje ne spustivši suknju. Mogao je vidjeti svjetlucaje svoga sjemena koje se sušilo na njezinim bedrima i stidnim dlakama. – Noge su mi hladne – požalila se. Kleknuo je i uzeo joj jednu po jednu nogu trljajući ih rukama, ljubeći prljave tabane i smežurane prste. Blago je puhnuo u bijele dlačice na listovima i one se naježiše.

– Dao bih sve da se mogu oženiti tobom – reče.

Slegnula je ramenima: – Bila sam vjenčana kao i ti. Mi se ne razlikujemo od homoseksualnog para.

Bio je zaprepašten. Trudio se da ne bude homofobičan, ali odrastao je u vrijeme kada je to bilo nezakonito i odvratno, i usporedba mu nije godila.

Ragbi je bio Fredova velika ljubav pa si je namjestio smjene prema treninzima, kao i Angie koja je glasno navijala i mahala klupskim šalom dok je on trčao, dodavao i zbijao se s ekipom. Greg je odlazio uvijek kada je mogao iako nije bio sportski tip – to je Fredu dolazilo s majčine strane, od one njezine rumene, jake braće.

Podcjenjivala ga je kao muškarca jer ga nije bilo briga tko će osvojiti kup i nikada nije uspio shvatiti zamršena pravila kriketa.

Niti godinu dana po dolasku, Fred je postao članom prve ekipe Newburya, ali mu je u drugoj godini igra pala. Naporno je trenirao, odlazio je u teretanu, trčao je, ali se brzo umarao i gubio je na kilaži. Kada u šest utakmica nije postigao ni pogotka, kapetan mu je rekao da se odmori, a u kući Summersovih nastala je sumorna atmosfera poput oluje na dan obiteljskog izleta.

– To su jake modrice – reče mu Greg jedne tople subotnje večeri u pubu. – Previše zafrkancije u svlačionici nakon utakmice?

– Ne znam kako sam ih dobio – odgovori Fred pregledavajući s iznenađenjem smečkaste otiske na rukama. – Stara Angie me opet tukla. Bože, baš sam spretn! Starim. – Ispio je čašu. – Mislim daje tvoja runda, gospodine.

– Trebao bi staviti arnike na to. – Njegova bi majka tako rekla.

Romvne su ozljede podsjetile Grega na oštećenu kožu njegova sina i na nadolazeće tjedne u kojima se modrice nisu zaliječile kao što će se zaliječiti one djevojčine.

Liječnik nije ni pokušao pružiti nadu. Ta vrsta leukemije udarala je brzo i smrtonosno, izgleda vrlo rijetko. Greg i Angelica testirali su koštanu srž, jedinu šansu za privremenu odgodu, ali niti jedna se nije podudarala. Dianeina, začudo, još je manje odgovarala. Ovisili su o ljubaznosti nepoznatih, a ona nije dolazila. Fred nije mogao vjerovati. Nitko od njih nije. Pa pobogu, bile su mu dvadeset i dvije godine. Kakav je to bolestan svijet bio kad je uništavao život blaga, bezazlena mladića prije nego što je započeo?

Greg je vidio svakakve strahote: došao je među prvima u Hungerford onoga dana kada je Michael Ryan izgubio kontrolu; vidio je oskvrnuta dječja tijela i izmučene ostatke nesretnih prostitutki, ali nikada nije upoznao istinsku ljutnju do toga ljeta kada mu je sin preminuo. Njegovo jedino dijete. Završetak loze.

Osjećao je da gaje Diane okrivljavala i razumio je; i on je sam sebe okrivljavao. Došla je na pogreb, ali nije željela poslije doći kući.

Bila je hladna prema Angelici kao majka koja je izgubila jedinoga sina zbog bezvrijedne djevojke.

– Frederick se oženio previše mlad – reče stisnutih usana kao da mu je to isisalo snagu.

Dobro je izgledala, pomislio je Greg bez požude. Imala je četrdeset i četiri godine, a izgledala kao da joj je trideset i osam, elegantna, nemilosrdno mršava. Pomislio je da još ne treba bojiti kosu, no kada to učini, znao je da će biti napravljeno stručno i skupo. Podignula se u društvu nakon razvoda, kao što je i željela, udajući se za jednog od muškaraca s kojim gaje varala u dugim noćima dok se on borio da Thames Valley učini sigurnijim mjestom za život.

Njezin se drugi brak doimao sretnim, što mu je govorilo daje krivnja bila njegova.

Fred je bio greška jer se Diane bojala rađanja, a još više gubitka stasa. No to je nije zaustavilo da ga potražuje u vlasništvo nakon razvoda. Nije značilo da ga ne voli. Nije imala više djece.

– Kakav gubitak – reče nepotrebno visokim glasom, što gaje natjeralo da pomisli da će uslijediti napad histerije. – Supermarket, za Boga miloga! Bio je pametan. Trebao je ići na Oxford i onda bi mu Daniel bio našao mjesto u svome poduzeću. – Kao da bi ga to bilo spasilo, iako tada ne bi bio sreo Angelicu Lampton.

Drugi joj je muž bio bankar u Londonu i član tamošnjega teniskog kluba. Greg nije bio ogorčen na njega: Daniel

Greenwood učinio mu je uslugu i, učinivši poštenu ženu od nje, uštedio mu je bogatstvo na alimentaciji. Rukovali su se pored groba i Danje suosjećao a da nije trebao ništa reći.

– Što ćeš napisati na spomenik? – upitala je Diane na odlasku.

– Nešto jednostavno. "Voljeni suprug i sin".

– Sin i suprug, misliš.

– Ne. Čovjek je suprug prije no stoje sin.

Gledala ga je, njezine oči boje lješnjaka sa zelenim sjenilom bile su pune prezira. – Ne budi glup, Gregory. Kako to može biti?

– Ne doslovce, naravno, Diane – Diana. – Brzo se ispravio jer je ona već htjela to učiniti za njega. Uvijek je sve doslovce shvaćala, bila

je to jedna od stvari koja ih je razdvojila, međusobno neshvaćanje. – Mislio sam daje to najvažnije o njemu.

– Što se mene tiče nije.

– Sviđa li ti se? – upitao je Angie kada se odvezla uz škripu guma mercedesa na pijesku. Slegla je ramenima. – Ne može ti se sviđati.

– Diana je slomljena srca, Greg, i ne može to izraziti, što još više boli. – Pogledala gaje sa strane ispod blijedih trepavica – bez maškare koja bi se razlila od suza. – Nekada si je zasigurno volio.

Zbunjen, reče: – Pretpostavljam da jesam.

Mnogo je ljudi došlo u kuću, uključujući sve Gregove kolege koji toga popodneva nisu bili na dužnosti. Policija se brinula o svojim ljudima, bili su obitelj. Jeli su zavitke s kobasicama i pili slatki sherry, a poslije čaj. Neki su kriomice donijeli boce pristojna pića, pravog pića, viskija i konjaka. Kada su otišli i posljednji gosti, s promrmljanim riječima utjehe na odlasku čovjeku koji se nikada neće utješiti, osjećao se pijano i neopisivo umorno.

Sjeo je u Fredov omiljeni naslonjač i plakao. Prišla mu je i za ruku ga povela do druge sobe, njegove sobe, i odvela u krevet, ali bio je previše pijan. Ostala je s njime cijelu noć, njezino golo tijelo uz njegovo. Ponavljao joj je "Volim te" dok nije zaspao usred rečenice. Nije osjećao krivnju, sram, ne tada. Bilo je kao da mu ju je Fred povjerio na čuvanje i njemu je bilo neugodno da to povjerenje ne može odmah konzumirati.

Probudio se žedan u zoru i osjetio da ga ona jezikom vraća u život, a zatim ga je opkoračila. Probijao se kroz nezamislivi mamurluk prema neviđenoj seksualnoj ekstazi, eksplozija u njegovu mozgu bila je mješavina orgazma i viskija. Posegnuo je za njom i poljubio je znajući kakav mu loš okus usta imaju, ali bilo mu je potrebno to sjedinjenje.

Držao ju je u naručju, kako mu se činilo, satima. – Dugo je vremena prošlo – reče na kraju.

– Da. Zašto si to sebi uskratio, Greg? Zgodan muškarac poput tebe?

– Štedio sam se – reče ozbiljno – čuvajući se kreposnim za tebe. – Bilo je to prije godinu dana i njegova se ljubav pokazala istinska i pravo otkrivenje.

Volio ju je, ali se nije smio njome oženiti. Stajalo je tako u Knjizi molitve, u Popisu roda i srodstva. Muškarac ne smije oženiti svoju majku, kćer, očevu majku, majčinu majku i tako dalje, do sinove supruge, preko majčine sestre i sestrine kćeri. Zabranu nekih čudnih sjedinjenja dobro su predvidjeli, ti bolesnici iz biblijskih vremena: koji bi se muškarac zdrava razuma oženio svojom bakom?

Levit, taj rastreseni liberal, predvidio je smrtnu kaznu za oboje.

Još jedan razlog više zašto ne vjerovati u toga ubilačkog Boga. Jesu li možda ti drevni mudraci razumjeli da brakovi sklopljeni u svibnju i rujnu ne funkcioniraju? A engleski je zakon preuzeo te zabrane, iako polovica njih nije krvno srodstvo, ali budući da su muž i žena jedno tijelo, voljeti sinovu ženu značilo je voljeti njegovu kćer.

Za to je bilo potrebno privatno rješenje parlamenta, vrlo skup i dugotrajan proces. Isto je tako znao da žuti tisak rado piše o takvim "zanimljivostima iz ljudskih života". Bilo bi to kao skinuti se gol na Piccadilly Circusu i vikati: – Gledajte me, starog bludnika koji se želi oženiti ženom svoga pokojnoga sina i koji ju je vjerojatno jebao i prije no što je jadničak umro.

Dobivao bi pisma puna mržnje od ortodoksnih kršćana, koja govore o mučenju seksualno neobuzdanih u plamenu pakla.

– Jesi li jeo? – upita.

– Da – slaže. Negdje tijekom večeri prošla ga je glad.

– Ali ima kosanog mesa s pireom koje se danas mora pojesti. Treba ga samo staviti u mikrovalnu. – Bio je naviknut na meso koje se mora pojesti istoga dana, prodano jeftinije uposlenicima pri zatvaranju. Jeo je i oštećeno voće.

– Nismo siromašni – puno joj je puta ponovio, ali dani u obitelji s jednim roditeljem učinili su je štedljivom.

– Dobro – reče, uzme posudu iz hladnjaka i stavi je u mikrovalnu pećnicu. Odjednom je bio ja c gladan.

Promatrao ju je ponekad s kolegama s posla. Druge su djevojke bile bučne i nasilne, s uobičajenom vulgarnošću mladih. Ona se nije isticala. Je li je on držao tihom na njezinu pijedestalu? Doma je bila zadovoljna matrona, udovica, nečujno se krećući po kući. Bila je to urota, mislio je, njih dvoje pažljivo su se kretali jedan oko drugoga. Bila je obična, morao se na to podsjećati, djevojka iz susjedstva, voljena zbog svoje običnosti poput većine žena. Brinula se zbog prištića na nosu, kao i druge djevojke. Bila je mrzovoljna prije menstmacije. Ostavljala je dlake u umivaoniku.

Ponekad bi joj se ljudi obraćali kao njegovoj kćeri. Jednog se dana istresao na ženu u trgovini koja ga je uljudno pitala za njezino zdravlje: "Do vraga, nije mi kći!" i izletio van bez novina. Sljedećeg se jutra otišao ponizno ispričati. Žena je samo jače stisnula ogrnuti džemper i pogledala ga prezirno, pa je sada novine kupovao u gradu.

Želio je da nešto napravi sa sobom, ali njezini su se planovi, mali ili veliki, uvijek izjalovili. – Mogla bih otići do Leeda za vikend – rekla bi, u posjet majci, ali bi onda odgodila. – Mogla bih pohađati večernju nastavu. Mogla bih učiti za pravnicu, učiteljicu, medicinsku sestru. – Složio bi se daje to dobra ideja. Bila je bistra, uzalud se trošila u trgovini. Ništa od toga nije učinila i on je mislio da s dvadeset i tri godine ima još cijeli život ispred sebe, no ipak je znao da će godine zastrašujuće brzo proletjeti.

Imala je novca. Primala je malu udovičku mirovinu iz mirovinskog fonda Savemora i imala je u banci jednokratnu pomoć od dvadeset tisuća funti zbog smrti na radu. Mogla je uzeti tri godine slobodno i otići na fakultet i planirati si drukčiji život.

– Htjela sam biti majka – govorila bi – ubrzo. Ali sada... – i on se složio da se to sada neće dogoditi. Bio je previše star da bi to još jednom prošao, previše zaposlen. Policajci su bili loši očevi i nikakvi supružnici.

* * *

Nikada nije odlazila na Fredov grob. Ne stoga što ga nije dovoljno voljela, već zato što gaje previše voljela. On je odlazio jednom na tjedan da bi očistio, počupao korov, zalio ružu. Sutra je subota. Otići će sutra dok je ona na poslu.

Pitao se što su njegove kolege znali ili naslućivali. Moralo je izgledati neuobičajeno to što ona još uvijek živi s njim, godinu dana nakon smrti supruga. Ili možda nisu ništa mislili. Možda nikada nisu ni razmišljali o njemu.

3. Subota, 20. lipnja

– Želiš li da dođem po tebe na posao večeras? – upitao ju je sljedećega jutra za doručkom.

– Ne danas. Pripremamo zabavu za Irene kojoj je danas posljednji dan. Udaje se sljedeću subotu. Nisam li ti rekla?

– Ako i jesi, zaboravio sam. Oprosti. Nisam mislio da djevojke to više rade, napuštaju posao kada se udaju.

– U sedn.om je mjesecu. – Ah.

– Pretpostavljam da zabava neće trajati dugo i da neće biti raskalašena.

– Bez gorila?

– Sumnjam, iako bi muški striptizer dobro došao.

– Toga nije bilo kada sam ja bio mlad – zagunđa – a niti ženskih izvan Sohoa. – Sada nisi mogao ni petkom za vrijeme ručka sigurno otići do puba a da ne naiđe neka ženska, nedolično odjevena u redarstvenicu, sa suknjom od uniforme izdignutom iznad stražnjice. Sve što kažete bit će skinuto. Gaćice! Skinute!

– Doći ćeš taksijem? – upita.

– Zadnji vlak ide u 23:40. Stići ću na njega.

– Molim te. Ja ću platiti. – Svi su za nešto škrti, ona je bila za taksije. To i oštećeno voće.

– Dobro – reče naposljetku, ustajući i bacajući ostatke doručka u sudoper. – Možeš me pokupiti. Kod White Bear a u jedanaest i deset.

Nemoj kasniti ili ću se vratiti pješice. – Nikada nije naučila voziti. Fred je bio malo šovinist i nije vidio potrebu za time. Nije imao namjeru dopustiti joj da ga igdje vozi.

– Nisam mislila da ideš danas na posao – reče primijetivši odijelo, čistu bijelu košulju i lijepu kravatu na pruge.

– Samo nekoliko sati.

– Nije valjda novi slučaj?

– Ne, ne. Samo moram dovršiti neke stvari. Dosadna papirologija.

– Bez spomena naoružanih muškaraca koji ga drže kao taoca.

– Mislila sam otići do sajma sutra budući da ne radim.

– Samo hrabri zaslužuju sajam.

– Je li ti itko ikada rekao da si duhovit?

– Ne baš.

– Pitam se zašto. – Pokupila je torbu i ispila ostatak kave. Mladi imaju željeznu probavu. – Slobodna sam sljedeći vikend – reče – bilo bi dobro kada bi i ti bio. Mogli bismo otići negdje, u Oxford, možda London, u kazalište... Greg, slušaš li me?

– Povest ću te gdje god želiš, slatka Angelico. – Opipao je džep odijela tražeći kutiju Chesterfielda i pozlaćeni upaljač, kojih nije bilo. Prestao je pušiti prije više od godinu dana kada je rak postao njegova stvarnost, ali bi to katkad zaboravio, pogotovo kad je bio nervozan jer je lagao, uvjeren da mu je čitala misli, daje vidjela kroz njega.

Čudno ga je pogledala preko ruba šalice, a on se trudio da izgleda sigurno i umirujuće.

* * *

Osigurao je noćni nadzor za Leea kako ne bi počinio samoubojstvo. Činilo se daje bio taj tip ljudi. Znao je što javnost misli o smrtima u pritvoru – da su im policajci malo pomogli i, u slučajevima osumnjičenih ubojica, da su uradili pravu stvar. Zapravo, bilo je to najgore što se moglo dogoditi u bilo kojoj postaji, osim

ubojstva policajca na dužnosti. Zaista razarajuće, s unutrašnjom kontrolom koje je bilo posvuda, poput uši.

Policajac nadzornik izvijestio ga je da je njegova mušterija bila tiha i da je spavao kao novorođenče.

– Bio je pravo zlato? – upita Greg.

Policajac je bez primjetne ironije odgovorio: – Da, gospodine. Upravo tako.

U devet je sati Greg bio u sobi za intervju s Harryem Strattonom, Huwieom Leeom i braniteljem po službenoj dužnosti, koji se izgleda dosađivao. Lee je svoju starost naveo kao 'trideset ili trideset i jednu', a adresu, bez iznenađenja, kao 'bez stalnog boravišta'. Priznao je bez ustezanja da je ubio suprugu. Pitanje je bilo kako ga optužiti, za ubojstvo bez predumišljaja ili za obično ubojstvo.

Ili je mogao uvjeriti dva cinična policajca daje cijela stvar bila tragična slučajnost?

Greg je bio ljubazan, nije izigravao dobrog policajca, ali je istinski suosjećao s čovjekom jer je i on jednom, prije dvadeset godina, prošao razdoblje od možda deset sekundi kada bi bio ubio Diane daje imao čime. Sva sreća da engleski policajci nisu bili naoružani, kao što bi američki kolege rekli – bili su razvedeni od Smitha i Wessona.

– Jesi li doručkovao, Huwie? – upita. Mladić odmahne glavom. – Nisi gladan? – Još jednom odmahne. – Šalicu čaja?

– Ne, hvala.

Kada je uključio rekorder i predstavio sve prisutne, reče: – Želim da mi ispričaš sve ispočetka, Huwie, počevši s time kako te žena napustila i uzela djevojčice.

– Bio sam tako ljut...

– Nemojmo sad o osjećajima, Huwie. Samo činjenice. Kako, kada, zašto, i te stvari. Započnimo s kada?

– Kampirali smo neko vrijeme pored Marlborougha, prije nekih tjedan dana. I tamo se održavao sajam.

– Kako odlučuješ kada i kuda nastaviti put? – upita, ne zato što je mislio da to ima veze s istragom, već jer je istinski bio znatiželjan.

Slegnuo je ramenima. – Krećemo kada Rufus to kaže, i kuda, ali uvijek smo dobro poslovali na sajmu u Hungerfordu.

– Rufus?

– On je naš vođa.

Kralj Cigana? Zvučalo je egzotično, ali je vjerojatno značilo da posjeduje više ćelavih guma od ostalih. – Rufus, što?

– Rufus Lee.

Postajalo je zamršeno. – On ti je što? Stric? Rođak?

– Daleki rođak, valjda. Lee je jedno od romskih prezimena. Polovica putnika koju se susreće prezivaju se Lee.

– Gypsy Rose Lee – doda Stratton.

– On je Revnin otac – reče Huwie. – Moj punac.

– Oh! – bio je to netko s kirnje Greg trebao razgovarati.

– Ne bi bio dopustio da oženim Revnu da nismo bili u rodu. – Ne?

– Ne. Mi volimo da su supružnici u rodu, pa makar se trebalo vratiti generacijama unazad da bi se to ustanovilo. Rufus i Orlenda su to jako cijenili.

Kao Andy i Fergie, pomisli Greg, Charles i jedna Diana. Što su ti ljudi mislili da jesu?

– Gospodin Lee obaviješten je... o uhićenju gospodina Leea – reče branitelj – i, naravno, o tragičnoj nesreći svoje kćeri. – Proučio je svoje nokte, naoko zadovoljan njihovim izgledom, kad je Harry rekao: – Nesreća, kako da ne. – Nedovoljno glasno da ostane snimljeno.

Gregory je izvukao sve, nit po nit. Huwie Lee imao je nezgodnu narav, bio je poznat po tome. Revna je to znala kada se udavala za njega, pa kako se onda poslije mogla žaliti? Nije time ništa mislio. Volio je svoju ženu, svoje kćeri. Ispadi su ljutnje bili jaki, ali kratki, poput bljeska, i nakon njih se uvijek duboko kajao.

Zašto je onda toga dana u Marlborough bilo drukčije, nije znao. Samo je Revna znala, a ona neće progovoriti. Da, bili su se porječkali toga jutra i, da, možda ju je malčice udario, ali ništa više. Ne, nije se mogao sjetiti zbog čega su se svađali. Ni zbog čega. Žene su se uzrujavale zbog stvari o kojima jedan muškarac ne bi dva put ni promislio i nisu pokazivale poštovanje kao nekada. Ne, bio je posve

siguran da djevojčice nije niti taknuo. Nikada. Romi nisu nikada tukli djecu; to su činili gorji.

Vratio s izleta u grad s ostalim muškarcima – malo su trgovali – kada je uvidio da je otišla s djevojčicama, da je prikolica lišena njihove ultraženstvene prisutnosti. Druge su žene rekle da su je pokušavale zaustaviti, što su vjerojatno i učinile, ali nije htjela slušati.

Trebalo mu je tjedan dana daje pronađe. Summers je doznao, nakon polusatnoga telefonskog razgovora toga jutra, daje otišla u jedinicu protiv kućnog nasilja u Marlborough i zatražila pomoć, ali je odbila podignuti optužnicu za tvorni napad. Možda policija pokrene istragu protiv napasnih supruga i bez suradnje supruge, ali nisu imali dokaza o dužem razdoblju zlostavljanja i mislili su da na sudu to ne bi prošlo. Prepustili su je Newburyu kako bi povećali razdaljinu između nje i nasilnika. Bio je to rutinski postupak; činjenica da je nasilnik nomad i da se kretao u tome smjeru nije bila u domeni te rutine.

Huwie je želio porazgovarati s njom, uvjeriti je, zadobiti njezin oprost, vidjeti cure.

– S napunjenom sačmaricom? – upita Harry Stratton. – Ideš li i inače tražiti oprost noseći smrtonosno oružje? Slušaj, momče, ako me ikada uvrijediš, ne trudi se da se ispričaš.

Tog su ga jutra izveli pred suce i dobili produženje pritvora. S mrtvom ženom i bez trajnog prebivališta, ostat će u zatvoru do suđenja. Naposljetku je Greg podignuo optužnicu za obično ubojstvo, zanemarujući oči ranjena psića koje su ga nazivale lažljivim smećem. Mislio je da će tužilaštvo prihvatiti izjašnjavanje krivnje za ubojstvo bez predumišljaja, kako bi se uštedjelo na vremenu, ali s njima se nije moglo razgovarati. Odveden je u zatvor u Reading u očekivanju suđenja.

– Hajdemo porazgovarati s Rufusom Leeom – reče Greg Strattonu na stubama suda – prije no što započne sajam nakon ručka, i pretražiti Leeovu prikolicu. Da vidimo možemo li naći dokaz za predumišljaj.

Neprestano je vidio mrtvo Revnino lice oštra profila s jednim mrtvim okom.

– Kako je mala Angie? – upita Stratton dok su se vozili prema ciganskome naselju.

– Dobro, hvala. U redu je.

– Ima li znakova novog muškarca u njezinu životu? – Što!

Strattonov je glas postao opravdavajući, iznenađen snažnom šefovom reakcijom. – Pa, morat će se i to jednog dana dogoditi. Mlada je i privlačna, a, znaš, priroda ne stvara lijepe cure da bi živjele poput časnih sestara. To ne znači da će zaboraviti nesretnoga Freda, ili ga prestala voljeti, već samo da je odžalovala i da je spremna započeti novu fazu života.

– Tko sada govori psihobrljarije? – upita Greg mrko.

– Samo nemoj da te previše potrese kada i to dođe, prijatelju, to je sve. Pruži joj podršku. Nemoj da misli da te time povrjeđuje i da osjeća krivnju. Vjerojatno ti neće biti ništa drukčije nego što bi ti bilo s vlastitom kćeri. Čuj, moja se četrnaestogodišnja kći počela viđati s nekim i to me strašno plaši, iako dečko ne izgleda niti dovoljno staro da bi sam mogao izlaziti.

– Mala Ruth? – reče Greg iznenađeno.

– Mala? Mora kupovati odjeću na odjelu za odrasle. A kada čuješ polovicu od onoga što se sve vani događa, dođe ti da ih ne pustiš ni preko praga. Kakvih perverznjaka ima okolo, pедера i luđaka i nasilnika. Gore je biti policajac, mi znamo što se sve krije ispod lijepo uređenih fasada. To me ozlojeđuje.

Zvučao je potišteno i Greg reče veselije: – Dobro, makar ima dečka daje zaštititi.

– Budi spreman, to je sve što ću ti reći.

Ali bilo je to nešto za što Greg nikada neće biti spreman.

– Što je to s ovim ljudima da me toliko ljute? – upita Stratton nakon što je parkirao automobil nekih dvadesetak metara od posljednje prikolice. Popravio je kravatu kao da ga ona može zaštititi od zaraze.

– To što si policajac – Greg otkopča pojas. – To je tvoj problem, a ne njihov.

– Pa dobro. Mogli bi svi skitati naokolo u vražjim nakićenim prikolicama, ne plaćati porez i krasti kokoši.

Greg se počne smijati. – Krasti kokosi? – Podignuo je telefon u automobilu. – Koji je ono broj Interpola?

– Jesi li čuo za nultu toleranciju?

– Da, i čuo sam da bi nam trebalo deset puta više ljudstva da to provedemo u djelo.

Stajao je gledajući uokolo dok je Harry razmetljivo zaključavao vrata automobila i još jednom provjeravao da li su dobro zaključana. Osam je ciganskih prikolica bilo razmješteno u krug, dok je stoka bila privezana u sredini. Većinom su to bili konji, ali i jedan magarac, čak i jedna koza. Dvadesetak metara dalje, s druge strane glogove živice, stajale su tri prikolice čiji su prozori bili zatvoreni kariranim zavjesama, a same su prikolice bile iscrtane cvijećem, pticama i runskim znakovima. Jedna je bila pokretna prikolica s nespretno ispisanim natpisom Ozy's Wholefood Veggie Burgers preko prozora za posluživanje zatvorenog roletama. Iznad kabine druge prikolice bili su muški i ženski znak, povučeni križ na vrhu jednog kruga i strijela na drugome.

"Jin i jang", pomislio je Greg, "linga i joni, uzrok polovice nevolja na svijetu".

Jedna je usamljena ciganska prikolica stajala zasebno, na mjestu gdje se pružao dobar pogled na ostale, kao da im je držala stražu. Ali stražarenje uvijek ima dva naličja – čuvati i zatočiti.

U daljini su muškarci i žene u odjeći jarkih boja iskrcavali štandove iz Volvo-karavana i izlagali svoje radove – keramiku, pletivo, slike, nakit, sva umijeća profesionalnih obrtnika – već uigranom brzinom, pogledavajući s vremena na vrijeme na sat. Službeno je sajam započinjao u podne, a bilo je već dobrano prošlo jedanaest. Dok je Greg promatrao, jedna je prikolica sa sladoledom polako skrenula s ceste na travu i zaustavila se kako bi pronašla najprikladnije mjesto. Gradska glazba Hungerforda se namještala, a jedan je od glazbenika veselo isprobavao instrument. Jedna je krava zalutala s Port Downa i uzvratila mu mukanjem u istome tonu.

Spremalo se još jedno dugo toplo ljeto koje je zadnjih godina podijelilo stanovništvo Engleske na one, većinom mlađe, koji su pozdravljali te klimatske promjene, odlazili u kavane na otvorenom i priređivali ulične zabave, i one, većinom starije, koji su se bunili daje vrtovima potrebna kiša. Greg je pretpostavljao da se Harry svrstavao u ove druge, dok se on, potajno, priklanjao prvima.

– Poput grafita – reče Stratton gledajući namršteno hipijevske prikolice.

– Pretpostavljam da su to njihove prikolice, pa mogu s njima raditi što ih je volja.

– Siguran sam da su neki od njih bili na prosvjedu u Newburyu, vjerojatno su kamenjem gađali nevine policajce. Višenamjenski izazivači nevolja.

– Ne znam, ali meni ne izgledaju kao neki idealisti. Mogao im je zagorčati život, tražiti potvrde za ispušne plinove, potvrde za uplaćenu cestarinu, kazniti zbog ćelavih guma, higijene hrane, jednako kao i zbog droga, ali zašto? Nisu mu učinili ništa nažao i nisu bili dijelom nijedne istrage. Uniformirani bi policajci to mogli napraviti da imaju vremena, da ima smisla i da žele povisiti broj uhićenja ovaj mjesec.

Glavni inspektor Summers imao je pametnijih poslova kojima se trebao pozabaviti.

Rufus Lee bio je visok muškarac, imao je nekih 1,95 m, pretjerano razvijenih ramena i ruku poput dizača utega. Ili staromodnog kovača. Kovanje je bio stari ciganski zanat, prisjetio se Greg, i oni koji se nisu preživjeli Lee, bili su Smith. Ime Rufus pogrešno gaje navelo da očekuje nekoga crvenokosog muškarca, ali Lee je bio, poput svojih sunarodnjaka, cmomanjast, ravne, zalizane kose i tako tamnih očiju da se nije moglo razaznati gdje završava zjenica, a gdje započinje šarenica. Zbunjujuće, kad sužavanje i širenje zjenica može toliko toga otkriti.

Koža mu je bila crvenosmeđa, zadebljala i gruba zbog godina provedenih na suncu. Brada mu je bila svjetlija od kose, s čudnom prugom sijedih dlaka. Bio je u pedesetima, pomisli Greg, iako nije pokazivao gubitak tjelesne snage.

Izazvao je macho duh u Harrya Strattona koji je ispravio leđa kako bi izgledao viši i istodobno se proširio nekoliko centimetara u ramenima. Lee je reagirao tako da je zauzeo agresivan stav s rukama na kukovima, zdjelice malko izbočene, a njegov je pas počeo neugodno zavijati. Greg je znao da se čvrsti dečki žale da ih drugi muškarci izazivaju na tučnjavu, ali nije vjerovao u to sve do sada. Osjećao se poput suca.

Rufus je prihvatio njihovo objašnjenje o podignutoj optužbi i pritvoru svoga zeta kratkim kimanjem. Bilo je nemoguće raspoznati mu na licu ili u očima ikakvu reakciju na brutalnu smrt kćeri, ikakve jake osjećaje prema muškarcu koji je to učinio. – Ako je Revna imala bilo kakav problem s Huwim – reče – trebala je doći k meni. Nije trebala trčati na policiju i u socijalne službe. Mi se sami obračunavamo s našim zlotvorima.

"Lijepa riječ", pomisli Greg, "zlotvori". – Kako biste se bili obračunali? – upita.

– On buba moju kćer. Ja bubam njega.

A koga Rufus izbuba, nije mu lako. Greg nije imao ništa protiv takve vrste istjerivanja pravde. Trebalo je upaliti kao prevencija, pa što je onda pošlo po zlu? – A što je s djecom? – upita. – Što se dogodilo kada je Huwie i njih počeo tući?

– Ne vjerujem. To ne vjerujem. Obožavao je te curice. – Ali najgori su kućni nasilnici bili, Greg je to znao, oni koji su se zaklinjali na ljubav između dva udarca, kao da je nasilje bilo najbolji ili jedini način izražavanja ljubavi. – Mi ne tučemo našu djecu – ponovi Rufus zetove riječi. – Nije to romski način.

Osvrćući se uokolo Greg je primijetio muškarca koji ih je gledao sa stuba izdvojene prikolice. Još jedan Ciganin, ne više mlad – Rufusovih godina – niži, možda oko 1,80 m, mršaviji, za svoju rasu blijed, bez brade. Nije se doimao nervoznim zbog policije, ili radoznao, ali je nepomično gledao u njihovu smjeru. Greg je osjetio da je Rufus pazio na njega i da ga namjerno ignorira.

– Slušajte – reče Stra tton, primijetivši i on tog muškarca, i svjestan pažnje koju su privlačili kod new-agera i obrtnika. Čudno

kako su ljudi na prvi pogled prepoznavali policajca, čak i u lijepom odijelu i čistom automobilu. – Bismo li mogli ući u prikolicu? Zbog malo privatnosti?

Lee očitó nije bio sklon otvoriti vrata svoje kuće za njih, ali naposljetku ih je poveo uza nekoliko drvenih stuba, otvorio vrata prema uskoj unutrašnjosti i provukao se kroz ulaz. Pas potrča cvileći za njim, ali odbačen postrance, ode se srditi ispod prednjih kotača. – Ne u prikolicu, mohardil – zaviče Ciganin.

Vrlo niska žena, nalik na Revnu Lee, ustala je kada su ušli puštajući da joj na tlo padne nešto stoje šivala, možda haljina za lutku. To je morala biti Rufusova žena i Greg nije mogao ne zapitati se, zbog dobrih četrdeset i pet centimetara razlike u visini, kako uopće mogu međusobno razgovarati, a o ljubljenju i parenju da se i ne govori. Bila je obučena u ono što je on smatrao tradicionalnom ciganskom nošnjom, sa skladno padajućim suknjama u više boja, šalovima i turbanom zamotanim oko glave. Bilo je to tim neočekivanije jer je Rufus, kao i ostali Cigani koje su vidjeli, izgledao potpuno uobičajeno u pamučnim hlačama s naramenicama, kariranoj košulji, s crvenim rupcem zavezanom oko vrata i prljavim čizmama – možda malo staromodno, ali ništa neuobičajeno.

Ustao je i visoki mladić, pognuvši glavu kako bi stao ispod stropa, poput Rufusa. Mogao je biti u srednjim ili kasnim tinejdžerskim godinama, imao je otvoreno lice i veliki smiješak, ali je nešto u očima nedostajalo.

– Moja supruga – reče Lee – i moj sin Lashlo. Malouman je. Politička korektnost još nije doprla do romskog naselja. Kao ni feminizam. Lee im je kratko kimnuo kako bi ih oboje otpravio i polako i jasno rekao je sinu: – Počni vaditi željezariju za sajam, Lashlo. – Dječak je spremno kimnuo, i napustili su prikolicu zatvorivši za sobom vrata.

– Imate li druge djece? – upita Stratton, a Rufus odgovori prvi put pokazujući osjećaje: – Više ne.

Greg je sa zanimanje gledao uokolo. Bilo je nekako zadovoljavajuće zbijeno. Sve je služilo za barem dvije svrhe, tako daje

sjedalo po danu postalo krevet po noći, a cijelo je vrijeme imalo ispod i prostor za odlaganje. Podsjetilo ga je na sretan tjedan koji su on i Fred proveli na splavi na Oxfordskome kanalu, kada je sinu bilo petnaest godina. – Smijem li? – i sjede ne čekajući odgovor. – Imate li i vi sačmaricu, gospodine Lee?

– Naravno.

Postojale su vrste ljudi koje su uzimale oružje zdravo za gotovo, većinom farmeri, zanemarujući njihovu smrtonosnost. Jednom je vodio postupak protiv nesvjesnoga zemljoposjednika koji je puštao svoju napunjenu sačmaricu na dohvat svakog petogodišnjaka. Da čovjek ne povjeruje.

– Pretpostavljam da nemate dozvolu za nju? – reče.

– Baš imam. Dozlogrdilo mi je da me vaši ljudi zlostavljaju zbog toga – uzdahnuo je. – Želite li je stvarno vidjeti?

– Ne, vjerovat ću vam na riječ. – Nije želio cjepidlačiti s ucviljenim ocem.

Lee reče: – Pa, kada moja žena može doći po curice, moje unuke? Pitanje je osupnulo Grega: – Ha?

– Revne nema, a Huwie je u zatvoru, stoga smo im mi najbliža rodbina. Očito moraju doći kod nas.

– Zbrinite su. Sinoć im je pronađeno sigurno utočište. Bijes je bljesnuo na licu Rufusa Leea, ali se istog trena svlada.

Taj je djelić sekunde bio zastrašujući i Greg se nelagodno promeškoltio na stolici. – One su romska djeca – reče Lee ledenom mirnoćom koja je bila još gora od kratkog bijesa.

– Pripadaju svojim. – Zatim doda hladno i s namjerom:

– Nećemo vam dopustiti da nam kradete djecu.

– Da budem iskren, to nije posao policije. Dat ću vam adresu i broj telefona socijalne službe i možete to s njima raspraviti.

– No nemojte se previše nadati – dodao je potihlo dok je pisao podatke. Ljubičastokosa žena koju je sinoć vidio ispred penziona iznaći će bilo kakvu ispriku samo da smjesti te dvije cure u pravu kuću s redovitim pranjem i, prije svega, odlaskom u školu svakog jutra.

– Željeli bismo pogledati Huwievu prikolicu – zaključio je. – Imam nalog za pretres. – Izvadio ga je iz unutrašnjeg džepa i pružio ga, ali je Lee samo odmahnuo i Greg ga pristojno upita: – Hoćete li nam je pokazati?

– Lashlo se tamo preselio – reče Rufus – Nema smisla da bude prazna.

Dječak se povukao u bivši dom svoje sestre i pogledao ih je kada su ulazili, a njegovo je iskreno lice bilo sretno što ponovno vidi svoje nove prijatelje. Prekapao je po dva velika sanduka puna željeznih drangulija – podmetača za čajnike, lopata za ugljen, neobičnih držala za vrata.

– Vi izrađujete ove stvari? – upita Greg, a Lee izusti neki zvuk koji je zvučao nešto kao "Tja!" Greg ga shvati kao negaciju. Lee je kupovao te stvari na veliko i prodavao po dvostrukoj cijeni sretnicima na sajmu. Nije bilo zakona koji bi to zabranjivao.

– Moja žena proriče sudbinu – doda Rufus a da ga nitko nije pitao.

– Gypsy Rose Lee? – nadoda Harry.

– Njezino je ime Orlenda.

"To objašnjava njezinu čudnu opravu", pomisli Greg s olakšanjem. Nije bilo ništa sablasno, bila je to njezina radna uniforma, kao Angelicina ili kreštavoplava uniforma s velikim sjajnim gumbima i smiješnom kacigom koju je on nosio osam godina na ulici, a sada mu se činilo da je bilo prije pola života, možda zato što i jest.

Pogledao je uokolo. Kako su, pitao se, dvoje odraslih i dvoje rastuće djece mogli živjeti u ovako malom prostoru?

– Mi provodimo što je više moguće vremena na otvorenom – reče Rufus čitajući mu misli. – Ljeti spavamo pod zvjezdama.

– Bog, Lashlo – reče Greg. – Ja sam Gregory.

– Bog, Greg'ry.

– Bi li ti smetalo da pogledamo malo po tvojoj prikolici? Dječak zatrese glavom, ponosan što može pokazati svoj novi dobitak. Uze jednu od kutija i iznese je bez muke izvan prikolice, iako je težila sigurno stotinu kila. Jedini su mu problem bila uska vrata, ali ju je nakon razmišljanja i mrgođenja ipak uspio progurati.

– Koliko godina ima vaš sin? – upita Greg kada je ovaj izašao.

– Sedamnaest.

– A mentalno?

Rufus slegne ramenima: – Možda šest.

– Neću vas više zadržavati – reče Greg. – Siguran sam da imate puno posla.

Lee nije zagrizao. – Lashlo će to srediti. – Sjeo je na krevet s kojega je napokon mogao držati uspravno glavu i gledao kako dva policajca započinju svoje metodično pretraživanje.

Što su se nadali da će naći? Neki pomno izrađeni plan koji je načinio Huwie Lee kako bi pronašao i ubio svoju ženu? Ovi ljudi nisu tako razmišljali. Živjeli su za trenutak.

"Postoje dvije vrste ljudi na svijetu", razmišljao je Greg nakon što je završio uzaludnu pretragu. "Oni koji su htjeli biti Cigani i pobjeći od svega, i oni koji nisu". On sam još nije bio odlučio kojoj skupini pripada.

Kada su napustili Huwievu prikolicu, Greg je glavom pokazao prema izdvojenoj ciganskoj prikolici, domu bljedolikog muškarca. Okrenuvši se prema Rufusu, upitao gaje: – Je li on u rodu s Huwiem?

– Nije!

– No on je jedan od vaših, a ne hipijevac?

Lee pijunu na tlo. – On nije naš rod i nije dobrodošao ovdje. On je mohardi – nečist. Rekao sam vam, mi se sami obračunavamo s našim zlotvorima i da nam je bilo dopušteno da se pozabavimo s njim prije dvadeset i pet godina, bila bi to prokleta dobra stvar.

– Njegovo ime? – upita Greg.

Prezirno se osmijehnuo i nevoljko rekao: – John Smith – i dodao – on je bavalengro.

– Molim?

– Duh je najbliža riječ, ali znači više od toga. To je zloduh koji donosi nesreću gdje god se pojavi.

– Očito je nešto napravio – reče Stratton dok su se vraćali prema automobilu. – Prekršio neki mračan ciganski zakon, obožavao krivo božanstvo. Da porazgovaramo s njime?

– O čemu?

– John Smith, vrlo originalno. Mogli bismo ga možda uhititi zbog toga.

– Prije dvadeset i pet godina – reče Greg zamišljeno.

– Ti si bio ovdje na dužnosti, zar ne Greg?

– Nezreli policajac u uniformi. – Samac bez ijedne brige na svijetu, još uvijek podložen aknama koje su mu bile krive što nije mogao odvesti djevojke u krevet. – Ne – reče – previše davno. No zato imamo arhive.

Pisane, računalske i, prije svega, ljudske.

Jedan od new-age putnika stajao je pored njihova automobila, naslonjen na haubu, muškarac preko trideset godina star, visok, mršav, duge, ispucale smeđe kose. Nosio je žuti kaftan preko svijetloplavih traperica koje su bile izderane na koljenima, maljava su mu prsa bila izložena poput majmunove stražnjice. Noge su mu bile bose i prljave, nokti su se svijali od dužine i bili su nepravilni.

Stratton se nakostriješi: – Mogu li vam pomoći, gospodine"?

– Baš sam vas htio pitati isto, dečki. – Imao je naglasak s atlantske obale, poput radijskog disk-džokeja, od čega su Grega prošli trnci.

– Sve je u redu, hvala – reče mirno. – A vi ste?

– Ja sam – što?

– Pitao sam kako vam je ime.

– Ozvmandius.

– Neobično.

– Zar ne? – Odstupio je okrenuvši dva prsta prema njima, pokazujući im znak mira. Stratton se vidno borio s porivom da mu uzvрати, ali se zadovoljio time stoje izvadio rupčić i obrisao mladićeve otiske s automobila.

"Ozymandius" se okrenu prema pet mladih žena koje su stajale oko prikolica i reče im nešto što ih je natjeralo u psihofanatični smijeh. Bile su raznolika skupina: dvije lijepe ali zapuštene, jedna svijetla a druga tamna, u trapericama i kratkim topovima koji su ostavljali golima njihove potamnjele trbuhe; jedna ozbiljna s naočalama i kratkom kosom odjevena u radno odijelo; jedna debela,

obješene kose i u indijanskom odijelu; jedna umjereno dopadljiva ako se ništa bolje ne nudi.

– Koja je njegova ptičica, što misliš? – upita Harry.

– Ah, sve. Pretpostavljam – reče Greg – Ozvmandiusov harem. – Bio je poput paše iz starog Bagdada, samo mršaviji. Debela se djevojka doimala loše volje i Greg se pitao dobiva li i ona jednaku porciju.

– Kakvo je to ime? – ispali Harry.

– Otprilike sere-mi-se-na-glupu-svinju.

– Natrag u Mili Lane?

– Da. Ja sam gotov za danas. Imam drugih poslova. Običi sinov grob, na primjer.

Nije, naravno, nosila uniformu kada ju je u jedanaest pokupio iz puha. Bila je sa sobom na posao ponijela odjeću za izlazak ili nešto što je njezin naraštaj smatrao pod time: traperice i uski crni top s protkanim srebrnim nitima koje su se svjetlucale u mraku. Kosa joj je bila raspuštena. Dodala je sloj šminke od jutros.

Mislio je da izgleda prekrasno.

Bio je točan, ali ga je ona već čekala na parkiralištu i smjestila se na suvozačevo mjesto s kišnim ogrtačem bačenim preko koljena iako nije bilo naznaka kiše već danima. Bila je oprezna djevojka. Nagnuo se i poljubio je u obraz. Hladno je to prihvatila. Malo je mirisala na džin.

– Zašto mi nisi rekao da si bio talac, Gregory?

Zvala ga je punim imenom samo kad je bila ljuta na njega ili u ozbiljnim trenucima. Ubacio je u brzinu i otpustio kvačilo. – Nisam htio da se brineš.

– Što misliš kako sam se glupo osjećala kada me Irene pitala da li je to bio moj tata na lokalnim vijestima sinoć, a ja nisam imala pojma o čemu govori? Zato mi nisi dopustio da gledam televiziju?

– Između ostalog – reče sjećajući se njihova slatka sjedinjenja pored sudopera i osjećajući male znakove uzbuđenja. Bila je subota uvečer, nije još bilo kasno, sutra se nije radilo. Rano lijeganje i dugo ostajanje u krevetu.

– Jesi li bio u opasnosti? – upita.

– Ne baš – slagao je.

– Bio si talac čovjeka sa sačmaricom koji je već jednom ubio i nisi bio u opasnosti?

– Bio je uplašeno dijete, ljubavi.

Bila je nezadovoljna. – Zašto imaš potrebu da... da me stalno štitiš, Gregory?

Nije odgovorio na pitanje jer je ona ionako znala odgovor; mislio je da je već dovoljno patila u svome kratkom životu. Umjesto toga rekao je: – Oprosti.

– Opraštam ti. – Nije zamjerala. Bila je to još jedna odlika koja ju je razlikovala od ostalih žena.

– Nadam se da si joj rekla da nisam tvoj tata.

Slegnula je ramenima. – Nisam se trudila. Usput, rekla je da si doista sladak, ali to mora da je bilo zbog glamura koji stvara nastup na televiziji.

– Da razjasnimo nešto. To je djevojka koja je već sedam mjeseci trudna?

– Aha.

– I udaje se sljedeće subote? – Aha.

– Krasno. Baš zavidim mladoženji. Dobar provod?

– Bio je striptizer. – Lice joj se razvuklo u osmijeh kada ju je ulična svjetiljka obasjala i oči su joj se vragoljasto zasjajile.

– Je li se potpuno skinuo? – upita suzdržano.

– Skinuo se do gaćica i tako malo poskakivao dok smo mu ih mi punili petacima...

– Oh, njega puniš petacima, a ja moram jesti oštećeno voće? – Nasmijala se. – Bande djevojaka me stvarno plaše. Radije bih svakog dana imao posla s nogometnim huliganima.

– Da, bilo je toliko bolje kada si ti bio mlad, prije Prvoga svjetskog rata. Tada su djevojke bile samozatajne i ženstvene i ozbiljne, i radile ono što su im veliki, jaki muškarci govorili.

– Dobro, dobro. Je li to sve što si dobila za svoj novac?

– Ne baš. Nakratko je skinuo i gaćice prije no što su se svjetla ugasila. Ništa o čemu bih mogla napisati izvješće.

– Što si mislila napisati? "Draga mama, večeras sam vidjela pišu nepoznatog muškarca"?

– To je staromodna riječ, dječja riječ.

– Piša? – Kimnula je. – Dat ću ti ja staromodno – mali, John Thomas, organ za reprodukciju, membrum virilis.

Zahihotala se. – Slatki, smiješni čovječe. A što daje tvoje ime John Thomas?

– Onda bi nagrabusila. Trebao bih ga uhititi za nedolično ponašanje.

– Osim što smo sve bile punoljetne, a ti imaš pametnijeg posla.

U tom je trenutku, kao da je želio potvrditi tu tvrdnju, zazvonio telefon u automobilu. Potiho je opsovao i zaustavio se pored ceste kako bi odgovorio. – Summers. – Slušao je, pa reče: – Što je čekala tako dugo da to prijavi? Dobro. Na putu sam za Kintbury, a zatim ću ravno otići do kuće u Hungerfordu. Daj mi adresu. U redu. Znam. Naći ćemo se tamo za dvadeset minuta.

– Poklopi slušalicu.

Rano lijeganje. Ostajanje u krevetu do kasna. Da, kako da ne. Reče: – Odbacit ću te kući, pa moram izaći.

– Shvatila sam.

Nije joj inače govorio o poslu, ali zbog nečega – možda zbog njezine pritužbe da se ponaša previše zaštitnički – joj reče:

– Dijete nestalo iz kuće u Hungerfordu. Šest godina staro.- Ispustila je zvuk zabrinutosti ili potresenosti. – Mislim da nije ništa strašno, ali izgleda da ju je majka stavila na spavanje u uobičajeno doba i nije primijetila daje nestala sve dok nije otišla provjeriti prije odlaska na spavanje. Navodno se obukla i iskrala kroz prozor.

– Šest godina?

– Šest.

4. Subota uvečer

Sviđao mu se Hungerford iako je prije jedanaest godina usamljeni mladić s poluautomatskom puškom Kalašnjikov AK47 uništio spokoj toga grada. Njegovi stanovnici otada nisu više isti. Toga je dana umrlo povjerenje – i nevinost. Ipak je sa svojim kanalima i rijekama, svojim prodavaonicama antikviteta, brežuljastom okolinom, bio pravo oličenje Engleske onakve kakva bi trebala biti, Engleske koju je Gregory Summers volio, civilizirane Engleske iz njegove mladosti.

On je svoj radni vijek proveo u Newburyu, a s policijskoga stajališta nije postojalo ništa što bi se preporučilo u tome gradu. Problem je bio autoput M4. Kriminalac je mogao stići u London za sat vremena, u Wales isto, ili u Birmingham ili Devon autoputom M5 za dva sata. Zračna luka Heathrow bila je na pola sata vožnje ili se dobrim državnim cestama moglo uputiti prema jugu do Portsmoutha ili Southamptonu. Da želite osmisliti mjesto iz kojega bi nitkov mogao najsigurnije pobjeći, osmislili biste Newbury.

Otmičar djeteta mogao je dosad već biti bilo gdje, ali o tome nije imalo smisla razmišljati. Treba započeti s pretpostavkom da je dijete samo odlutalo i da će se prije ili poslije samo vratiti.

Vozio se Ulicom High i skrenuo udesno prema skupini poslijeratnih kuća, jeftinijih od onih georgijanskih u središtu, manjih, bjednijih. Bilo je teško parkirati na skućenomu prolazu. Jedna je panda stajala upaljenih farova. Prepoznao je druga dva automobila jer su pripadala njegovoj postaji.

Pozvonio je na kućnome broju pet i brzo mu je otvorila policajka u civilu, Brabara Carey. Bilo mu je drago raditi s njome.

Bilo joj je dvadeset i osam godina, bila je iskusna i dobro se držala u teškom policijskom svijetu. Bila je privlačna i zabavna, neovisna i snažna. Nije ju nikada dva puta vidio s istim muškarcem.

Smatrala je, a o tome je slobodno govorila iako je nitko nije pitao, da su muškarci dobri samo u jednoj stvari, a mnogi od njih ni u tome.

– Reci – promrlja stojeći na vratima s rukama u džepovima. Druga vrata u hodniku bez prozora bila su zatvorena i osjećao se kao u ormaru. Ili u lijesu.

– Jordan Abbot, šest godina, jedino dijete samohrane majke Josie. Stavljena u krevet u devetnaest i trideset, po običaju. Majka ju je uobičajeno došla provjeriti prije odlaska na spavanje, nešto prije dvadeset i tri sata, vidjela daje nema, a prozor je bio širom otvoren.

– Je li ga pustila nezaključanog kada je stavila dijete na spavanje?

– Da, malčice otvorenog. Topla je noć.

– Znači netko je mogao doći po nju? Vidim da je s druge strane prolaza otvoreni prostor.

– Nemojmo trčati pred rudo. Upravo oprašuju prozor za otiske, izvana i iznutra.

– Je li se dijete obuklo?

– Nedostaju hlače od plavog traperera, bijela majica od indijskoga platna i njezine omiljene tenisice.

– Što navodi na to da nije oteta protiv svoje volje. Teško je obući dijete koje se otima.

– Mogao ju je prije onesvijestiti.

– Riskantno. Majka je mogla svakog trena naići. Stoga, trenutačno izgleda kao netko koga je poznavala i s kim je dobrovoljno otišla.

– Ili je otišla sama.

– Tragovi nogu?

– Nije kišilo danima. Tlo je veoma tvrdo – nastavila je svoju priču. – Josie je odmah nazvala policiju. Kako postaja u Hungerfordu ne radi, poziv je proslijeđen nama u Newbury i jedna su naša patrolna kola došla ovamo nakon deset minuta. Dečki su pregledali vrt i okoliš, nisu ništa našli, odlučili su da je stvar ozbiljna i pozvali krim-policiju.

– A ti si pozvala mene, što nas dovodi do sadašnjeg trenutka. Hvala, Barbara.

– Nadam se da nisi bio negdje u izlasku.

– Ja, ne. Ja ne izlazim.

– Spremamo se na ozbiljnu potragu, ali mislila sam da prije želiš porazgovarati s Josie. U dnevnoj je sobi.

– Kako ti se čini?

– Mirnija je no što bih željela, gotovo se predala. Pozorno ju je pogledao. Imala je instinkt kojemu je vjerovao.

– Što hoćeš reći, da ona stoji iza svega?

– Ne još, iako ne bi bila prva.

– Jeste li pretražili kuću? Ponovila je: – Ne još.

On potihom reče: – Ako je i bila ona, sigurno se riješila tijela prije no što nas je pozvala.

– Ljudi se uspaniče. Nismo uvijek racionalni u takvim situacijama. – On je mislio da je Barbara Carey uvijek racionalna. Okrenula se prema jednim od zatvorenih vrata – jeftina, obična drvena stvar, malo oguljena.

– Ovuda.

"Oko trideset i pet", pomisli. Prvi su dojmovi pristizali prije no što ih je mogao preraditi. Nije loše izgledala: niska, tamnoputa, meka i nježna, sjedila je uspravno na izlizanom dvosjedu pored neupaljena električna kamina, suhих očiju. Neugledna odjeća: sive sportske hlače i isprani crni pamučni džemper na V-izrez, prevelik za nju, možda od kakva muškarca, platnene natikače, probušenih ušiju ali bez naušnica koje bi ih ukrašavale.

Slika i prilika zapuštenosti, žene koja je odustala od borbe.

Barbara ih predstavi i os lavi same pokazujući znak policajki koja je pravila društvo go:pođi Abbot da pođe za njom. Sjeo je u naslonjač nasuprot nje i sagnuo se prema naprijed, preko smeđeg tepisona, kako bi iskazao povjerenje. – Ako mogu, postavio bih vam nekoliko pitanja, gospođo Abbot.

– Josie.

– Josie. – Pozorno ju je slušao dok mu je iznosila činjenice koje je već čuo od Barbare, tražeći proturječnosti, ali nije pronašao niti jednu. Nije joj smetalo ponoviti ih još jednom. Većinom je gledala u pod, ali gaje dovoljno puta pogledala u oči kako bi primijetio dobro skrivenu bol. Kad je završila priču, on reče: – Jordanin otac, jeste li ga zvali?

Ukočila se: – Kako? Prizivajući duhove?

– Žao mi je. – U današnje se vrijeme pretpostavljalo da su samohrane majke razvedene ili da se nikada nisu udavale, kao da mlade udovice nisu postojale.

– Prije osamnaest mjeseci. – Osvrnula se po skućenoj soti Kao da ju je mrzila. – Peter je bio vodoinstalater, samostalni, dobro mu je išlo. Poginuo je u prometnoj nesreći jedne večeri u prosincu, prije Božića, vraćao se kući s jednog hitnog poziva. Zbog pijanog vozača koji je dobio godinu dana zatvora Jer je lišio moga supruga života, a Jordan oca, i koji je odslužio sedam mjeseci u zatvoru otvorena tipa. – Greg je promrmljao nešto, nije bilo bitno što, sve dok je ton bio ispravan. — sad je ponovno na ulici, već godinu dana, odlazi na posao kao i prije, vodi ljubav sa ženom, igra se s djecom. Ime mu je Frank Meldrew, živi u Froxfieldu i misli da je bio oštro kažnjen što je uopće morao ići u zatvor, jer to je bila "stvar koja se događa".

– Jako mi je žao – ponovi. – Takve su izjave smiješne, uvredljive.

– Pete nije imao neko veliko životno osiguranje, mirovinu. Tko ima? Ne s trideset i pet godina. Ne razmišljaš o tome. Šest mjeseci poslije banka nam je zaplijenila nekretninu pod hipotekom, a gradsko nas je vijeće preselilo ovdje.

– Lijepo ste uredili – reče, a ona ga pogleda s nevjericom. Reče: – Zнала sam da mi neće dopustiti da je zadržim. Razmislio je: – Ne razumijem.

– Pokušavali smo godinama, znate, pokušavali i pokušavali bez uspjeha. Jordan je rođena umjetnom oplodnjom. Napravili smo to privatnim putem jer su liste čekanja u državnim ustanovama bile previše duge. Tu nam je otišla sva ušteđevina koja je trebala otići za osiguranje i mirovinu, ali nije mi žao. Ali kao da mi nije bila suđena, pa je ponovno odvedena.

Gledao ju je očaran, razumijevajući logiku krivnje. Većina je ljudi rođena nasumce, kad su im roditelji previše popili i nisu bili pažljivi, ili im je ponestalo prezervativa, ali Jordan je bila planirana i očekivana tijekom mnogo godina, vjerojatno uz mnoge lažne uzbune i neuspješna liječenja. Kako, ako nije bila suđena?

- Naći ćemo je – reče.
- Imate li djece, gospodine Summers? – Ne.
- Ženu? – Ne.

Pokušala se nasmiješiti. – Zadrži neženja?

- Ne – reče – ni u kojem smislu te riječi.

Ispričala mu je kako su toga popodneva prošetale do gradske livade, do sajma, njih dvije, ruku pod ruku, obje u ljetnim haljinama na cvjetove, sandalama na bosu nogu. – Bila je očarana Ciganima – reče Josie – onim pravim, mislim, s oslikanim prikolicama koje vuku konji, ne žicarima s dizel-kombijima.

Oni krađu djevojčice i prodaju ih.

- Je li razgovarala s ikim na sajmu?

– S nekolicinom. Kupila je neke jeftine, djetinje stvari, provozala se na teretnome konju i kuglala za prasca kojega, hvala Bogu, nismo imale šanse dobiti. Pojele smo palačinke s javorovim sirupom. Oslikali su joj lice 1a izgleda kao zec...

- Oprostite?

– Da, vidi se na vama da nemate djece. Nacrtali su joj crnu njušku i brkove, i par visećih ušiju ovdje – rukama je pokazala na obraze. – Vrlo je otvoreno dijete, nije sramežljiva, može sa svakim razgovarati.

Stoje sjedne strane bilo dobro, ali s druge opasno.

– Pogotovo s dječakom. Ima dječak, mladić, kasne tinejdžerske godine, ali s umom djeteta. Bio je očaran njome, pratio nas je neko vrijeme, gladio je po kosi i govorio "Lijepa, lijepa". Pretpostavljam, budući da su oni tako garavi, da im plavokosa djevojčica... Bila sam joj uvijek tu, ali nije izgledao opasno.

Oni nisu poput nas.

- Mislim da jest – reče Greg – bezopasan.

– Oh, i jedan joj je mujlcarac darovao izrezbarenu pištaljku. Smiješno, nisam mislila da Cigani ikad išta daruju. Htjela sam platiti, ali on se nasmijao, nije htio ni čuti. Rekao mi je da je i on nekada imao takvu djevojčicu, isto tako lijepu. Igrala se njome sve dok me... dok me nije izludila i izderala sam se na nju da prestaneš

Opipala je po strani dvosjeda. – Sakrila sam je nadajući da će je zaboraviti, evo tu je. – Pružila mu je drvenu pištaljku, dječju igračku kakvu godinama nije vidio, djeca su se sada igrala računalima i brdskim biciklima i figuricama Star Warsa. Razgledao ju je. Bila je predivna u svojoj jednostavnosti. Puhnuo je tamo gdje su dječje usne donedavno zviždale. Očekivao je kreštav zvuk, ali dobio je dubok, gotovo tužan. Bez razmišljanja stavio ju je u džep, a ona ga nije zaustavila, vjerojatno joj je bilo drago da je više ne gleda.

– Biste li ga prepoznali? – upita je.

– Bio je odijeljen od drugih. – John Smith, pomisli on. – Da – nastavi – mogu vam pokazati njegovu prikolicu.

– On je prodavao pištaljke, na štandu?

– Ne. Sjedio je na stubama prikolice kad smo prolazile i rezbario još jednu. Jordan mu je prišla i upitala ga što radi, a on je zazviždao melodiju, nešto veselo, i dao joj je.

Čudno da Smith nije poslovaio kao ostali. Pa zašto je onda bio tamo?

– Ali nekoliko njih mi se obratilo – nastavi Josie – govoreći mi kako je lijepa i kako donosi sreću. – Prvi ju je put izdao glas i vidio je kako zariva nokte u dlan kako bi zadržala suze, koristan trik koji je i on znao upotrijebiti. Naglo se digla i dohvatila uokvirenu fotografiju s bifea, te mu je pružila. – Iako, ako bolje razmislim, nisu rekli kakvu sreću.

– Lijepa je – reče s poštovanjem kakvo obični ljudi imaju prema ljepoti. Zapanjujuće plavokoso dijete u džemperu boje neba, koja je odgovarala njezinim očima. Otvoreno lice, ružičasti obrazi, pune usne razvučene u osmijeh, ne osmijeh kakav imaju nervozna djeca pred fotoaparatom. Jordan je imala nešto božanstveno u sebi, kao dar Božji. Vjerojatno ljudi kao što su bili Abbotovi ne bi krstili dijete Dorotea ili Teodora. Previše cifrasto.

Okrenuo ju je i pogledao naljepnicu na poleđini. Piers Hamilton. Fotograf. S adresom u Hungerfordu, Ulica High.

– Njezini baka i djed žive na Novom Zelandu, to su Petero vi roditelji, moji su umrli. Stalno su me gnjavili da nemaju njezinu

noviju fotografiju, tako da sam to načinila za njih prije tri mjeseca, nakon njezina rođendana i uzela sebi jednu. Ona im je jedina unuka.

– Mogu li je nakratko zadržati? – Kako je bila neodlučna, nastavi: – Čuvat ću je kao kraljevske dragulje. Dobro će se vidjeti u novinama ili na TV-u.

– Naravno.

– Iako vjerojatno neće do toga doći. Mnoga djeca nestanu i većina ih se vrati živa i zdrava za nekoliko sati.

Većinom stariji, dvanaestogodišnjaci, trinaestogodišnjaci, ali ne šestogodišnjaci. Stavio je fotografiju u džep uz pištaljku.

Ona reče: – Ali večeras nije tako izgledala. Večeras je izgledala kao zec.

– Još uvijek?

– Htjela sam joj to isparati prije spavanja, naravno, ali nije dala. Inače je poslušno dijete, ali kad nešto odluči... Bilo me je strah da će uprljati posteljinu, ali željela je biti zečić kada se probudi i naposljetku nisam imala srca uskratiti joj takvu sitnicu.

On upita: – Jeste li se posvađale?

– Svađa? Ne!

– Može biti neka beznačajna stvar. Djeca imaju drukčiji sustav vrijednosti. Nešto o čemu mi i ne razmišljamo, njih jako boli.

– Za muškarca bez djece – reče – znate prilično mnogo o njima.

On i Barbara povukli su se u automobil, zbog privatnosti, kako bi se posavjetovali, izmijenili prve dojmove, ali nitko nije htio prvi započeti. Reče joj: – Nazvat ću Angie da joj kažem da ću se vjerojatno zadržati preko noći.

– Da ne pomisli da si izašao s nekom drugom?

Zamišljeno ju je pogledao, pametna mlada žena u sivome odijelu i crnim čizmama na vezanje koje su mogle žestoko udariti. Tamna joj je kosa bila kratka i uredna, lice bez šminke, lice koje

je izvan dužnosti bilo lijepo, no sada je izgledalo vrlo poslovno. Bila je najpametnija osoba koju je poznao, ali njezine su oči, dok ga je gledala, bile i dobroćudne i pronicave, a on je bio umoran od laži.

– Znam da se doima prljavo – reče ponosno – ali nije.

– Živi i pusti druge da žive – odgovori mu. – Mari li itko uopće za takve stvari u ovo doba?

– Ljudi imaju različita mišljenja (a mnogima bi to bilo odvratno, poremećeno, više no valjan razlog za izopćenje), a ja ne želim da to bude glavna tema rasprave u kantini.

– Od mene neće čuti. Samo me nemoj gnjaviti kada se budem maznula s 18-godišnjim body-builderom ili 80-godišnjim svećenikom ili dominantnom lezbijkom.

– Ili sa sve troje?

– Ili sa sve troje.

– Dogovoreno.

Utipkao je kućni broj i čuo automatsku sekretaricu nakon dvije zvonjave. Pričekao je signal, razmišljajući kako je poruka bila duga i kako mu je glas službeno zvučao. Na kraju reče: – U krevetu si? Nažalost, ja ću biti zauzet cijelu noć, osim ako mi se ne posreći. Vidimo se sutra. – Zatim doda izazovno: – Volim te, Angel.

Odložio je slušalicu. Barbara mu reče: – Nema dovoljno ljubavi na svijetu, Greg, ne budi tužan i ne izigravaj Skandinavca.

– Ne. Ali u Švedskoj se vjerojatno možeš oženiti svojom nevjestom.

– U Švedskoj se vjerojatno možeš oženiti i svojom kćeri. Bio si dugo sam, zar ne?

– Ja sam usamljenički tip – reče.

Bila je to istina, iako je žuti tisak mislio da je usamljenik sinonim za ubilačkog psihopata. – On je usamljenik – komentirali bi susjedi nakon tragedije – uvijek se držao za sebe. – Kao da ih je to lišavalo odgovornosti za tragediju. Ljudi koji ga nisu poznavali, nazivali su Michaela Ryana usamljenikom, a on je zapravo bio samotan.

Zašutjeli su gledajući svoje kolege kako ulaze i izlaze iz bungalova. Nisu više mogli duljiti. Ona reče: – Je li dijete mrtvo?

– Što ti misliš?

– Mislim da jest. Mislim da je umrla ubrzo nakon što je napustila krevet.

– Imaš li adresu bake i djeda na Novom Zelandu?

– Ne. Ne misliš valjda da...?

– Isplati se provjeriti. Izgubili su sina. Možda žele jedinu unuku za uspomenu. – Bilo što, dokle god je samoga sebe mogao uvjeriti da je živa.

Barbara reče: – Što se mene tiče, Josie je još uvijek glavni osumnjičeni.

– Zato jer ne hysterizira? Tuga se izražava različito. Ona je već imala velik gubitak u životu, kada joj je suprug umro, a nešto takvo te ili uništi ili ojača.

– Ipak. Samohrana majka, bez novca, bez društvena života, bez muškarca koji bi se skrasio s tuđim djetetom. Ne treba ti puno da pukneš, i malo je dijete mrtvo prije no što shvatiš što se događa.

– Jalan pogled tužne usidjelice – reče. – Baš te žalim, Carey. Ta joj je djevojčica sve. I sam Bog zna što je sve prošla da je dobije. – Rekao joj je za umjetnu oplodnju.

– Tako znači – reče Barbara. – Pa ipak, Jordan je uzela sav njezin novac, mirovinu i novac za suprugovo životno osiguranje, i ostavila je u ovakvom siromaštvu. Ne krajnje siromaštvo ili oskudica, ali dovoljno mizerno. A to postaje tako zastrašujuće... uobičajeno.

Znao je na što misli. Izgledalo je da se sve češće događa u devedesetima. Ljudi su ubijali svoju djecu, ljubavnike i onda tvrdili da je to počinio neki zamaskirani provalnik, neki poludjeli vozač na cesti, neki drogeraš, neki skitnica. Njihovi su motivi bili nedokučivi, neobjašnjivi, trivijalni.

Ali samo je roditelj mogao znati kako te djeca mogu izludjeti, kako te nešto beznačajno može izbaciti iz takta.

Vidali su previše nasilja na televiziji, pomisli, stvarnog ili izmišljenog. Znali su kako manipulirati medijima, mislili su da znaju kako manipulirati policijom, iako bi ubrzo uvidjeli da su u ovom posljednjem u krivu. Novine su odavale dojam da su nasilni zločini svakodnevna pojava i zavaravali ih u pomisli da će se njihovoj priči povjerovati jer je to nasilje kakvo se događa svaki dan.

– Hoćemo li noćas sve blokirati? – upita ona.

– Šest joj je godina – odgovori. – Pretraživat ćemo noćas. – Otvori vrata automobila. – Počinjemo odmah.

5. Nedjelja ujutro

Vijest se brzo širila malim gradom cureći kroza zidove od kuće do kuće. Kada su Greg i Barbara sakupili svoje snage u Ulici High, negdje oko jedan sat ujutro, skupina od oko pedeset osoba, uglavnom muškaraca ali i nekolicina žena, već se bila okupila. Nosili su džepne svjetiljke, toplu odjeću, čvrste cipele i lica puna nakane. Trebalo je pretražiti veliko područje, a ti su ga ljudi poznavali bolje od njegovih ljudi i Greg nije htio odbiti njihovu amatersku pomoć.

Barbara je nesvjesno mazila bijelog medvjedića, najdražu Jordaninu igračku, onu s kojom je spavala. Danje psima kako bi mogli onjušiti djetetov miris. Josie se htjela pridružiti, ali su je nagovorili da ostane, da bude kod kuće u slučaju da se Jordan pokajnički vrati.

Nekoliko je uniformiranih policajaca iz postaje u Newburyu, po završetku smjene u dvadeset i dva sata, kada su čuli razmjenu poruka preko policijskih radiostanica, došlo pomoći i u nedjelju noć. Greg ih je želio zagrliti.

Netko tko je imao ključ otvorio im je baroknu gradsku vijećnicu da im bude sjedište. Barbara se smjestila za stol s telefonom u općinskom centru za informiranje. Muškarac srednje dobi, koji se predstavio kao mjesni novinar, sramežljivo je izvadio više mapa toga područja. – Pomislio sam da će biti korisno.

– Praktičar – reče Barbara – mislim da sam se zaljubila.

Pocrvenio je i otrčao u sigurnost gomile.

Greg je predstavio Barbaru i sebe i objasnio razlog njihova okupljanja za slučaj da netko to još nije znao. Tražili su djevojčicu, visoku oko 1,05 m, koščatu, plavokosu, lica oslikana poput

zeca, na sebi ima hlače s naramenicama od traperera, bijelu majicu i tenisice. Rekao im je da će Barbara ostati u vijećnici kako bi mogla primati izvješća i usklađivati potragu.

Podijeljena su područja pretraživanja pa su otišli u skupinama od dva-tri čovjeka, s policajcem ili vodičem psa gdje je bilo moguće. Nitko sam, osim jednog muškarca kojega su naizgled ispustili iz vida. Imao je oko trideset godina, bio je visok, zgodan, mršav, održavane svijetle kose koju je često rukom odmicao s očiju. Nosio je skupe traperice i kaput od, činilo se, kašmira. Bio je naizgled čovjek bez prijatelja.

Kada se s nesigurnošću okrenuo prema Ulici Park, Greg posudi Barbarin mobilni telefon, uze svoju svjetiljku iz prtljažnika automobila i potrča da ga dostigne. – Izgleda da bi vam dobro došao partner.

– Oh, hvala.

– Ja sam Gregory.

– Piers – spremno odgovori mladić. Imao je ugodan glas, zvučao je obrazovano, civilizirano, blago.

Nije bilo uobičajeno ime. – Niste valjda Piers Hamilton? Zaustavio se i s više zanimanja pogledao Grega: – Poznajemo se? Reče mu za fotografiju. – Onda vi poznajete Jordan?

– Nema mnogo ljudi u Hungerfordu koji je ne poznaju – reče mladić nastavljajući hodati: – Ona je stvarno sjajno dijete, stalno postavlja stotine pitanja, kao da je zaista zainteresirana, pametna pitanja. Uživao sam raditi s njome, pogotovo jer je tako fotogenična. Ne biste vjerovali kakvu djecu moram fotografirati, lica kakva samo majka može voljeti.

– Je li majka bila tamo s njome?

– Da, cijelo vrijeme. Draga žena. Ali... nekako tužna.

Greg je to shvatio kao nesretna, ne jadna kao što su Angie i njezine prijateljice upotrebljavala tu riječ, na njegovu žalost.

Znači, Josie je bila malodušna i prije ove večeri, možda potištena.

– Pokušala je koketirati sa mnom – doda Piers – ali nespretno i kod pogrešnog čovjeka, jadnica.

– Živite u gradu? – upita Greg.

– Iznad moga studija, pri vrhu Ulice High.

– Sami? – Da.

– Tko vam je onda rekao za Jordanin nestanak?

– Bio sam još uvijek budan, razvijao sam neke fotografije, poput noćne sove. Čuo sam strku na ulici, vidio ljude kako se skupljaju ispred vijećnice, pa sam izišao da vidim što se događa, nisam želio propustiti uzbuđenje. Čim sam čuo o čemu se radi, uzeo sam kaput i svjetiljku i pridružio se.

Nije ništa propustio u odgovoru kao da je, pomisli Greg, očekivao sva pitanja i pripremio se. – Imate li djece? – upita ga.

– Ne ja sam... hm – nakašlja se – mislio sam da ste shvatili. Ja "nisam tip za ženidbu", kao što su to nekad nazivali. – Nasmiješi se drsko prema Gregu, odjednom je izgledao vrlo mlado. – Što ste mislili zašto ni jedan drugi muškarac ne želi sa mnom nasamo u mrak?

– Oh!

Zaputili su se Ulicom Park, ulicom kojom se Greg prije dovezao, prolazeći pored utihnule policijske postaje koja se držala radnog vremena. Zaustaviše se kako bi pregledali pokrajnju ulicu koja je vodila prema željezničkoj pruzi. Bilo je dosta toga za pregledati, iza i ispod: parkiralište pored željezničke postaje, sada napuštene, posljednji je vlak odavno otišao; mali tvornički posjed; željezničku tavernu ispražnjenu za noć; skladište poljoprivrednih dobara, ambulantu St. John i skladište materijala za recikliranje prepuno raznobojnih tuba, novinskog papira i hrpa razbijena stakla.

– Nadam se da neću ovdje završiti – primijeti Piers. – S ostalim smećem.

Povremeno su dozivali djetetovo ime. Greg je požalio što nije upitao Josie ima li djevojčica nadimak – Jordy ili Jody ili nešto neprepoznatljivo.

– Hoćemo li prijeći prugu? – upita Piers nakon što su se uvjerali da se dijete tu ne skriva.

– To vodi prema kanalu – reče Greg – a drugi su otišli u tom smjeru. Obidimo ostatak Ulice Park i uputimo se prema gradskoj livadi.

S obje strane ulice bilo je prilaza, višekatnica iza kojih je valjalo pogledati, gradilište na brežuljku oko neupotrebljavane kapelice. Greg

je pokucao na vrata svake garaže u pozadini svakog prilaza i nježno dozivao: – Jordan? Sve je u redu, malena. Nemoj se bojati.

Piers, kojega je dijete poznavalo, svaki se put predstavio i dozivao: – Nisi u neprilici, Jordan. Nitko se ne ljuti na tebe.

Ne dobivši odgovor, naposljetku su prošli Downov prolaz i našli se na livadi. Greg je pogledao na sat, bila su skoro tri sata. Nitko ne može reći da nisu bili savjesni.

Mogli su čuti ostale pretraživače kako se međusobno dozivaju, desno od njih prema Port Downu, bljeskanje svjetiljki, lavež pasa, i lijevo pokrivajući područje od ceste do pruge u smjeru Dun Mili ustave. Ciganski je kamp bio mračan i tih, njegovi su stanari odavno bili u postelji, i bez znakova života u prikolicama. U obližnjoj se šikari nitko nije micao osim nekoliko malih glodavaca, a oni su obišli kamenu potkovicu zagledajući iza svakog monolita. Skoro su pali u jarak, a onda se zaputiše uz ogradu pregledavajući gustu živicu koja ju je obrubljivala.

Dolazili su u iskušenje da sve to malo ubrzaju, da idu prečacima, ali metodičnost je bila jedini siguran način, inače bi se možda sve moralo ponoviti ili bi se moglo propustiti nešto vitalno, pogotovo u mraku. Snopovi njihovih svjetiljki plesali su po tlu, križajući se s vremena na vrijeme poput krijesnica u vrijeme parenja, katkad bi se zaustavljali na nečemu što se poslije uspostavilo kao otpad. Usamljena tenisica nakratko ih je uzбудila, ali bila je prevelika da bi bila njezina, potplat joj je visio, vjerojatno ju je razlučeni trkač odbacio na licu mjesta. Zečevi, neočekivano uznemireni u ovo doba noći, zastajali su ukočeni na nekoliko trenutaka s izdignutim ušima, prije nego što bi otrčali dalje od pokretnih svjetala.

Vrijeme je brzo prolazilo, prvi su se znaci jutra pokazivali na istoku, ispred njih, kada ga Greg upita, nakon duge šutnje: – Dugo ste u Hungerfordu?

– Oko dvije godine. Trebam li vam sada reći da imam dosje? A suze i uzajamno optuživanje da pustim za poslije.

– Zašto? – upita Greg, potresen.

– Za udaranje radoznalih policajaca svjetiljkom po glavi na mračnim mjestima.

Greg se nasmija priznavši si da mu se taj čovjek sviđa. – Ne ako je njihova svjetiljka veća i teža od vaše, siguran sam?

– Nedolično ponašanje u javnom zahodu. Ispričavam se, trebao bih reći vrlo nedolično.

– Ah, to. – Bio je spreman ne miješati se u život homoseksualaca pod uvjetom da se oni ne miješaju u njegov, ali nije mogao razumjeti zašto ih je privlačio seks s potpunim neznancima u napučenim i smrdljivim javnim zahodima. Istodobno, nije vidio razloga zašto bi se trošilo vrijeme i novac policije u pokušaju njihova zaustavljanja, a pogotovo ne hvatanja u stupicu.

– Je li vas izliječilo? – upita.

Piers podigne obrve: – Od homoseksualnosti?

– Od nedolična ponašanja.

– Ne, ali me učinilo opreznijim – osmjehnu se Hamilton i reče visokim glasom: – Pokazat ću vam svoju svjetiljku, ako vi meni pokažete svoju. – Prije no što je Greg mogao smisliti odgovor, zazvoni mu mobitel. – Ah, spašen zvonom – reče Piers.

Greg ga je tapkajući tražio, moleći se da je to jedan od Barbarinih dečki, neki s kroničnom nesanicom, pretpostavljajući i sam da nije.

Najbliži je put bio doći do brane na kanalu i otrčati natrag po stazi za tegljenje prema Hungerfordsku mostu. Greg je to zaključio nakon dva neuspjela pokušaja da nađe put preko ili ispod pruge, koji su završili s njegovim razderanim rukavom i dubokom posjekotinom na prstu koju je zaradio na bodljikavoj žici. Kretali su se što su brže mogli po orošenoj travi, posk-liznuvši se s vremena na vrijeme. Piers je trčao bez napora, puno brže od Grega koji je ubrzo ostao bez daha. Izgledalo je da fotograf zna put puno bolje od svog partnera.

– Nemojte mi reći – reče Greg zadihano – da dolazite trčati ovamo.

– Katkad.

Tok je vode bio ravan i pri prljavu svjetlu zore Greg je vidio Barbaru puno prije no što ju je dostigao. Po njezinim tjelesnim

pokretima moglo se naslutiti da nije bila sretna. Pokazalo se da je bila u pravu, iako je znao da bi ona više voljela da se prvarila. S njom su bili policajci u uniformi i vrpcom su ograđivali mjesto zločina. Put je tu bio uzak, stiješnjen između ograde i vode, i prisutni su izgurivali jedan drugoga.

– Nisam siguran da to želim vidjeti – reče Piers zaustavljajući se.

Greg reče s nestrpljenjem: – Onda se vratite do brane i počite cestom. – Bar nije bio jedan od onih koji su voljeli buljiti.

– Ne, umoran sam. Ostat ću s vama. – U zoru su se već mogle vidjeti posljedice besane noći.

Sunce se probijalo na obzoru nakon najkraće noći u godini, kada su dosegli mjesto na obali gdje je ležalo tijelo Jordan Abbot, potpuno obučeno, na leđima, s jednom nogom savijenom ispod tijela, glavom pod nekim čudnim kutom, ruke s izjedenim noktima uredno prekržene preko trbuha. Nitko nije mogao zamisliti da samo spava, iako su joj oči bile zatvorene.

Jedna ju je bukva štitila od nevremena i, malo niže, šipak koji se bijelio od pupoljaka.

Lice joj je izgledalo i tragično i komično: crni nos više nalik psečjem nego zečjem s ružičastim nosnicama. Greg pomisli da sigurno mora biti mokra i hladna na dodir. Tri tamna brka bila su nacrtana na obje strane, a smeđo-bijele uši zaokruživale su njezino lijepo lice. Šminka nije bila razmazana, napravljena je da traje. Ne bi bila uprljala Josiene plahte.

Jedan je alzaški gonič režao na Grega, a on mu neuvjerljivo reče "dobar dečko". Barbara kimnu vodiču i on odvede psa. Greg je sisao svoj ranjeni prst iako nije više krvario, ali metalni mu je okus osušene krvi davao utjehu.

Tri mladca koji su je pronašli, stajali su očajni na puteljku. Bili su obučeni u traperice, bijele majice kratkih rukava i nekoliko brojeva veće karirane košulje, bijele tenisice koje su se doimale prevelikima za njihova stopala. Izgledali su kao da imaju sedamnaest godina, no Greg je znao da bi mogli imati dvanaest i više. Bio je navikao da ga adolescenti motre, ali to ga više nije nerviralo dokle god nisu bili

naoružani. Imali su kratko ošišanu kosu što je izgleda ponovno bilo moderno i što nije značilo da su bili skinhedsi. Gledao bi ih sumnjičavo da su stajali negdje na nekom uglu ulice, ali sada su se trudili da ne zaplaču.

Čudna riječ – mladac – kada se upotrebljava kao imenica. U samoj je svojoj definiciji imala negativni prizvuk. Nitko nikada nije govorio: – On je dragi mladac.

– Niste je dirali? – upita.

Bolno zatresoše glavama, a najveći od njih okrenu se osjetivši slabost pri samoj pomisli. Piers mu se htio pridružiti, aji mu Greg oštro kimne glavom da se udalji. Provukao se pored Barbare a da je nije primijetio, skrećući pogled s majušnoga tijela na obali i nestao brzim korakom prema mostu.

Barbara je gledala za njim nekoliko trenutaka, a zatim se okrene prema Gregu i upitno podigne obrve. – Tko ti je novi prijatelj?

Slegnuo je ramenima. Najveći se mladac vratio brišući rukom kisela usta, a žuta mrlja sjajila mu se na ovratniku.

– To su oni prljavi, jebeni Cigići – reče – oni stoje iza ovoga. Njegovi prijatelji promrmljaše nešto potvrdno. Greg se počeo između očiju, tamo gdje su mu trebale biti naočale. – Sine, imaš li kakve dokaze za to?

– Logično je, zar ne? – reče najmlađi dječak – Došli su prije dva, tri dana i onda se ovo dogodi?

– Da – srdito promrmljaše ostali. – Da.

Oni su stranci, pridošlice. Oni kradu djecu. Ali što je Rufus Lee bio rekao? Nećemo vam dopustiti da nam kradete djecu.

– Istražiteljica Carey će uzeti vaše izjave – reče Greg – ako biste pošli natrag s njom do grada. – Doda Barbari: – Ja ću ovdje pričekati patologa i fotografe.

Kimnula je bez riječi, okupila golobrade momke i odvela ih. Imala je i nezahvalni zadatak saopćiti novost Josie.

– Stoje ovo bilo? – povika Greg. Barbara se okrenu: – Što?

– Učinilo mi se da sam čuo zvuk, kao pucanj, negdje u daljini.

Oboje osluhnuše, ali ništa se nije čulo. – Vjerojatno sam umislio – reče.

– O, Sol¹ – započe Ozymandius kada su prve zrake sunca obasjale kamenu potkovicu – jaki oče sviju nas, zaštititi nas.

– O, Sol, zaštititi nas – ponoviše djevojke.

– O, Gaia², slatka majko sviju nas, hrani nas.

– O, Gaia, hrani nas.

Nosile su šarenu odjeću, dok je muškarčeva odjeća bila bijela s crno utkanim ninskim simbolima. Okrenuo je lice prema suncu, zatvorenih očiju, i počeo se njihati i blebetati na nekom čudnom jeziku dok su djevojke plesale u krug oko njega. Iz jednog je rekordera počela odzvanjati glasna glazba, možda pjesma kitova ili kruljenje utrobe majčice zemlje, ništa melodično.

– Daj nam svoju snagu – zapovjedi Ozymandius svojim pseudoameričkim naglaskom. – Preplavi nas svojom moći. – Poče odurno njihati kukovima, a djevojke odbaciše odjeću, ostajući gole, iako su se neke osjećale udobnije od drugih.

– Služimo te našim tijelima... – Zvuk napinjanja pištolja nekoliko centimetara od njegove glave, otvori mu oči i on reče rastegnutim dorsetskim naglaskom: – K vragu! Ne možeš tu sivar uperiti u mene.

– Znaš li koliko je sati? – upita Rufus smireno.

– Izlazak je sunca – reče new-ager – za suncostaja. Kada su snage prirode u zenitu i mi...

– Pun si sranja! Nećeš mene zavarati, sine. Sve što tebe zanima je tucanje ovih glupih ovaca. – Djevojke su na brzinu dohvatile odjeću i stajale su s njome zaštitnički je pritisnuvši o grudi, izgledale su posramljeno. – Rituali plodnosti? Jesam li u pravu?

– Pa, naravno...

– Ne želim ti pokvariti zabavu, sinko, ali ne mogu podnijeti tu vražju buku u cik zore, a ne može ni moja žena, a ona je dosta toga

---

¹ Španj. sunce, nap.prev

² Geja, u starogrčkoj mitologiji božica zemlje, nap. prev.

prošla u ovih zadnjih nekoliko dana. – Okrenu se i ispali metak kroz zahrđalu stranu jedne prikolice, a sve ptice i životinje u krugu nekoliko milja utihnuše. – Skupi prnje. Jasno? – Nijemo kimnuše, a Rufus se okrenu i ode bez osvrtanja, čovjek koji je naučen da ga se sluša.

– Ne može on s tobom tako razgovarati, Clive – reče jedna od ljepših djevojaka, ona tamnoputa, kad je bila sigurna da je ne može čuti. – Ovo je slobodna zemlja.

– Pokvario nam je raspoloženje – reče Clive-Ozymandius razdraženo i ugasi rekorder. – Idem nazad u krevet. – A ljepuškastu brinetu upita: – Ideš li, Cathy? – i uputi se prema svojoj prikolici, ne onoj oštećenoj, pretpostavljajući njezino odobravanje. Nedugo zatim ona potrči za njim, ostavljajući ostale četiri da namrgođeno gledaju za njima.

– Mrtva je između četiri i šest sati – reče patolog vadeći termometar. – Najviše sedam. – Pomaknu pažljivo jednu ruku kao da se bojava daje ne ozlijedi. – Ukočenost tek nastupa.

Bila su netom prošla četiri sata. Njezin prazan krevet otkriven je u dvadeset i tri sata. Postojala je mogućnost da je već bilo prekasno i onda kada je zazvonio Gregov telefon u automobilu.

– Uzrok smrti? – upita.

– Slomljen joj je vrat, kao što možete vidjeti. Moći ću vam reći nakon obdukcije da li je to bio uzrok smrti. – Pomnije pogleda blijedu kožu iznad bijele majice koja je sada bila uprljana travom. – Neke indikacije davljenja rukama, modrice na dušniku, nisu se još razvile. Ovako mlado dijete, muškarac bi joj mogao slomiti vrat greškom dok ju je pokušavao zauzdati.

– Samo muškarac?

– Jaka žena. Bilo bi brzo, bez boli, vjerojatno bez svjesnosti o onome što se događa.

Gregory učini nekoliko koraka gore-dolje po puteljku. Moralo se pitati. – Je li... – dade snage samom sebi. – Taknuta?

Bezosjećajno, liječnik odgovori: – Nema znakova da joj je odjeća bila uklonjena, osim ovoga. – Pokaza na mjesto gdje je jedna

naramenica bila otkopčana i slobodno je visila, gumb otkinut, nekoliko je niti visilo. – Ali, najbolje je da pričekate moje izvješće. – Ustade, bio je visok, elegantan muškarac, ne više od četrdeset godina star, u bijelom radnom odijelu i gumenim čizmama. – Dobro. Možete odnijeti tijelo.

– Je li ovdje umrla? – upita Greg. – Ili je tijelo poslije tu bačeno?

– Teško je reći kad nema prolivene krvi. Ali, one mrlje od trave nisu odavde. – Dotaknuo je Grega po ruci. – Vidimo se na obdukciji?

– Pretpostavljam da ću morati prisustvovati. – Nije bio gadljiv, ali nije želio svjedočiti ovom puno gorem sknavljenju njezina tijela od onog koje je izazvala neobično mirna smrt. Kod autopsija su nestajala sva prava i dostojanstvo, ali bila je to njegova dužnost kao glavnog istražitelja i on je to činio. Reče: – Dolazim za vama, ali će možda potrajati formalna identifikacija. Majka vjerojatno neće biti u stanju. Možda će biti pod sedativima.

Liječnik kimne s razumijevanjem. – Ima li koga drugog tko bi to mogao učiniti?

– Pomanjkanje bliskih srodnika, bojim se.

Liječnik reče s gađenjem: – Trebao bih joj prije obrisati te mazarije s lica. Sada djeluje nakaradno.

Greg je razgovarao s jednim policajcem koji je radio na uviđaju i koji je strpljivo čekao uputstva. – Želim da se nađe taj gumb koji nedostaje – reče – a ako ga ovdje ne možete naći, onda želim da ga pronađete bilo gdje. Ako treba, pretražite i cijeli Berkshire. Jasno?

– Jasno.

6. Najduži dan

Svijet se budio u svoj uobičajeni život u vrijeme kad se Greg vratio s autopsije nedugo nakon deset sati, uobičajeno za nedjelju, iako se nedjelje više nisu puno razlikovale od ostalih dana kao nekada. Dok je ulazio u policijsku postaju na Mili Laneu, negdje na drugoj strani grada crkvena su zvana pozivala vjernike na molitvu.

Kod Jordan Abbot smrt je nastupila brzo zbog loma vratne kralježnice, jednostruk prijelom. Nije seksualno napastovana, ni vaginalno, ni analno, ni oralno. To će, Greg je znao, za Josie biti veliko olakšanje, ali takvo što moglo im je dati vrijedne tjelesne izlučevine koje bi ubrzale uhićenje i osudu.

No bilo mu je drago da lijepo djetesce nije bilo zlostavljano prije smrti.

Nekoliko se modrica stvaralo na nadlakticama gdje ju je netko držao, možda tresao. Jedan je zub bio labav, kakvi su često bili mliječni zubi. Čvrsta ruka preko usta da je utiša? Nije bilo znakova starih ozljeda, niti dokaza o prijašnjem zlostavljanju koji bi upozoravali na Josie Abbot.

To što nije bila silovana, moglo je upućivati na ženskog zločinca, a svaki je zlostavljač morao imati i svoj prvi put.

Dvadeset i tri sata nije bilo kasno doba, pogotovo za subotu uvečer, i bilo je teško povjerovati daje bilo tko mogao voditi za ruku malo dijete, da ne govorimo dijete u nesvijesti, ulicama Hungerforda a da nije bio viđen. Automobil? U prtljažniku ili pokriveno dekom na stražnjem sjedalu? Josie nije imala automobil. Angažirao je toga jutra sve raspoložive ljude iz svoje postaje da od vrata do vrata ispituju, pod budnom paskom vodnika Barbare Carey.

– Saznaj da lije imala kakvog dečka – rekao joj je prije no što je izašla. – Udovica je već neko vrijeme, više od godinu dana. – Godina je bila uobičajeno prihvaćeno razdoblje korote za pokojnim suprugom, ako je bio mlad. Sada je razdoblje bilo puno kraće, ako ga je uopće i bilo.

Barbara je već bila pomislila na to. – Pitala sam je sinoć da li želi da joj pozovem nekoga, sestru, muškog prijatelja. Rekla je da nema nikoga. Onda sam pitala da li se mogu poslužiti kupaonicom dok sam vas čekala pa sam zavirila u ormarić i košaru za rublje. Nisam vidjela brijači pribor, niti muške gaće ili prljave čarape. Ako i ima dečka, ne boravi tamo često, a zašto bi usputni ljubavnik ubio njezino dijete?

– Pedofili često vrebaju samohrane majke s malom djecom.

– Dobro, ako postoji dečko, sigurna sam da će nam neki od susjeda to reći. Vidimo se poslije.

Jutarnja je smjena već odavno stigla na dužnost i Greg ode porazgovarati s vodnikom Dickieom Barnesom koji se bližio mirovini i radio je već više od trideset godina u postaji u Newburyu. Kao mladi policajac, Greg ga se strašno bojao; ili ga je vrijeme smekšalo ili uopće nikada i nije bio strašan, osim možda nezrelom osamnaestogodišnjaku koji je tek završio školu i koji je tipravo bio pao dva od tri završna ispita.

Uspio je položiti engleski s dobrim uspjehom, ali viša učiteljska ga nije zanimala. Bio je dovoljno visok za policiju i ništa drugo ga nije privlačilo. Tako mu je određena karijera, život isplaniran.

Proveo je pola sata pretražujući državno policijsko računalo u svome uredu. Nije se protivio tehnološkom napretku, a pomoć svake vrste dobro mu je došla. Želio je još informacija i ostavio je poruku na recepciji da će, ako ga itko bude tražio, neko vrijeme biti u Hungerfordu, a zatim kod Cigana.

– Znao sam da ćete naći razlog da dođete do mene – reče Piers

Hamilton s vragoljastim sjajem u smeđim očima, dok je odmjeravao Grega na svome kućnom pragu, zamjećujući njegovu zgužvanu odjeću i umorne oči. On je na sebi imao izglačane tamnoplave traperice s crnim kožnim pojasom, a od pasa na gore bio je gol. Malo prije je ustao, kosa mu je još bila raščupana, bio je bosonog. Prsa su mu bila glatka i gola poput dječjih i mirisao je na diskretan parfem ili gel za tuširanje, ne na losion poslije brijanja jer nije bio obrijan.

Gotovo trideset godina na ovome poslu naučilo je Grega da u uredu drži električni brijači aparat i sada je zadovoljno prošao rukom preko glatke brade. – Nekoliko pitanja, gospodine, ako smijem.

– Ali dvojica vaših dražesnih policajaca već su bili ovdje jutros, izvukli su me iz kreveta. Nećete mene prevariti, Gregory.

– Mogu li ući?

– Naravno. Tuširao sam se, ali sada sam završio. Hamilton ga povede na kat do svoga stana, kroz hrastova vrata u prostoriju koja je

izgleda bila dnevna soba, a njegove su mokre noge ostavljale trag na lakiranim podnim daskama. Kretao se s lakoćom i gracioznošću, kao da je volio svoje tijelo, uživao živjeti u njemu. Ne bi mogao izbjeći služenje vojske zbog ravnih stopala, primijeti Greg, jedino zbog seksualnog opredjeljenja. Zasigurno na svijetu moraju postojati i ružni, punašni homoseksualci. Muškarci s aknama i pivskim trbusima. Muškarci s lošim zadahom.

Postojale su dvije vrste domova samaca: kaotično prljavi i uredni za pamćenje. Greg je više volio one prve, kao i, činilo se, Piers. Na podu je bilo naslaganih knjiga, većinom velikih izdanja o fotografiji, pomiješanih s polupraznim šalicama za kavu i prljivim tanjurima, sinočnjom odjećom ostavljenom tamo gdje je pala, nije bilo pidžama. – Mislio sam daje stan veći – primijeti.

– Postoji i spavaća soba, ali je upotrebljavam kao tamnu komoru. – Rukom pokaza prema neraspremljenom bračnom krevetu. – Sjednite ako vas nije strah zaraze. Vaši policajci nisu htjeli. Obožavam muškarce u uniformi.

Greg sjede na rub, blizu jastuka. Plahte su bile pamučne, mliječne boje, što je bilo pomalo razočaravajuće kao da se nadao crnom satenu. Nije bio siguran zašto ga Hamiltonovo besramno koketiranje nije smetalo, možda jer je bilo vrlo besramno, previše otvoreno da bi se ozbiljno shvatilo, možda zato jer mu je Angelica davala seksualnu sigurnost kakvu godinama nije bio osjetio.

– Zašto ste toliko ekstravagantni i feminizirni? – upita ga.

– Možda zato jer se to od mene očekuje, a ne volim razočarati. Da malo smanjim?

– Molim vas.

– Pokušat ću.

– Zanima me gdje ste bio sinoć između devetnaest i dvadeset i tri sata – reče Greg.

– Ovdje, u tamnoj komori, razvijao i tiskao, kao što sam vam već rekao.

– Zanima me i zašto uz osudu za nedolično ponašanje u javnom zahodu u Banburvu, niste spomenuli i onu za zavođenje maloljetnika.

– Eto, znao sam da će biti suza prije spavanja. – Hamilton sjedne na stolicu, visoko se smjestivši na hrpu svježe oprane robe, noge su mu jedva dodirivale tlo. – Dečko je imao dvadeset godina – bilo je to onda kada je punoljetnost bila dvadeset i jedna. Pitam vas kako dečko, muškarac, od dvadeset godina, dovoljno star da glasa i pogine za svoju zemlju, da se oženi i bude otac cijeloj momčadi, ne može biti dovoljno star da pristane pušiti kurac drugome muškarcu u privatnosti svoga doma?

– Pa što se dogodilo?

– Privatnost nije bila baš potpuna – reče Piers sa smiješkom – jer mu je majka neočekivano došla kući. Bila je Talijanka. Ako mislite da je biti policajac opasno, trebate probati suprotstaviti se gnjevnoj talijanskoj mami koja je upravo saznala da joj njezin sin jedina nikada neće podariti unuke.

– Čudim se da ste se izvukli.

– U jednom sam trenutku pomislio da ću biti soprano za cijeli život. – Hamilton se naglo uozbilji. – Znam na što ciljate, Gregory, ali ja sam homoseksualac, a ne pedofil. I, zar ne vidite, ja sam posljednja osoba na svijetu koja bi išla za curicama. One su negdje na dnu mog popisa seksualnih uzbuđenja, negdje ispod vijetnamskih prašćića.

– Može li netko potvrditi vaš alibi? – Ne.

– Nemate "partnera"? – reče Greg namjerno naglašavajući riječ.

– Volim švrljati. S toliko prekrasnih muškaraca na svijetu, zašto provoditi više od jedne noći s bilo kim od njih? Dopustite da vam pokažem fotografije koje sam razvijao. Znam da vam to ništa ne dokazuje, ali pokazuje da fotografije postoje, a vi ćete svojom detektivskom crnom magijom moći ustanoviti da su uzete jučer – reče s podsmijehom. – Čuj mene! Dođite vidjeti moje radove.

– Što prikazuju? – upita Greg.

– Nisam li rekao? Cigansko naselje. Sajam.

Greg nije znao mnogo o fotografiji, ali mislio je da su dobre, pune energije i svjetlosti.

– Vrlo se razlikuju od rada u studiju, naravno – reče Piers sjedajući pored njega i dosta blizu, dodavajući mu s poštovanjem

jednu po jednu fotografiju koju je držao za rub kako ne bi ostavio masne otiske na njima. – Ovo najviše volim, ali studijske me fotografije hrane.

– Kako se od toga zarađuje?

– Dovoljno, pokriva se. Živim iznad radnje, kao što vidite, i nisam skupih prohtjeva. "Osim kaputa od kašmira", pomisli Greg, "i dizajnerskih traperica". – Vjenčanja, krštenja. Pogrebi ne. Pitam se zašto. Ako se legla i parenje mogu stavljati u obiteljski album, zašto ne bi i otpremanje.

– Pretpostavljam li dobro da vam nikada nitko blizak nije umro? – Greg upita tiho.

– Nekoliko poznanika od strašne riječi koja počinje sa slovom "s", osim toga nitko. Jesam li bio netaktičan? Nećete mi zamjeriti. Često mi jezik brže radi od mozga.

– Primijetio sam.

Greg se usredotočio na fotografije i svaku je pomno pregledao. Gradski je izvikivač, zapravo vlasnik automehaničarske radionice u ulici Bath, otvorio sajam, kao i uvijek, veselo rumen u svojem fraku i dokoljenkama, svojim podvezicama i cipelama na kopču, svojem trorogom šeširu, mašući zvonom i uzvikujući "Poslušajte" iz petnih žila.

Svima je bio potreban hobi.

No njega su zanimali Romi, kao i Piersa. Vidio je Rufusa Leea kojega se nikada, bio je siguran, nije moglo natjerati da se nasmiješi pred kamerom. Bio je zaokupljen svojim konjem – čvrst, stari konj za vuču, čupav, s kopitima veličine tanjura – i gledao gaje u oči kao što bi gledao ljubavnika. Pripadali su jedno drugome, njih dvoje, i bili su stari prijatelji. Iz kuta snimanja izgledalo je kao da se ljube.

"Nije bio nježan muškarac", pomisli, "osim s konjem i mentalno hendikepiranim sinom". Nekoliko metara iza njega, izvan fokusa jer je on bio subjekt fotografije, vidio se šator na pruge, a na njemu natpis "Neka vam Gypsy Lee prorekne sudbinu" i nakićeno odjevena spodoba, vjerojatno Rufusova žena.

– Ciganima ne smeta što ih slikate? – upita.

– Što? Mislite da se boje da im kradem dušu? Ovo su Cigani dvadesetog stoljeća, Gregory. Oni imaju tranzistore i prenosive televizore u tim prikolicama. Ova stara gospođa koja proriče sudbinu ima mobitel sakriven u toj srednjovjekovnoj odjeći. Vidio sam ga kada se micala. Možda zove Sudbinu da bi dobila najnovije podatke.

– Je li vama prorekla sudbinu?

– Tako nekako.

– Kako mislite, tako nekako?

– Ušao sam unutra i dao petaka, onda mi je uzela lijevi dlan i gledala u njega neko vrijeme. Onda me pogledala ravno u oči, pustila ruku i zatresla glavom. Malo me iznervirala – nasmija se neuvjerljivo.

– Možda nemam budućnosti.

– Nadam se da ste zatražili natrag svoj novac.

– Znae, izašao sam iz šatora i nije mi to palo na pamet. Dobar potez – okrenu još jednu fotografiju. – Naravno – doda praktičnim tonom – neki su Cigani zahtijevali da im platim, zato sam većinom fotografirao gomilu. – Prelista još nekoliko. – Toliko mladih ljubavnika, vidite, svih spolova. Toliko seksualne energije.

"Ljudi su ljeti nosili svjetlije boje", pomisli Greg, "pogotovo žene. Šetale su se u ružičastim haljinama i krem-cipelama. Po zimi su bile u sivom i smeđem, kao i svijet. Zapravo, trebalo bi biti obrnuto".

Uze još jednu fotografiju i kratko usklikne. Nije nikada, koliko je znao, vidio Jordan Abbot živu, i fotografija koju mu je Josie posudila bila je, kao što je Piers istaknuo, samo poza. Evo je ovdje, prije niti dvadeset i četiri sata, veselo dijete koje je mislilo daje svijet dobro i sretno mjesto. Imala je na sebi haljinu do koljena, bez rukava, na cvjetove kakvi se ne viđaju u prirodi, šarenilo ružičaste, svijetloljubičaste i ljubičaste. Noge su joj bile gole u sandalama. Kožna torbica s remenom visila joj je na ramenu, padajući preko djetinjega boka. Držala je ruke na njoj štiteći nekoliko srebrnih novčića koje je imala kao subotnji džeparac.

Razgovarala je s Lashlom Leeom, kao dijete s djetetom, njegovo je lice bilo rumeno od zadovoljstva i sunca. Na jednoj strani, gotovo izvan objektivu, stajala je Josie čuvajući svoju najvredniju imovinu.

Proučio je njezino lice koje je bio vidio samo u toj užasnoj noći. Obična žena kakvu može voljeti običan muškarac, kakvu i jest volio. Brižna, ali blaga. Siromašna, ali ponosna. Nije bila sretna, ali je preživljavala.

– To je ona, zar ne? – Piers mu uze fotografiju i prepusti je nevoljko. – Zaboravio sam da je bila tamo. Bilo je puno ljudi na livadi jučer, lijepo subotnje popodne. Stari dobri engleski sajam. Slikao sam ovo jer mi se sviđala kompozicija, naziruća prisutnost majke, čuvara, sa strane, zanemarena, čak na tren i zaboravljena.

Sve to na fotografiji deset puta petnaest.

Na sljedećoj fotografiji Jordan i Lashlo su se držali za ruke i on je pokazivao jednu karavanu, prikolicu Huwiewa Leea. Poslije ju je nosio na leđima i gotovo da su se mogli čuti njezini uskliki zadovoljstva iz otvorenih usta u kojima su se vidjeli netaknuti bijeli zubi. Zatim je sjedila, maia, na leđima velikoga tegiećeg konja koji je izgledao kao da se ne može pomaknuti, kao spomenik, kao jedan od monolita koji su se vidjeli u daljini iza njega.

Poslije ju se vidjelo sa šminkom na licu. Toga nije bilo kada je on bio dijete i pomisli kakvo zadovoljstvo mora biti da te našminkaju kao klauna, zeca, mačku. Nije ni čudno što to nije htjela skinuti.

– Mogu li dobiti duplikate ovih? – upita – Mogle bi podsjetiti ljude bolje od portreta, pogotovo ova gdje je se vidi sa šminkom.

– Naravno, uzmite ove. Ja ih mogu još izraditi. Možete li ih fotokopirati?

– Nema problema. – Piers stavi fotografije u malu fasciklu kako bi ostale ravne i Greg mu zahvali te ih stavi u unutrašnji džep. – Znači, Cigani su je vidjeli – reče.

– Pola ju je grada vidjelo. I željelo za sebe?

Na odlasku, nakon što je odbio čaj, kavu, kroasane i felaciju, upita: – Jeste li ikada poželjeli da se homoseksualci smiju vjenčati?

– Baš ste vi čudan muškarac, Gregory. S vašim irelevantnim pitanjima, u pravom smislu te riječi, jer ne znam na što se odnose. No ipak, da vam odgovorim, ne vidim smisao u tome i kao što sam vam

rekao, ja volim švrljati. – Držao je otvorena vrata za svoga gosta. – Ono što ne bih odbio, začudo, jest mala, lijepa kći. Imate li vi djece?

– Imao sam.

– Izgubili ste vezu nakon razvoda?

– Tako nešto. – Nije podnosio reakciju ljudi kada bi im rekao, nije se mogao suočiti sa sažaljenjem koje je sve još više pogoršavalo. "Jadna Josie", pomisli, "tebe sve to čeka, ostatak života, kao da si obilježen, kao da ti je netko dao neprocjenjivi dragulj na čuvanje, a ti si ga nesmotreno uništio".

Piersa nije više zanimala ta tema jer se ogledavao u ogledalu pored izlaznih vratiju. – "Dijete koje se rodi na Sabbath koščato je i vedro i dobro i veselo". Tri od četiri i nije tako loše.

– Da, ali vi ste i dobri?

– Nikad nisam imao pritužaba.

Greg primijeti mnoštvo fotografija na zidu na vrhu stubišta i zaustavi se da ih prouči. Bile su ono što je smatrao pravim portretima: ne poze, melodramatičan studijski rad, već crno-bijele prirodne fotografije, sve mladih muškaraca, neki iz profila, neki okrenutih glava, većina bez odjeće ali niti jedna neukusna. Neki od njih izgledali su smeteni zbog kamere; jedan je držao ruke gore, smijući se, iz protesta. Bili su zgodni, tamnokosi, koliko se moglo zaključiti, ne previše visoki. Takve je valjda Piers volio.

Uvijek je mislio da su ženska tijela obla do savršenstva, dok su muška apsurdno i kockasto groteskna. Ali na neki čudan način, ovi su dečki bili prelijepi. Shvatio je da ga domaćin zadovoljno gleda, pa se sabrao i rekao: – Ne trebate se spuštati. Sam ću izaći.

Piers napući usne i reče: – Doviđenja, dušo, dođite me ponovno posjetiti.

Greg, umoran od te igre, okrenu se želeći mu oštro odgovoriti, ali vrata mu se zatvoriše pred nosom.

Kada se uparkirao na livadi, vrata jedne od prikolica širom se otvoriše i iz nje izleti hipijevac obučen samo u oskudne plave donje gaće i majicu kratkih rukava. Imao je noge poput šibica, nisu mu se dodirivale u bedrima; ruke su mu bile mršave i bijele, a kosa onako

kako već kosa stoji kad si krivo spavao. Nije ga bilo lijepo vidjeti. Tamnokosa djevojka izvirila je iza njega iz prikolice, jednako razgolićena, s ručnikom pričvršćenim oko malih prsa. Bila bi puno ljepša da se istuširala.

– Pa, to je bilo brzo – reče muškarac. – Drago mi je što ozbiljno shvaćate moju pritužbu.

– A? – reče Greg.

– Moju pritužbu. O luđaku s oružjem.

– Kako se zovete? – reče Greg – Ne pada mi na pamet zvati vas Ozvmandius ili čak Ozy.

– Gospodin Clive Peel.

– Dobro, gospodine Clive Peel. Nemam pojma o čemu govorite, a trenutačno nemam vremena...

No Clive Peel bio je spreman popuniti njegovo neznanje. – Mi smo pošteno radili svoj posao, izvodili druidsku svečanost kod kamenog kruga u svitanje, kada je došao onaj veliki Cigić i prijetio nam vražjom sačmaricom, rekao nam je da smo previše bučni.

U nekim drugim okolnostima Greg bi bio prasnuo u smijeh zbog buržoaskoa zabrinuta glasa ove individue, ali mentalna slika Jordanina tijela, tako mekog i tihog na obali kanala, bila je još uvijek previše svježja. Reče: – Ja sam glavni istražitelj, ne bavim se susjedskim svađama. – Okrenu se.

– Ali...

– Rekao sam, gubite se!

Lupao je na vrata prikolice Johna Smitha.

Smith je bilo najčešće prezime u zemlji i, iako John nije bilo trenutačno najmodernije ime, vjerojatno je u Engleskoj bilo na tisuće ili desetke tisuća Johna Smitha. Ne daj Bože da se ikada udruže i započnu pobunu.

Zašto se onda čovjeku koji bi se predstavio kao John Smith automatski ne bi vjerovalo, zašto bi bio odmah sumnjiv vlasnicima trgovina ili bio predmet podsmjeha hotelskih recepcionara?

Iako ovaj John Smith sigurno nije vidio mnogo trgovina ili hotela u zadnjih dvadeset i pet godina. Greg je primijetio njegovo bljedilo, u

usporedbi s njegovim sunarodnjacima, uvriježeno sivilo kože koje se vidalo u ljudi koji su većinu svojeg odrasloga života proveli iza rešetaka, zatvoreni za nešto i do dvadeset i tri sata na dan.

Iz dubine unutrašnjosti netko reče: – Otvoreno je.

– Znači vaše je ime stvarno John Smith?

– Uđite – pozdravi ga Smith s druge strane prikolice s lakoćom se provlačeći kroz smeće kako bi mu pružio ruku.

– Sjednite – doda razmještajući knjige s jedne stolice. Greg poslušao. Predstavi se.

– Znam tko ste – reče Smith. – Glavni muscro.

– Mislim daje Huw Lee upotrijebio tu riječ. Smijem li upitati što to znači?

– Samo policajac.

– Samo policajac? Ili pokvareni gad policajac?

Smith se nasmija. – Samo policajac. Ostalo se podrazumijeva. Kava? Baš sam je mislio skuhati. Iz staklenke je, ali nije loša.

– Dobro.

– Izgledate kao da bi vam dobro došla, kao da ste jutros rano ustali.

– Nisam ni stigao do kreveta.

– Tako znači?

Greg je gledao dok je Smith palio grijalo i stavljao kuhati malu posudu vode. – Jeste li čuli što sam vas pitao kada sam ulazio?

– Čuo sam. Izgleda da je to moje službeno ime sada. Rođen sam kao Petulengro, što na romskome znači isto što i Smith. Bio sam Jan Petulengro prvih dvadeset i devet godina života. Ali moji roditelji me nisu ubilježili kod vlasti i, kada je prije dvadeset i pet godina došla policija da me uhiti za ubojstvo moje supruge i dvije male kćeri, otkrili su da ne postojim. Što ih nije spriječilo da me pošalju na suđenje, niti omelo porotu da me proglasi krivim za sve tri optužnice, niti zaustavilo suca da mi izrekne doživotnu, niti novine da me proglase monstrumom.

Uspravio se zadovoljan stoje voda počela kuhati, s tamnom je glavom tek dodirivao strop. – Ali sigurno znate o tome, našli ste moj karton ili što već imate, ovih dana.

– U državnom ste policijskom računalnom sustavu, naravno, i provjerio sam i naš arhiv. Začudili biste se kakvo pamćenje imaju neki naši dečki.

– Ne, ne bih. I ja imam dobro pamćenje i ne bih imao poteškoća u prepoznavanju lica policajaca koji su me pretukli u ćeliji one noći kada sam uhićen. – Smireno pogleda Grega. – Ali vi niste bili jedan od njih, niti kad bismo vam uklonili dvadeset i pet godina bora i sijede vlasi.

– Naravno da nisam!

– Onda znate da sam pušten uvjetno prije šest mjeseci.

– Isto tako znam da je jedan od uvjeta vašeg puštanja taj da obavještavate policiju o vašoj adresi boravka.

Smith pokaza rukom po prikolici. – Nemam adrese. Treća prikolica slijeva, ispod podvožnjaka? Do sljedećega utorka?

– Tako je.

– Što želite reći? Da možete pucnuti prstima, pa da me pozovu natrag u zatvor, iako nisam ništa učinio?

– Mogao bih.

– Znam da biste mogli. Vjerujte, nitko to ne zna bolje od mene. Dok sam bio u zatvoru dopisno sam završio pravo, a krivično mi je pravo specijalnost. – Pomno i u tišini gledao je Grega nekoliko trenutaka, a onda zadovoljan što ovaj neće izvaditi lisice, nastavio: – Ne biste pomislili da je moguće da u današnje vrijeme netko ne postoji prvih trideset godina svoga života?

– Svakako, teško.

– Ne toliko, ne ako ne trebaš igrati po pravilima. Nikada nisam išao u školu, nikada nisam imao posao za koji mi je trebao matični broj, nikada nisam na koljenima morao moliti direktora banke za kredit, nikada nisam odlazio u inozemstvo da bi mi trebala putovnica.

– A što kada ste se ženili?

– Jeste li vi oženjeni?

– Bio sam, nakratko.

– Onda ste vjerojatno primijetili kako vlasti, što se toga tiče, imaju nekako čudno puno povjerenja. Možete napraviti najvažniji korak u životu, a treba vam samo izvod iz matične knjige rođenih. Naravno njih nije teško nabaviti; odete do Aldwycha, do Sv. Katarine, nađete odgovarajuće podatke u registru i kupite kopiju.

Greg uze to u obzir. Ono stoje Smith govorio bilo je točno, ali moralo je postojati nešto više. – Ljudi su me poznavali, i moju ženu. Oboje su nas poznavali godinama i naše obitelji i prijatelje.

– Znali su za koga ste se predstavljali kada su vas prvi put upoznali i postupno je to postalo dio vašeg folklor. Zapravo, što ime uopće znači?

Greg odluči prekinuti s tom temom jer mu se činila čudnovato uznemirujućom, diralaje u samu srž identiteta. On je Gregory Philip Summers i uvijek je bio jer je to bilo ime koje su mu roditelji podarili kada je imao pet dana. Gregory po djedu s majčine strane, i Philip po supruhu mlade princeze Elizabete. Bilo je to ime po kojemu su ga svi poznavali i nekako mu je to bilo važno. Ali tko je bio prvih pet dana života?

Skrenuo je s teme. Pročisti grlo. – Gdje ste odslužili kaznu?

– Posvuda: u Scrubsu, Durhamu, Parkhurstu, posljednjih pet godina u jednom zatvoru otvorena tipa u Suffolku.

– Mora da je bilo jako teško, za jednog Roma.

Smith ga je na trenutak promatrao u tišini, pa reče hladno: – Moglo bi se reći.

– Mislim, dovoljno mi je teško zamisliti da je netko zatvoren u ćeliji, bez privatnosti, bez slobode, bez samostalnosti, bez dopuštenja da se prošeta po šumi ili skokne do obližnjeg puba na pivo, ali za Roma, čovjeka s putovanjem u krvi...

Smith ga prekine, a u glasu mu se osjećala bol. – Da!... Morao sam preživjeti i sada ne želim o tome ni razmišljati.

– Žao mi je.

– Mogao sam izaći nakon petnaest godina, znate. Trebao sam samo priznati ubojstva i reći Odboru za pomilovanje da mi je žao, da

imam grižnju savjesti i da se kajem. Alija sam im samo mogao reći da sam nevin, da nisam nikoga ubio, pogotovo ne moju krv, da su ta žena i te djevojčice bile moj život. Tako su me držali dvadeset i četiri godine i onda su se s gnušanjem predali i pustili me. Mislite li da sam lud?

Voda je proključala i on ju je prelio preko lokvice smeđe tekućine u šalici, promiješao kažiprstom koji nije osjećao toplinu i dodao je Gregu. – Žao mi je, nema mlijeka. Mogao bih izmusti iz kože.

– Nemojte se truditi! – Bila je vruća i Greg je neko vrijeme puhao. Probao je kavu iz staklenke s cikorijom kada je bio dijete, davno. Nije uopće loše mirisala. Pokušao je gucnuti i osjećajući da više ne može izbjeći odgovor na pitanje, reče: – Netko bi to mogao ustvrditi.

– Netko bi to mogao ustvrditi – složi se Smith, – i mnogi jesu: kolege zatvorenici, čuvari, članovi Odbora za pomilovanje. Ali što vi kažete?

Greg neodlučno zastade i Smith nastavi: – Da ste bili zatvoreni petnaest godina, daleko od mirisa prirode, od lupkanja kiše po krovu prikolice ujesen, od mahovine kao prostirke na ljetu i zvijezda kao baldahina; i sve što ste trebali učiniti da izađete jest izreći laž, hrpu riječi koje bi vas proganjale ostatak života, koje bi nanovo ubile vašu ženu i djecu, biste li to učinili?

– Ne znam.

– Onda smo vi i ja dva čovjeka koji slično razmišljaju i možda jedini u ovoj od Boga napuštenoj zemlji. – Podigne na pozdrav šalicu. – Nazdravlje!

– Kad bi došlo do toga – promrmlja Greg ne uzvraćajući zdravicu – ako bi me isprobavali, ne znam da li bih imao vašu snagu.

– Čast. Znate li što to znači?

– Volim misliti da znam.

– Dobro.

Neko su vrijeme zajedno ispijali kavu, onda Greg reče: – Mora biti teško naviknuti se na život vani nakon toliko vremena.

– To svi misle, ali ja ne držim da je tako. Ljudi govore da se Engleska promijenila, da se svijet toliko promijenio u zadnjih

dvadeset i pet godina da se ne može prepoznati. I jest, ali ne drže zatvorenike u zavarenim kovčezima. Imao sam i televizor, radio, novine, knjige...

– Kako bi čovjek ostao priseban bez knjiga? – primijeti Greg.

– Zaista! Posljednju moju godinu u otvorenom zatvoru, izlazio sam svaki dan na posao u trgovinu puniti police. Nisam očekivao da će Ted Heath još uvijek biti među prvih deset, a Rod Stewart prvi na top listi. Nisam pao u nesvijest prvi put kada sam kupio kruh i to me stajalo sedamdeset i pet penija.

– Da. Ne. Nisam ni mislio.

– Nitko ne razmišlja o tome kako je. Ne žele.

– Od čega živite sada? Od socijalne pomoći? Zatrese glavom. – Nikad ne ostajem negdje dovoljno dugo da bih je zatražio, a i ne želim je jer bi to bila druga vrsta zatvora. Mogu uhvatiti zeca ako sam gladan i imam nešto novca. Ne plaćaju baš najbolje. U zatvoru, ali iznenađujuće je kako se nakupi za dvadeset i četiri godine, s kamatama. Kada to potrošim, naći ću nešto za raditi, ali ne zabrinjavam se. Znete li legendu o romskim precima?

– Ne baš.

– Mi ne potječemo od Adama i Eve, kao vi ostali, već od Adama i njegove prve žene Lilith. Stoga smo rođeni bez prvobitna grijeha i nismo osuđeni na rad i patnju kao ostali.

– Vrlo zgodno.

– Zar ne? Iako se meni čini da sam ja odradio svoj dio za obje stvari.

– Znači niste ubili svoju obitelj?

– Nisam.

Greg ga je gledao nekoliko trenutaka. Čovjek koji je proveo pola života u zatvoru naučen je ne odavati mnogo, kao i čovjek koji je proveo pola života u policiji. – Znete li tko jest?

– Ne, sigurno. To je jedan od razloga zašto sam ovdje, jedan od razloga zašto sam se vratio ljudima koji su me odbacili, koji bi me bili začas objesili jer vaš zakon nije imao hrabrosti za to.

– Nećete... učiniti neku glupost, zar ne?

Smith se nasmija. – Zašto mijenjati životne navike?

– Jer zakon pesimistično gleda na osobnu osvetu.

– Znam.

– Imate li oružje?

– Ja? Na uvjetnoj? Šalite se?

– To nije odgovor – reče Greg – samo nametanje pretpostavke. – Odlučio mu je povjerovati. – Koliko su vam stare bile kćeri?

– Šest i četiri.

– Žao mi je.

– Da, i meni.

Greg napipa u džepu izrezbarenu pištaljku i izvadi je. – Vaš ručni rad, mislim. Smith je nije trebao proučiti. – Da, to je moje. Odakle vam?

– Dali ste je jednoj djevojčici jučer na sajmu. Kada vam je njezina majka htjela platiti, rekli ste da je darujete jer ste i vi nekada imali curicu poput nje.

– Sjećam se. Bila je drago malo stvorenje s dugom plavom kosom i pogledom poput anđela.

– I vi ste imali šestogodišnju kćer, iste dobi kao Jordan. Tako se zvala, Jordan Abbot.

– I ona vam je to dala? Danas mladi nemaju zahvalnosti. Pretpostavljam da su joj draži Teletubbiesi ili što god je posljednja pošast.

– Jordan Abbot je mrtva – reče Greg. – Odvedena iz svog kreveta u Hungerfordu i ubijena negdje sinoć, tijelo bačeno pored kanala. Kao i vaša kći, nikada neće biti starija od šest godina. – Smith duboko udahnu. – Nemojte se brinuti. Nisam vas došao optužiti, iako ima nekih u gradu koji bi okrivili Cigane.

– Naravno. Puno je zgodnije optužiti stranca, nekoga sa strane, nego razmotriti mogućnost da je jedan od tvojih. – Podignu pogled i reče oštro: – Što se događa?

– Dobro pitanje. – Greg postade svjestan buke koja je dopirala izvana, svjestan da je to slušao već neko vrijeme, ali nije registrirao.

Munjevito je analizirao: ljudi, ljuti, mnoštvo, bijesno, povici. Konji su panično rzali. Psi su nemoćno lajali. Negdje u blizini, žena je vrisnula.

Smith otvori vrata i nekoliko je trenutaka promatrao. Zatim se okrenuo prema Gregu i rekao:

– To je rulja za linč.

7. Najduže jutro

Gregory potrča do automobila kako bi telefonom pozvao pojačanje. Trebat će nešto vremena prije nego što stignu, a u međuvremenu će se sam morati uhvatiti u koštac sa situacijom kako najbolje zna, iako je iz iskustva znao da pobunjenik odlučan na prijeku osudu ne sluša smireni glas policijskog razuma. Kontrola gaje uvjerala daje nekoliko patrolnih vozila s toga područja na putu i da će netko doći za desetak minuta, ali deset je minuta dugo razdoblje kad čopor namiriše krv.

Moralo je biti oko četrdeset muškaraca, od toga osam do deset onih koji su poticali i uzbuđivali ostale. Nekima od njih postalo je neugodno sada kada je uzavrela retorika od prije pola sata – lupanje po susjedovim vratima, telefonski pozivi, sakupljanje ispred vijećnice – postala surova stvarnost na livadi. Ove posljednje je on morao obraditi.

Prepoznao je u prvim redovima tri dječaka koja su našla tijelo, prvi optuženici, njihove su oči još uvijek bile izmorene od onoga što su vidjeli. Većinu rulje sačinjavali su sinoćnji tražitelji, zapravo osjećajni, odgovorni ljudi, obiteljski muškarci, muškarci koji su mogli toliko toga izgubiti zbog ove idiotarije, ali poticali su jedan drugoga uvjereni u svoju pravdu, nepovjerljivi prema pravnoj državi, zahtijevajući ono što su oni smatrali pravdom. Iznad svega, s nevjerojatnim osjećajem ogorčenosti. Njihova su lica bila bezizražajna, gotovo prazna. Bili su na misiji i izbacili su sve svoje umne prepreke.

Bila je to jedna od najstrašnijih stvari koje je ikada vidio, jer je znao da u ovom trenutku ne postoji strahota koju ne bi bili u stanju počinuti. Osvrćući se, vidio je da je John Smith nestao, njegova je prikolica ostala otvorena i napuštena. Razuman čovjek.

Gospoda Lee je vrisnula, Lashlova majka. Jer su ovi ljudi došli upravo po njega.

Kolovođa je bio visoki, plavokos muškarac oko četrdeset godina star, kojega je Greg poznavao iz viđenja, ali sada mu se nije mogao sjetiti imena. Bio je gojazan, crvena lica, a svijetle oči gubile su se u kapilarama išaranim obrazima. Brada mu se prelijevala do vrata poput dobro napravljenih stuba. Nosio je žućkastosmeđe samterice i smeđu jaknu od tvida s kožnim zakrapama na laktovima, ali čak i tako nije podsjećao na dobrohotna školskog ravnatelja.

– Dajte nam čudnog dječaka – pozva glasno – onoga koji nije sav svoj u glavi i nitko drugi neće nastradati.

Ostali su Romi stajali na vratima ili prozorima, ali brojčano ih je bilo manje pa su samo čekali. Na njihovim od sunca istrošenim licima mogao se razabrati fatalizam, ostavština mnogih progonjenih generacija. Ako bi žrtvovanje jednoga spasilo cijelu zajednicu, bilo je razdoblja kada je takva žrtva i napravljena.

Greg je tražio oružje, iako nije mogao ni pomišljati da se sam obračuna s ovom ruljom. Uzeo je svjetiljku i zaobljeni štap za hodanje koji je držao u prtljažniku. Bolje išta nego ništa. Vjerojatno. Ono stoje iz ničega trebao stvoriti, bilo je vrijeme.

Odjednom mu stignu prosvjetljenje i on povika: – Gospodine Templeton! – Vođa se okrenu i pogleda ga, oči su mu gorjele trenutačnim, zatupljujućim ludilom. – George Templeton – ponovi Greg primaknuvši se nekoliko koraka prema njemu, držeći štap ispred sebe i čvrsto ga stisnuvši šakama na oba kraja. Govorio je polagano i jasno: – Poznajete me. Ja sam glavni istražitelj Summers iz kriminalističke policije iz Newburya. Živim u Kintburyu. Popravili ste mi vrtnu ogradu nakon nevremena prošle jeseni. – Pokušavao je izgledati autoritativno.

Polovica policijskog posla sastojala se od blefiranja, iako često nije bilo jasno koja polovica.

– Ovo je nezakonito okupljanje – nastavi – pa moram zamoliti vas i vaše sljedbenike da se u miru razidete.

Templeton je namjerno pljunuo na tlo. – Nisi potreban ovdje, murjaku. Za vas je vrijeme isteklo jer da si bio imalo bistar, bio bi uhitio malog već odavno. Mi, pošteni ljudi Hungerforda, sredit ćemo ovu stvar kako spada.

Njegova pompoznost i rječitost bili bi smiješni, da nisu bili toliko zastrašujući.

Metalni je ključ prozujao pored Gregove glave, promašivši mu lijevo uho tek za nekoliko centimetara i odskakujući po poklopcu automobila jedan, dva, tri puta kao poludjelo kladivo crkvenih zvona. Rulja poče podrugljivo dovikivati, lajati i zviždati i znao je da ih je izgubio.

Dok je tako stajao, osjećajući se bespomoćnijim nego ikada do sada, važući mogućnosti, Greg začu kako gospođa Lee viče: – Ne! Ne, Lashlo, ne! – Vidio je dječaka kako trči preko otvorenog prostora od prikolice svojih roditelja prema prikolici Huiwea Leea, u kojoj je proveo zadnje dvije noći. Rulja je u trenu bila za njim, štektajući, zavijajući čopor goniča progonio je ovog najnegracioznijeg jelena koji je trčao kući. Stigao je do prikolice malo ispred njih i zalupio vratima, te ih zaključao. Kako nisu mogli provaliti, pobunjenici počеше ljuljati prikolicu, razbiše prozore i nagnuše je do točke na kojoj se svakog trena mogla prevrnuti.

Oko njih životinje su bile u panici, osjećajući mržnju, mirišući strah. Jedan se sivi konji oslobodio konopca i ritao se u svim smjerovima sve dok, uplašen, nije pobjegao preko livade, a za njim potrčашe dva Cigana psujući. Koza je raširila stražnje noge i počela mokriti na tlo.

Greg je čuo sirene, ali u daljini, mnogo dalje no stoje želio.

Nije mogao samo stajati. – Molim vas! – povika očajnički se bacajući u gomilu. – Molim vas! Zaustavite ovo ludilo. Razmislite. –

Odgurivali su ga s jedne na drugu stranu, udarali šakama, tukli, grebli i grizli.

Izgubio je svoje patetično naoružanje u prvih trideset sekundi. Pridržavao se za ruke znajući da će, ako padne, biti pregažen njihovim neopreznim nogama. Kroz maglu je čuo paljenje motora kamp-prikolica. Hipiji su odlazili. Brzo.

– Pomozite mi! – uzaludno povika za njima. – Peel, svinjo jedna, pomoz mi. – Prikolica Clivea Peela glasno je udarila u jedan od uspravnih kamenih blokova, zatim se odvojila, stražnji se odbojnik odvojio od ostatka prikolice, registarska je pločica pala na tlo, monolit je lelujaao poput pijanice, a njegova je prikolica vodila stampedo u bijeg.

Romi su razmijenili poglede, uzdahnuli i zaputili se u borbu. Bili su toliko različiti kao da su nosili uniforme suparničke i brojčano nemoćnije vojske. Greg vidje jednog, dobio je udarac u lice i, iznogiran, pao je na tlo; drugi postade vreća za udaranje. Treći je bio hrabriji borac i udario je svoga napadača u slabine, zatim gaje koljenom udario u lice i raskrvario mu nos.

"Bravo!" pomisli Greg prije no što su tri teškaša navalila na muškarca s raznih strana.

– Zapalimo prikolicu! – povika netko iz gomile. – Zapalimo ga! – A ostali preuzeše poklič, zlokobnu litaniju. – Zapalimo ga! Zapalimo ga! Zapalimo ga! – Vatre su tinjale oko njih, napravljene da gore cijeli dan, muškarci su uzimali zapaljene baklje, a prikolica se zaustavi u uspravnome položaju i na jednom od razbijenih prozora moglo se vidjeti Lashlovo prestravljeno lice.

– Ne! – povika Greg. – To je ubojstvo. Ubojstvo. Čujete li me? Ubojstvo!

Baklje su nevidljivo, ali smrtonosno gorjele pri jasnome srpanjskom svjetlu.

– Ovo nije ispravno. – Usamljeni glas, maleni novinar koji je sinoć donio mape, prigovori, ali bi nadglasan. Veći ga je muškarac dohvatio za kragnu i zaprijetio mu unoseći mu se u lice. Tko nije bio s njima, bio je protiv njih. Greg vidje paniku u očima vlasnika trgovine,

paniku i ispriku. Pokušao se probiti do njega, u pokušaju da sakupi normalnije članove rulje, zajedno s bilo kojim Ciganom koji je bio još na nogama, ali zbog namjerno podmetnute mu noge, posrnu.

A onda se Rufus Lee pojavi na stubama prikolice Huvwiea Leea, ciljajući sačmaricom na gomilu. Bio je dojmjljiva pojava i oni zastadoše za trenutak dok George Templeton nije zabacio glavu i počeo se smijati, zvuk koji uopće nije odzvanjao na veselje. Zamaha rukom oko sebe pokazujući na svoje sljedbenike. – Koliko nas možeš ubiti, Cigo, prije nego što te skinemo?

– Samo dvojicu – odgovori glatko Rufus. – Tko će volontirati? – Spusti puški prema Templetonovoj glavi. – Počet ću s tobom. Može, debeli?

Graditelj zastade na trenutaka, dovoljno da Greg povрати stabilnost. Odustao je od pokušaja da ujedini glasove razuma u zajedničku pjesmu i započeo se probijati kroz gomilu prema prikolici, očajnički pokušavajući spriječiti krvoproliće koje se činilo neizbježnim. Zastade u čudu kada se John Smith pojavio niotkuda puzeći po krovu prikolice, zatim uhvati Rufusa odostraga i podignu cijev njegove puške dok mu se prst automatski stegao oko obarača te okinu bezazleno u zrak.

– Proklet bio, Jan! – povika vođa Cigana. – Proklet bio zauvijek!

Gomila je pozdravljala Smitha dok je preuzimao pušku od Leea i odgurnuo ga nogom sa stuba na travu. Bio je puno manji i lakši od Rufusa, ali nije imao teškoća u preuzimanju prevlasti. Stajao je na trenutak gledajući na njega, osvajač, svjež znoj na licu i mišićavim nadlakticama. S puškom prebačenom preko ramena izgledao je kao vojnik na vježbi.

– Kojeg vruga vi izigravate? – zapita Greg ponovno se probijajući prema naprijed.

Smith otvori sačmaricu, izvadi municiju i dopusti da padne do njegovih nogu, zatim podiže ruke kako bi svih utišao i, začudo, to i učiniše. Imao je glas propovjednika. Glas koji je prizivao poštovanje i razlijegao se ponad okupljenog mnoštva. – Ako dječak danas ovdje umre, vi ćete svi, svaki pojedinačno i svi zajedno, biti krivi za

ubojstvo s predumišljajem. Služit ćete doživotnu kaznu za ubojstvo. Zna li itko od vas kako je to?

Gubio je publiku. Njegov tihi autoritet, njegova hrabrost, obuzela ih je na trenutak, ali sada je taj trenutak prolazio i među njima su se ponovno mogli čuti ljutiti prigovori. Bio je to još jedan prljavi Cigić ubojica i on im neće govoriti što im je činiti.

Sve dok ne reče: – Jer ja znam. – Ponovno svi zašute. – Znam za dane koji su dugi kao tjedan, tjedne koji su dugi kao godina, za godine, svaku kao desetljeće. Poznam turobnu samoću čovjeka zarobljenog među tisućama nesrodnih duša, noćne more njegovih misli. Tko od vas ima hrabrosti za to?

Potpuna je tišina vladala nekih deset sekundi, a onda: – Ja! – povika Templeton i njegov se poklič zaori oko njega. Čak i oni koje je Greg smatrao manje sigurnima, sada su podivljali obuzeti gladi za krvlju, čak je i novinar šakom mahao po zraku i uzvikivao.

– Ja! Ja! Ja!

Muškarci se još jednom zaputiše prema prikolici i njezinu prestrašenom stanovniku, padajući jedan preko drugoga u žarkoj želji da zapale posljednju lomaču na smeđoj travi livade.

No Smith ih je bio dovoljno zadržao. U tom se trenutku dva policijska automobila i kombi zaustaviše škripom, a iz njih izađe desetak policajaca opremljeni kacigama i štitovima za slučaj uličnih nereda. Jasno se moglo čuti još sirena koje su stizale iz drugog smjera prema njima. Mnoštvo se raspršilo panični i bučno, sudarali su se međusobno, padali u jarak, zaputivši se prema pruzi i kanalu i ulazu, presušena adrenalina jer su oni sada bili ti koji su mogli nastradati. Nekolicina ih je ostala želeći započeti tuču, ali brzo su svladani.

– Hvala ti, Bože – promrmlja Greg. – Dragi Bože, hvala. Sagnuo se po svoju svjetiljku koja je bila odgurnuta ispod najbliže prikolice. Palio ju je i gasio uzalud. Razbijena, ali na sreću to nije bila njegova glava. Pokupio je i štap i odupro se želji, koja mu je rasla u želucu, da osine po šiji najbližega izgreznika. Zadovoljio se dati si oduška na tlu.

– Glupi, jebeni gadovi – govorio je dok su grumeni zemlje i trave letjeli oko njega.

– Dobro da ste bili ovdje, gospodine – reče mu veselo jedan policajac dok su za ruke i noge odvodili jednog smekšalog izgrednika.

– Oh, da. Baš sam bio od velike pomoći!

Ali pozvao je pomoć, a uistinu hrabar čovjek zna ocijeniti kada je brojčano u manjini. Otiđe pomoći nekolicini palih Roma. Bili su porezani i pretučeni, ali su mogli hodati. Mrmljali su nerazumljive psovke dok im je pokušavao pomoći, ne praveći razliku između njega i ubilačke gomile. Gorjo je bio neprijatelj, a muscro je bio najgori gorjo.

Još je jedna sirena uznemirila tišinu kada su pristigla kola hitne pomoći, i dva su muškarca izašla iz njih s nosilima, ali Romi nisu željeli s njima imati posla niti su željeli poći s njima, pa su ubrzo odustali. – Bilo mi je i gore – reče jedan od njih. – Ne idem u jebenu gorjo bolnicu. – Na kraju uzeše muškarca s raskrvarenim nosom, iako mu nije bilo ništa do uprljana lica i bolnih muda.

Za samo nekoliko minuta dvije je trećine rulje pobjeglo. Najžešća skupina od njih dvadesetak, uhićena je i odvedena u Newbury.

Smith, koji je pratio cijelu scenu sa smiješkom, skoči sa stuba i ispruži ruku prema Rufusu koji je još uvijek ležao, ali se ovaj pravio da ga ne vidi i sam ustao otresajući travu s odjeće.

– Baš si tvrdoglavi stari jarac, Rufus – reče Smith. – Mogao si poginuti, ali ne očekujem zahvalu.

– Dobro! – reče Rufus. – Jer bi čekao dok na vrbi rodi grožđe. Smith zalupa na vrata prikolice. – Lashlo? Sve je u redu.

Možeš izaći. Otišli su. – Nije bilo odgovora. – Reci mu, Rufus. Ti si jedini kojega će poslušati.

– Lashlo? – Rufusov je glas bio blag, takvoga ga Greg nikada prije nije čuo, poput krotitelja konja s uplašenom kobilom. – Sve je u redu, sine. Izađi.

Vrata se polako otvoriše i uplašeno lice djeteta, na muškome licu, pogleda ih očiju natečenih od suza. Rufus mu u tišini pruži ruku, dječak je prihvati i siđe po stubama.

– Daya? – reče.

– Ovdje sam, Lashlo. – Gospođa Lee istupi iz sjene svoje prikolice i zagrla ga. Njezina je glava jedva dosezala do njegovih prsiju, a njezine su ruke bile u ravnini s njegovim pojasom, ali nije bilo dvojbe tko je bio jači. Nakon nekoliko trenutaka ga je ostavila i pogledala ga. – U redu je. Sve će biti u redu.

– Želio bih da pođeš sa mnom u postaju, Lashlo – reče Greg – i odgovoriš na nekoliko pitanja u vezi sa smrću Jordan Abbot...

– Ne! – povika Lashlo i uskoči natrag u prikolicu. – Ne!

– Isti ste kao i oni! – odbrusi njegova majka. – Nema razlike.

– Uhitit ćete ga? – upita Smith.

– Ne ako ne moram. Mislio sam da bi želio ići dobrovoljno i dati izjavu kao dobar građanin. – Greg kimnu dvojici policajaca koji su ostali s njime, i oni udoše u prikolicu i izvukoše dečka van.

– Oh, strašno dobrovoljno – reče Smith.

– Mora samo odgovoriti na nekoliko pitanja, a dobro je i za njegovu zaštitu – Greg se okrenu prema Rufusu koji je šutio, izgubljen u nelagodnim mislima. – Iako ima sedamnaest godina, zbog svoga mentalnog stanja može povesti sa sobom odgovornu odraslu osobu.

– Da, poći ću.

– I ja – reče gospođa Lee, a Rufus kratko odgovori: – To su muška posla. – Muž i žena se pogledaše, razmijeniše nešto neizgovoreno i žena se složi.

– I nađite si odvjetnika – reče Greg. – Poznajete li koga?

– Što vi mislite?

– Onda ćemo vam ga mi pronaći. Treba li vam prijevoz do policijske postaje u Newburyu?

Rufus jednostavno odgovori: – Slijedit ću vas sam.

– Ne želim to napraviti – reče Josie Abbot. – I to je sve. Viđala sam ih na TV-u i to je skandalozno.

– Zaista može pomoći – reče joj Barbara. – Kada gledatelji vide Jordaninu fotografiju, vide vas, čuju da ste udovica, da vam je Jordan bila sve... – Josie poče potihom plakati. – Žao mi je – reče Barbara. Sjela je na kauč pored Josie i zagrlila je. Josie položi glavu na

Barbarino rame i poče jecati. – Ali onda se potpuno otvore – nastavi Barbara. – Netko je morao nešto primijetiti.

– Vidjela sam ih – ponovi Josie, vidno se pokušavajući primiriti. – Vidjela sam majke i očeve kako plaču na televiziji, plakala sam i ja s njima, srce me je boljelo od sažaljenja, proklinjala sam bolesne strance koji vrebaju djecu. Onda, tjedan dana poslije, čula bih da su uhićeni, ta majka i otac, i optuženi za zločin, za ubojstvo svoga vlastita djeteta. – Okrenu svoje ružičaste oči prema Barbari. – To je ono što vi mislite, zar ne?

– Zasigurno ne.

– Ali uzimate kao mogućnost – Barbara nije odgovorila, već je brzo odvrtila pogled, ne mogavši je pogledati u oči. – Hvala vam što mi više ne lažete.

Barbara je rijetko bila zbunjena, ali u tom trenutku nije mogla razlučiti da li ima posla s okrutno povrijeđenom majkom ili proračunatim ubojicom. Instinkt joj je govorio da još nije čula potpunu priču, da je još nešto duboko zakopano ispod tužnih očiju ove nedokučive žene. Vidjela se krivnja, strašna krivnja, to je bilo sigurno. No, ipak, majke čija su djeca umrla, uvijek su se osjećale krivima koliko god bile nemoćne u sprječavanju tragedije.

– Ako... – poče Barbara – Ako postoji išta što biste mi htjeli reći...

– Nema.

– Ali naposljetku je lakše, Josie. Takav teret skinut s leđa. – Ne.

– Ako štitite nekoga, nekog muškarca... – Ne.

– Onda što da im kažem?

– Dobro! – Smirenije: – Dobro, učinit ću to.

– Bit ću s vama – reče Barbara – svaku minutu – i stisnu joj ruku.

– Hvala vam što ste napunili moje ćelije do puknuća – zagunđa nadstojnik pritvora – i učinili mi život jadnim.

– Suočavaju se s ozbiljnim optužbama – reče Greg. – Narušavanje javnog reda, tučnjava i nezakonito okupljanje za početak. Nanošenje teških tjelesnih ozljeda, ako uspijem nagovoriti Rome da svjedoče. Mogao bih ih optužiti i za pokušaj ubojstva ako budem raspoložen, a zasigurno ću ih optužiti za napad na službenu osobu.

– Koga?

– Mene.

– Ah, vas. Treba li vam liječnik?

– Naravno da mi ne treba vražji liječnik.

– Onda i nije baš neki napad. Ipak, ružno. Srećom, kako se čini, stigli smo na vrijeme.

– Pozvao sam čim sam mogao.

Nadstojnik zatresu glavom. – Dobili smo poziv u pomoć puno prije toga. Niste znali?

Znači zato je pomoć tako brzo stigla. Možda netko iz Hungerforda, neka se supruga ili kći bojala za nepromišljenost supruga ili oca i pozvala pomoć. – Imate li broj? – upita.

– Ne. Mobilni.

Greg slegnu ramenima. – U međuvremenu – nastavi – ostavit ću ih da se što je dulje moguće hlade u ćelijama.

– Znete li daje oko četrnaest odvjetnika na putu ovdje?

– Izvrsno, i nadam se da su svi odvučeni s golf-igrališta. Što ste učinili s malim Ciganom?

– Soba za intervju broj jedan, kao što ste rekli. – Potapka se počelu. – Nije sav svoj, ako me pitate.

– Ništa vam ne promiče, ha? Što god činili, ne približavajte ga ostalima. Morat ćemo pozvati službenog branitelja za njega.

– Gospodine, imate li trenutak?

Pogleda oko sebe i vidje uniformiranog policajca kako stoji, jedan od onih koji mu je došao u pomoć. Zgodan mladić od oko dvadeset i pet godina i s urođenom draži na kojoj mu je Greg za vidio.

– Policajce... – Pokušavao se sjetiti. Znao je gotovo sve o tom čovjeku osim, trenutačno, njegova imena. Dobar policajac koji je izrazio želju za ulaskom u krim-policiju, oženio se prije osamnaest mjeseci za lijepu plavušu Tinu koja se uspješno bavila jahanjem s preponama. Brat mu je bio u vatrogascima. Stariji. Napokon se sjeti. – Policajce Whittaker?

– Da, gospodine. Pronašao sam nešto gore na livadi, kod ciganskog naselja, za što sam čuo da biste željeli vidjeti. Plavi gumb.

– Što!

– Otkinut s nečega. S nekoliko bijelih niti još u njemu.

– Gdje? – graknu Greg.

– To je čudno. Nije bio u blizini niti jedne ciganske prikolice, zapravo na drugoj strani živice, ali i tamo je tlo ulegnuto kao da je nešto donedavno bilo parkirano ijedan od onih velikih kamena je pogođen. Ah da, i u blizini je bio savijeni odbojnik i razbijena registarska pločica.

Ozvmadius i njegov harem. Društveni hipiji koji su pobjegli na prvi znak neprilika, puštajući ga da se sam bori.

– Ostavio sam sve na svome mjestu – nastavi Andy Whittaker. – Bilo me je strah, sa svim ljudima koji se muvaju naokolo, da će biti pomaknuto pa sam ostavio Chrisa...

– Chris?

– Clements. Moj partner.

– O.K. U redu. Dobro ste učinili. – Okrenu se prema nadstojniku.

– Zna li gdje je vodnik Carey?

– U Hungerfordu, s majkom pokojnice.

– Naravno. A istražitelj Stratton?

– Ako je pametan, još je uvijek u krevetu s novinama. Ah, ne, on nedjeljom odlazi uznemirivati Gospodina, zar ne? – Nastavi cvrkutati:

– Oh, Bože, pomози nam. – Pogleda na sat – Trebao se već vratiti. Da ga pozovem?

– Sam ću ga nazvati. Whittakeru, možeš li ići pokupiti istražitelja kod kuće? On će poći s tobom i organizirati pretragu područja.

– Dobro.

Mladi se muškarac okrenu, ali ga Greg pozva natrag. – Usput, jesi li na putu do livade susreo neke kamp-prikolice, spavaće i pokretnu kuhinju, ispisane grafitima?

– Ne, ceste su bile prazne i nešto takvo bih sigurno primijetio.

Znači, nisu se uputili prema Newburyu. Uputio je poziv policijskim vozilima na području da uhite Clivea Peela i njegove prijateljice. Morali su odgovoriti na neka pitanja.

Rufus Lee stigao je u postaju sat vremena poslije u pratnji Johna Smitha. Greg podignu obrve. – Rufus je praktičan čovjek – reče Smith – i voli tog dječaka više nego išta.

– Slobodno razgovarajte o meni kao da me nema – progunda Rufus.

– Ispričavamo se što nam je trebalo tako dugo – doda Smith. – Nije lako naći mjesto za parkiranje konja.

– Isuse! Neću ništa pitati.

– Nego... Ja sam pravni savjetnik gospodina Leea, Lashla Leea.

– Imate li dozvolu za obavljanje prakse? – upita Greg.

– Naravno da nemam. – Pogledaše jedan drugoga izazovno. Bilo je na Gregu da dopusti ili ne Smithu da bude Lashlov pravni savjetnik, i obojica su to znali. Šta je bilo u dječakovu interesu? Naposljetku Smith reče: – U suprotnom, ja sam odgovorna odrasla osoba za gospodina Leea i mi se odričemo našeg prava na pravnog zastupnika.

– Ali vi mu niste srodnik.

– Njegov sam tetak.

– Rekli ste mi da vam nije u rodu – Greg podsjeti Leea starijega.

– Lagao sam.

– Moja žena bila je Rufusova sestra – objasni Smith. – U slučaju da se pitate zašto me toliko mrzi.

Život nije bio naklonjen Rufusu Leeu, razmišljao je Greg: ubijena sestra, ubijena kći, mentalno hendikepiran sin. Mora daje nosio Kajinov žig. – Dođite onda – reče. – Želio bih Lashlu postaviti nekoliko pitanja, ali on je ovdje prije svega zato jer ću za nekoliko sati morati pustiti uz jamstvo one manijake i mislim daje ovdje sigurniji dok ne otkrijem tko je ubio onu jednu malu curu. Hoćete li zatražiti njegovo puštanje, jer ja vam ne mogu jamčiti njegovu sigurnost jednom kada iziđe iz ova četiri zida?

– Ali zašto jadan Lashlo mora ostati u zatvoru? – zapita Smith. – Zašto ne ona rulja koja mu je prijetila?

– Jer druga rulja čeka da zauzme njihovo mjesto – reče Greg. Pravi je odgovor bio da je tako bilo manje problema.

– Sve u svemu – Smith konačno reče – moj je klijent spreman ostati ovdje dobrovoljno do daljnje.

– Ne! – uzviknu Rufus. – Moraju ga pustiti. On je moj sin, moja odgovornost i ja ću se pobrinuti za njega.

– Najbolje je tako, Rufus. Izvući ćemo ga čim se histerija stiša. – Lee je izgledao pobunjenički, shvati Greg, ali se bojao Smitha, kao što se snažan čovjek mogao bojati duha. – Želiš da bude na sigurnom, zar ne? – reče Smith. – Ne želiš da mu se dogodi išta loše.

– Ne – odbrusi Lee – naravno da ne.

Lashlo se doimao mirnim, ne toliko uplašnim koliko snuženim. Njegovi su se kockasti, debeli prsti stalno igrali crveno-crnim rupcem koji je bio skinuo. Greg ga upita da li se osjeća bolje, može li odgovarati na pitanja a on, nakon što je pogledao oca i dobio potvrdu od njega, pokazala da jest. Greg izvadi studijsku fotografiju Jordan i Lashlo se prestade igrati i uzme fotografijom palcem i kažiprstom.

– Lijepa – reče. – Jolly.

– Da, bila je dražesna, zar ne? Vidio si je?

– Da. Jolly.

Ponavljanje je iznenadilo Grega, a onda mu sinu. – Tako si je zvao? Njezino je ime bilo Jordan. Tako si je zvao, Lashlo?

– Da. Jolly³. – Tipično dječje izvrtanje nepoznate riječi u poznatu.

– Kada si je vidio? – Dječak nije izgledao sretan. Dani su mu svi bili isti, a vrijeme mu je bio stran pojam. Greg mu pomognu:

– Je li to bilo jučer, Lashlo? U subotu kada je mnogo ljudi došlo na livadu popodne. Na sajam.

– Da – reče Lashlo zahvalno, a Greg je znao da bi se složio za bilo koji dan iz pristojnosti.

---

³ jolly, engl. dražestan, nap. prev.

– Razgovarao si s njom neko vrijeme – izjavi. – Nosio si je na leđima.

– Tko kaže? – upita Smith oštro. – Ja.

Reče mu za Hamiltonove fotografije i sjeti se da je u unutrašnjem džepu još uvijek imao fascikl koji mu je Piers dao. Izvadi ga i rasproste nekoliko fotografija na stolu. Rufus ih uze i polako ih pregleda, lice mu osta bezizražajno. – Kamera nikada ne laže – reče naposljetku, iako je moderna tehnologija učinila taj kliše zastarjelim. Sada su izvanzemaljski brodovi uništavali Empire State Building i dinosauri šetali kroz šume dvadeset i prvog stoljeća i nikomu to nije bilo čudno, dok su samo oni sa slabašnim dodirom sa stvarnošću mislili daje to istina.

– I ja sam razgovarao s njom – reče Smith – kao što znate. Dao sam joj onu pištaljku. Pretpostavljam da su desetine ljudi provele neko vrijeme s njom toga dana.

– Je li to bilo prije ili poslije? Lashlo, je li Jolly imala pištaljku? Jednu od pištaljki tvoga tetka Johna? – zatresu glavom.

– O čemu ste ti i Jolly razgovarali? – Tišina. O čemu djeca razgovaraju? Nije se mogao sjetiti, ako je ikada i znao.

– Moralo je biti negdje oko petnaest sati kada sam razgovarao s majkom i djetetom – reče Smith nakon nekog vremena – malo poslije nego što su bile s Lashlom.

– Imate li sat? – upita ga Greg primijetivši njegovo golo zapešće.

– Ne treba mi.

– Je li tada već bila oslikana poput zeca?

Smith zanijeka glavom. – Bio je dugački red za oslikavanje lica. – Pokaza prema fotografiji. – Nikada je takvu nisam vidio.

– Usudio bih se reći da su otišle kući na čaj oko šesnaest sati – pridoda Rufus – i tada ih je moj sin posljednji put vidio.

– Usudio bih se reći.

– Je li to točno, Lashlo? Dječak kimnu glavom.

– Gospodine Lee ja vodim ovaj razgovor, ako nemate ništa protiv. Lashlo – nagnuo se preko stola i stavio ruku na mladićevo zapešće. Osjetio je kako su se crne dlačice uspravile poput žice prema njegovoj

koži. Tresao se kao što se tresu prsa uhvaćenoga goluba. Progovori sporo i jasno. – Lashlo, jesi li vidio plavokosu djevojčicu, Jolly, ponovno nakon što sije nosio na leđima? – Silovito zatrese glavom. – Poslije toga dana? – Zatrese glavom. – Te večeri? – Zatrese glavom. – Jesi li se dogovorio s njom da se nađete? – Lashlo zatrese toliko jako da mu je glava mogla otpasti.

– Mande kinyo – reče – nastis jalno durroder. – Što?

– Kaže da je umoran – prevede Rufus – da ne može više. Greg upitno pogleda Smitha koji potvrdno kimnu. Morao im

je vjerovati na riječ da ono što je upravo čuo nije bilo priznanje. Mogao je pozvati tumače za velik broj jezika, ali ne i za romski, a naći nekoga pouzdanog moglo bi potrajati danima.

Dvoje odraslih razmjeniše nekoliko rečenica na svome jeziku, nije se znalo da li su bili ljuti, umorni, odobravajući. "Smiješna su stvar ti jezici", pomisli Greg, strpljivo čekajući. Talijanski je uvijek zvučao vrlo emfatično, iako su i Talijani nekada morali biti smireni i uljudni. Sa sedamnaest je godina bio izjavio neizmjernu ljubav jednoj prsatoj njemačkoj učenici na razmjeni; imao je osjećaj da cijelo vrijeme zapovjedno laje. Ona mu se nasmijala i rekla: – Vi Englezi, volim vaš osjećaj za humor. – Nije ni čudno da nije prošao ispit. Razgovor se završio sa: – Možemo li prekinuti? – upita Rufus.

– Uskoro. Lashlo, možeš li mi reći bar nešto o čemu ste razgovarali.

Lashlo je odjednom bio suvisao, gotovo rječit. – Željela je pobjeći s Ciganima!

Barbara je bila u njegovu uredu kada se vratio, izgleda da je isprobavala stol. Njegove tajnice nije bilo nedjeljom i svatko je mogao ulaziti i izlaziti. Često su to i činili jer se on nikada nije sjetio zaključati vrata. Ustala je kada je ušao.

– Odgovara li ti? – upita.

– Da. A ti si ponovno heroj, kako čujem.

– Gluposti. – Obavijestio ju je o svemu što je radio, kao i ona njega, jednostavno i logično.

– Josie je pristala na ono s televizijom – zaključila – i dogovorila sam s uredom za odnose s medijima. Dolaziš li?

– Da, valjda. – Katkad se želio razrezati napola, od glave do pete, kako bi mogao biti na dva mjesta u isto vrijeme. – Gdje? Kada?

– Oni će doći do nas dovoljno rano za rane večernje vijesti. U šesnaest, najkasnije. U gradskoj vijećnici u Hungerfordu.

– Onda u šesnaest. Je li ona još uvijek na tvom popisu osumnjičenika?

– Osjećaji ne mogu prevagnuti nad metodičnošću.

– Je li to bilo da?

– Što je s malim Ciganom kojeg si spasio od linča?

– Ah, Lashlo je nevin, dijete u tinejdžerskom tijelu. Nije ništa učinio. A, ako gaje itko spasio, onda je to Smith. – Objasnio je na brzinu tko je Smith i njegovu čudnu povijest, njegovu sudbinsku povezanost s obitelji Lee.

– Vidjela sam dva Cigana u prijamnom uredu kada sam ulazila – reče. – Jedan kao od brda odvaljen i jedan manji koji je ovog većeg držao na uzici, metaforički govoreći, i sve sam govorio. Tko je tko?

– Lee je onaj veći.

Kimnu kao da su se njezine pretpostvake potvrdile. – Tko još, osim Josie?

– Što misliš o Piersu Hamiltonu?

– Ne znam tko je. – Greg joj objasni. – Ah, tvoj novi prijatelj od sinoć. Zašto on?

– Stvarno nemam ideje. Ne možeš li upotrijebiti maštu? Kako ti ovo zvuči? Nema mnogo novca u vjenčanjima i krstikama, a on ima profinjen ukus, pa kao dodatnu zaradu izrađuje dječje pornografske fotografije. Nagovorio je Jordan da mu pozira u tajnosti onda kad je radio studijski portret, jer je vidio da bi se na nju mogli paliti ti luđaci. Prijetila je da će reći, pa ju je morao utišati.

– Što mogu reći? Nije nemoguće, ali nekoliko sitnica jest. Zašto ti se Hamilton toliko ne sviđa? Zato stoje peder?

– Nisam rekao da je peder, zar ne?

– Ti boga! Misliš li da sam slijepa? I znam kakav si prema njima.

– Nisam nikakav prema njima, sve dok nisu iza mene. I nije da mi se ne sviđa. Zapravo mi se sviđa. Onda, tu je i John Smith.

– Da, sviđa mi se. Gospodin Enigma. Jedna životna iza leđa. Mračan. Prilično seksi.

– Je li? Povjerovat ću ti na riječ.

– Ima nečeg privlačnoga u ljudima koji su patili, a to je lice ispijeno patnjom.

– Lešinarko. On je Lashlov tetak. Proveo je pola života u zatvoru zbog ubojstva, tri ubojstva, za koja tvrdi da ih nije počinio. Izgubio je šestogodišnju kćerkicu prije četvrt stoljeća.

– Nije sigurno bilo plavokoso dijete, sudeći prema njemu. Sviđa li ti se?

– Doima mi se pomalo zastrašujuće. Ne, obeshrabrujuće. Kada je netko odslužio velik dio doživotne, a zatim pušten, to je kao da se vratio iz mrtvih. – Što se poklapalo s onima kako ga je Rufus nazvao: bo weevil, bo nešto. Kako je ono bilo? Neka vrsta duha. – I ima onu samoobuzdanost kakvu imaju dugotrajni zatvorenici – doda – iako se ne mogu oteti dojmu daje to u njega prirodno.

– A koji bi bio njegov motiv? – upita Barbara kao da mu je podilazila.

– Pretpostavimo daje htio zamjenu za svoju izgubljenu kćer. Jordan je htjela pobjeći s Ciganima, pa pretpostavimo da je on rekao "Pobjegni sa mnom, malena", a ona je pomislila "Pa dobro" ali se onda uspaničila i pokušala pobjeći. On ju je obuzdao ne znajući koliko je jak. S mrtvom djevojčicom na rukama znao je da će ga s njegovim dosjeom zatvoriti i baciti ključ.

Opipa svoje džepove tražeći ključeve od auta, na koje ga je podsjetila ova njegova posljednja riječ, i lecnu se prisjetivši se zvuka željeznoga ključa na poklopcu njegova automobila. Popravit će mu to u policiji, naravno, i neće ga ništa stajati, samo puno papirologije, ali vandalizam je vandalizam, a on je bio protiv toga.

– Ideš van? – ona upita.

– Poslao sam Harrya na livadu da provjeri mjesto gdje su našli gumb s Jordaninih hlača, pretpostavljajući daje to njezin gumb. Bila bi

prevelika slučajnost da nije, ali dat ću da ga usporede s onima koje je još imala na sebi. Idem vidjeti kako napreduje, a zanima me i da li su se hipiji pojavili.

– Ne zaboravi. Šesnaest sati.

– Neću.

No prije nego stoje otišao, morao je učiniti još nešto. Okupio je smekšale pobunjenike i njihovo jato branitelja. Bio je to vjerojatno prvi put da je vidio odvjetnike u šoku. Oni su poznavali te ljude, radili im prijenos vlasništva i povremeno mijenjali oporuke, igrali golf s njima i razmjenjivali nepristojne viceve u Rotary-khibu. Kako su se mogli, prema onome što je policija tvrdila, pretvoriti u bijesnu rulju? A ipak su vjerovali.

– Imate li predodžbu o onome što ste skoro učinili jutros? – Greg ih tiho upita. Jedan od mladića koji je pronašao tijelo, brižnu u plač. Tresao se, iako nije bilo hladno, u stanju šoka i Greg upamti da ga liječnik mora pregledati prije nego što ode. Optužbe da nije pravilno postupao s tinejdžerima u pritvoru, bile su zadnje što mu je sada trebalo.

– Razmislite – nastavi – da ste spalili živog tog dečka u prikolici, sada biste bili optuženi za ubojstvo, svi. Mislite daje ubio dijete, ali i vi biste jutros bili ubili dijete, jer Lashlo Lee je upravo to, bez obzira na to koliko fizički krupan bio.

– Ali on je ubio Jordan Abbot – uzvikne Templeton – svi to znamo i vi ćete dopustiti da se izvuče. A ona je bila tako... – Proguta slinu. – Tako dražesno malo stvorenje.

"Čovjek", pomisli Greg, "koji nikada ne bi priznao da je u krivu". – Puštam vas uz jamčevinu – reče, dok se ne dogovorim s tužiteljstvom za što vas optužiti. – Vaši će vam branitelji objasniti ako vam što nije jasno. Do daljnjega ćete se jednom na tjedan ovdje prijavljivati. Nitko od vas ne smije se približiti ciganskome kampu ili bilo kojem Ciganu. Je li vam jasno?

Kimnuše.

– Za pokušaj ubojstva i urotu pri pokušaju ubojstva može se dobiti i doživotna osuda – završi. – Predlažem vam da odete kući na nedjeljnu večeru i dobro razmislite.

Josie je imala još pet sati vremena. Bez obzira na obećanu konferenciju za tisak, nekolicina je reportera čekala ispred kuće pa nije mogla sjediti u dnevnome boravku jer bi je vidjeli, a ona nije htjela zatvoriti zastore, ne usred dana. Vidjela ih je kako kucaju na vrata njezinih susjeda, u potrazi za njezinim "prljavim rubljem". Nije mogla vjerovati da bi išta mogli naći.

Sjedila je sama u stražnjem dijelu kuće, u malenoj kuhinji, i pokušavala ne misliti što će s dugim ostatkom svoga života. Šest godina i tri mjeseca Jordan je bila njezin život, u potpunosti, a sada je kuća bila prazna i njoj nije ostalo ništa od života. Nisu se razdvajale više od nekoliko sati otkako ju je dovela iz bolnice. Nije se godinama mučila dobiti dijete da bi ga onda prepustila na brigu strancima.

Brak i majčinstvo bili su životne ambicije Josephine Pierce. Napustila je školu sa šesnaest godina, pohađala godinu dana tečaj za tajnice i dobila posao u odvjetničkom uredu kako bi ispunila vrijeme dok ne naiđe pravi muškarac i suprug. Bila je strpljiva. Srela je Petera četiri godine poslije u amaterskom glumačkom društvu. Nije se priključila kako bi našla suprugajer su u takvim društvima žene bile u puno većem broju. Pridružila se jer je voljela glumiti, jer joj se vraćalo samopouzdanje kad se pretvarala daje netko drugi.

Pogledala je na sat čudeći se kako vrijeme sporo prolazi. Vodnik Carey zvati će je u 15:45. Istražiteljica Carey bila je toliko drukčija, s uspješnom karijerom i nonšalantnim samopuz-danjem, a ipak joj nije nedostajalo suosjećanja. Bila je ona vrsta žene koja je izabrala da bude bez djece, pretpostavljala je Josie, i prvi put u životu mogla je to razumjeti, shvatiti da se žena ne želi izložiti toj boli.

Pete je bio prava rijetkost, muškarac iz radničke klase koji je u slobodno vrijeme želio glumatati. U kostimu bi se izmijenio. Bio je Graditelj. Bio je gospodin Sloane. Bio je i dvadeset i četiri godine star, vitak, plavokos, zgodan, očiju poput klipova kukuruza, i Josie se odmah zaljubila. Neke od starijih žena, udane, očijukale su s njim,

želeći vezu s njime, ali on je sa smiješkom odbacivao njihova udvaranja, uljudno, ali odlučno. Poslije bi im se upubu s Josie smijao, oponašajući njihove poze i usiljenost.

Bilo je to kratko udvaranje. Pete je točno znao što želi u životu i njegove su se želje poklapale s njezinima. Ponizno je razmišljala kako je mogao naći prekrasnu ženu, dugonogu, velikih očiju, talentiranu, ali on je želio voljeti nekog običnog, nezahtjevnog, sigurnog. Nekoga koji će prema njemu biti pažljiv. Tada je radio za jednu veliku tvrtku, ali ambicija mu je bila da postane sam svoj gazda. Bio je neovisan, sin jedinac čiji su se stariji roditelji povukli na Novi Zeland, mjesto za koje je on sa smijehom govorio da uspješno priprema ljude za smrt.

Povoljno su kupili kuću u Inkpenu jer je bila u ruševnome stanju. Pete je znao raditi rukama, ne samo vodoinstalatstvo, već i struju, keramikv, ličenje. Jedino su morali pozvati nekoga za žbukanje.

Prije osamnaest mjeseci imali su sve o čemu su ikada sanjali: lijepu kuću, cvatući posao, dugo očekivano dijete. Zatim je te prosinačke večeri zazvonio telefon i on je odgovorio u hodniku. Čula gaje kako se potihom s nekim raspravlja. Prisjetila se kako je onda bila pomislila da je teško svađati se s nekim šapćući. Naglo je spustio slušalicu i pritajio ljutiti usklik, zatim je došao do nje u dnevnu sobu i sa smiješkom joj rekao da mora izaći obaviti jedan kratki poslić, pitajući se zašto smrznute cijevi nemaju više obzira.

– Pa, ipak, dodatna zarada za Božić za moje princeze – rekao je sliježući ramenima. – Neću dugo.

Znala je da ju je pokušavao zaštititi, ali ona to nije željela.

8. Najduže poslijepodne

– Ne prilazi blizu toj kamenoj stvari – upozori ga Harry – osim ako ti životna ambicija nije da se spljoštiš poput palačinke. Nisam vidio ništa tako nakošeno od Kosog tornja u Piši.

"Divno", pomisli Greg. Ovi kameni blokovi stoje tu više od dvije tisuće godina, crkva su na otvorenom neke davno izumrle religije,

stoje usprkos vjetru, kiši, snijegu i, vjerojatno, svim nastojanjima Lufhvaffea, sve dok nije došao Clive Peel kao samostalni rušitelj i sve uništio."

Kako su tri načičkane prikolice mogle ispariti za sat vremena nakon što su napustile ovo mjesto? Na isti način kao što je sve napuštalo Newbury na brzinu, u bilo kojem smjeru. Podignuo je iščupanu registarsku pločicu, savijenu, a ne slomljenu. Bar je prikolica negdje trebala biti zaustavljena zbog ovoga.

Vidio je i da se Cigani pakiraju, spremaju se za polazak. Neće više poslovati ovdje i Angie će propustiti svoje poslijepodne na sajmu. S ubojstvima i neredima izgubilo se praznično raspoloženje. No oni su bili više filozofski usmjereni: sutra je novi dan i, kad si nomad, drugo mjesto. Nije vidio razloga zadržavati ih, pretpostavljajući da će Rufus i žena ostati u Lashlovoj blizini. Vjerojatno i Smith.

Mnoštvo se ljudi pojavilo s karavanima i sklopivim stolovima, ne čuvši novosti. Ogleđavali su se oko sebe, začuđeni nedostatkom aktivnosti na najposjećeniji dan sajma, upitali su uljudno otresitog Ciganina za razlog, bili zaprepašteni njegovim odgovorom, raspitivali se za pojedinosti, s nevjericom tresli glavama, dogovarali se i zatim se odvezli svojim automobilima.

Policajac Whittaker odveo ih je do mjesta gdje je bio našao gumb, a okolno je područje bilo zatvoreno policijskim vrpcama. Koliko je Greg pamtio, i prema slabim tragovima guma na travi, zaključio je da je to bilo ispod Peelove prikolice, one oblijepljene muško-ženskim znakovima. Ako je prikolica bila parkirana ovdje nekoliko dana, tlo ispod nje moglo bi biti vlažno i to objašnjava mrlje od trave na Jordaninoj majici.

Je li netko dovukao Jordanino tijelo tamo ispod? Ostavio ga neko vrijeme, možda dok je čekao da prođe prvi val panike, te da smiren, čisti razum pronade rješenje što učiniti s tijelom. Sam Peel? Ako ne, je li se to moglo učiniti bez njegova znanja?

Promatrao je mirno detaljno pregledavanje terena, muškarci u redu, ni metar razmaka među njima, hodali su metodično, obučeni da ništa ne propuste, niti jednu plavu vlas, niti naznaku otiska. Pogledao

je na sat. – Ostavit ću te samoga, Harry, ako ti ne smeta. – Uzdahnu. – Ponovno sam večeras na televiziji.

– To bi ti mogao biti početak nove karijere – reče Stratton kiselo.

Ciganka ga je presrela na putu do automobila. Rufusova žena. Kako se ono zvala? Ne Orlando, ali nešto slično. Orlanda. Bila je još uvijek u svom kostimu i on je na tren bio u nedoumici. Možda se ona stvarno tako oblači. Vjerojatno je zabrinuta za sina, možda dolazi pitati kada će se vratiti. Imala je oči boje serija.

– U žurbi sam – reče opravdavajući se nakon što mu je prepriječila put svojim krhkim tijelom. – Lashlo je u redu. Pazit ćemo na njega neko vrijeme, za njegovo dobro. Rufus i John otišli su ga smjestiti u hostel i vjerujem da će vam sve reći kada se vrate.

– Vjerujem da ste uvijek u žurbi. – Glas joj je bio običan sada kada nije bilo glume. Da ga je čuo preko telefona, pomislio bi daje prigradaska kućanica.

Bio je razočaran. – Želim kćerkine stvari – doda.

– Njezine stvari?

– Sve što je imala sa sobom u konačištu.

– Nije bilo mnogo. Stara odjeća. Ništa vrijednoga.

– Nije u tome stvar. Cigani su lualice i ne nose sa sobom ništa vrijednoga cijeli život. – "Ma daj?" pomisli Greg cinično. Nikad nije vidio da bi Cigić odbio nešto vrijedno. – Ali moram spaliti ono što je ostavila u materijalnom svijetu, tako da joj duša može biti slobodna.

– Dobro – reče. – Pobrinit ću se da vam se sve preda.

– To ste bili vi, zar ne, u konačištu one večeri? Policajac koji je razoružao Huwiewa?

– Da.

– Hvala vam.

– Samo mi je žao što nisam stigao na vrijeme da spriječim tragediju.

– Nitko nije mogao.

Okrenuo se, ali ga ona uhvati za ruku, uze mu lijevi dlan i otvori ga. Bila je kratkovidna, pomisli on, a nisi mogao glumiti njezinu ulogu sa socijalnim naočalama na nosu. Čekao je strpljivo. Znao je

proceduru. Poznajete li nekoga po imenu Elizabeth? Jeste li se ikada razočarali u ljubavi? Imate li kreativni talent za koji mislite daje podcijenjen?

Da, da i da. Nismo li svi?

Umjesto toga buljila mu je u dlan cijelu minutu, a zatim pogledala u lice. Počeo se nelagodno osjećati. – Stvarno žurim. – Htio je pogledati na sat kako bi pokazao da ima neodgodivi sastanak, daje on važna osoba, ali prečvrsto gaje držala. Zatim mu je naglo pustila ruku, isto kao što ju je i uzela, i okrenula se.

– Pa? – povika za njom, osjećajući se glupo, kao da joj je platio, a ona mu nije dovoljno vratila.

Ona zasta. – Pa, što?

– Što vidite?

– Gledala sam za svoje dobro, ne za vaše. Vi niste vjernik, ne vjerujete ni u što.

– Gledali ste što? – bio je uporan.

– Da vidim da li ste vi čovjek koji će otkriti tajnu smrti djevojčice. Da li prepoznajete istinu kada je vidite i čujete.

– I, jesam li?

– Zar ne znate?

– Obično da... rješavam ubojstva, to sam mislio. – Većina je policajaca to činila jer ih nije bilo teško riješiti, stari motivi, stare metode, očiti osumnjičenici. Polako kimnu i ode. On povika za njom: – Ako predvidite nešto, nešto loše, možete li išta učiniti kako biste to zaustavili?

Ona se zaustavi na trenutak i pogleda ga, zatim se nasmije i ode tresući glavom – ne u negativnom smislu, pomisli on, ali rugajući se očito glupom pitanju.

Bila je, kao što je Piers rekao, dobra gluma.

Gradska je vijećnica bila prepuna, s novinskim, televizijskim i radijskim novinarima. Ubojstva djece bila su vijest za naslovnicu. Bit će i dirljivih komentara o stanju nacije u kojoj šestogodišnja djevojčica može biti oteta iz kreveta, a njezin život ugašen snažnom rukom. Josie je bila samohrana majka, ali će kao udovica izbjeći

uobičajene kritike koje bi uključivale nemar kao jedan od razloga njezine tragedije. Hamiltonov portret Jordan krasit će sutra naslovnice svih dnevnih novina, čak i Financial limesa čiji su čitatelji imali druge prioritete.

Prepoznao je neke novinare, i ne samo ovdašnje. U više od dvadeset i pet godina na ovome poslu, prisustvovao je mnogim ovakvim događajima, iako je postao glavni igrač tek nedavno, i vjerojatno ih je poznavao bolje nego što su oni poznavali njega. Ipak, bili su naučeni prepoznavati lica i mnogi su ga dozivali – glavni istražitelju, gospodine Summers ili samo Greg – dok se probijao kroz gužvu do automatskih vrata koja su se bešumno pred njim otvorila. Odmahivao im je rukom. Znali su proceduru; pričekajte s pitanjima dok kamere ne počnu snimati.

Policajac u uniformi stajao je po strani i otvorio mu vrata u stražnju prostoriju gdje je Barbara pravila društvo Josie. Njoj su oči trenutačno bile suhe, ali je znao kako brzo i najbezazlenija pitanja zasuze osjetljivo oko, da se ne govori ona koja su zaista htjeli pitati.

– Pripremite se za ponešto gluposti – upozorio ju je. – Neki će vas idiot zasigurno pitati kako se osjećate, kao da to sami ne mogu zaključiti.

– Što ću odgovoriti? – reče ona. – Nisam sigurna što osjećam, ne znam hoću li ikada više išta osjećati. – Barbara stavi ruku na Josieno rame i stisnu je. Izgledala je uredno, kao i uvijek, u mornarskoplavoj suknji i jakni sa žućkastobijelom košuljom, vrlo poslovno. Josie je bila ležernije odjevena, raščupana i uplakana. Ucviljenoj majci nije dolikovalo da izgleda poput poslovnog bankara, čak i ako je bila.

Greg sjede pored nje i uhvati je za ruku. Bila je topla i znojna i instinktivno mu je došlo daje pusti i obriše ruku, ali je odolilo. – Recite im kakva je bila – reče – koje su joj bile najdraže igračke, što je rado činila, koji su bili njezini najdraži predmeti u školi. Ne dopustite im daje tretiraju kao brojku. Učinite je... učinite je živom za njih.

U ovakvim je trenucima želio bolje baratati jezikom. Učinite je živom! Ali izgleda da joj to nije smetalo ili nije primijetila. Jezik mu se spocicao o riječi, umjesto da ih potiče. Jesu li rječiti ljudi vodili

jednostavniji život, oni koji su mogli pitati i reći, izraziti točno što su mislili? – Pokušajte biti razgovijetni – nastavi. – Ne dopustite im da vas natjeraju da ponavljate već rečeno. Drugi put je teže.

Inače je majka uza se imala člana obitelji, uobičajeno muškarca, da govori umjesto nje ako bi joj ponestalo snage, ali Josie je bila jedinica i siročić, a muževa je obitelj bila devetnaest tisuća milja daleko, i njihova je prisutnost u Wellingtonu bila zajamčena tijekom presudnih sati.

– Dolaze li muževi roditelji? – upitao ju je. Hladno je odgovorila: – Ne.

– Dug je put, pretpostavljam i da su stariji.

– Oni će živjeti vječno – reče. – Ne želim ih ovdje. Nisu me voljeli. Nisam bila dovoljno dobra za njihova jedinca. Pokušali su mi oduzeti Jordan kada je on umro. Pitali su me hoću li im je prepustiti daje odgoje na Novom Zelandu. Tvrdili su da će tamo imati bolji život. Kao da bih im to dopustila.

– Pretpostavljam da su to samo predložili. – Greg će morati govoriti umjesto nje, ako bude bilo potrebno, zaštititi je od ove nove rulje koja je bila isto tako oštra kao i ona s kojom je jutros imao posla. I isto tako fanatična. Kao i on, i oni su radili svoj posao, ali on ne bi njihov radio ni za sto tisuća na godinu.

– Kada ću dobiti njezinu tijelo za ukop? – upita Josie.

– Ne još, bojim se. Ako brzo uhitimo nekoga, kao što se nadamo, onda obrana može... može... može zatražiti novu autopsiju.

Barbara reče: – Mislim da je sve spremno – a njezin se glas doimao kao da dolazi izdaleka.

– Ti idi prva – reče on.

Mnoštvo je utihnulo kada je Barbara otvorila vrata prema podiju, pošla do najudaljenije stolice i sjela. Greg je pridržao stolicu u sredini za Josie, a zatim i sam sjeo na posljednju od tri, koliko ih je bilo. More mikrofona sjajilo se na stolu ispred svakog od njih.

– Ja sam glavni policijski istražitelj Gregory Summers iz Newburyske policije – reče prema tišini. – Ovo...

– Možemo li imati zvučnu probu, molim vas? – netko na tlu ispod njega ga prekine, glasom kao da se dosađuje.

Greg ga je bijesno gledao, bio je to mladić, dvadeset i nešto godina, duge kose skupljene u rep i odjeven u crno. Nije imao namjere recitirati "jedan, dva, tri". Reče: – Kako je sada? Je li dobro? Možete li me čuti?

Muškarac je namjestio mikrofone, pritisnuo svoje slušalice, namrštio se i rekao: – Ne sviđa mi se akustika ovdje, ali što se može. Nastavite.

Greg započne ponovno: – Ja sam glavni policijski istražitelj Gregory Summers iz Newburyske policije. Ovo je gospođa Josie Abbot čija je šestogodišnja kći Jordan jutros pronađena mrtva pored kanala u Hungerfordu. Moja kolegica je vodnik Barbara Carey. Gospođa Abbot pripremila je kratku izjavu.

Kada je izvadila list papira iz džepa i otvorila ga, prepoznao je Barbarin rukopis, tečan i bez ispravaka. Glas joj je bio miran dok je čitala tih nekoliko rečenica, dovoljno jasan da se čuje u cijeloj prostoriji. Mali je prostor bio obasjan poput sijevajućeg nevremena zbog bljeskanja fotoaparata.

– Jučer sam imala najbolju kćer kakvu majka može poželjeti. Njezino je ime Jordan, imala je šest godina i tri mjeseca. Što vam mogu reći o njoj? Bila je lijepa, ali svaka je kći lijepa svojoj ponosnoj majci. Bila je pametna, ali svako je dijete svojim roditeljima mali Einstein. Bila je jaka i dobra i smiješna. Bila je Jordan Abbot i ja sam je voljela.

Moj suprug Peter poginuo je u besmislenoj nesreći prije osamnaest mjeseci. Jordan je bila naše jedino dijete, rođena nakon dugotrajnih i kompliciranih medicinskih zahvata kada nam je već bilo rečeno da nećemo moći imati djece. Bila mi je sve. Jučer navečer netko ju je uzeo iz kreveta i ubio je iz meni nedokučivih razloga. Netko tko gleda ovaj program možda zna tko je ubojica – vaš suprug, vaš brat, vaš sin. Možda sumnjate ili možda znate. Možda vam je priznao ili je to i prije učinio. – Glas ju je počeo izdavati pred kraj. – Molim vas da ne dopustite da se to dogodi bilo kojoj drugoj

djevojčici, bilo kojoj majci. Molim vas, ako imalo sumnjate, pozovite policiju. Neću spavati dok ubojica moje djevojčice ne bude uhvaćen.

Preklopila je list papira i uredno ga spremila, puštajući uzdah. Greg s odobravanjem kimnu Barbari. – Ja ću nakratko preuzeti vaša pitanja – reče on. – Znam da razumijete i uvažavate situaciju u kojoj je gospođa Abbot, pa vas molim da pitanja upućujete meni. – Pokazao je na TV novinara u prvome redu, prepoznavši ga od neku večer. – Gospodine Chaucer?

– Je li dijete bilo seksualno napastvovano?

– Ne. – Katkad su tajili takve podatke, ali on i Barbara su se složili da za ovaj put to ne vrijedi.

– Koji je onda mogao biti motiv otmice?

– Vaša pretpostavka vrijedi koliko i moja. Gospodine Curry? Ali Adam Chaucer nije se tako lako predavao i preduhitrio je pitanjem svojega kolegu. Njegov ga je glas utopio, obično novinsko piskaralo koje je trebalo znati svoje mjesto. – Je li točno, gospodine Summers, da je jutros jedna skupina pokušala uhititi i možda ubiti mogućeg osumnjičenika u ciganskome kampu u Hungerfordu i da ste vi osobno spriječili linč?

Greg vidje da je Josie Abbot bila iznenađena i da je po strani pogledala u njega. Uzdahnuo je. Kako su se vijesti brzo širile! Morao je odgovoriti na ovo pitanje bez obzira na to što su ostali novinari čekali u redu, jer inače bi se ova vijest napuhala izvan svih mjera. – Ova vrsta zločina rađa snažne osjećaje, pogotovo u malom gradu poput ovoga. Na sreću, mnoštvo se osvijestilo prije no što je počinjena šteta.

– Znači nije bilo nemira?

– Bilo je nezakonitog okupljanja.

– Je li bilo uhićenja?

– Nekoliko, ali svi koji su s time bili povezani otpušteni su uz jamčevinu i nisu podignute još nikakve optužnice. – Okrenu se prema drugome novinaru. – Sada mislim...

Ali Chaucer je bio odlučan zadržati riječ. – Je li istina da je jedan Ciganin u pritvoru od tih nemira?

– Jedan od njih nam pomaže u istrazi. Još je uvijek rano.

– Je li uhićen?

– Ne. – Bio je red na nekome drugom, a Chaucer je napokon izgledao zadovoljan. Greg pokaza na nisku, mršavu ženu s dugim nosom odjevenu u crno. Skoro je rekao: – Žena s velikim nosom?

– Gospođa u crnom odijelu?

Govorila je kroz nos ili je bila jako prehladna. – Jeste li razgovarali s ostalim policijskim upravama u vezi s neriješenim slučajevima koji bi mogli biti povezani s ovime?

– To je u postupku. Za sada nisam čuo ništa što bi se moglo usporediti s ovim slučajem što se tiče modusa operandi, profila žrtve ili slično. Moje je mišljenje daje ovo bio jedinstven slučaj, zločin iz oportunizma, ali ostajem otvoren i za druge mogućnosti.

– Gospođo Abbot – reče žena i postavi pitanje prije no što ju je Greg uspio zaustaviti, iako pitanje nije bilo od onih glupih na koja je bio upozorio Josie. – Gospođo Abbot, kakvi su vaši osjećaji prema osobi koja je otela Jordan? – Josie Abbot ju je gledala kao daje luda. – Gospođo Abbot?

Ustala je, stolica je pala iza nje, a glas joj se podignuo do vriska. Onaj tonski tehničar s repom izgledao je uzrujano. – Ja mislim da je zao, podao i pokvaren. Mislim da je monstrum. Nadam se, tko god je to učinio, da će ga linč sustići što prije jer nije zaslužio živjeti!

Barbara je zagrlila, a Greg vratio stolicu ljutito zureći u ženu duga nosa koja gaje gledala ravnodušno. Josie se baci natrag u stolicu, ugašeno. Borio se da suzdrži ljutnju.

– Bilo je dosta pitanja. Ponavljam apel gospođe Abbot. Jordan je odvedena iz svog krevet noćas između devetnaest i dvadeset i tri sata. Njezino je tijelo bačeno na puteljak pored kanala negdje prije tri sata ujutro. Netko je morao nešto vidjeti ili posumnjati. Netko je kasno došao kući, uzbuđen, uplašen, čudna ponašanja. Ako znate tko je to, nazovite policiju.

On i Barbara pomogli su Josie sići s podija, ne obazirući se na pitanja koja su pljuštala sa svih strana.

– Želim znati sve o tim nemirima – reče Josie. Ispijala je čaj u stražnjoj sobi, srkala ga je brzo kao da ga nije osjećala, kao da je samo bila stroj za ispijanje čajeva.

– Nema se šta puno reći – reče Greg. – Neki od vaših prijatelja i susjeda postavili su sebe za suca, porotu i izvršitelja kazne nad maloumnim ciganskim dječakom kojega su oni izabrali za žrtvenog jarca.

Na njezino uporno navaljivanje, ispričao je detalje. Očekivao je da će se pobuniti protiv te njihove ludosti, ali nije. Umjesto toga, kada je završio, ona reče: – Da su imali pravu osobu, da su ga objesili...

– Da? – reče on nakon nepodnošljive minute tišine. Njezine su oči bile hladne. – Imali bi moju doživotnu zahvalnost.

– Josie!

– Vi ste ih zaustavili?

– Zapravo nisam, ali bih da sam mogao. Nitko ne uzima zakon u svoje ruke bez obzira na zločin, bez obzira na napast.

Kada su odlazili, Barbara se okrenu prema Josie i reče: – Nazvat ću vas kući sutra ujutro, Josie, i svakoga jutra. Hoćete li mi nešto učiniti? Nemojte otvarati poštu koju dobijete, bilo od poštara bilo privatno. Pustite meni da to učinim. Josie stavi ruku na usta. – Oh!

– Molim vas. Ima bolesnih ljudi naokolo, a to je posljednje što vam je sad potrebno.

Blago je kimnula. – Hvala vam.

– Da, hvala – promrmlja Greg. – Trebao sam i sam na to misliti.

– A što je s telefonom? – reče Josie nakon nekoliko trenutaka.

– Dogovorila sam se s centralom da presreću sve poziv od jutros. Vaši će vas prijatelji dobiti, ali svim ostalima će odgovarati centrala. Dogovorila sam i posudbu automatske sekretarice jer sam primijetila da je nemate. Tako nećete morati razgovarati ni sa kim, ako ne želite.

Josie se ispriča i ode do zahoda. Greg i Barbara gledali su se nekoliko trenutaka. – Pravo si čudo – reče joj.

– I nemoj to zaboraviti kada budeš pisao moju godišnju procjenu.

– Neću.

– I nemoj napisati da sam "marljiva" kao moj zadnji šef.

– Mora da si mu nešto skrivila. O.K., Barbara, odvedi Josie kući i provjeri da lije dobro, a onda se oboje moramo naspavati. – Bistar, svježiji um sutra vrjedniji je od bilo kakva uporna rada noćas.

Josie se vratila i Barabara joj je rekla daje pričeka iza zgrade, daleko od svačijih pogleda, dok ona pođe po prijevoz. Dok su ona i Greg išli prema prednjem dijelu zgrade po automobile, Adam Chaucer je upravo svoju reportažu pred kamerama završavao u velikome stilu.

– Adam Chaucer za Newbury Newsround iz ožalošćenog i osvetoljubivog Hungerforda.

– Jebeni lešinar! – reče Barbara ispod glasa.

Kada je stigao do izlaznih vrata, čekala ga je u kratkoj suknji boje potočnica i majici kratkih rukava koja je naglašavala njezine male grudi. Kosa joj je bila svježije oprana i spuštena. Šaleći se, rekla mu je: – Ponovno na vijestima, Gregory. Nemiri i dirljiv apel.

– Da, draga. Oprosti, draga. Pokušat ću da mi ne uđe u naviku. Stvarno.

Podignu lice prema njemu i poljubi ga. – Ne smeta mi što se dovodiš u neprilike. Ne smeta mi što riskiraš, to je dio posla, ali ne želim da mi to tajiš.

– Da. Razumijem.

– Čula sam za te nemire koje si ugušio. Ljudi razgovaraju o tome na ulicama Kintburya.

– Opa! Recite to u Gathu. Objavite na ulicama Ashkelona. Nisam ih ja naposljetku ugušio. Ja sam se samo tamo našao. I bio sam glup. Mogao sam grdno nastradati.

– Bolje je živjeti jedan dan kao lav – reče – nego tisuću kao papak.

– Papak? Je li to tako u originalu? – Da.

– Sigurna si?

– Sto posto.

Gurnuo ju je prema prepunim policama s knjigama u holu i strastveno je poljubio. Između poljubaca reče joj: – Kako ti kažeš.

Barbara je slijedila Josie u bungalov. Novinari su otišli, zadovoljni izjavama i fotografijama. Ulazeći u hodnik pomislila je kako mjesto odiše prazninom, kao da nitko tu ne živi.

– Napraviti ću vam čaja – reče.

– Ne, ja ću.

– Jeste li sigurni?

– Ne želim da me se tetoši. Ne pomaže.

– Pretpostavljam da ne. – Slijedila je Josie u kuhinju i stajala tamo s rukama u džepovima. Nikad nije nosila torbu, ako nije morala, sputavala ju je, i ruke su joj dodirivale ključeve, rupčić, diktafon i kemijsku olovku. Mobilni joj je telefon bio zakačen za pojasom. Odlučila se raskomotiti pa sjede dok je Josie punila čajnik. – Želite li razgovarati o tome? – upita je. – Ili ne.

– Žele li ljudi, obično?

– Neki da, neki ne, zato i pitam. Nekima to pomaže, a drugi... žele to zadržati za sebe. Isto kao što je nekima u tuzi potrebna samoća, a drugi žude za društvom.

– Možda poslije – reče Josie. – Možda sutra.

– Kako želite.

Uze limenku za čaj, pa je spusti. – Zašto radim čaj? Ne želim ga više. Vjerojatno samo da nešto radim. Želite li vi čaja?

– Ne baš.

Josie pogasi čajnik. Barbara je promatrala oglasnu ploču na zidu pored telefona. Bio je kalendar, jednomjesečni, bez mnogo bilježaka. Jordan je imala zubarski pregled sljedećeg tjedna kako bi oni savršeni bijeli zubi ostali bez plomba. Kupovna lista kao podsjetnik Josie da mora kupiti prašak za robu i jaja. Jedna je fotografija prikazivala muškarca od oko trideset godina kako u rukama ponosno drži u bijelo zamotano malo dijete, pomalo nervozno, nenavikao.

– Peter – reče sa sigurnošću. – Bio je zgodan. – Digla se da bolje pogleda. Fotografije je bila previše osvijetljena i njegova je plava kosa izgledala bijela poput djetetova omota, oči vodenastoplave, a crvena majica isprana. – Jordan je na njega – reče.

– Da, jest. Bila je. Nije bilo zabune da su otac i kći.

– Josie, jeste li razmišljali o odlasku kod svoga liječnika? Znam da ljudi ne žele...

– Ići ću sutra – reče.

– Oh! Dobro. – Bila je naučena na raspravu. Većina je ljudi primala ovu preporuku kao uvredu.

– Ne bojim se tražiti pomoć. Kada je Pete umro mogla sam se nositi s time, prilično dobro, ali kada nam je oduzeta kuća i kada smo morale doći u ovu... – pokaza rukom – ovu rupu, slomila sam se. Dr. Tabor bio je vrlo ljubazan i pun razumijevanja. Dao mi je neke tablete koju su mi pomogle. A što je još bolje, pustio me da govorim bez obzira na vrijeme.

Zazvonio je telefon. – Da se ja javim? – upita Barbara. Josie kimnu i ona podignu slušalicu, pa reče: – Vodnik Carey – i poslušala. – Centrala želi znati ako može spojiti nekoga gospodina Adama Chaucera.

Josie nervozno uskliknu. – Nije li dobio svoju porciju u vijećnici?

– Ne – reče Barbara operateru. – Gospodina Chaucera ne možete spojiti.

Poklopi slušalicu.

Tijekom večere pričao joj je o Johnu Smithu. Slušala ga je pažljivo, ne prekidajući ga. – Misliš li da govori istinu? – upita kada je završio.

– Ne nužno. Može biti da se i nakon dvadeset i pet godina ne može suočiti s onim što je učinio, ne može to sam sebi priznati.

– Ipak, ako je istina to što govori za Odbor za pomilovanja...

– Jest. Diskretno sam se raspitao, vratio neka dugovanja iz Unutrašnjih poslova.

– Onda je to snažan argument u prilog njegove nevinosti.

– Neki bi se složili – reče Greg po drugi put toga dana.

– A Odbor za pomilovanja? Oni to ne vide?

– Oni su u nemogućem položaju, najdraža, da budemo poštteni. U teoriji, osuđenika na doživotnu ne može se pustiti dok ne otplati svoj dug društvu, kada više nije opasan i kada se iskreno kaje za ono što je učinio. Nije na Odboru da prihvati da se on ne može kajati za nešto što

nije učinio. Pretpostavimo da to čini? Kaos. Oni nisu žalbeno vijeće. Oni bi ga proglašavali nevinim bez mogućnosti da ponište njegovu osudu. Slučaj bi se morao ponovno otvoriti... ne vrijedi niti razmišljati o tome.

– Proklet bio zakon onda – reče odlučno Angelica – i sustav, odvjetnici i policajci i suci i samodopadni tipovi u odobrima za pomilovanja koji će radije održavati status quo nego priznati da je učinjena nepravda.

– Shvatio sam poantu, Angel, ali i sam g. Smith je odvjetnik, studirao je u zatvoru, i sam Bog zna da je imao dovoljno vremena.

– Hoćeš li ga uhititi?

– Trebao bih, ako ne zbog drugoga, onda da ga spriječim da ne učini kakvu glupost, pod pretpostavkom da se vratio samo zato da bi pronašao pravog ubojicu svojih lijepih djevojčica i njihove majke.

– Trebao, Gregory?

– Trebao, ali neću. Još.

Gledali su kasne vijesti, sjedeći jedno pored drugoga na kauču. Nije joj smetalo ponovno ih gledati, a on ju je morao spriječiti da ih ne snima na videorekorder. Mislio je da mu lice izgleda užasno crveno na ekranu, kao da je bio pred infarktom, iako je znao da je inače blijed.

U Hungerfordu su roditelji te večeri zadržali djecu kod kuće, i dječake i djevojčice. U Hungerfordu, u Kintburyu, u Froxfieldu, u Chiltonu, u Inkpenu. U Portsmouthu i Nonvichu i Exeteru, u Aberdeenu.

– Bila je tako lijepa – reče Angelica glasom punim tuge.

– Kažu da dobri umiru mladi.

– Da – reče. – Kako može to podnijeti? Majka?

– Jer mora. Jer moramo podnositi stvari koje se čine nepodnošljivima. Jer ne možemo drugo do podnositi.

– Osim samoubojstva.

– Osim toga.

Nedugo zatim reče: – Trebao bi se ošišati.

– I policija apelira na svjedoke – zaključio je reporter i broj telefona Gregova ureda pojavi se na ekranu. – Ovdje Adam Chaucer za Newbury Newsround iz ožalošćenog i osvetoljubivog Hungerforda.

– Ne sviđa mi se – reče Angelica. – Tko?

– Chaucer.

– Pa, ne možeš suditi nekoga prema onome kakav je na televiziji.

Ona zatrese glavom, nestrpljiva zbog njegova pokroviteljskog glasa. – On dolazi u trgovinu. Nepristojan je, otresit i bahat. Zove me "ljubavi", što je grozno, ali to ne govori ljubazno već onako svisoka, kao da misli da sam ja ispod njega, da su svi, jer je on na telki.

– Čudim se da sam obavlja kupnju – reče Greg.

– Oh, on je od onih koji žive sami. Ne dopuštaju da djevojka prespava kod njih da si ne bi nešto umislila. On pokupi neku ženu negdje u Londonu, ode do nje, da joj, zadrži se pola sata iz puke pristojnosti, onda se obuće i vrati se autoputom M4 vozeći sto pedeset na sat u svom velikom, crvenom, sjajnom autu s kožnim sjedalima.

Bio je iznenađen njezinom žestinom. Na trenutak je zvučala kao da mrzi muškarce. Sve muškarce. – Reći ću dečkima u prometnoj da pripaze na njega.

– Zatim se dugo tušira kako bi isprao njezinu ogavnu ljepljivost sa sebe. Kaže da će nazvati. Ali ne nazove.

Nije znao ništa o njezinom seksualnom životu prije Freda, nije ni želio. Vjerojatno je bilo muškaraca, možda mnogo njih, poznavajući njezin naraštaj. Muškaraca koji su odlazili nakon pola sata i nikada više nisu nazvali. – Reci mu daj tvoj dečko stalno na telki ovih dana – reče on.

John Smith se spusti po stubama svoje prikolice i potegnu za sobom vrata. Sunce je zalazilo iznad Hungerforda, isprana crvena boja na sivim zgradama. "Blizu je devet i pol", pomisli. Pogledom prijede preko livade, prema cesti koja je vodila do puba, do Down Gatea, razmišljajući o krigli piva, ali izgubio je tu naviku u zatvoru i znao je da stanovnici večeras ne bi rado vidjeli nekoga njegove boje kože.

Umjesto toga, okrenu se na drugu stranu. Trebao je protegnuti noge i želio je osjetiti u plućima okus zraka u suton. Rufusov je utučeni pas podignuo glavu sa šapa i ispustio zavijajući glas.

Smith se nasmija. – Dođi onda, ako baš moraš. – Odveza mu konopac s kotača prikolice i oslobodi ga. Šepao je nekoliko metara, kao u grču, a zatim počeo trčati ispred njega, nova životinja, smiješan.

Obišao je kameni krug, zaraslu šikaru, trčeci niz padinu jarka kako bi uhvatio zalet da bi se popeo na drugu stranu. Mogao je vidjeti željezničku prugu i kanal u pozadini, bez vlakova, bez brodova, bez šetača. Kako je dobro poznao ovo mjesto nakon svih ovih godina! Bilo je to posljednje mjesto na kojem su se on i obitelj zaustavili prije no što ih je zadesila nesreća. – Alija sam još uvijek živ – reče naglas, iako ne previše glasno. – Ja sam preživio.

Pasje ganjao zeca, ali je bio poražen. Shvatio je da ne zna njegovo ime, ili, ako ga uopće ima, pitanje je da li bi se uopće odazvao. Malo se razlikovao od psa kojega je Rufus onda imao, jedan u nizu. Nije shvaćao zašto njegov šogor drži ta stvorenja, osim zbog užitka vlasništva. Sigurno je bilo da im nije pokazivao ni prijateljstvo ni privrženost.

Šetao je one večeri, bez psa. Bio je petak, pomisli, iako mu sjećanja više nisu bila tako jasna kao nekada. U zatvoru nisi imao što raditi do sjećati se. Vani se vodila borba za život. Te noći nije bio ni upubu, ne zato što nije htio već zato što mu je to vlasnik zabranio nakon svađe večer prije, nazivajući ga uobičajenim imenom – lopov, skitnica, prljavi Cigić.

Nije bio prljav. On nikada nije bio prljav. Otac mu se znao smijati zbog pedantnosti još dok je bio dijete. Moglo se sasvim dobro oprati u loncu vode zagrijane na otvorenoj vatri ili štednjaku, a za nepremašivo zadovoljstvo umakanja postojale su rijeke, jezera i kišna nevremena.

Pas se vratio i njušio je njegove čizme. Pogladio ga je po klempavim ušima, a ovaj je odgovorio pogledom punim ljubavi. – Oboje bi nam dobro došlo malo vježbe – reče nastavljajući žustro hodati. – Uz nogu, dečko! – Nekoliko su zadnjih godina imali dvorane za vježbanje u zatvoru: trake za trčanje, sprave za veslanje, električne

stube, utege, vreće za udaranje. Za krvnike i bičevaocce to je bio znak da su zatvori meki, da pružaju kriminalcima uvjete koje si vani ne bi mogli priuštiti, ali su uspješno obavljali zadatak trošenja energije i agresivnosti kod zatvorenika, neobuzdanih zbog testosterona.

Odlazio je tamo svakodnevno, održavao se u formi, ali nije to bilo isto. Trčati a nikamo ne stizati, veslati bez vode; je li to bio hobi zdravoga čovjeka? "Trčati a nikamo ne stizati je poput života", držao je jedan njegov kolega iz ćelije. Trčati što jače možeš, a ostati u mjestu. "Ciganski je život putovanje bez stizanja na cilj", odgovorio mu je.

Hodat će do brane i natrag. Tako će napraviti cijeli krug, vraćajući se uz kanal, ali znao je da je puteljak još uvijek bio zatvoren. Pomislio je na plavokosu djevojčicu i njihov jedini susret. Bila je toliko različita od njegovih tamnih kćeri, a ipak toliko slična. Istih godina kao Sveira koja je tvrdila daje Šarah,

prolazeći djetinju fazu potrebe za prilagodbom. Isti povjerljiv izraz u očima, bile plave ili smeđe, povjerenje djeteta koje još nije susrelo pakost odraslih.

Poljubio ju je te noći prije nego što je izašao. Sve ih je poljubio, sve tri njegove ljubljene žene, jer je svađa upubu završila prije nego što je i počela, kao i sve njihove svađe. – Neću dugo – rekao je i stvarno nije. Alije ipak ostao dovoljno dugo.

Bio se vratio iz svoje pokajničke šetnje nešto poslije zalaska sunca.

Na trenutak nije shvaćao. Zadavljeno tijelo koje uredno leži na krevetu nije odmah sumnjivo, ne ako je uredno pokriveno plahtom do brade, iako je bila topla noć. Bio je rekao: – Rano spavanje? – i onda: – Ne srdiš se, zar ne? – i potresao je kada mu nije odgovorila. I napokon uvidio.

Posrtao je po prikolici na nogama poput plastelina, moleći se: "Ne djeca, molim Te, samo ne i djeca".

Da, i djeca. Da, djeca.

Izjurio je iz prikolice i otrčao ostavljajući vrata širom otvorena, trčao je do pola puta za Kintbury prije no što je shvatio da nema

smisla, da svijet nije dovoljno velik da pobjegne od onoga što je vidio, te je pozvao policiju iz usputne telefonske govornice. Već su bili na mjestu dok se on vratio i pošao je s njima bez glasa, bez prosvjeda o nevinosti nedužnih i okrivljenika.

Nije nikada saznao što se dogodilo s tom prikolicom, ali je pretpostavljao da ju je Rufus spalio zajedno sa svime unutra, kao potpuno brisanje.

Nakon stoje i drugi put sabotirao Odbor za pomilovanja, predložili su mu da posjeti psihijatra, Složio se; svaki pomak od rutine bio je dobrodošao u zatvoru. Osim toga, zanimao gaje ljudski um i bilo mu je drago susresti se s nekim tko drži ključ toga. Ali ako je dr. Patersonu ikada bio povjeren taj ključ, on ga je odavno bio izgubio.

Naširoko je govorio o poricanju. Katkad, Smith je bio tada rekao, kad čovjek nešto poriče, to je zato što to nije istina. Ali Paterson to nije želio čuti. Smith je svejedno nastavio s tim susretima; bili su dobrodošla promjena od banalnih i nepristojnih razgovora njegova zatvorskog kolege. Na kraju njihova posljednjega sastanka, Paterson se rukovao s njime i rekao: – Katkad su potrebne godine kako bi čovjek naučio sam sebi oprostiti, John. Možda ti ne misliš da si dovoljno kažnjen.

Uljudno se složio.

Sveiri bi sada bilo trideset godina ili trideset i jedna, nije se mogao sjetiti. "Možda bi ona bila odbacila lutalački život", pomisli mirno, "udala se, zatočila se u kuću". Ne bi joj zamjerao, ne kao što su Rufus i Orlenda.

Na brani je ubrao divlju ružu za nju, za sve djevojčice koje nikada neće postati žene, i jednu po jednu otkinuo joj latice i bacio ih u vodu. Brana ih je povukla u svoja usta i isjeckala ih.

Bilo je mračno kada se vratio, ali je bez teškoća prepoznao Orlendin obris u noći. Kao da ga je čekala.

– Dobro si? – upita je.

– Ja sam dobro.

– Tebe nikad ništa ne iznenađuje, Lenda, zar ne? Mora biti tako dosadno moći predvidjeti budućnost.

– Nemoj da te Rufus vidi sa svojim psom – reče. – Postoje granice oprosta.

– Uzmi ga. – Podignuo je uže i zavezao životinju za kolo, dok je ona gledala.

– Bio si u šetnji, Jan? – upita.

– Do brane i natrag. Lijepa šetnja. Ona reče: – Sjećam se.

9. Ponedjeljak, 22. lipnja

– Jesi li ikad razmišljala o bijegu? – upita je Greg za doručkom.

– O odlasku? – Angelica pijunu natrag u šalicu gutljaj kave i napravi izraz lica kao da ne razumije.

– Pobjeći s Ciganima? – razjasni joj on.

– Ah! Ne.

– Nikada? Nikad nisi poželjela privezati svog konja za prikolicu i uputiti se otvorenom cestom, zaustaviti se tamo gdje ti je volja?

– Ili gdje ti policija dopusti. Hvala, ali ja ću se držati gradske kanalizacije i električne energije. Gdje bih ukopčala sušilo za kosu?

– Četiri vjetra bila bi tvoje sušilo – reče on dramatično – a pljuskovi tvoj tuš.

– A grm koprive moj zahod.

– Nema poezije u tvojoj duši, djevojko.

– A u tvojoj previše, stari.

– Dobro izgledaš – reče on nekoliko minuta poslije dok su izlazili. Nije nosila uniformu. Uobičajeno bi nosila traperice i kratke suknje, no danas je imala tamnosivu suknju do koljena koju je bila nosila na Fredovu pogrebu, dio odijela, i svileni džemper kratkih rukava boje mahovine, koji je pod njegovim prstima klizio poput vode. Na nogama je imala poštene cipele, ne tenisice već crne mokasinke na malu potpeticu.

Rukom potapša veliku platnenu torbu. – Uniforma je previše topla za ljeto. Presvući ću se na poslu. Pustio ju je na parkiralištu Savomorea, kao i obično, pored ulaza za osoblje, a on se odvezao do

ureda. U jedanaest sati morao je biti na mrtvozomičkom sudu gdje će se otvoriti istraga u vezi sa smrću Reyne Lee i odmah se završiti. Kako je imao taj neodgodivi sastanak, nije mogao raditi ni na čemu drugome. Popio je tri šalice kave, pročitao je izvješća koja su mu se nakupila na radnome stolu, izdiktirao dovoljno stvari da usreći tajnicu i gledao pet minuta kroz prozor. Imao je pogled na cestu unutar zgrade.

Barbara je u žurbi došla u 10:15. – Prvo – reče – forenzičari su našli tragove motornoga ulja na prednjoj strani Jordanine odjeće, pretpostavljamo s Peelove prikolice.

– I izgledalo je kao da pušta – složio se. Znači ležala je na leđima... osim ako već nije bila lokva ulja na tlu, u kojem bi slučaju onda ležala na trbuhu.

– Drugo, nema otisaka na prozoru ili prozorskoj dasci, osim Josienih i Jordaninih.

Čekao je i treće i četvrto, ali nije ih bilo, pa reče: – Hvala, Barbara – i ona ponovno odjuri. Odlučio je skoknuti do Sainsburva po novine. Bilo je zaista dobrih podvožnjaka s kojima je mogao prijeći kružni tok koji je dijelio policijsku postaju i prekršajni sud od gradskog središta, ali bilo je pitanje časti odvažiti se kroz promet u doba špice. Stigao je malčice zapuhan na drugu stranu i zaustavio se da predahne.

Dok je stajao pored semafora, na crvenom se zaustavio zelenobijeli minibus s natpisom Savemore. Bila je to linija za kupce i osoblje, koja je svakih pola sata prolazila pored željezničke i autobusne postaje i tržnice. Na prednjem sjedalu, glave pognute nad knjigu iz zbirke Penguin Classic, uočio je Angelicu u njezinu džemperu boje mahovine. Od Fredove smrti čitala je samo klasične romane; govorila je da je suvremeni romani rastužuju. Nije podignula pogled, a on je gledao dok se svjetlo na semaforu nije promijenilo, a autobus otišao prema željezničkoj postaji u Newburyu.

Zaboravio je na novine, hrabro se zaputio kroz utrku automobila i glasniha kamiona prema željezničkoj postaji. Autobus je upravo odlazio, prazan, a on je pažljivo otišao do ulaza i zavirio unutra osjećajući se poput špijuna. Bila mu je okrenuta leđima, kupovala je

kartu, tražila novčanik, izmijenila nekoliko riječi, možda šalu, s muškarcem iza stakla.

Kada je platila, londonski je "turbo"-vlak nečujno ušao na kolosijek i s kartom i sitnišem još uvijek u ruci, ona potrča, nespretna na potpeticama i sputana uskom suknjom. Ukrcala se u vlak na najbližim otvorenim vratima, a njezina joj je velika žučkastobijela platnena torba udarala o bedro. Začulo se pištanje i jedan je glas upozoravao na zatvaranje vrata, zatim su se i zatvorila uz onaj pneumatski "štum" i vlak napusti kolosijek kao što je i došao.

Automatski se okrenuo i nasumce zgrabio neke novine s kioska. Poslije će se začuditi kad shvati daje uzeo Daily Telegraph.

– Gospodine? – Nije se obazirao na glasić koji je bio uporan, a ubrzo je uslijedilo i potezanje za rukav. – Hej, gospodine. Probudite se.

Vraćen u život, pogleda dolje. – Romy?

– Oh, znači sjećate me se.

– Naravno. – Izgledala je urednije nego kada ju je posljednji put vidio. Kosa joj je bila očišćana, iako ne profesionalno, a odjeća joj je bila čista i uredna; sive traper hlače i plava majica, tenisice, marke za koju nikada nije bio čuo.

– Te su dosadne – podrugljivo se podsmijehne njegovim novinama. – Ove su puno bolje. – Pokaza odvratan tabloid s fotografijama u boji junaka sapunice koji je postao poznat ne po svome liku već zato što je počinio preljub s biskupovom suprugom. Navodno. Jordanina je fotografija bila uz njegovu kao da su obje priče bile jednako važne, junak sapunice trči pognutih leđa iz kuće prema automobilu na lijevoj strani, a s desna ga gledaju nasmiješene Jordanine oči.

Oh, glupih li 'štosova' odraslih, govore su oči. Kako mi je drago što nikada neću biti takva.

– Mislim da ću ipak ostati pri ovima. – Platilo je novine i kupio joj čokoladicu koju je prihvatila sa sramežljivo spuštenim kopcima i promrljanom zahvalom, te je stavila u prednji džep. – Sama si vani? – upita je.

Kimnu i podigrie prst prema ustima uključujući ga u svoju zavjeru. – Nemojte me odati – reče mu.

– Drugim riječima, ne bi trebala biti ovdje. – Pogleda na sat. – Pogotovo jer je vrijeme škole. Gdje živiš? U hostelu?

– Ne. S nekim smo ljudima u Thatchamu.

– Obje ste zajedno? – Ona kimnu. – To je dobro. To je vrlo dobro. Jesu li dragi ljudi? Jesi li sretna tamo?

– Da, dobri su. Malo dave. Znete ono – operi zube, promijeni tenisice, pojedij zelenjavu. Pokušali su me jučer nagovoriti da odem u crkvu, ali sam im rekla da niti jedan Rom nije nogom kročio u crkvu. Malo su se srdili, ali ja sam to spomenula Jude, ženi iz socijalnog, a ona je rekla da oni moraju poštovati moja uvjerenja, i tako sam im pokazala. – Napravila je grimasu. – I imaju mačku.

– Je lito loše?

– To su prljave životinje. Mochardi. Svagdje se ližu.

– A, tako.

Reče s prezirom – Neku je večer ušla u moju sobu, a ja sam se probudila i našla je kako spava na mome krevetu. – Mačke su osjećale kada ih netko ne voli i to su iskorištavale. – Ipak – nastavi – mislim da ih mogu srediti s vremenom.

– Siguran sam da možeš – reče Greg sa smiješkom.

– A tu je i škola, naravno. – Uzdahne.

– Mislim da se od toga nećeš izvući, Romy. Možda će ti se s vremenom svidjeti. Bistrim curama kao tebi, obično se sviđa.

– Možda – složila se, naoko spremna prihvatiti neizbježno. – Ali mama me dobro naučila čitati i rekla je da imaš pristup svom znanju na svijetu ako znaš čitati. – "Bila je u pravu", pomisli on. "Nauči inteligentno dijete čitati, pusti je u knjižnici i ona će naučiti sve što joj je potrebno". – Ne daju mi da vidim mog taticu – nastavi djevojčica. – Jude izmišlja opravdanja kad je pitam, zavaravajući me kao da sam malo dijete. Možeš li me uvesti da ga vidim?

– Ne, bojim se da ne. Nije na meni da odlučujem. – Huwie Lee je još uvijek bio u zatvoru u Readingu u očekivanju suđenja. Bilo je malo vjerojatno da socijalna služba namjerava dopustiti mu da vidi

djecu. – Vjerojatno ga neće biti dugo vremena, znaš, Romy. Ti ćeš biti već odrasla kad ga puste.

Kimnula je glavom pomalo filozofski. Bila je gotovo odrasla već sada. – Ali o njemu se treba brinuti.

– Poznaješ li Lashla Leea? – upita je.

Pogledala ga je kao da je glup, kao što je izgleda i bio. – On je moj ujak, zar ne?

– Naravno. Pa, je li... on ikada dirao tebe ili sestru?

– Što? Ruke u gaćicama, to mislite. Ne, naravno da nije. On nikada ne bi učinio takvo što. Mislim da ne bi ni znao kako. Ili zašto. Nikada mi nije ni pokazao svog corija.

– Svog...?

– Znete – Neočekivano je postala sramežljiva. – Njegovu stvar.

– Ah, da.

– On je velik, bezopasni stari konj. Nije on ubio onu curicu s televizije. Nije to mogao biti on.

– Ne, i ja tako mislim. Dobro, hvala. – Zaustavio se misleći da je dovoljno ispitivao maloljetnicu bez prisutnosti odrasle odgovorne osobe, a i nije se mogao sjetiti ničega drugog što bi pitao.

– Moram ići sada – reče ona. – Ne biste li mi mogli posuditi malo novca za vlak? – Laskavo dodade: – Izgledali ste strahovito dobro na televiziji sinoć. Malo ko' Mel Gibson.

Daleko će dogurati. Greg izvadi novčanik i dade joj novčanicu od pet funti. – Zadrži ostatak – reče joj.

– Super, fala.

– Propustila si vlak za Thatcham, znaš.

– Nema veze. Doći će drugi.

– Da. – Uvijek će doći drugi.

– Čujte – reče ona – možemo li Bonnie i ja doći jednog dana igrati se s vašim djevojčicama?

Oklijevao je. – To bi moglo biti teško.

– Izmislili ste ih – reče ona. – To sam i mislila. Zašto?

– Kako bih se tvome ocu prikazao kao stvarna osoba, kao muškarac s djecom i odgovornostima, poput njega.

– Tako da bi bilo manje vjerojatno da i vas ubije. To je pametno. To je jako pametno. – Pogledala ga je s poštovanjem. – Gospođa Cluxman, to je naša skrbnica, kaže da se nipošto ne smije lagati. Rekla sam joj da su to sranja. – Romy je izgledala povrijeđeno. – Nije mi dala da pojedem sladoled od čokolade te večeri. Nije pošteno.

– Pretpostavljam da bi ti ga bila dala da si se ispričala zbog prostih riječi.

– Nije bilo potrebno – reče. – Uzela sam od Bonnie kada nije gledala. Mislim gospođa C, a ne Bonnie. – Greg se nasmija. Nadao se da Cluxmanova mačka zna kakve protivnike ima. Okrenula se prema kolosijeku. – Vidimo se – na trenutak je oklijevala. – A što je s majkom? – upita.

– Oprosti?

– Majkom, tvojom ženom, s plavom kosom i zelenim očima. I nju si izmislio?

– ... Da. I nju sam izmislio.

– Oh. Mislila sam da je taj dio istinit. – Slegnu ramenima. – Onda si me stvarno prevario.

– Svih sam prevario. Vidimo se, Romy.

– Dajte mi ruku – reče – i reći ću vam vašu budućnost.

– Ne, hvala, dušo – reče Greg. Neće opet pasti na to.

– Sigurno? Dobra sam u tome. Baka kaže da imam dara, a ona bi trebala znati jer nema nikoga kao što je ona u tome. Besplatno.

– Potpuno sigurno.

Romy slegnu ramenima i otrči prema kolosijecima. Trenutak poslije vidio ju je kako se penje stubama prema kolosijecima za vlakove prema Kintburyu, Hungerfordu i Bedwynu. Otvori usta daje pozove, ali odusta. Bio je siguran da nije pogriješila i da će pronaći put natrag kada bude htjela. S najudaljenijeg kolosijeka vidjela ga je kako je gleda i mahnula mu. Uzvratio joj je pozdrav. Načela je čokoladicu i bilo ju je svuda po licu. Došao je vlak dok je stajao, a kada je otišao nje nije bilo.

– Moja budućnost? – promrmlja. – Hvala, ali draže mi je da je ne znam. Imao sam dovoljno nedaća do danas.

Polako je hodao prema uredu. Prošao je pored dvije djevojčice na raskrižju s Ulicom Carnegie, tinejdžerke, možda šesnaestogodišnjakinje, završene škole i nezaposlene, čak i s nemogućnošću zaposlenja. Obje su imale debeli namaz crne šminke na očima i kratke suknje, džempere namjerno rasparane na laktovima, bosih nogu u tenisicama. Nisu se uopće obazirale na njega; bar ih neće morati privesti zbog nagovaranja. Bile su naslonjene na zid i međusobno su dijelile cigaretu. Niti jedna od njih nije znala pušiti, a jedna se gotovo ugušila kada je prošao pored njih.

– Nije mi sestra – bunila se ova druga s tipičnom zlovoljom njezinih godina. – Ona je pokćerka iz drugog braka dečka moje majke. Ona živi s nama jer joj je mama pobjegla. Nije moj problem.

"Jesam li ja skrbnik pokćerke dečka moje majke"? Tek su u zadnjih trideset godina obiteljske veze postale tako zamršene.

Pogleda na sat i glasno opsova, a djevojke ga prijeko pogledaše. Kasnio je na sud. Potrča.

U uredu, 45 minuta poslije, podignuo je slušalicu i birao broj. Uljudna mu je žena rekla, a da je nitko ništa nije pitao, da je dobio Savemore supermarket u Newburyu, što nije bilo iznenađujuće jer je taj broj bio i birao; daje njezino ima Pauline, što nije trebao ni znati; i daje zanima kako mu može pomoći. Kad joj je rekao kako mu može pomoći, odgovorila je da je gospođa Summers uzela slobodan dan i da ne potiču osobne pozive osoblju jer to znači da ih moraju odvajati od njihova radnog mjesta. Uljudno je zahvalio Puline i ona mu je odgovorila da nema na čemu i da mu želi ugodan dan. Ponovno joj je zahvalio i spustio slušalicu. Pitao se da li će ikada ponovno vidjeti gospođu Summers. "Mogu li, smijem li, biti skrbnik udovice moga sina"?

- Ima li koga? – Barbara promoli glavu u njegov ured.
- Gdje si bila? – upita je, ne koreći je, već istinski želeći znati.
- Kod Josie, provjeriti poštu.
- Naravno. Zaboravio sam. Ima li što?

Barbara izvadi prozirnu vrećicu s dokazima iz džepa i stavi je na njegov stol. Sadržavala je bijelu omotnicu bez marke i bez adrese i list

papira ispisan urednim, pretjerano urednim, rukopisom u crnoj tinti. Brzo ga pročita i namreška nos s gađenjem.

– Nije gubio vrijeme – reče Barbara. – Vidiš kako se okomio na to što je Jordan začeta umjetnom oplodnjom, nazivajući je nenormalnom i gnusnom i da nije zaslužila da živi, a to je mogao saznati samo iz današnjih jutarnjih novina. Josie nije iznijela te pojedinosti na televiziji.

– Zašto "on"? Nije li općeprihvaćeno da su pisci anonimnih pisama obično žene?

– Da, i da su šefovi policije obično muškarci. Nazovi to instinktom. Muški su manje osjećajni što se tiče liječenja neplodnosti nego žene.

– Ima li veze sa slučajem? – upita.

– Sumnjam. – Ona podignu vrećicu i ponovno pročita pismo. – Čudno, bez velikih slova, rukopis nije iskrivljen. Ne boji se da će Josie prepoznati rukopis pa...

– Potpuni stranac.

– Vjerojatno.

– Koji misli da ima pravo napadati ženu koju nije nikada sreo, kad je ona najosjetljivija, a sve zbog neke jadne daske koja mu fali u glavi.

U ovome slavnom dobu komunikacija, svi su bili javno vlasništvo.

Barbara reče: – Druga je strana medalje oko stotinu buketa cvijeća na pločniku ispred bungalova. Stotinu protiv jednog bolesnika.

– To mi se čini obećavajućim omjerom.

Puteljak je još uvijek bio ograđen vrpcom, ali buketi cvijeća bili su na obje strane barikade. Bez vode, zamotani u celofan, uvenut će za nekoliko sati. Dirljivo, ali besmisleno iskazivanje počasti. Ljudi su tako postupali jer su vidjeli na televiziji pa su mislili da je to ispravno u tim okolnostima, da je to neka vrsta tradicije koja se nije smjela zapustiti. Nije se mogao sjetiti kada je to sve započelo.

– One najljepše sam unijela – reče Barbara – i stavila ih u vase. Ali izgledalo je kao... što? Kako se ono kaže?

– Sprdnja?

– Da. Kao da će je vaza puna lijepih karanfila razvedriti i učiniti da sve bude dobro.

Greg pokaza prema pismu. – Nije to vidjela?

– Ne, nikako!

– Da sam na njezinu mjestu, volio bih pogledati. Sve je bolje nego biti ostavljen u neznanju.

– Ti misliš tako, ali zaboravljaš da ih nisi vidio, a ako ih jednom vidiš, nikada ih ne zaboraviš.

Izusti da će je pobiti, ali zazvoni telefon.

– Summers. Gdje? Što, sada? Dobro. Poslat ću nekoga. – Poklopi.

– Barbara, možeš li se spustiti dolje i dovesti mi dotičnoga gospodina Camerona koji kaže da je vidio Jordan u Hungerfordu u subotu navečer. Samu.

Već je bila napola vani kada doda: – Ostavit ću usput ovo pismo kod forenzičara.

Douglasu Cameronu bile su kasne tridesete, pogađao je Greg, izgledao je u formi, elegantan ali ležeran u dobrom plavom odijelu, neusiljen i bez straha od policije. Bio je malo niži od prosječne visine i jači, imao je tamne, zgodne karakteristike Kelta stoje otkrivalo i njegovo ime, iako mu se u glasu nije osjećao ni tračak Škotske.

Pružio je Gregu posjetnicu kada je ušao u njegov ured i čvrsto se rukovao. Posjetnica je crnim slovima na bijelom papiru oglašavala daje bio nadzornik, partner u velikoj i dobrostojećoj tvrtki iz Newburya, koja je trgovala nekretninama. Greg mu ponudi stolicu, a ovaj odbi kavu. Objašnjavao je, ali nije se ispričavao, svoje kašnjenje u istupu.

– Vozio sam ženu i djecu njezinoj majci u Southampton u subotu navečer. Moja supruga ne voli voziti na duge relacije. Trebaju ostati tamo nekoliko dana jer je njezina majka tek došla iz bolnice. – Prekrižio je uredno jednu nogu preko druge, otkrivajući uglancane smeđe cipele i tamnoplave, vunene čarape.

– Odbacio sam ih, večerao s njima i vratio se u Hungerford oko dvadeset i dva sata. Nisam čitao nedjeljne novine ili gledao televiziju, kada mi nema supruge i djece ugrabim priliku za malo mira i tišine, i

da pročitam koju knjigu. Tako sam tek prije pola sata, kada sam došao u ured, vidio kolegine novine i prepoznao djevojčicu. Nije imalo smisla telefonirati jer mi je ured s druge strane kružnog toka, tako da sam odmah došao, i evo me.

Greg zapisa njegovu kućnu adresu. – Niste daleko od središta – doda.

– S druge strane kanala.

– I niste čuli buku subotu noć? Potraga koja je bila za Jordan?

– Spavaća mi je soba u stražnjem dijelu kuće, a i čvrsto spavam.

"Očito čovjek čiste savjesti", pomisli Greg. – I sigurni ste da ste vidjeli Jordan Abbot?

– Oh, da. Primijetio sam neku malu osobu kako ispred mene prelazi ulicu i usporio sam da bih joj dao dovoljno vremena da sigurno prijede, i dobro sam je pogledao.

– Riskirala je prelazeći tako? Nije bila svjesna opasnosti ceste?

– Ne, bilo je dovoljno vremena, ali nikada ne možete biti previše oprezni. Ne, dva puta sam je pogledao jer mi se učinilo da joj je nešto čudno na licu, a onda sam shvatio daje namazana, nekako kao što se i moja Victorija namazala za rođendan prije nekoliko tjedana. Klauni, zečevi, bilo što. Obožavaju to, osobito djevojčice.

Nije bilo sumnje daje vidio Jordan, ali Greg upite: – U što je bila odjevena?

– Traperice. Ne, čekajte, imala je onaj opršnjak. Hlače s tregerima. Svijetlu majicu ili košulju.

– Poznavali ste je? – upita Barbara.

Slegnuo je ramenima zanijekavši. – Ne živimo u Hungerfordu dugo, tek godinu dana, i ne sjećam je se. Možda sam prošao pored nje na ulici. Moja su djeca mlađa, predškolske dobi.

– I to je bilo, kada? – reče Greg.

– Dvadeset i dva sata. Bio mi je upaljen radio i upravo je bilo odzvonilo.

– Niste pomislili da je kasno da tako malo dijete bude vani samo?

– Zapravo, jesam, što je još jedan od razloga zašto sam je pomno pogledao, ali nije se još bilo potpuno smračilo, polovica je ljeta, znate,

a ljudi danas puštaju da im djeca lutaju. – Nasmiješio se osmijehom čovjeka koji je svoju djecu dobro kontrolirao.

– Mora da se slabo vidjelo – naglasi Barbara.

– Da, ali mogao sam je dobro vidjeti. Bila su upaljena i ulična svjetla.

Govorilo se da je sumrak najgore doba za ljudsku prosudbu, gore od potpunoga mraka. – Niste se zaustavili? – reče Greg. – Upitali je da li je dobro, treba li je povesti kući?

– Naravno da ne! – Cameron je bio šokiran. – Cijelo vrijeme tupimo djeci da ne smiju razgovarati sa strancima, a da ne govorimo o tome da ne smiju prihvatiti ničiji prijevoz. Bilo bi to potpuno neodgovorno.

Ali Jordan Abbot nije se bojala stranaca.

– Možete li nam na mapi pokazati gdje se to dogodilo? – reče Barbara šireći plan grada.

On pokaže. – Dolazio sam niz Ulicu Salisburv. Tu gdje prelazi u Ulicu High, ovdje. Ona je došla iz pokrajnje ulice, ovdje...

– Ulica Atherton?

– Vjerojatno.

Niti dvjesto metara od kuće.

– Zatim je prešla, kao što sam rekao, i otišla niz ulicu preko puta i nekoliko metara nizbrdo. Više prilaz, nego ulica. – Škiljio je prema obrnuto položenoj mapi, zatim je podignuo kako bi pročitao sitni tisak. – Barnard Court, mora biti. – Postojala je zamršena mreža ulica, uličica, avenija i slijepih ulica koje su se račvale od Ulice High, neke gradske, neke privatne, prolazile su pored obje škole, terena za rekreaciju i bazena, a bilo je i pješačkih staza prema gradskoj livadi. Postojalo je desetak mogućih putova kojima je mogla krenuti, stotinu mogućnosti.

– I sigurni ste da nije bilo nikoga s njom – reče Greg – nitko tko se mogao sakriti iza živice vidjevši vaš auto?

– Bila je sama, skakutala je po pločniku kao daje namjeravala nešto važno napraviti. Usta su joj se micala, pa pretpostavljam daje pjevala. Daje bila starija, pomislio bih da se ide sastati s dečkom.

Nije bilo sumnje da se bila uputila prema livadi, te da je bila ushićena, ne zbog dečka, ne sa šest godina, već zbog nečega što je ushićivalo male djevojčice. Avantura.

– Znači, sama se obukla i izašla kroz prozor – razmišljao je Greg kada je Cameron otišao – samovoljno je pobjegla majci.

– Oslobađa li to Josie? – upita Barbara. – Ako je Jordan bila živa i zdrava izvan kuće u deset sati.

– Osim ako Josie nije provjerila i otkrila da nedostaje prije jedanaest. Brižne majke vole često provjeravati usnulu djecu. – Kao i brižni očevi. I neki od njegovih najsretnijih trenutaka bili su kada je promatrao bebu Fredericka kako spava, njegovu kudjeljastu kosu razbarušenu na jastuku, a disanje duboko kao u mačke. – Pretpostavimo da je otkrila da je nema i da je trčala uokolo u potrazi. Možda je sumnjala da se zaputila prema ciganskome naselju i sustigla je, a zatim je počela tući...

– Zašto? – upita Barbara zapanjena.

– Vidi se da nikada nisi imala posla s djecom. To žene čine kada ih djeca uplaše.

– Tuku ih?

– Pljusnu kako bi poručile "da me više nikada nisi tako uplašio". A onda se to nekada otme kontroli.

– Jordan je sigurno znala da će je Josie doći pogledati, sinoć – reče Barbara – iako je obično spavala kada bi se to dogodilo. Morala je znati da će biti u velikoj neprilici.

Je li to značilo da se nikada nije namjeravala ni vratiti?

– Djeca ne razmišljaju o posljedicama – reče Greg. – Djeca imaju dar življenja za trenutak, koji većina nas odraslih izgubi. Uživala je toga popodneva na sajmu i nije vidjela razloga zašto ne bi isto tako uživala s Ciganima zauvijek. Nije htjela dopustiti majci da joj to pokvari.

– No, je li dospjela tako daleko? – upita Barbara – ili je napadnuta iz zasjede među tim kućama?

– Možemo li provjeriti ima li prijašnjih osuđenika koji žive u tom području?

– Naravno, ali će potrajati.

– Učini to. I provjeri od vrata do vrata u zgradama u Ulici Priorv. Znam da je već provedeno, ali ovaj put tražim nešto specifično: je li itko vidio Jordan nedugo nakon deset sati te večeri?

– To je nezgodno vrijeme – reče Barbara. – Već su sigurno bili navukli zastore. Subotom uvečer ljudi su ili u pubu ili udobno smješteni ispred televizije.

– Ali netko je morao biti vani, ili je gledao van, spremao se zatvoriti zastore. Moramo doznati dokle je došla.

– Znamo za jednog osuđenika za ubojstvo djeteta na ovome području, to je sigurno – istaknu Barbara. – Tvoj prijatelj Smith.

– Znam – reče Greg mrko.

– Porota ga je osudila za hladnokrvno ubojstvo dvoje djece, njegove vlastite kćeri, i nitko nije dokazao suprotno, koliko god ti to ne želio vjerovati.

– Znam. Ne daj Bože da rulja sazna za njega.

– A što misliš o rekonstrukciji? – predloži Barbara.

– Mislim da nije loša ideja ako s ispitivanjem od vrata do vrata ništa ne ispliva. Ako budemo mogli naći nekoga tko će nam posuditi šestogodišnjakinju plave kose za takav jezovit zadatak.

– Možda je zaustavljena na travnjaku – reče Barbara – dalje od kuća, ali prije nego što je stigla u cigansko naselje.

"Napadnuta iz zasjede, ali tko ju je napao", pitao se Greg? Kasni šetač psa? Neki pijanac na putu kući izpubal Clive Peela i njegove odaliske? Ali njihovi su zamršeni new-age rituali bili puka besmislica. Nisu bili tipovi koji su tražili ljudsku žrtvu.

Pronašao je jednog Clivea Peela u nacionalnome računalnom sustavu. Nije bio posve siguran da je to bio onaj pravi, ali su podaci obećavali. Bilo je navedeno da ima dvadeset i devet godina, što se poklapalo, kao i visina i boja kože. Bio je školski ravnatelj u Pooleu, ali otpušten je jer je imao spolni odnos s jednom učenicom, djevojčicom od petnaest godina. Njezini su ga roditelji naposljetku odbili tužiti, ne želeći neizbježan publicitet, tako da nije završilo na sudu. Vjerojatno je djevojka odbila svjedočiti protiv njega.

– Učitelj biologije – reče Barbara, čitajući otisak koji joj je bio dao. – Što je onda to bilo, praksa iz biologije?

Nakon toga bilo je osuđen za krađu robe iz trgovina, kriminalno uništavanje i ometanja posjeda. Stan mu je oduzet 1996. godine, a njegovo je trenutno obitavalište nepoznato.

"Gadno, gospodine Peel", pomisli Greg, iako mu je dosje bio dovoljno bezazlen, a učenica dovoljno stara da je znala u što se upušta, nije bila šestogodišnjakinja. Greg bi vrlo rado porazgovarao s njime, ali njegovo je obitavalište, kao što gaje računalo podsjetilo, još uvijek bilo nepoznato.

10. Ponedjeljak poslijepodne

– Je li ti Josie ispričala o pogibiji muža? – upita Barbara. – Da.

– Sve pojedinosti?

– Dosta. Dobio sam dojam da joj je potrebno o tome govoriti.

– Prisjetio se. Hitni poziv prije Božića, pijani vozač, svijet se praskom srušio. – Ne mogu se sjetiti imena drugog vozača – reče.

– Frank Meldrew iz Froxfielda.

– O, tvoje je pamćenje očito bolje od moga.

– Ne, raspitivala sam se malo, porazgovarala s dvojicom koji su bila prvi na mjestu događaja, Whittakerom i Clementsom.

– Zašto?

– Bilo mi je čudno što nije dobila nikakvu naknadu. Ako je nesreća bila u potpunosti krivnja drugog vozača, onda je zasigurno mogla dobiti od njegova osiguranja tisuće, stotine tisuća, za smrt hranitelja obitelji.

– Možda nije bio osiguran.

– Ne, bio je. Bio je pristojan, građanin koji se drži zakona i automobil mu je bio osiguran, imao je tehnički i uredan servis. Pio je, da, ali ne tako puno, brzo božićno piće s kolegama, pola sata upubu pred zatvaranje.

– U pola sata se može puno popiti.

– Whittaker kaže da su mu uzeli alkotest odmah na mjestu događaja i bilo je malo preko granice. Mislili su da će dok ne učine test krvi u postaji biti u redu, ali nije bio te sreće. Ili mu je metabolizam bio usporen ili je liječnik brzo došao, još je uvijek bio pozitivan. Stalno je govorio da se Abbotov automobil zanašao po cesti prema njemu, da je zapravo bila njegova greška, ali znaš kako je kad prijeđeš granicu, svale ti krivnju. Optužen je za uzrokovanje smrti zbog opasne vožnje i porota ga je osudila.

"Mislio je da su ga previše kaznili", sjetio se da mu je JoTie s ogorčenjem rekla, "samim time što je morao odslužiti kaznu".

Barbara nastavi: – A druga je zanimljiva stvar da istražitelji nikada nisu ušli u trag toga hitnog poziva na koji je navodno Peter Abbot odgovorio.

– Nije li Josie bila njegova tajnica, preuzimala telefonske poruke? Tako je inače u tim malim tvrtkama.

– Kada su je upitali za pojedinosti kako bi provjerili u kakvu je stanju bio Peter kada je napustio kuću, da li se možda žalio na bolest ili slično, rekla je daje on osobno odgovorio na poziv te da nije znala kamo je otišao. Ali sa sobom nije imao neki poveći ček kao naplatu za uslugu, ništa osim pet funti u džepu. Mislim da nije bilo nikakvog poziva za intervenciju.

– Ne bi bila prva čiji se supružnik zabavljao sa strane, a da ona ništa ne zna – reče Greg obzirno – ako na to ciljaš. To je ne čini lažljivicom.

– Nevjera je jedna mogućnost, možda prva koja pada na pamet. A onda je tu i kompenzacija. Jer postojala je isplata Meldrewova osiguranja nakon osude. Stariji Abbotovi, Peterovi roditelji, unajmili su razvikanoga londonskog odvjetnika i novac je položen u zakladu za Jordan. Baka i djed bili su opunomoćenici, a odvjetnik je bio zadužen za ulaganja.

– Znači tako.

– Kao da nisu vjerovali Josie.

– O kakvom novcu govorimo?

– Dvjesto tisuća u to vrijeme koje su sada vjerojatno narasle na profitabilnom tržištu dionica.

– A tko dobiva novac sada kada je mrtva?

– E, to je pitanje za milijun dolara!

– To je nemoguće – reče on nakon duže pauze. – Žena ne može ubiti svoje voljeno dijete zbog novca.

– Vi sredovječni muškarci ste svi isti – reče Barbara. – Mislite da su žene bolje od vas, da smo draže, da ne činimo okrutne i pokvarene stvari kao što to muškarci rade. Da smo mi mekani zečiči.

– Oh, da! – Pomislio je na Dianu, na Angelicu, na samu Barbaru. Nije vidio mekane – ztečiče u svome životu. Niti ih je želio.

– Gledaj to ovako – nastavi Barbara – ti si udana žena koja žarko želi podariti svome mužu dijete. Ne... – Bio je otvorio usta da se suprotstavi. – Pusti me da zvršim. Prolaziš godine ponižavajućih testova i kura plodnosti prije no što uspiješ. Pet godina poslije on pogine u prometnoj nesreći, vraćajući se tko zna odakle, ali ti znaš ili sumnjaš, iz posjeta drugoj ženi. Kompenzacija odlazi djetetu, ali je blokirana od neprijateljski raspoložene svojte i ti je ne možeš ni dirnuti. Ogorčenost se nakuplja, zrije osamnaest mjeseci i jednog dana, jedne noći, nešto puca.

– Mislim da ćemo otići porazgovarati s njom – reče Greg – iako ne vjerujem ni riječi. Onda možemo provjeriti put kojim je Jordan išla te večeri kad smo već tamo.

– Ne mogu vjerovati! – reče Josie. – Ne mislite li da je dovoljno loše izgubiti jedino dijete a da vam policija jasno ne da do znanja da ste im vi prvi osumnjičeni?

– Nitko ne govori tako nešto... – započe Greg.

– Ne? Ali tako zvuči.

– Htio sam provjeriti neke detalje u vezi sa zakladom koja je postojala za Jordan. To je standardna procedura u slučaju naprasne smrti, kod... kod ubojstva, provjeriti žrtvino novčano stanje.

– Ne pitajte mene – reče ona ogorčeno – jer ja s time nisam imala veze. Morat ćete pitati odvjetnika Abbotovih.

– Trebali ste unajmiti vlastitoga odvjetnika – reče Barbara – da zastupa vaše interese, zasebno od Jordaninih.

– Znete li koliko su odvjetnici skupi?

– Pravna pomoć.

– Da, a onda zgrabe sudske troškove iz vaše nagodbe. A što da sam izgubila? Nisam si mogla priuštiti takav rizik. Abbotovi su govorili da će joj taj novac platiti dobro školovanje, pod čim su razumijevali internat, daleko od mene, iako bi bilo bolje da su joj se time mogle kupiti cipele s vremena na vrijeme ili oboma odmor.

– Zar vi ne znate kome ide prihod pri zaključenju zaklade? – ubaci se Barbara.

– Da. – Josie pocrveni. – Znam. Ja sam njezini jedini nasljednik. – Poče plakati. – Ne mogu to podnijeti. Ne mogu podnijeti da mislite da spadam u takve osobe koje bi to mogle učiniti svome djetetu.

– Nema takvih osoba – reče Greg potihom. – Podizanje djece je težak posao, pogotovo samostalno, i katkad se ljudi ne mogu s time suočiti, katkad puknu.

– Oh, van! – povika. – Ako me ne namjeravate uhititi, van iz moje kuće prije nego što vas izbacim. – Dok su odlazili, obrisala je oči i rekla, izravno Gregu: – Požalit ćete zbog ovoga.

– Krije nešto – reče Barbara kada su se vrata zalupila za njima. – Sigurna sam. Samo ne znam još što.

Ostavili su Gregov auto u Fox Closeu i slijedili put kojim je djevojčica išla te noći, prema Douglasu Cameronu. Na dnu Ulice Atherton jedan ih je puteljak odveo rubom zelene površine, pored crvenoga poštanskog sandučića i drvene klupe do vrha Ulice High.

– Evo ulične svjetiljke, kao što je Cameron rekao – primijeti Greg.

Nije bilo prometa, pa su prešli preko i naglo skrenuli ulijevo u usku uličicu zvanu Barnard Court. Put ih je odveo pored lijepo održavanih kućica s bijelim prozorskim kopcima i sa srcima urezanim u drvo.

– Kakve smo sreće, sigurno su imali zatvorene kapke u subotu navečer – zagunđa Greg.

– Mislim da nisu funkcionalni, samo dekorativni.

– Treba ih ponovno ispitati u vezi s novim informacijama koje imamo.

Barbara je uza se imala diktafon i stalno je u njega unosila bilješke. Greg joj je pustio da to čini. Bila je jako dobra s detaljima. Impulzivno je pokucao na vrata posljednje kućice u nizu. Čekali su. Nije bilo odgovora, niti će ga biti. Čudno kako se moglo pogoditi da li će ti netko otvoriti ili ne.

Uličica je skretala, pored tri novije kuće, i prema bezimenom puteljku koji se strmo penjao, tako strmo da je gradsko vijeće predvidjelo rukohvat za ostarjeloga policijskog istražitelja. Greg se na trenutak zaustavio kako bi skinuo jaknu, dok je barbara ispred njega projurila uzbrdo. S desne strane nazirali su se bungalovi, ali drvena je ograda bila visoka.

– Kuće starijih ljudi, prema izgledu – reče ona, čekajući daje dostigne. Stajala je na vrškovima prstiju kako bi mogla vidjeti preko ograde.

Postojala je ravna rasvjeta na puteljku, ali nije bilo kuća koje bi ga nadzirale.

Na vrhu puteljka stali su gledajući raznovrsne zgrade hungerfordske osnovne škole, prije nego što su prešli u South View. – Dobro je poznavala ovaj put – opazi Barbara – svakim je danom ovuda išla u školu.

– I ja ga dobro poznajem, bolje nego što bih želio. – Grega prodoše trnci i on ponovno obuče jaknu. Na njihovoj lijevoj strani stajala je kuća Michaela Ryana prije nego što ju je zapalio. Na ovom uskom, slijepom puteljku sedam je ljudi ustrijeljeno, a među njima jedan policajac iz Newburya, muškarac Gregovih godina, osoba koju je dobro poznao. Stajao je toga dana među tim krvoprolićem, s mirisom truleža u nosnicama, u vrijeme kada je Barbara bila sedamnaestogodišnja djevojka, još uvijek u školi, kilometrima daleko u Hertfordshireu. Zavidio joj je na neimanju uspomena.

Pribrao se. – Ima još mogućnosti – reče – ali ovaj put kao da je stvoren da se može neprimjetno otići iz grada.

Cesta se pretvorila u puteljak, a metalna vrata propustila su ih na općinsku livadu. Greg je rukom zakrio oči. Barbara je imala sunčane naočale. Polja iza kanala imala su plavi odsjaj na ljetnome suncu.

– Mogla je bilo gdje otići odavdje – reče on – u bilo kojem smjeru.

– Pod pretpostavkom daje stigla ovako daleko.

– Pustit ću te da se vratiš do onih kuća koje smo upravo prošli.

– U redu.

Otpratio ju je do prvih kuća i ostavio je.

– Vidimo se poslije u uredu.

Greg podiže pogled sa stola nekoliko sati poslije, kad gaje neka sjena prekrila. Bila je to ponovno Barbara. Izgubljen u mislima, nije je čuo kako ulazi, iako je zasigurno morala otvoriti i zatvoriti vrata njegova ureda.

– Samo si se materijalizirala ovdje?

– Molim?

– Nema veze. Završeno ono od vrata do vrata?

– Gotovo sve bez odgovora. Tamo gdje su odgovorili, nije bilo sreće. Svi bi voljeli da su nešto vidjeli, ali nisu. Vratit ću se večeras da završim ostale.

– Dobro.

– U međuvremenu sakupila sam podatke koje si želio. – Stavila je tri lista kompjutorskih ispisa na stol ispred njega, sjela se u stolicu nasuprot njemu, prekrížila desnu nogu preko lijeve i balansirala s jednakom hrpom papira na koljenu. Noga joj je skakutala gore dolje kao da je neki nevidljivi psihoterapeut udara čekićem po koljenu.

– Neriješena ubojstva djece u Engleskoj i Walesu u zadnjih pet godina – objasnila je kada ju je blijedo pogledao.

– Da. Oprosti. Bio sam kilometrima daleko.

– Imam i djecu koja su nestala pod sumnjivim okolnostima, iako tijela nisu pronađena.

– Postoji li šablona?

– Samo sam ih na brzinu pogledala, pa i ako postoji, vrlo je apstraktna.

– Moderna umjetnost?

– Prilično.

Pročitao je list na vrhu. Amelia Adams, pet godina, plave kose, slomljen vrat prije dvije godine u Banburvu. Bez seksualnog napastvovanja. Podignu pogled. – Izgleda obećavajuće.

Barbara je bila ispred njega. – A-ha. Čitaj dalje.

To je i učinio. Amelijin očuh, Christopher Keen, uhićen je tri tjedna poslije i osuđen za zločin.

– Rekao sam neriješena ubojstva – reče on kiselu

– Mea culpa. Trebala sam pročitati prije nego što sam donijela, ali tko god je unosio podatke o rezultatu nije ažurirao datoteku završenih slučajeva.

– Očigledno – reče razmišljajući kako to ružno zvuči – unos, rezultat i ažuriranje.

– Računala su dobra onoliko koliko su dobri ljudi koji rade s njima.

Keen se bio izjasnio krivim za ubojstvo bez predumišljaja i bio je na odsluženju osmogodišnje kazne.

Greg okrenu gornji list i pogledom prijeđe preko drugoga. Šestogodišnji dječak Derek Fielding bio je seksualno napastvovan i zadavljen u Northamptonu prije godinu dana, a njegovo golo tijelo odbačeno pored rijeke Nene. S nadom je pogledao u Barbaru, no ona je tresla glavom.

– Nikada nisam čula da serijski ubojica ubija i muškarce i žene, dječake i djevojčice. A Jordan nije bila seksualno napadnuta, niti gola.

– Ali rijeka – reče – puteljak. Nije li to prevelika slučajnost? – Tiho mjesto da se odvede uplašeno dijete.

– I on je isto imao plavu kosu. – Djeca su bila svjetlija nego odrasli, primijetio je, tako da je zlatokosa beba postajala prkosni tinejdžer s kosom boje meda i isto tako ljepljivom. Zašto se to događalo?

– Sklon sam složiti se s tobom – popusti. Uzeo je treći slučaj. Anita Adobah, sedam godina, iz miješana braka, ali crnkinja po izgledu. Nestala je na putu od škole prema kući u Streathamu, južni

London, prije šest mjeseci. Tijelo nije pronađeno. Uzeo je telefon, nazvao Streatham i zatražio da razgovara s istražiteljem zaduženim za slučaj. Nakon potihog razgovora s druge strane, spojen je s inspektorom Cavendishom, te je stavio telefon na razglas kako bi i Barbara mogla čuti.

– Oh, mala Anita – reče Cavendish veselo nakon što mu je Greg objasnio razlog poziva. – Mi smo gotovo sigurni da ju je biološki otac oteo i odveo natrag u Nigeriju, ali tamošnje vlasti nisu baš susretljive pa zato držimo taj slučaj još uvijek otvorenim.

– Gotovo sigurni?

– Govorio je ljudima da će to učiniti i te ih je večeri netko i vidio na Heathrowu.

– O.K. Hvala. – Pritisnuo je gumb kako bi prekinuo vezu i prekrizio je ruke. – Kao što smo i mislili, jedan manje.

– Ili samo prvi. – Ne!

– Dobro. Ponovno ću se dematerijalizirati i vratiti u Hungerford. – Ustala je. – Jedno neriješeno ubojstvo djeteta u cijeloj zemlji, Greg. Mogao bi to smatrati dobrom vijesti da si tip osobe koja smatra daje boca polupuna.

– Osim što su sada dva.

Sjedeći kao i obično na svome pragu, gledajući kako svijet prolazi, Smith je prepoznao ženu koja je toga popodneva odlučno hodala prema njemu preko travnjaka i dignuo se kad se približila

– instinktivni znak poštovanja prema ženi koja je izgubila nešto najdragocjenije što žena ima.

– Gospođo Abbot – reče kada mu se dovoljno približila da ga čuje. – Žao mi je...

Zamahнула je rukom i jako ga pljusnula po licu. Bio je previše osupnut da bi je pokušao zaustaviti, čak i reagirati. Odmah nakon toga njezini su prsti počeli kidati njegovu kožu, a kada mu se vratio osjećaj za samoodržanje borio se kako bi je uhvatio za zapešća. Na sreću, nokti su joj bili prilično kratki i zadavali su malu štetu, iako je ipak osjetio ubode i peckanje krvi.

Onda se srušila na stube prikolice, bez snage, i počela plakati.

– Ne mogu to više izdržati – tulila je. – Ne mogu više izdržati. Ne obraćajući pažnju na znatiželjne poglede ono malo preostalih Cigana, Smith je podigne i odvuče u prikolicu. – Ne znam što sam učinio da zaslužim ovo – reče blago dok ju je smještao na kauč i ostao stajati nad njome s rukama na kukovima i crvenom mrljom na lijevom obrazu koja je svjedočila o snazi kojom ga je napala. Dlanom je obrisao bradu i gledao u mrlju krvi na njemu.

– Vi ste ih zaustavili da ne uzmu onog dečka koji je ubio moju djevojčicu. Zaustavili ste ih da ga ne objese kao stoje i zaslužio. Kako možete živjeti sa samim sobom?

– Tako. – Sjeo je pored nje. – Jeste li ikada čuli za krivu presudu?

– Znam što govore.

– Ne vjerujete da ljudi mogu biti krivo optuženi za gnusan zločin i provesti godine i godine u zatvoru?

– Porote slušaju dokaze – nastavi ona tvrdoglavo – i raspravljaju o njima i donose presudu. Onda godinama poslije dođe neki odvjetnik pametnjaković i oslobodi ih zbog neke proceduralne pogreške.

– Ali u ovom slučaju nije bilo porote – reče on nježno – nije bilo dokaza protiv Lashla. Vidjeli ste ga u subotu poslijepodne kako se igra s Jordan. Je li vam izgledao nasilan?

– Ne tada, ali takvi su ljudi nepredvidivi. Ne možemo ih shvatiti, njihove potrebe, njihove seksualne frustracije.

– On je poput djeteta...

– Da, to se može reći – rekla je osjećajno – ali djeca su okrutna i sebična i necivilizirana dok ih ne napravimo drukčijima. A kada netko ima jako tijelo muškarca i muške potrebe i dječji nedisciplinirani i neodgovoran um, onda ja tvrdim da je strašno opasan.

"Ovome se ne može proturječiti", pomisli Smith. Ljudi to nisu htjeli priznati, ali djeca, jesu neodgovorna, necivilizirana, što je razlog zbog kojega im je priroda podarila roditelje da ih drže pod kontrolom i da ih premazu slojem kulture i prosvijetljenosti. Djeca su uzimala što su željela kada su mogla i nikada za to nisu plaćala.

– Ako ga dovedu na sud – nastavila je – neki će čovjek s glupim smiješkom, crnom togom i smiješnom vlasuljom reći da nije

odgovoran za svoje postupke i proglasit će ga nedužnim, te smjestiti u neku udobnu bolnicu.

Ustao je. – Imam negdje bocu brendija. Mislim da bi vas mala čašica smirila.

– I dok još nikoga nisu uhitili za zločin – nastavila je, dok je velikodušno izljevao smeđu tekućinu u šalicu – pokušavaju optužiti mene.

– Želite li razgovarati o tome?

To je i učinila, ostavivši brendi netaknut. – Zašto to čine? – reče na kraju. – Zašto okrivljuju osobu koja ju je najviše voljela? U kakvom to bolesnom, ciničnom svijetu živimo gdje su tvoji bližnji automatski osumnjičeni? Bila bih dala život za nju.

– Da. Znam.

Ispijala je brendi i gotovo se zagušila čuvši njegove riječi. – Jeste li ikada izgubili dijete? – upita ga kada se oporavila. – Jer nitko tko nije izgubio dijete, nema mi pravo govoriti kroza što prolazim.

– Izgubio sam dvoje – reče – i ženu s njima. I odmah su prstom pokazali na mene kao očitog sumnjivca, jer takav je život.

To ju je ušutkalo. Slušala gaje neko vrijeme, kao ošamućena. Dok joj je pričao svoju priču bez dodavanja ili samilosti, njezine su se oči katkad upiljile u njegovo lice. Popila je još brendija, jer je znala da joj je potreban. Zatim je ustala i rekla: – Moram ići. Moram obaviti jedan telefonski razgovor.

– Imaš li vremena za jedno na brzinu? – upita Harry Stratton u devetnaest sati.

Greg nije htio glumiti i pogledati na sat. – Ne baš, Harry. Želio bih poći kući.

– Već godinama nismo u miru popili piće.

Greg uzdahnu. Očito je njegov podčinjeni želio o nečemu razgovarati, ali zašto to jednostavno nije rekao? – Samo jedno na brzinu, onda.

Pronašli su tihi kutak u obližnjemu puhu, zapušteno mjesto na koje nije nitko zalazio, i nije bilo uobičajeno sastajalište policije. Greg

je bio strpljiv, znao je da će Harryu trebati neko vrijeme da dođe do onoga što ga zaista muči. Tako je pijuckao svoje pivo i čekao.

– Je li posao? – upita kada je tišina postala mučna.

– Ne, ništa takvoga.

– Osobno?

– Sjećaš se što sam ti neki dan govorio za Ruthie, da ima dečka?

– Naravno.

Harry duboko udahnu. – Sad sam saznao daje bila kod liječnika i da joj je dao pilule. Greg je bio zaprepašten, ali je rekao: – Ah, tako.

– Ne čini mi se pravednim! – Harry reče uzbuđeno. – Bit će joj petnaest tek u listopadu, maloljetna je. Sigurno nije legalno. Sigurno je to pomaganje u zločinu ili tako nešto.

– To je nešto nedefinirano, mislim – reče Greg. – Liječnici moraju činiti što je najbolje za njihove pacijente, a njezin bi se liječnik branio time da je zaštita od trudnoće u njezinu interesu jer je postala seksualno aktivna.

Harry otpuhnu. – Da je nije poticao time što joj je dao kontracepciju, to se vjerojatno ne bi dogodilo.

– Samo se ti nadaj, drugar. Djeca to rade, bilo sigurno ili ne. Jesi li siguran da to nije učinio kako bi joj regulirao mjesečnicu ili tako nešto, jer...

– Potpuno siguran! Ona kaže da još nisu spavali, da se pazi. Ali zašto bih joj vjerovao?

– Zašto bi lagala? Od tebe je dobila obrislač, pa sigurno govori istinu.

– Razmišljao sam da joj zabranim vidati ga...

– Onda će ga potajno vidati i lagati ti. Moraš se suočiti s činjenicama.

– Najgore je što... – Harry ispi ostatak piva i podigne čašicu viskija koju je uzeo uz pivo – najgore je stoje Prue to znala cijelo vrijeme, otišla je s Ruthie do liječnika. – Tamna je tekućina nestala niz njegovo grlo nakon pive u jednom gutljaju.

Greg je primijetio da se Harry vratio djetinjastom imenu svoje kćeri, Ruthie, umjesto odraslijeg Ruth na kojem je ona inzistirala

zadnje četiri godine. – No to je zasigurno dobro, da može vjerovati majci – reče.

– Ali zašto nije razgovarala sa mnom? Prue, mislim. Nisam li ja njezin otac? Nemam li ja pravo glasa? Dao sam sve od sebe da budem dobar otac, Greg.

– Naravno da jesi, drugar.

– Nije lako s ovim poslom, mi to znamo, i bilo je zasigurno slučajeva kad sam je iznevjerio zbog posla, kad nisam došao na njezin rođendan kao što sam obećao ili joj morao otkazati nešto u zadnji tren. Ali mislio sam da razumije. Mislio sam da obje razumiju.

– Siguran sam da razumiju. Siguran sam da to nije bio namjeren propust. Ali tinejdžerke se srame govoriti s očevima o takvim stvarima.

– Sretan si što si imao samo sina... – Zastao je. – Oprosti!

– U redu je.

– O, Bože! Tako mi je žao! Kako sam mogao?

– U redu je – ponovi Greg. – Harry, teško je roditeljima pomiriti se s time da im djeca rastu, da postaju seksualno aktivna, a gore je s djevojkama nego s dečkima, siguran sam.

– Osjećam se kao da je povjerenje između mene i Prue uništeno, da su sve ove godine kada sam mislio da smo prijatelji i partneri, osim što smo muž i žena, da razgovaramo o stvarima, da nemamo tajni, da su bile samo... samo neukusna šala.

– Pretpostavljam da uvijek postoje tajne. – Greg je dovršio svoju pivu i rekao neuvjerljivo: – Siguran sam da ćeš se uskoro

bolje osjećati. Gledaj na to s druge strane: odgovorna je s time što se brine prije no što započne...

– Bludničiti? – Harry pokupi njihove čaše. – Još jednu?

– Ne, moram poći kući.

– Hvala što si me slušao.

– Zašto služe prijatelji? – ustao je, a Harry je ostao na svome mjestu. – Ne ideš? – upita Greg.

– Ostat ću još malo. Kući se osjećam kao... kao da tamo ne pripadam, trenutačno. – Pa dodaj, gotovo samome sebi: – Doselio sam

se ovamo iz Londona jer sam mislio da će život ovdje biti bolji za obitelj, a sada ovo.

– Samo polako ako voziš.

– Da, naravno.

Greg se malo plašio otvarajući ulazna vrata misleći da će velika kuća odzvanjati na prazninu, ali čuo je njezin glas na telefonu u hodniku dok je vadio ključ iz brave. Kimnula mu je na pozdrav. – Dobro onda. Moram ići. Hvala. Bog – i poklopi.

– Moja mama – reče a daje nitko ništa nije pitao.

– Kako je?

– Dobro.

– Hoćeš li je ići posjetiti?

– Da. Uskoro. Možda bi mogao doći sa mnom.

– Možda.

Očigledno zadovoljna s tim odgovorom, zaputi se prema kuhinji.

Rita Lampton bila je mlađa od njega. Dobro očuvana četrdesetogodišnjakinja nemilosrdno je očijukala s njim na vjenčanju, i bilo mu je neugodno suprotstaviti joj se kao priznati ili nepriznati ljubavnik njezine kćeri.

Na trenutak je gledao u telefon. Ponovno biranje otkrilo bi mu koga je posljednjega zvala, a 1471 rekao bi mu tko je zvao nju.

Prepoznao bi broj njezine majke u oba slučaja. Okrenuo je leđa izdajničkom aparatu i pošao se gore presvući. "Ako govorim jezikom čovjeka i anđela ali nemam vjere", rekao je sam sebi, "onda sam nitko".

Pola sata poslije sjeli su za stol u blagovaonici i jeli duboko smrznutu pizzu podgrijanu u mikrovalnoj, i salatu iz supermarketa. Neki dijelovi kore Gregove pizze bili su još uvijek smrznuti, ali nije se žalio, samo ih je stavio sa strane da se odlede. Nije bilo ničega domaćinskoga u Angelici. Poput većine žena svoje generacije, nije vidjela zašto bi čistila za muškarcem ili mu kuhala obroke. Na Dianin prijedlog, ubrzo nakon vjenčanja, da izgluča Fredove radne košulje, slatko se nasmijala.

– Večeras se stvarno razbacujemo? – reče on gledajući pamučni stolnjak i najbolji porculan. – Ne mogu se sjetiti kada smo zadnji put upotrebljavali blagovaonicu.

– Kupila sam ti i cvijeće – reče nasmijavši se. – Karanfile kojima nije istekao rok prodaje.

– Tako znači. Divni su. Nikada mi dosad žena nije darovala cvijeće.

– Spolovi su jednaki u današnje vrijeme, nisi li čuo? On bi Diani kupovao cvijeće kad se osjećao krivim. Otvorila je bocu vina pa si je natočio čašu i polako ispijao.

– Znaš, kada je Fred umirao, nije mi nikada rekao "Pobrini se za Angie" ili tako nešto. A pomislio bi da bi to učinio.

Ona se nasmijala. – To je zato što je meni rekao "Pobrini se za tatu".

Prao je suđe kada ju je začuo da ga hitno zove iz dnevne sobe. – Greg! Greg! Dođi brzo.

Dotrčao je. Pokazala mu je prema televizijskom ekranu, ali vidio je jedino reklamu za Renault Clio. – Ne želim novi auto – reče. – Savršeno sam nezadovoljan s ovim kojeg imam.

– To su mjesne vijesti. Rekli su "Nakon pauze, ostanite s nama jer će ucviljena majka iz Hungerforda, Josie Abbot, razgovarati s Adamom Chaucerom o tragičnoj smrti svoje kćeri Jordan i o zlostavljanju policije iz Newburya" ili tako nešto.

– Oh, ne! – Greg se sruši na kauč pored nje. Josiena prijetnja da će zažaliti, nije bila bez osnova. – Ne zaslužujem to – reče, a ona mu uze ruku i čvrsto je stisnu.

Reklame su završile za dvije minute i dramatična je glazba najavila povratak vijesti. Zgodno lice Adama Chaucera preplavilo je ekran, razgovarao je izravno s kamerom, plave prošarane kose, smeđih očiju, ravna nosa, kao onaj koji vidite na reklamama za plastične kirurge, a njegovi su se bijeli, ravni zubi isticali dok je pričao. Nosio je lijep crni sako s bijelom majicom ispod, koja je izgledala svileni. Kao daje poručivao – mlad sam, povjerljiv i dogurat ću daleko.

"Ne toliko mlad koliko našminkan", pomisli Greg, primjećujući sitne bore oko njegovih očiju ili možda višak odmora na Karibima. Imao je nekoliko nesalomljivih predrasuda, a jedna od njih bila je prema muškarcima koji su bojili kosu.

– Ljigavac – reče Angelica.

Glas mu je bio tih i muljevito iskren dok je govorio o činjenicama ubojstva i o velikome suosjećanju koje on i njegovi gledatelji imaju za njegovu gošću. Zatim se kamera udaljila i predstavio je Josie koja je sjedila, kao i Chaucer, u udobnoj žućkastobijeloj stolici s druge strane stolića prepuna časopisa. Iza njih su se vidjele police s knjigama, s metrima kožno uvezenih knjiga, lažna dnevna soba.

Sjedila je uspravno noseći naizgled skupo tamno odijelo, lijepa gesta garderobe, pomisli. Njezine su kratke kovrče bile uredno začesljane, na ušima je nosila naušnice od bisera, bila je našminkana. Bila je staložena, ponosna, drukčija nego na jučerašnjem pozivu u pomoć.

Ako je ubila kćer, onda je bila stvarao fantastična glumica.

– Pretrpjela sam najveći gubitak koji može zadesiti roditelja – rekla je na Chaucerov poticaj. – Nema gore noćne more od gubitka djeteta. Dovoljno je strašno ako je to posljedica bolesti ili nesreće, ali zbog namjernog i bešćutnog ubojstva, to je, to je nešto što se nikada ne može preboljeti.

– Ali vaša je situacija pogoršana, Josie – reče Chaucer – zbog stava policije iz Thames Valleva.

– Od početka su mi jasno naznačili da sam im ja glavni osumnjičeni. Zanemarili su druge tragove istrage, zamarali me beskrajnim pitanjima, nebitnim stvarima o mome pokojnome suprugu.

– Na koje bi se druge tragove trebali, po vama, usredotočiti? – potaknu je Chaucer.

– Jedan je ciganski dječak pokazivao nezdravo zanimanje za Jordan u subotu na sajmu. On je očiti osumnjičeni, ali ga policija nije uhitila.

– Ne, ali smo ga pomno ispitali i držimo ga u pritvoru – povika Greg prema ekranu, znajući da samo luđaci razgovaraju s ekranom.

– To je isti onaj dječak kojega je skupina vaših susjeda iz Hungerforda pokušala uhvatiti građanskim uhićenjem, jučer ujutro?

– Građansko uhićenje? – zaura Greg. – Bila je to rulja za linč.

– Tako je – reče gospođa Abbot – a onaj ih je Summers zaustavio.

– Trebao bih dodati – Adam Chaucer reče okrenuvši se prema kameri – da smo pozvali i višeg istražitelja Gregorya Summersa iz policije iz Newburya da nam se večeras pridruži, da ispriča svoju stranu priče, ali bili smo odbijeni.

– Prokleti lažljivče – reče Greg osupnut dok je Chaucer zaključio:
– Sami donesite zaključak.

– Nazvao si me herojem u petak navečer, Chaucer – promrmlja.

Josie nastavi mirno. – Postoji još jedan muškarac, Ciganin, naziva se John Smith... – Chaucer se potvrdno nasmijulji. – Osuđeni ubojica djece, dvostruki. – Greg je s nevjericom gledao u ekran. – Zašto on nije pod istragom?

Zario je glavu među ruke. – Ne mogu vjerovati daje to učinila. Ne mogu vjerovati da je namjerno stavila čovjekov život u opasnost, samo tako. Kako je uopće znala za njega? – Uzeo je daljinski upravljač i smanjio ton kako bi mogao razmisliti što mu je činiti, ali nije mogao potpuno isključiti televiziju. Intervju se nastavio daljnjih dvije-tri minute i Josien je napor bio opipljiv.

– Blizu je puknuća – reče Angelica – a njega nije briga ako je izludi samo da dobije svoju priču. – U tom je trenutku zazvonio telefon i ona odgovori. – Da? Bok, Barbara. Da, gledamo. Da, lud je. Pričekaj sad ću ti ga dati. – Predala je slušalicu Gregu. – Barbara Carey.

– Barbara? Nisam poludio. Izvan sebe sam. Što? Limitiranje štete? Odakle ti taj vražji žargon? Što god da se dogodilo, neću tome malom drkadžiji dati intervju. Da, O.K. Vidimo se sutra. Moram nazvati upravu u vezi sa Smithom. – Poklopio je.

Intervju je završio. Djevojka u žutoj haljini pokazivala je na prognostičku mapu. Bit će ponovno vruće. Greg podignu slušalicu, nazive postaju u Newburyu i zatraži da ga spoje s dežurnim istražiteljem. Ukratko je objasnio situaciju.

– Bojim se da bi mogli imati još jedno okupljanje za linč – zaključio je. – Želim patrolno vozilo kod ciganskog naselja, odmah, i želim da ostane tamo do daljnjega. Neka objasne Smithu situaciju i neka bude na oprezu, i neka pozovu pojačanje pri prvom znaku opasnosti. Je li itko dežuran noćas tko ima odobrenje za nošenje oružja? Da? Neka bude u pripravnosti. Hvala.

Poklopi. – Oh, Josie – reče s iskrenim uzdahom – zašto si im dopustila da te tako izmanipuliraju? Zašto ne možeš vidjeti tko su ti pravi prijatelji?

– Hoćete li počastiti damu pićem, ljubazni gospodine?

– Barbara! Dugo se nismo vidjeli. – Sjela je na barsku stolicu pored njega, suknja joj se uzdignula toliko da pokaže malo čvrstih bedara, bez čarapa, a on je upita: – Što ćeš?

– Špricer. – Kimnu barmenu. – Ovo je još uvijek tvoj lokal, Jonathane?

– Imam svoje navike.

– Da, znam. Jesi li ubio mnogo pacijenata u zadnje vrijeme?

– Oh, to ostavljam specijalistima. – Pogleda na sat. – Kasno si došla. Uskoro će zatvoriti.

– Dovoljno za jedno piće.

Njezino je vino stiglo i on ga plati. – Što te dovodi u Hungerford?

– Posao.

– Još uvijek onaj isti?

Kimnu. – Sada sam vodnik istražitelj.

– Čestitam. Znao sam da ćeš daleko dogurati. To si mi dovoljno često ponovljala. – Ona se nasmija. Pažljivo ju je promotrio. – Dobro izgledaš, Barbara.

– Ni ti nisi loš.

Dr. Jonathan Tabor bio je visok muškarac, a zbog mršavosti je izgledao još viši, i nespretn, što se čudnovato gubilo kad je vodio ljubav ili radio s pacijentima, pogotovo s djecom. Bile su mu trideset i dvije godine, dobre godine za muškarca, prije nego što je započelo fizičko propadanje. Imao je crvenkastokestenjastu kosu koja je

izgledala kao da je nikada nije počeo. Sjetila se sa smiješkom daje slični čup imao i tamo dolje.

– Što je smiješno?

– Ništa. Samo razmišljam.

Inače joj se nisu sviđali crvenokosi, ali bila je spremna učiniti iznimku u njegovu slučaju, privučena njegovom suhom kožom na piknjice i svijetloplavim očima. Bio je drag, previše drag, zato ga je i napustila nakon nekoliko tjedana. To je bilo prije tri godine. Znala je da ga je jako povrijedila i nadala se da je imao vremena ozdraviti jer joj je trebalo njegova pomoć.

– Pa, kako si, Jonathane? Još uvijek živiš na starome mjestu,?

– Da. Odgovara mi i nisam imao razloga seliti se.

– Postoji li gospoda Tabor?

– Oh, ne.

Ne bi joj smetalo, samo što bi onda imali logističkih problema. Ispila je špricer u jednom gutljaju i rekla: – Onda, kod tebe? – i ustala se.

Nimalo zbunjen, ispraznio je čašu. – Ja ću, ovaj, samo skoknuti do muškog. – Tražio je sitno po džepovima.

– U redu je. Ja ih imam.

11. Utorak, 23. lipnja

Greg je tratio vrijeme doručkom. Jedno od zadovoljstava što si glavni istražitelj bilo je da si odslužio svoje vrijeme na ulici, da si otklipsao svoje. Osim toga, nije mu se sviđalo ono što ga je danas čekalo. Nakon Barbarina poziva, bio je isključio telefon i ostavio automatsku sekretaricu. Nije jutros provjerio poruke, koliko god da mu je aparat crveno migao.

Dok je mazao maslac na tost, sretan što ga Angelica nije prisilila na niskokalorični margarin, začuo je kako pošta pada na otirač.

– Ja ću – reče ona i izađe iz sobe prije nego što je uspio spustiti nož. Zadržala se duže no što se činilo potrebnim, možda pet minuta, i

učinilo mu se da je čuo tiho škripanje vrata dnevne sobe. Vratila se u kuhinju s mnoštvom dugih, bijelih, dosadnih omotnica, čitajući ih dok je ulazila. – Gosp. G. Summers, Gosp. G. P. Summers, Cij. gosp. Gregory Summers – kako kičeno. Oh! Gosp. Frederick Summers.

Još uvijek se to događalo, zato je volio prvi pregledati pčstu. – Želiš li da ja otvorim? – upita.

– Ne, samo reklamna pošta. – Otvorila je i na brzinu pročitala. – Želi li Fred Diners Club karticu, što misliš?

– Mislim da ne.

– Ambrozija je besplatna tamo gdje je on. – Pokida pismo i baci ga u smeće, i nektar.

– I anđeoska torta – reče on.

Reklamna je pošta bila dovoljno grozna, a što da se kaže o onoj koju su slali mrtvima.

Dr. Jonathan Tabor ležao je na krevetu, nesputano gol, ruku ispod glave i gledao kako se Barbara odijeva. Činila je to polako, znajući da odijevanje žene može biti erotično koliko i razodijevanje, ako to pravilno izvodi. Njezine male grudi nestadoše u smeđem prsluku od svile i čipke, i ona reče: – Zakopčaj me – sjedajući na krevet kako bi joj on mogao dohvatiti kopče.

– Rano počinješ – komentirao je dok je nespretno zakopčavao.

– Radiš li na slučaju Jordan Abbot? – Kimnula je potvrdno.

– Grozota.

Ona reče usput: – Naravno, ona je bila tvoj pacijent?

– Kako si znala?

Ustala se i obukla gaćice, vadeći čarape iz džepa jakne i provjeravajući očiće. – Josie je spomenula da će te posjetiti jučer ujutro kako bi dobila nešto za smirenje.

– Antidepresive – automatski ju je ispravio.

– Nije li to isto?

– Ne, uopće.

– Nisam nikada probala ni jedne ni druge.

– Ne, mogu si i misliti.

– Dobro je da je bila spremna doći do tebe. Toliko ljudi u njezinim okolnostima odbija medicinsku pomoć, kao da to odbijanje podiže vrijednost njihovoj tuži.

– To je žena koja je puno propatila – reče on – više no što bi bilo tko trebao patiti.

– Dolazi li do tebe često?

– Znaš – reče – povjerljivost liječnika i pacijenata je neprikosnovena.

– Naravno. – Povukla je suknju i zakopčala je, osjećajući da je imao nešto za nju, ali da neće dopustiti da to izvuče iz njega. Igrat će se čekanja, praviti se da nije bila toliko zainteresirana, dok on ne nađe način kako da to opravda pred svojom savjesti.

– Oprosti – doda. Zavuče košulju u suknju i rukama uredi kosu ispred ogledala.

– Ali to ne može imati nikakve veze – reče on.

– Ne? Pa ti najbolje možeš prosuditi. – Obukla je jaknu i oslobodila kosu ispod kragne. Lako je našla jednu cipelu i obula je, a zatim je počela potragu za drugom šepajući po sobi na nogama različite visine. – Jesi li vidio moju drugu cipelu?

– Ispod kreveta? – Prebacio se i zavirio, a izašao s knjigom.

– Oh, upravo sam tu tražio.

– Evo je, u uglu. – Vratila je simetriju. – Bolje da krenem.

– Zaputila se prema vratima, čekajući daje pozove natrag. Znala je da neće morati izvlačiti iz njega.

Bez uvrede.

Jonathan reče potihom: – Pozvao sam je prije tri mjeseca na bris. Ima trideset i pet godina i nikad ga nije napravila. Zaustavila se s rukom na kvaki. – Oh?

– Ne mogu biti sto posto siguran, naravno, ali učinilo mi se da nikada nije imala djece.

Barbara je stajala poput kipa nekoliko sekundi, a onda je ispuстила uzdah olakšanja. – Znači to je to! – Nitko nikada nije sumnjao da su otac i kći. Ta joj izjava nije zvučala čudno onda; sada jest.

– Vaginalno rađanje je prilično traumatsko...

– Mogu si zamisliti.

– A nije bilo ni tragova carskog reza.

– Rekla mi da je Jordan rođena umjetnom oplodnjom.

– Za Boga miloga, Barbara. Oni su začeti u epruvetama, a ne rođeni u njima. Ovo nije Vrli novi svijet.

– Oprosti, mozak mi nije u najboljoj formi u ovo doba jutra. On sjede, pun razumijevanja, više tužan no ljut. – Znači o tome se radilo, zar ne? Noćas. Došla si me namjerno tražiti u pub. Samo si htjela doznati podatke.

Nije željela poricati. – Nikada ne odbijam dobru ševu – reče – a ti si dobar ševac.

– Dobar!

– Devet od deset.

Malo smekšan reče: – Susrećeš li mnogo desetki?

– Niti jednu, ali nastavljam potragu. Jesi li je pitao o tome?

– Što? Oh, ne. Nije mi se činilo važnim. Jordan je bila zdrava i dobro zbrinuta. Mislim, pa što ako je dijete usvojeno i ona nije željela to reći? Ne bi bila prva, a i ja sam mogao biti u krivu. Nisam specijalist. Možda neke žene zacijele i izgledaju kao nove. – Uzeo je papirnati rupčić s noćnog ormarića i ispuhao nos. – Povrijedila si me, znaš, onda.

– Ali prebolio si.

– ...Da, vjerojatno jesam, kada već spominješ. – Ali želio je da shvati kako mu je bolno tada bilo. – Bio sam... Mogao sam pasti na tebe, Barbara. Mogao sam se zamisliti oženjenim s tobom.

– Da sam željela prati muške čarape i glačati košulje, otvorila bih bila kemijsku čistionicu.

– Ne mora biti tako.

– Moram ići, Jonathan. Bilo mi je drago.

– Mogu li te nazvati?

– Da. I hvala ti što si mi povjerio informacije. Mogle bi biti važne.

– Sagnula se i poljubila mu genitalije uspravane na crvenom čuperku. – Trebalo bi te zabraniti.

Greg je prošao pored kioska na putu prema poslu. Izvana je stajala oglasna ploča Daily Mitrom i on pročitao "Majka iz Hungerforda okrivljuje policiju za psihičku bol" dok je prolazio.

Izvan postaje čekali su novinari kada je stigao. Morao je otvoriti prozor kako bi provukao elektronsku karticu kojom su se otvarala očajno spora vrata parkirališta.

- Istražitelju, što kažete na optužbe gospođe Abbot?
- Gospodine Summers, je li ona vaš jedini osumnjičeni?
- Istražitelju, je li ciganski dječak u pritvoru?
- A što je s tim Smithom, Summers?
- Ne sramite li se samoga sebe?

Nije se obazirao na njih i napokon je prošao kroz vrata i ušao u zgradu. Slična je buka bila i tamo, ali je makar bila na njegovoj strani. Harry Stratton ga je šakom lupio po ruci rekavši:

– Ne daj da te te svinje samelju – i uputi se van prije no što ga je Greg uspio pitati kamo ide.

Bob Holman, istražitelj iz noćnog dežurstva, presreo gaje dok je bio na pola stubišta, dozvavši ga: – Hej, Sunce.

Bio je Gregovih godina i zajedno su bili policajci prije mnogo godina. "Sunce" mu je tada bio nadimak koji su svi već odavna bili zaboravili, osim Holmana.

– Zadržao si se dokasna – reče mu Greg pogledavši na sat.

– Kada nisi odgovarao na telefon prije, odlučio sam ostati i uvjeriti se da si dobio moju poruku.

– Nisam.

– Pustio sam ti je na sekretarici prije dobra tri sata.

– Nisam provjeravao. – Nije mu se sviđao njegov izraz lica.

– Hajde, reci mi, Bob, veliki sam dečko. Mogu to podnijeti.

– Smith... otišao je, skupio stvari.

Greg se polako spustio po stubama. – Slušam i bolje da je nešto dobro.

– Poslao sam patrolu nekoliko minuta nakon što si me nazvao i razgovarali su sa Smithom, obavijestili ga o situaciji, a zatim su zauzeli položaj malo dalje od naselja kako bi imali dobar pogled na

cestu u oba smjera, da opaze gužvu na vrijeme. Samo, kad je svanulo... otkrili su daje Smithova prikolica nestala.

– Drugim riječima, zaspali su.

– Nikako! Ili ne obojica u isto vrijeme.

– Je li kojim slučajem bila muško/ženska kombinacija?

– Da, slučajno, ali znaju da se ne smiju ljubakati u mojoj smjeni.

– Pa, kako onda objašnjavaš njegov nestanak? Prilično su velike, te prikolice, a onda, postoji i logistički problem prebacivanja konja preko mreže kada nema nikoga da otvori prilaz.

– Ne objašnjavam, Greg. Ne mogu. Samo ti govorim činjenice.

– Dobro – odbrusi Greg i zaputi se stubama.

– Želiš li da pokrenemo potragu? – povika Holman za njim.

– Ne. Ne tražimo ga u vezi s nikakvim zločinom, a tvoji bi policajci očitogubili vrijeme ako su tako nesposobni.

Znao je da to nije bilo pošteno, ali jutros nije osjećao potrebu da bude pošten. Tko je prema njemu bio pošten? Očito da Smith nije vjerovao u policijsku zaštitu i odlučio se pouzdati u samoga sebe. Kakav je gnjavator mogao biti taj čovjek!

Njegova je tajnica osjetila olakšanje kad ga je vidjela. Sušan Habib bila je Židovka, a suprug Arap – hodajući detente. Nije znao koja vrsta Arapa; jednom ju je bio pitao odakle joj je suprug i ona mu je svojim nazalnim glasom odgovorila daje iz Peterborougha. Bila je osrednjeg izgleda i osrednjih sposobnosti, kao i sve tajnice u policiji. Vjerojatno žene s iznadprosječnim izgledom ili tajničkim vještinama nisu radile za plaću u državnim službama.

Rekla mu je ga da načelnik želi odmah vidjeti i daje ured zamjenika policije pri telefonu.

– Jesi li primila poziv jučer, Sušan – upita – od nekoga gospodina Chaucera?

– Ne. Čekajte, netko je, muškarac, nazvao oko šesnaest jučer, ali vi niste bili u uredu i kada sam mu to rekla, poklopio je, ali nije ostavio svoje ime.

Kako zgodno! On je izašao na kavu ili obaviti nuždu i Chaucer je mogao bez pogovora tvrditi da ga je pokušao dobiti, ali nije uspio.

– Čeka vas vodnik Carey – reče žena gledajući Barbaru koja je običavala ući u njegov ured ne čekajući dopuštenje tajnice, psa čuvara.

– Moram ići do šefa za minutu – rekao joj je. – "Odmah" – što znači prije pola sata.

– Nisi još stigao.

– Dobro, nisam. – Povikao je za tajnicom koja je izlazila: – Nisam ovdje još nekoliko minuta, Sušan, ako tko pita. Još uvijek sam na putu.

– Da, gospodine Summers.

Kada je otišla, pitao je: – Gdje je Harry otišao tako u žurbi?

– Istražitelj Stratton bavi se drugim slučajem ubojstva – reče Barbara.

– Što!

Sažeto je ispričala: – Dva su tipa u pubu sinoć malo cugnuli, razmijenili nekoliko riječi, "Izađi van i ponovi mi to", vrlo muški. Obojica su uzeli čaše sa sobom i razbili ih, jedan je drugome greškom razrezao karotidu, bio je mrtav do dolaska u bolnicu.

– Moj Bože! – reče Greg, iako je to bilo ubojstvo kakvo se ovdje inače događalo, ništa čudno, samo smrtno neizbježno.

– Počinitelj je hospitaliziran zbog šoka – nastavi Barbara. – Istražitelj Stratton otišao je u bolnicu kako bi mu uljepšao dan, kada su ga proglasili spremnim za ispitivanje. Rekao je da vam kažem da će se zadržati cijelo jutro, a možda i duže. Snaći ćemo se i bez njega.

– O.K. Mislio sam na izjavu za medije, Barbara.

– Napisala sam je. Otisnut ću je daje možeš odobriti.

– Super si. – Ustao je i glasno je poljubio u obraz na putu prema vratima.

– To se zove seksualno uznemiravanje – povika za njime.

– Baš me briga. Ionako imam dovoljno problema. Napiši službenu žalbu. – Nasmijala se. On se okrenuo. – Jesi li bila kod Josie provjeriti poštu?

– Ne, idem sada. Trenutačno nisam raspoložena za gospođu Abbot.

– Vidimo se poslije.

Nije bilo tipično za Barbaru da bude neodlučna, ali iskreno nije znala što bi s informacijom koju je jutros bila saznala i trebala je vremena da o tome razmisli. Nije htjela naškoditi Jonathanu koji je bio vraški dobar liječnik, pogotovo što nije mogla vidjeti kakva je to značenja imalo za slučaj, ako je bilo istina. Josie bi mogla ispasti lažljivica, stoje ne čini i ubojicom. Osim ako svi nisu bili ubojice.

Logična stvar, očita stvar, bila je da pridobije istu informaciju drugim putem. Bilo je lakše nešto naći kada si znao da je tamo da bude nađeno.

Mentalno se ispričavajući svojem nadređenom, Barbara se zaputila automobilom prema Hungerfordu.

Prema Inkpenu.

Načelnik Barkiss bio je omiljen među svojim ljudima prije svega zato što se borio za njih; uvijek je držao njihovu stranu bilo kod nadređenih, bilo kod javnosti ili kod medija. Poslušao je Gregovo objašnjenje ne prekidajući ga. – O.K. – rekao je na kraju – daj mi da vidim tu izjavu za medije prije nego što je objavite. Osobno ću razgovarati s regionalnim načelnikom.

– Hvala, Jim.

Barkiss se toga jutra vratio iz Portugala gdje se odmarao uz golf, potamnjeo i u formi. Bio je nizak čovjek koji mora da je jedva ispunio visinske uvjete kada se pridružio, vjerojatno je kvalificiran kao PN, pretpostavka da će narasti, lukavština kojom su se provlačili obećavajući kadeti.

To se promijenilo, naravno: sada je svaki mali prdac mogao ući u policiju.

– Što je bilo s tom opsadom? – upita udobno se naslonivši u kožnoj okretnoj stolici – "mozak" kako ju je Barbara nazivala – i prekriživši ruke iza glave. – Zar smo se vratili u srednji vijek? Katkad se tako čini. – Greg objasni. – Oh, to će djelovati na budžet – reče načelnik veselo. – Ipak, tu se ništa ne može. Kavu?

– Moram ispitati osumnjičenika – reče Greg. – Možda poslije.

Peel je odavao smetenost koju je bilo teško glumiti. Bio je zaustavljen zapadno od mosta Severn na putu prema, kako je rekao,

Fishguardu i Irskoj na nekoliko dana odmora. Ovo je bila slobodna zemlja, zar ne? Izgubio je svitu i njegova je prikolica sada bila samostalni konvoj. Otpustio je osamdeset posto harema, a pratila gaje sada djevojka prosječna izgleda, koja je neuvjerljivo izjavila da se zove Topaz Jones. Jedino što je zadržao bio je njegov umjetni naglasak, ali poznavao je svoja prava i odbio je bilo što govoriti dok mu nije pozvan branitelj po dužnosti, za što je bilo potrebno oko pola sata.

– Često ste bili uhićivani? – upita ga Greg uljudno dok su čekali. – Poznajete proceduru? – Nije dobio odgovor.

– Odvojili smo se s ovu stranu Bristola – objasni Peel kada je dobio odgovarajuću pratnju – ako vas se to uopće tiče. Prikolica koju je Cigić oštetio bila je previše uništena da bi se u njoj nastavilo, druga je imala neke čudne zvukove u motoru, a u mojoj prikolici može spavati samo dvoje.

Vjerojatno je brojao eci, peci, pec.

– Mislim da me se tiče – reče Greg. – Prvo, zato što ste me napustili u nemirima kada sam vas pozivao u pomoć...

– Da? Nismo vas čuli. Puno buke, drugar. Oprosti.

– Stvarno? – U Francuskoj su imali zakon "dobrog Samarićana", što je značilo da su te mogli osuditi ako nisi pritekao u pomoć nekome u potrebi. Greg pomisli da bi i njima dobro došao.

Peel se blago osmjehnu. – Baš ste mi bili rekali da nestanem – istaknu – a ja sam odgojen da slušam dobre policajce.

– Što je još važnije – nastavi Greg zanemarujući ovu laž – morate mi objasniti kako je dio odjeće umrle djevojčice dospio pod vašu prikolicu.

Peel je zanijemio. "Kako tipično", pomisli Greg. – Pokušavate me prijeći – reče naposljetku. Glas mu se histerično podignuo kad se okrenuo svome odvjetniku. – Ovo je namještaljka.

– Nitko vas ni za što ne optužuje, trenutačno – Greg naglasi – ali želio bih znati vaše točno kretanje između, recimo, dvadeset i jedan sat u subotu i tri sata u nedjelju. – Peel pogleda odvjetnika koji slegnu ramenima. Život je bio teži otkako više nisi mogao savjetovati klijenta

da ništa ne govori dok nije smislio pametnu priču, ako i onda. – Nedavno, prošlu subotu – reče Greg – ili vam je droga uništila mozak, gospodine Peel?

– Ne drogiram se – povika. – Malo trave, možda. – Odvjetnik glasnu uzdahnu pri njegovu priznanju. Nisu našli nikakvu drogu u njegovoj prikolici, na Gregovu žalost, jer bi to bila osnova da ga zadrže. Osjećao se miris marihuane, istina, ali očito su sve popušili i nije bilo protuzakonito bazditi po tome ili biti očito drogiran. Samo posjedovati drogu.

– Onda? – reče. – Prošla subota uvečer?

– Motali smo se po sajmu dok nije završio oko devetnaest i onda smo si kupili hamburgere u jednoj od prikolica prije nego što je otišla.

– Vi niste vegetarijanac? – upita Greg. – Iznenadujete me. Toliko ste u dodiru s prirodom. Ili možda niste. Nema sumnje da je prava stvar ukusnija od onoga vašeg sranja od soje.

Ti jebeni licemjerni lažljivče.

– Za što je moj klijent optužen? – upita odvjetnik. – Zbog prodaje hrane koju vi ne biste jeli?

– Jeste li ikada čuli za prehrambeni lanac? – reče Peel. – U tome je bit prirode. Jaki vrebaju slabije, ptice jedu kukce, muškarci jebu žene. Odrasli lome djeci vrat.

– Divno – reče Greg.

– S jednom od prikolica otišli smo do mjesta Shalbourne, do tamošnjega puba, The Plough, bili smo tamo do zatvaranja, pa se vratili oko dvadeset i tri i trideset, pola noći...

– Kada?

– Ne znam. Nisam kasnio na sastanak.

– Onda ste ostali u istoj prikolici?

– Ne, Cathy je ostala sa mnom, a ostale djevojke... da se sjetim. Mislim da su otišle sve u jednu prikolicu. Rekao sam im da ne zaspnu kako bi bile spremne u zoru.

– Zoru?

– Za našu ceremoniju – Peel reče s nestrpljenjem. – Suncostaj. Prinošenje žrtve bogu sunca.

– Prinošenje žrtve?
– Metaforički. Prinošenje žrtve je simbolično.
– Zamišljeno?
– Moglo bi se reći.
– Nadam se. Znači Cathy vam može pružiti alibi od ponoći do zore, a sve ostale prije toga.

– Da.
– Je li uopće spavala?
– Ne. – Osmjehnuo se i gurnuo palčeve u pojas, drsko mladenački istaknuvši kukove prema van. – Nisam joj dao priliku da spava.

– A što ste točno radili? Igrali čovječe ne ljuti se?
– Koliko detaljno želite? Da vidim. Mislim da mi je prvo popušila...

– Ne, u redu je – reče Greg. – Ne želim detalje. To je ona prikolica s nacrtanim simbolima na vjetrobranskom staklu, jin i jang, Mars i Venera?

– Tako je.
– Upravo gdje je nađen gumb s hlača djevojčice nakon nereda sljedeći dan.

Peel je povratio hladnokrvnost. – Ako vi tako kažete.

– Nije li moguće – doda odvjetnik – da je predmet u pitanju pomaknut, odbačen tijekom, po mom shvaćanju, velikoga meteža, te daje slučajno dospio pod prikolicu moga klijenta?

Greg se nije udostojao odgovora, najviše stoga što se nije mogao sjetiti nijednoga prikladnog. Ništa nije bilo vjerojatnije od toga, a trebat će nešto vremena da se provjeri ulje s Jordanine odjeće i uspoređi s mogućim curenjem iz Peelove prikolice. Nastavio je obraćajući se osumnjičeniku. – Biste li vi i gospođica... kako se još zove ta Cathy?

– Hm... Jacobs, mislim. Da, tako je.

– Jesam li u pravu kada govorim da ste vi i gospođica Jacobs bili previše zaokupljeni da biste primijetili da se tko zadržavao pored prikolice ili ispod nje.

Ponovno se pojavio dorsetski naglasak koji je odisao na farmu. – Mislim da jesmo.

Greg promijeni taktiku. – Jeste li vi Clive Peel koji je živio u Ulici Tobruck 3a u Pooleu?

Pogledao je odvjetnika. – Moram li odgovoriti?

– Koja je svrha ovoga pitanja? – upita odvjetnik.

– Pokušavam ustanoviti da li je gospodin Peel isti onaj Clive Peel koji se pojavljuje na mojem računalu s više prethodnih optužnica i prekršajem protiv maloljetne ženske osobe, a nikada nije završio na sudu.

– Bilo joj je petnaest godina! – usprotivi se Clive.

– Mislim daje to bio odgovor na moje pitanje.

– Apsurdno je govoriti da djevojka tih godina ne može dati piivolu. Da joj otac nije nepredviđeno došao kući... – Zvučao je kao Piers sa svojim dvadesetogodišnjakom, i Greg se trebao suzdržati a da se ne nasmije. "Osnujmo klub", htio je reći, za one od nas koji spavaju u naručju onih s kojima ne bi smjeli spavati. – Golema je razlika između razvijene žene od petnaest godina i djeteta od šest godina – naglasi Peel. – Nisam pedofil.

– Ne, u redu je.

– Svatko tko siluje dijete tih godina...

– Tko je rekao daje bila silovana?

Clive je izgledao iznenađen. – Pretpostavio sam...

– Jeste li?

– Mislim da je moj klijent odgovorio na vaša pitanja što je najbolje mogao – reče odvjetnik. – Pokazao je punu suradnju kao svjedok u ovome slučaju. Ako ga želite zadržati, savjetujem vam da smislite neku optužbu.

Problem je bio što Clive nije imao stalno prebivalište, zbog čega ga je Greg nevoljko pustio, ali nije mogao držati ljude u pritvoru jer mu je to odgovalo. Naposljetku reče: – Pođimo u šetnju, gospodine Peel.

– Ha?

– Ako mi možete podariti pet minuta svoga dragocjenog vremena, želio bih da pođete sa mnom do mrtvačnice.

12. Utorak ujutro

Jeste li ikada upoznali očaj, istražiteljice Carey?

– Ne – prizna Barbara – ne mogu reći da jesam. Osim ako očajem ne smatrate otići na veliki džin nakon napornoga dana... Ne – vidjevši lice Josie Abbot – nisam ni mislila da hoćete.

– Onda me nemojte osuđivati.

– Gospođo Abbot – bile su si Josie i Barbara dan prije, ali to je sada nestalo. – Znam da mislite da ste iskorištavali medije, ali istina je da su oni iskorištavali vas kako bi dobili dobru priču. Sigurna sam da je Adam Chaucer bio šarmantan i uljudan, zar ne, čak i malo zavodnički, uzimajući u obzir vašu tugu? – Josie pocrveni. – Kladam se da vas je izveo na piće nakon toga i pravio se kao da vam je poseban prijatelj.

– Odveo me na večeru nakon snimanja – reče starija žena prkosno.

– Vrlo lijepo. Je li bilo dobro, malo muškoga društva nakon toliko vremena? I s tako zgodnim muškarcem?

– Da – reče – bilo je lijepo, ako baš želite znati.

– Ali za dva dana, kada se priča ohladi, neće se više javljati na vaše pozive.

– Čujte – reče Josie nakon minute tišine – nisam željela da ispadne kao osobni napad na gospodine Summersa...

– To mu nije neka utjeha jutros.

– Bio je... ljubazan. Ali izvrnuo je ono što sam rekla – Adam je napuhao izvan svih granica, a onda je bilo previše kasno zaustaviti. Bilo me je strah da me neće htjeti intervjuirati ako pokušam smiriti stvari, i da ću ponovno ostati s osjećajem nemoći koji me prati ovih zadnjih nekoliko dana, zadnjih osamnaest mjeseci. Možda čitavog života. Bit ću pametnija sljedeći put.

– Ne vjerujem da će biti sljedećega puta – reče Barbara. – Vratit ću se poslije.

– Nema potrebe – reče Josie brzo.

– Možda će biti – reče zagonetno Barbara. Osoba s kojom je željela razgovarati u Inkpenu bila je izašla, a sebi je obećala još jedan posjet poslije tijekom dana. Trebala je nešto istražiti i u Lambournu. Sakupila je Josienu poštu, još dva neukusna pisma, jedno nerazumljivo u ružičastoj omotnici s crvenim cvjetovima, i otišla. Nije uzela telefonski račun.

Clive Peel okrenu glavu i rukom prekri usta. Odjednom je bio puno mlađi i puno manje pun sebe. Isto je tako bio nezdrave žute boje. Kada je mogao progovoriti, reče: – Da se dočepam toga gada koji joj je to učinio...

– Oh, patolog joj je to učinio – reče Greg blago, navlačeći ponovno plahtu. Rasporio je od vrata do međunožja i popreko s desna na lijevo, otvorio joj glavu, izvadio utrobu. Da bi mu i Jack Trbosjek zavidio. Obrisali su joj i brkove, uši i crni zečji nosić. – Ubojica-zaključije gotovo nije dotaknuo, slomio joj vrat i ostavio je uredno i s poštovanjem na puteljku pored kanala.

Peel reče: – Dobro, Summers, vi ste pobijedili.

– Kako to mislite, ja sam pobijedio?

– Vidio sam je u subotu navečer u Hungerfordu, oko deset, kako razgovara s nekim muškarcem u automobilu. Vidio sam čovjeka koji je oteo i ubio Jordan Abbot.

– Ovo je iznenadno – reče Greg bez uzbuđenja, iako mu je srce brže lupalo. – Zašto ste mi prije lagali? – Peel slegnu ramenima. – Jer ti to dođe prirodno poput disanja? – nastavi Greg. – Jer sam ja neprijatelj? Jer ste vi na jednoj strani velike podjele, a ja na drugoj?

– Tako nekako. Nikad ne govori ništa muriji, ako to sami ne mogu saznati, to mi je uvijek bio moto.

Greg mu položi ruku na rame. – Vratimo se u postaju i prođimo ponovno vašu izjavu, hoćemo li? I sada želim istinu.

Rufus Lee stajao je kod prijamnoga stola kada su došli do vrata. Bio im je okrenut leđima, ali mu se po ramenima moglo vidjeti daje

bio mrk. Greg se, vidjevši ga, okrenu i ode na stražnji ulaz preko parkirališta. Whittaker i Clements su upravo izlazili i pridržali su vrata njemu i njegovu svjedoku.

– Kažem – Clements je pričao svome partneru – da ako putuješ galaksijom brzinom svjetlosti, moraš se sudariti sa stvarima, zvijezdama, planetima.

– Baš si patetičan – reče Whittaker. – Gospodine, onaj veliki Ciganin pita za vas. Mislim da se radi o njegovu sinu.

– Ne sada, Whittaker.

– Dobro, gospodine.

Barbara im se pridružila u prostoriji za ispitivanje i sa zanimanjem je slušala dok je Greg proveo Peela kroz događaje subotnje večeri. Sada kad je odlučio govoriti istinu, hipi nije želio prisutnost odvjetnika. To je Grega navelo da razmisli što ljudi misle zašto služe odvjetnici.

– U svom ste prvobitnom iskazu rekli da ste bili u The Plough u Shalbourneu do zatvaranja.

– Otišao sam prije. Nas dvoje, Cathy i ja, odlučili smo pustiti druge i sami otići. Izašli smo izpuba oko petnaest do deset.

– A što su ostale četiri djevojke trebale činiti?

– Rekao sam im da stopiraju do Hungerforda, a onda pješice otamo.

– Pravi gospodine, zar ne?

– Te stvari, džentlmeni i dame, su iz prahistorije. To je uvreda za žene, zar ne?

– Vi ste uvreda za žene. Znači, došli ste u Hungerford – oko? Deset?

– Moralo je biti tako nešto. Vozio sam niz brežuljak i vidio veliki automobil zaustavljen na drugoj strani ceste, zaustavio se s desne strane, hoću reći, bio je okrenut u istome smjeru kao i mi, i razgovarao je s djetetom kroz otvoreni prozor, djevojčicom, toliko visokom. – Pokazao je rukom na visinu prsa. – Plave kose. Ne govorim da je to bila Jordan Abbot, vidio sam je možda tek pet sekundi, samo da je mogla biti.

"Previše slučajnosti, da nije bila", pomisli Greg. – Rekli ste "on" – reče. – Vidjeli ste daje vozač bio muškarac?

– To je bio moj dojam. Gorjela je ulična rasvjeta, ali kažem vam da je sve bilo brzo. Prazno, otvorena cesta, nizbrdica. Treptaj i prošli smo.

– Je li bio sam?

– Nisam vidio nikoga drugog u automobilu.

– Možete li ga opisati?

– Bio je skoro mrak, a unutra je mu svjetlo nije gorjelo. Mogao sam razaznati oblik, možda, prosječan oblik. Niti ćelav, niti debeo.

– Jeste li vidjeli daje Jordan ušla u automobil? – Ne.

– U mrtvačnici ste rekli da ste vidjeli muškarca koji ju je oteo i ubio – istaknu Greg.

– Pjesnička sloboda.

– Veliki automobil? – reče Barbara. – Možete li biti određeniji?

Okrenuo se daje pogleda, priznavajući prvi put njezinu prisutnost i nasmiješio se. Očima je namjerno prelazio od lica do otvora košulje i natrag. Nije reagirala, iako je Greg sjedeći blizu nje, osjetio da joj je tijelo napeto. – Automobil trgovačkog putnika – reče Peel s podsmijehom. – Obiteljski čovjek s 2,4 djece i automobilom na kredit.

– Boja?

– Tanina.

– Crna? Plava? Siva?

– Mogla je biti tamnocrvena, kad razmislim. Ljubičastocrvena ili kestenjastocrvena.

– Limuzina, s pet vrata?

– Karavan. – Oči su mu ponovno kliznule do njezinih grudi i polizao sije usta.

Barbara ustade i reče: – Istražiteljica Carey napušta prostoriju u 11:37 – prema rekorderu i promrmlja: – Vidimo se gore za nekoliko minuta – Gregu.

Nakon što je Peel potpisao novu izjavu, a Greg ga upozorio da bude na raspolaganju neko vrijeme, otišao je gore i našao Brabaruu za

svojim stolom, kako tipka na njegovu računalu. – Čak je i očijukao s tobom – prokomentira.

– Hvala za "čak".

– Znaš što sam mislio. U policijskoj je postaji, daje izjavu o stravičnome ubojstvu, nešto o čemu je prije lagao, i očijuka s redarstvenicom.

– Ja to ne nazivam očijukanje, već slinjenje. Očijukanje ima dozu prikrivenosti, dozu humora, duhovitosti među jednakopravnima, dok sam ja ljudsko biće, a on je gmizavac.

– Što žene vide u njemu?

– Ima drzak, dječaćki osmijeh.

– Što!

– Jesi li ikada čuo za sarkazam? Rekla sam ti. Ljigavac je. One njegove žene nemaju puno samopouzdanja.

– Zato si napustila prostoriju? – upita je.

– Ne. Nisam tako nježan cvjetić. – Okrenu prema njemu ekran računala. – Douglas Cameron je registrirani korisnik Volva 940 karavan, registriranog u lipnju 1999., vlasništvo Collins i Mathera, trgovaca nekretninama, iz Market Placea. Ono što bi se moglo nazvati "automobilom trgovačkog putnika" da si šupak kao gospodin Peel. Boja je "vinsko ljubičasta", što mislim da bi mogla biti ljubičastocrvena ili kestenjastocrvena.

– Dobar je, zar ne? – reče Greg nakon kraće pauze. – Cameron, mislim. Sva ta pravednička revoltiranost kada sam ga pitao da li je razgovarao s njom. Osjećao sam se krivim i neodgovornim što sam uopće pitao takvo što.

Barbara pogleda na sat. – Skoro je podne. Vjerojatno ga je najbolje potražiti u uredu.

– Pa... – Zaustavio se kada su se otvorila vrata i ušao Harry Stratton. Izgledao je umorno i mrzovoljno.

– Čujem da se slučaj Jordan Abbot razrješuje – reče.

– Isuse! – reče Barbara. – Ne možeš sačuvati tajnu ni na ovome mjestu.

– Zašto bi je čuvala? – upita Stratton.

– Barbara – reče Greg – pođi i upitaj gospodina Camerona bi li želio poći na rani ručak i porazgovarati sa mnom.

Ustade, uzme jaknu s njegove stolice i prebaci je preko ramena. Oslobodi kosu ispod ovratnika. – Da ga uhitim?

– Samo ako moraš.

– Prijetnja scenom u uredu bit će dovoljna. "Redarstvenica privezala lisicama cijenjenog trgovca iz Newburya – fotografije na trećoj stranici". – Podignula je obje ruke, raširila prste.

– Deset minuta. – Na vratima se zaustavila i rekla Harryu:

– Jeste li dobro, gospodine?

– Da, u redu, hvala.

– Dobro. – Ode.

– Jesi li riješio svoje ubojstvo? – upita Greg Strattona.

– Da, pospremio pod sag.

– Dobro. – Da.

– Da su bar sva tako jednostavna. – Da.

Harry je očito imao nešto na umu, ali Greg je iz iskustva znao da neće ništa reći ako ga se ne pita. – Pa, što se dogodilo? – upita. – Barbara mi je rekla za svađu upubu.

– Tip A je bio na piću s djevojkom – reče Stratton – i optužio je tipa B daje gleda. Tip B je rekao daje ružna ko' pas, te daje ne bi taknuo ni da mu je daruje. Obojica su prilično popila, sve troje, zapravo, djevojka je jedva stajala na nogama. Tip A je rekao "izađi van i ponovi mi to" i, dvije minute poslije, tip A je iskrvario na smrt na parkiralištu, njegova je djevojka vrištala, a tip B je povraćao u grmlju.

Greg napravi grimasu. – Kakav jadni gubitak! Stoje tim ljudima?

– Alkohol. Problem je što je tip B, B kao Barney. Barney Chase.

– Sranje! – Greg se sruši u stolicu.

Barney Chase je prije jedanaest godina promaknut u vodnika, bilo mu je dvadeset i pet godina, nadobudan i nadaren, svijetle budućnosti, odnedavna zaručen s ljubavi iz djetinjstva i upravo je bio uzeo kredit za njihov prvi dom. Muškarac poput Gregorya Summersa petnaest godina prije. Sve dok on i Greg, tada istražitelj, nisu bili pozvani

jednoga ranog poslijepodneva u kolovozu 1987. u Hungerford gdje se događalo nešto čudno i strašno, iako nitko nije znao pojedinosti. Ne još. Poslije toga dana cijela je zemlja znala za taj šarmantni gradić u Berkshireu.

Centar je bio zatvoren kako bi se spriječilo da više ljudi dođe na domet ubilačkog Rvanova nagona, a oni su čekali na granici da stigne taktička naoružana jedinica iz Kidlingtona. Naposljetku, kada je naoružani ubojica stjeran do osnovne škole, oni su pošli preko općinske livade do South Viewa gdje je sedam tijela ležalo nekoliko sati. Bio je užasno vruć dan.

Barney je bio ošamućen onim što su vidjeli. Lutao je pored leševa Rvanovih susjeda i majke, slučajnih prolaznika čija je životna sreća toga dana istekla, njihovoga hrabrog kolege koji je ubijen u svome automobilu.

Gledao je smrdljivu krv, izrešetane udove, i mrmljao: – Ne, nije moguće. Ljudska bića to ne čine jedni drugima – sve dok ga Greg nije poslao kući više no nepotrebnog.

Traumatiziranim je policajcima ponuđeno psihološko savjetovanje, ponuda koju je Greg prihvatio sa zahvalnošću, a to što je bio jedan od predstavnika postaje na pogrebu policajca Rogera Breretona, dalo mu je snage da zaboravi. No njegov mlađi kolega nije mogao zaboraviti što je vidio. U sljedećih godinu dana žestoko se prihvatio boce, dolazio pijan na posao. Kao i obično, kolege su činile što su mogle prikrivajući ga dok mu se život raspadao, povjerenje u ljude gubilo. Ali smrad se nije mogao prikrivati parfemom, bar ne zadugo. Zaručnica mu je otkazala vjenčanje, potraga za kućom je prestala, a Barney je dao ostavku nekoliko dana prije no što bi ga bili otpustili.

Otada nije imao pravi posao, radio je tu i tamo kako bi si platio piće. Katkad ga je Greg viđao na ulici, muškarac od trideset i šest godina koji je izgledao kao da mu je pedeset, i praznio bi sitniš iz novčanika za njega, znajući da će ga potrošiti na piće, i nadajući se da neće htjeti razgovarati. A sada se Barney Chase nalazio u ćeliji u njegovoj postaji, optužen za ubojstvo.

Prčkao je po nekoliko pisama koja su se nalazila u vrećicama za dokaze na njegovu stolu. Jedno, na ružičastu papiru s crvenim ružama, privuklo ga je; previše velikih slova, kao u njemačkom. Vidio je riječi "Malo djetesce Isus", "Božja neosporiva želja" i "Sjedinjeni na nebu". Smučilo mu se i pomislio je da mu se više sviđa ono prostačko. Bilo je anonimno, a rukopis se mogao okarakterizirati kao vitičast.

– Možda će se unutra otrijezniti – reče Harry – dobiti pomoć. Možda mu je to potrebno da ga vrati u normalu.

– Da – reče Greg. Obojica su znali da nije tako. Ako ne bude mogao nabaviti piće, prebacit će se na drogu koja je dostupna u svakom zatvoru u zemlji. Neće dobiti pomoć. Bio je gotov.

– Tako da se mogu vratiti na slučaj Abbot, osim ako stvarno nije riješen.

– Napredovali smo, čini se – reče Greg – ali trenutačno ne vjerujem da će biti toliko jednostavno. Siguran sam da ćeš mi biti koristan.

– Dobro. Želim biti zaposlen da ne mislim na Barneya. Samo uz Božju milost... – Greg potvrdno kimnu. Samo uz Božju milost nije bio netko od njih. Osjećao se krivim i znao je da se Harry jednako osjeća. "Jesam li ja skrbnik svojih kolega"?

Douglas Cameron izgledao je manje opušteno neko jutro prije, bio je puno bljeđi. Bio mu je ponuđen odvjetnik, ali je odbio. Trgovci nekretninama radili su s odvjetničkim tvrtkama i nisu im željeli podmetati ispod nosa svoje prljavo rublje i govoriti: – Pomiriši ovo.

– Jučer ste mi rekli da niste razgovarali s Jordan Abbot – podsjeti ga Greg. – Razgovarao sam sa svjedokom koji tvrdi da je to laž.

Cameron je grickao donju usnicu. – Bilo me je strah reći vam da sam razgovarao s njom. Bila je to samo jedna minuta, ništa više.

– Želite li početi iz početka? Slušam vas.

– Vidio sam je, kao što sam vam rekao, u deset sati kako prelazi ulicu i skakuće po pločniku. Pomislio sam daje premlada da bi bila vani sama. Imam i ja djecu, koja mi znače više od života, tako da sam se zaustavio uz rub ceste i otvorio prozor.

– Je li bila uplašena?

– Ne uopće. Zapravo, došla je do mene, rukama se naslonila na prozor i gledala me, nasmiješena. Bila je baš slatka. – Primijetio je pogled između dva policajca. – Ne tako! Dražesno, slatko dijete. Rekao sam joj nešto kao "Zna li tvoja mamica da si ovako kasno vani sama, dušo?", a ona se nasmijala i rekla "To je tajna...".

– "To je tajna" – to su točno bile njezine riječi?

Potvrdio je. – Pitao sam je gdje stanuje, ali mi nije htjela reći, zatresla je glavom i nastavila ponavljati da je to tajna između njih dvoje...

– Nije spominjala ime druge osobe? Je li to bio muškarac ili žena?

– Ne, a onda je rekla doviđenja, vrlo pristojno, i odskakutala niz uličicu, a ja nisam znao što učiniti. Nisam je tamo mogao slijediti autom. Nisam baš mogao izići i zgrabiti je, izgledao bih kao napasnik djece. Tako da sam, na kraju, nastavio voziti.

Greg i Barbara su ga nekoliko trenutka gledali u tišini, a on glasno reče: – Da sam je ja oteo, zašto bih jučer bio došao i rekao vam da sam je vidio? Zašto ne bih držao pognutu glavu?

– Baš sam se to pitao – reče Greg. – Možda zato jer ste znali da vas je vidio putnik iz jedne prikolice u prolazu?

– Ne! Zato jer sam čuo što se dogodilo i jer sam se osjećao krivim što nisam nešto više učinio kako bih joj pomogao i jer sam uistinu mislio da će vam moje svjedočanstvo pomoći da ustanovite gdje i kada je viđena živa te večeri, da nađete kurvinog sina koji je to učinio.

– Jeste li sigurni za vrijeme – reče Greg – deset sati?

– Da, rekao sam vam jučer, čuo sam odbrojavanje.

– Puno ste mi stvari jučer rekli, a pola njih su u domeni braće Grimm. I to je bilo, recimo, pola kilometra od vaše kuće. Pa, ako pitam vaše susjede, oni će mi reći da ste stigli kući oko pet minuta iza deset. – Cameron nije odgovorio. – Gospodine Cameron? Hoće li mi to reći ili postoji mogućnost da je bilo puno poslije?

– Da – reče nevoljko. – Radoznali glupani će vam reći da je bila prošla ponoć kada sam stigao kući. Gospođa Horobin, susjeda, žali se da jako zalupim vratima automobila, koliko god sam pažljiv.

Greg osjeti uzbuđenje u trbuhu. – To je dosta vremena za vožnju s jednog kraja Hungerforda na drugi, gospodine Cameron.

– Zaustavio sam se vidjeti... blisku osobu. Vrlo blisku. – Oh?

– Kako mi žene nije bilo...

– Ljubav? – Da.

– U Hungerfordu. – Da.

– I ta će vam žena dati alibi, zar ne? Razmislio je o tome. – Ne vidim razloga zašto ne.

– Onda mi je potrebno njezino ime i adresa. – Cameron je šutio. – Douglas, u velikoj ste nevolji, moram vas upozoriti. Je li i ta žena udana? Je li to? Bojite se da će joj suprug saznati.

Nasmijao se, a zatim naglo prestao, kada je shvatio da se nema čemu smijati. – Ne, moja ljubav nije vjenčana, živi sama.

– Bit ćemo diskretni, obećavam vam, a ako ona može opravdati vaše vrijeme između deset i ponoći preporučam vam da mi odmah date njezino ime.

Cameron je uzdignuo ruke na predaju. – Dobro, ali držat ću vas za obećanje o diskreciji. Dao je Gregu ime svoje ljubavi, a Greg je ostao zapanjen ne mogavši vjerovati.

13. Utorak poslijepodne

– Ah, doveli ste pratnju ovaj put. Ne vjerujete samome sebi, Gregory?

Piers je bio u prizemlju, u svome studiju kada su Greg i Barbara stigli, mijenjao je žarulju najednom reflektoru. Očima je prešao preko Barbare, upijajući je, nije bio neprijateljski raspoložen. "Vjerojatno je imao prijateljica", pomisli Greg, "volio ih".

– Vodnik Barbara Carey. – Pokazala mu je ispravu.

Bacio je pogled, a zatim je ponovno pogledao. – Više mi se sviđa vaša sadašnja frizura, malo duža.

– Hvala.

– Možemo li otići negdje privatno? – upita Greg.

– S vama, uvijek. – Piers okrenu znak na vratima na zatvoreno, zaključa i povede ih u stan.

– Poznajete li Douglasa Camerona? – upita Greg čim su ušli u dnevnu sobu.

– Da. Zašto?

– Dobro ga poznajete?

– Molto bene... Je li on u redu?

Piersov je cvrkutav, feminiziran stav nestao, izgledao je zabrinuto. Greg je mogao ispod svega vidjeti osjetljivost zaljubljenog muškarca koji nije mogao dobiti ono što voli. Nije ni čudno da njegovo očijukanje nije bilo zabrinjavajuće; nije želio Grega, već jednoga drugog tamnokosog muškarca, ne previše visokoga.

– Kad ste ga zadnji put vidjeli, Piers? – upita ga ljubazno.

– U 'subotu navečer.

– Kada je stigao ovdje?

– Deset i pet.

– Vrlo precizno.

Piers se uspio sjetno osmjehnuti. – Odgovorio sam na četiri pitanja. Sada je na vama red. Jeste li ikad imali vezu s oženjenim muškarcem, Gregory?

– Ne, niti s udanom ženom. – Nije računao kratke susrete na obukama, ne tako davno; nije na to Piers mislio. Mislio je na sate provedene u očekivanju da telefon zazvoni, na usamljene Božice i samačke praznike.

– Ne, onda ne znate kako je to. Rekao je da će pokušati doći oko devet i trideset i gledao sam na sat, svakih nekoliko minuta, pitajući se kako vrijeme može tako sporo prolaziti.

– Rekli ste mi da ste razvijali i umnožavali fotografije sa sajma te večeri.

– I jesam, dok Doug nije došao. Da mi vrijeme prođe.

– I koliko je dugo ostao?

– Do ponoći. Nadao sam se da će ostati preko noći jer mu nije bilo žene, ali rekao mi je da će susjedi već pronaći način kako da joj

saopće da ga nije bilo cijelu noć. A sada mi recite zašto želite sve to znati.

Ali to nisu bila pravila igre. – Je li spomenuo da je vidio Jordan Abbot na putu ovamo? – upita Barbara. – Razgovarao s njom?

– Ne. – Piers je bio zapanjen. – Zašto bi? Imali smo puno važnijih stvari o kojima smo razgovarali. – Pogledao ih je oboje. – Je li? To govorite? Zato ste ovdje? – Sjeo je na kauč. – Oh!

– Biste li lagali za njega, Piers? – upita Greg.

– Oh, vjerujem da bih.

– Policiji?

– Da je nešto trivijalno, ili ne toliko trivijalno, ali ne u vezi s ubojstvom djeteta. – Razmišljao je nekoliko trenutaka, a zatim

polako dodao: – Ako bi bio sposoban za to, onda on nije muškarac kojega volim.

– Onda ću vas pitati još jedanput, Hamilton. U koje je vrijeme Douglas Cameron stigao ovdje u subotu navečer i kada je otišao?

– Deset i pet i ponoć.

– Smijem li pitati kako ste proveli to vrijeme?

– Popili smo nekoliko čaša vina. Ne mnogo jer je bio s autom. Onda smo otišli u krevet. – Rukama je prešao preko prekrivača, gladio ga i sjećao se. – Ne trebam vam nacrtati.

– U redu – reče Greg. – Trebat će mi izjava u vezi s tim.

– Dobro. Ako ću time pomoći Dougu, dobro.

– Možete li doći do postaje? Danas?

– Da. Kada zatvorim. U pet?

– Ako Barbara i ja nismo ondje, potražite istražitelja Strattona.

– Stratton. Dobro.

– Razumijete li pojam krivokletstva?

– Da, hvala.

– Zašto se ženio? – upita Greg sa znatiželjom. – Prije trideset godina, možda, kada je bilo protuzakonito, muškarci su se ženili kako bi se zaštitili, ali danas?

– On je uistinu biseksualac – reče Piers slegnuvši ramenima. – Voli ženu i obožava svoju djecu. Nekada sam mislio da se muškarci

koji govore da su biseksualci samo zavaravaju, da ne mogu priznati da su homoseksualci. Dok nisam sreo Douga. Varao ju je i sa ženama. Kada vas muž vara s drugim muškarcima, odgovor na pitanje "Što to on ima, a ja nemam?" zasljepljujuće je očit. – Šepirio se, povratio svoju prirodnu veselost, i šušketajući reče: – Pogotovo u mojem slučaju.

Greg se nasmija, uistinu zabavljen.

– Vidio sam kako ga gledaju žene kada je izlazio sa mnom – nastavi Piers. – Zna da ja u vezi s tim ne mogu ništa učiniti.

– Osim da mu date otkaz? – predloži Greg.

– Jeste li ikada bili zaljubljeni, Gregory? – Da.

– Onda nemojte govoriti gluposti. – Sjena mu je prešla licem.

– Tako sam želio da ostane preko noći, da se probudim s njim, samo jednom, a ovo se činilo savršenom prilikom, tako da me je strašno razočarao. Nakon stoje otišao, stajao sam na prozoru – glavom je pokazao na prozor s kojega se vidio cijeli grad. – razmišljajući da li da učinim kakvu glupost kao odšetati se do njegove kuće i stajati ispred, gledati ako mu još gore svjetla.

– Ustao je i otišao do prozora. – Htio sam se fotografirati kako stojim ovdje, u crno-bijelom, bezvoljan, "Prelijepi ostavljeni muškarac".

– Kao one u hodniku?

Kimnuo je. – Jednom sam pokušao fotografirati Douga, znate, uhvatiti ga nespremnoga, golog i toplog. Bio je jako ljut, oteo mi je kameru iz ruku, otvorio je i osvijetlio film. Jako se boji da će mu žena saznati. Ona je katolkinja. Bezgrješna Veritv. To znači istina.

– Znam.

– Ironično, kad je istina zadnje što bi ona željela čuti. – Nasmiješio se sam sebi, ismijavajući svoju nesretnost. – Zatim su se ljudi počeli skupljati za potragu i to mi je dobro došlo da ne mislim o nekim stvarima.

– Koliko se dugo vidate s Cameronom? – upita Greg.

– "Viđate", kako ljupko. Jebemo se oko osam, devet mjeseci, od prošle jeseni, kada god pronade vremena za mene u svome prenapućenom rasporedu.

– Gdje ste ga upoznali? – upita Greg.

– Postoji pub u Marlorboroughu, The Bag O' Bones. Za gay-scenu. Odlazim tamo često, ili sam odlazio. Vidio sam ga tamo jedne večeri prošlog rujna. Ispijao je pola litre piva i odbio naj-

manje trojicu dok sam ga promatrao. Na trenutak sam pomislio daje greškom došao, tip koji je želio pivo na putu kući, ali u tom bi slučaju već bio uvidio grešku i otišao.

– Ja sigurno bih – reče Greg.

– Onda je podignuo pogled i vidio da ga gledam, nasmiješio mi se i ja sam mu prišao. Uvijek su me privlačili mrki kaledonijski tipovi. Shvatio sam da prva tri muškarca nisu bila ono stoje on tražio.

– Kako to mislite? – reče Barbara.

– Jedan je bio motorist, u koži. U muškoj ulozi. Znate? – Ona kininu. – Drugi je bio vrlo feminiziran. Treći je bio ono što mi nazivamo klon, kratko podšišana kosa i smiješni čekinjasti brkovi, u bijeloj majci kratkih rukava i u prsluku. On je želio nekog poput sebe, nekoga tko može proći za heteroseksualca. Najbolje muškarac sa ženom i djecom, tako da obojica igraju po istim pravilima. Tu je bio problem sa mnom. Ja ne igram po istim pravilima. Ja sam homoseksualac i nije me briga tko zna. Zato se često svađamo.

Nogom je lupio po nožici kauča, kao gnjevno dijete. – No kada je saznao da sam čisti, ili nečisti, homoseksualac, bio je već previše zainteresiran da bi se povukao. Kada je saznao da živim u Hungerfordu i to je bio minus, ali do tada je već bio vrlo sklon i odlučio je riskirati.

– Jeste li mnogo razgovarali?

– Naravno, nismo životinje. Govorio mi je da ne voli živjeti na selu. Prije je živio u Hammersmithu, bogatom homoseksualcima, a susjede poznaš samo koliko im kimneš za dobro jutro. Ali žena mu je stalno zanovijetala kako su tamošnje škole pune rasparčivača droge i naoružanih noževima, i tako je, prije nego što se snašao, završio u

kućici na imanju u Hungerfordu gdje se susjedi vrlo revno brinu za nečiji privatni život.

– Pa što ste onda bili vi? – upita Barbara oštro. – Ševa za osvetu ženi?

Piers, kao i uvijek, nije izgledao uvrijeđeno. – Ne, ne baš. Postojala je jaka privlačnost, s obje strane. Imao je automobil karavan, Volvo, s dječjim sjedalicama odostraga. Bilo je već mračno i odvezli smo se do napuštene farme, pretpostavljam mjesto za ljubavnike, i on je spustio stražnja sjedala i jebali smo se na dekici koju je zasigurno imao za tu svrhu. – Zastao je na trenutak nostalgично. – Bilo je dobro, vražje dobro. Kada me je odvezao natrag u puh, pitao me za sljedeći susret i ja sam mu dao posjetnicu. Mislio sam da neće nazvati, ali jest i vidam ga otada, jednom ili dva puta u tjednu. Pretpostavljam da mu je to sigurnije nego da ide okolo u potragu.

– Mislio sam da volite švrljati – reče Greg.

– Razmetanje, dušo. To, i zato što moram čuvati tajnu. Svi mi imamo svoje tajne – promrmlja približivši se Gregovu licu. – Znam i vašu.

Greg nije ni trepnuo. – Ne, ne znate.

– Dobro. Inače to pali.

– Nadam se da prakticirate siguran seks – reče Barbara.

– Uvijek. On ne bi riskirao zbog žene ili djece.

– Pa... – Greg se zaputi prema vratima, a njegov se domaćin vukao bespomoćno za njim. – Sami ćemo izaći. Nemojte zaboraviti na onu izjavu. – Prijateljski je stavio ruku na Hamiltonovo rame. – Oženjeni muškarci ne napuštaju svoje žene, znate.

– Oh, baš vam hvala! – Piers je stajao na vratima dok su odlazili.

– Bilo mi je drago, gospođice Carey. Gospođica, zar

– Već viđeno – reče Barbara dok su silazili stubama.

– Imaš li ožiljaka?

– Gnojnih rana. A ako oženjeni muškarci nikada ne odlaze od kuće, kako to da je svijet pun napuštenih žena? – Greg nije odgovorio.

– Znaš da će ga Cameron sada vjerojatno ostaviti?

– Zašto bi?

– Zato jer je1 obilježen, povezan s nama, s policijom, s nečim što bi naš Douglas najradije zaboravio, s danom kada mu je žena mogla saznati. I on to zna.

"Jadan Piers", pomisli Greg. "Teško će to prihvatiti. Ali preboljet će".

– Misliš li još uvijek da se bavi dječjom pornografijom? – upita Barbara.

– Nisam nikada stvarno to mislio – pobuni se, a Barbara se nasmiješi. – Ima čudne ukuse naš gospodin Cameron – on nastavi. – Muškarci, žene. Male djevojčice?

– Jordan nije bila seksualno napastvovana – ona ga podsjeti.

– Uхватила ga panika? Otkrio je daje mrtva i brzo je se riješio? Možda njegovi katolički ukusi ne obuhvaćaju i nekrofiliju.

– No, nije bilo vremena, ne ako Hamilton govori istinu.

– Ako. Veliki ako.

– Mislim da govori – reče Barbara. – Vrlo je otvoren. Vidio si kako je odgovarao na tvoja pitanja onaj prvi put, čak i na ona koja nisu bila usko povezana, kao na primjer kako su se sreli. – Pogledala ga je po strani.

– Samo me je zanimalo – reče on. – Bio sam znatiželjan.

– Svidio mi se.

– A ti odlično prosuđuješ karaktere?

– Prilično. Postoji nešto ispravno u njemu, bez šale.

– Bez šale.

Greg je otišao do ureda Newbury Weekly Newsa u Ulici Faradav i upitao može li pogledati njihovu arhivu. Nije mu trebalo dugo da pronade ono stoje tražio – ljeto 1973. godine, vlažno, kišno ljeto iz vremena prije globalnog zatopljenja.

"Trostruko ubojstvo" govorio je naslov. "Majka i kćeri ubijene na spavanju". Drugi je naslov isticao "Brzo uhićenje".

Brzo je pročitao tekst, no nije saznao ništa novog. Bila je Smithova fotografija kako napušta sud jutro nakon što je priveden u istražni zatvor. Zgodan. Ne, ispravio se, Smith je bio prelijep, izgledao je puno mlađe od trideset godina, dok je sada točno odavao svoje

godine. Kosa mu je bila gusta i crna kao životinjsko krzno, padala je u kovrčama preko ranjenih očiju. Koža mu je tada bila tamnija, bez zatvorskog bljedila, ali Greg je pomislio da unatoč lošem tisku može vidjeti modrice. Smith na fotografiji nije bio pognute glave, gledao je prkosno u kameru.

Nije bilo fotografija umrle žene i djece. Gotovo sigurno nisu ni postojale, osim onih s obdukcije.

Druga fotografija na stranici bila je ona glavnog istražitelja Josepha Snowa. Zvali su ga Joey Snowy⁴, ali samo njemu iza leđa. Snowy, ne zbog prezimena već zbog prhuta koji mu se uvijek vidio na tamnome ovratniku. Greg nije nikada izravno radio za njega jer je tada bio u uniformi, ali znao je da su njegovi ljudi bili terorizirani njegovim sarkastičnim i prostim rječnikom.

Bio je to posljednji Snowov veliki slučaj imorstva. Otišao je u mirovinu nekoliko mjeseci poslije s trideset godina staža, jedan od onih koji je jedva čekao da izađe, i umro je prije šezdesete.

Novine su prikazivale Snowa kako napušta sud, s izrazom lakoma oduševljenja na licu, a iza njega išao je mlađi muškarac, najvjerojatnije istražitelj. Greg je pomnije pogledao mutne obrise i shvatio da je to Bob Holman koji je proveo manje od dvije godine u krim-policiji prije nego što se dobrovoljno vratio u red uniformiranih policajaca.

Josie nije htjela pustiti Barbaru unutra, to je bilo jasno. Nosila je walkman, slušalice su joj visile oko vrata, mogao se čuti ponavljajući ritam kao da se u susjedstvu održava neka zabava. – Zauzeta sam – reče.

– Da? – Barbara je bila naoružana samo pretpostavkama i blefiranjem; i jednim čvrstim dokazom koji nije mogla upotrijebiti. Ako nije morala.

---

⁴ Snowy, engl. – pokriven snijegom, snježan, bijel kao snijeg, nap. prev.

Čekala je prosvjetljenje. Inatila je čvršće živce od Josie, te je naposljetku starija žena rekla: – Pregledavam njezine stvari, spremam ih, tako da ih više ne moram gledati.

– Mogu vam pomoći.

– Radije ću to sama.

– Ako vam pomognem – Barbara nastavi – imat ćete dovoljno vremena da mi ispričate o plavokosoj djevojčici Chrissie Prior koja je bila s vama i Peterom nekoliko mjeseci u Inkpenu prije šest, sedam godina. Da mi kažete kako se ona uklapa u istinu o Jordan.

Josie je bila blijeda, ali nije bila iznenađena. Odmaknula se od vrata i Barbara je ušla u bungalov. Josie istrgnu vjalkmen i utiša glazbu. – Špice Girls – reče bespomoćno. – Jordanine ljubimice. Isključuje svijet na nekoliko trenutaka.

– Chrissie Prior – ponovi Barbara kada su sjele u dnevnoj sobi. – Radila je u jednoj od staja u Lambournu, ali je nestala prije sedam godina kada je ukrala nešto novaca od svoga poslodavca.

– Željela je novac za abortus – reče Josie odrješito – i nije ga ukrala. Uzela je mito od jednog kladioničara kako bi naštimala konja, što je u svijetu trkaćih konja puno gore nego krađa.

– Je li to bilo Peterovo dijete?

– Za Boga miloga, ne! – Josie je bila zaprepaštena. – Zašto mislite?

– Vjerojatno zato jer je sličila na njega.

– Samo općenito, plava kosa i plave oči. Chrissie je imala plavu kosu i plave oči. Nisam sigurna da je točno znala tko joj je otac.

– Pa, kako je završila s vama?

– Jednog sam se jutro vraćala iz Newburya iz kupovine i ona je stopirala na A4, blizu izlaza za Lambourn. Zaustavila sam se, inače to ne činim, ali ona je bila tako mlada, a kovčeg joj je izgledao tako težak i bilo me je strah da ne zapadne u probleme ako je pokupi neki muškarac. Izgledala je kao da ne zna kamo bi pošla. Nije mi se činila previše inteligentnom, iako sam poslije promijenila mišljenje. Odvela sam je kući i nahranila je, a ona mi je ispričala svoje jade... Bilo joj je jedva sedamnaest godina.

– I kupili ste njezino dijete?

– Bila je to Peteova zamisao. Mislila sam daje lud. No, probali smo umjetnu oplodnju tri puta, bezuspješno. Potrošili smo šest tisuća funti. Postotak uspješnosti je strašno nizak, ali stalno se uvjeravaš da ćeš taj put ti biti jedan od onih sretnika. Imali smo još četiri tisuće ušteđenih za četvrti i peti pokušaj, ali Pete je rekao da novac damo Chrissie u zamjenu za dijete, to je bilo puno sigurnije.

– Ne razumijem – reče Barbara – sigurno vas dvoje ne biste imali teškoća pri usvajanju. Stabilna obitelj, kućevlasnici, mladi.

– Imate li predodžbu kako je to? Birokraciju koju morate proći. Ispitivanja, ocjenjivanja, beskrajna pitanja na koja prirodni roditelji ne moraju odgovarati. Preokrenu vam svaki djelić života i tako gotovo godinu dana. A onda, ako su zadovoljni, stave vas na listu čekanja i možete dobiti dijete za dvije, tri godine, ako imate sreće, ako vas ne ispuste s liste jer ste prešli dobnu granicu dok ste čekali. Ovako bi bilo brzo, znali bismo tko je majka i ne bi se nikoga ticalo osim nas.

Potihlo je zaključila: – Chrissie je imala dijete koje nije željela, a mi smo ga željeli. Više no išta na svijetu.

– Znete li da je to što ste učinili protuzakonito?

– Da – reče Josie – znam. Ali nije bilo protuzakonito kada sam ja bila djevojčica. Privatna su usvojenja tada bila uobičajena. Neka bi tinejdžerka upala u nevolju, roditelji su se ljutili, a onda bi par bez djece iz istoga mjesta uzeo dijete. Svi su to znali, ali nitko o tome nije govorio, a djevojka bi s vremena na vrijeme' mogla viđati svoje dijete. Što nije valjalo u tome? Zašto se moraju miješati u ljudske živote na ovaj način?

– Jeste li planirali reći Jordan istinu kada bude dovoljno odrasla daje shvati?

– Ne. Čemu? To bi je samo učinilo nemirnom, nezadovoljnom. Vidjela sam to, savršeno normalna, sretna djeca izluđena u potrazi za prirodnom majkom, ženom koja ih vjerojatno ne želi upoznati.

Barbara nije željela raspravljati. Bila je službena sada. – Kako ste sve uspjeli?

– Platili smo privatnog liječnika u Marlboroughu za Chrissie. Ja sam je svaki put tamo vodila. U međuvremenu je živjela kod nas, na naš račun, i rijetko je izlazila. Davali smo joj sve stoje tražila da bi bila sretna. Nije joj moglo biti bolje.

– Ali ti vi ste morali glumiti...

– Nosila sam "oklop" kako bih izgledala trudno. Upotrijebila sam nešto slično u jednoj od predstava u društvu Amdram, kojem smo ja i Peter pripadali dok smo se viđali, i otišli smo u London kod jednog kazališnog kostimografa kako bismo ga kupili. Žalila sam se na vjetrove i hemoroide, na često mokrenje, upravo kao što to rade trudnice. Bilo je zabavno, na neki način.

– Onda se rodilo dijete?

Kimnula je. – U privatnoj bolnici u Marloboroughu, bez komplikacija. Bila sam tamo. Rekli smo da sam joj starija sestra, najbliži rod, i dopustili su mi da ostanem. Vidjela sam kako Jordan dolazi na svijet, krvava i smežurana, i odmah sam je zavoljela. Što se susjeda tiče, ja sam bila u bolnici i rađala. Donijela sam dijete sa sobom nekoliko dana poslije i to je bilo to.

– Ubilježeno na vas i Petea? – Nagnula je glavu. – To je krivokletstvo.

– Znam. Bila sam očajna. Bili smo očajni.

Barbara je pokušala zamisliti takav očaj, ali nije uspjela.

– A Chrissie? – upita.

– Trebala je napustiti okrug s dvije tisuće funti u džepu... ali nije.

– Ah!

– Kružila je okolo kao duh i svako toliko bi nazvala tražeći novac.

– Ucjena?

– Ne otvorena. Bez ikakvih prijetnji. Nije trebala prijetiti. Bila je stara prijateljica kojoj je trebala posudba, posudbu koju nije nikada vraćala.

– Je li željela dijete natrag?

Josie zatrese glavom. – O, ne. Nije pokazivala zanimanje za nju, za njezin razvoj. Nije nikada pitala za nju.

Barbari kao da se lampica upalila iznad glave. – S njom je Pete bio one noći kada je poginuo?

– Da – uzdahnu – iako nije želio priznati da se ide sastati s njome. Nešto prije toga bila je rekla da se udaje i mislili smo da ne želi da joj zaručnik dozna za Jordan i nadali smo se da će nas napokon pustiti na miru. Ali te je večeri nazvala, tražeći ponovno novac. Rekla je da joj je nedostajalo novca za Božić. Otišao se sastati s njome. Vjerojatno je bio uznemiren kada se vraćao. Pretpostavljam da su se svađali. Okrivljujem je za nesreću. Okrivljujem je za njegovu smrt.

– Mora da ste bili jako ljuti na nju.

– I na njega, što je popustio i što je to pokušao sakriti od mene. Sjedila sam ovdje, napetih usana, ljuta na njega dok je on ležao mrtav na cesti. Ubila je moga muža, a sada sam ja ubila njezino dijete.

– Što?!

– Mislim da je nisam dovoljno pazila. Što – si pomislili? – Pročita na Barbarinu licu. – O, ne! Ne to! Nisam na to mislila.

– Što je djevojka onda napravila?

– Povukla se. Mislim da joj je Peteova smrt podrezala krila i vjerojatno je znala daje izvor presušio, da sam ja sada udovica bez novca. Nisam je otada čula. Da jesam, ne znam da li bih mogla odgovarati za svoje postupke. Ne znam što se poslije događalo s njom i da li se vjenčala i ostala na ovome području.

– Srećom nije znala za zakladu – reče Barbara.

Josie se isprazno nasmija. – To se zove ironija. Kakvu su frku napravili Abbotovi, a ona im nije ni bila unuka. – Rukom je prošla kroz kosu. – Drago mi je daje to izašlo na vidjelo. Jedno je lagati u privatnosti, to postane način života i često se zaboravi da je bila laž, ali u javnosti, na podiju u gradskoj vijećnici, ispred medija pola države. Osjećala sam se kao da sam bila na detektoru laži i nisam prošla, kao da mi je na čelu bilo ispisano da sam lažlj ivica.

– Nije ni čudno što je rekla kako joj nije bilo suđeno da je ima – reče Greg. – Morat ćemo pronaći tu Pioricu i to brzo.

– Teško, Greg, budući da nitko ne zna gdje je otišla nakon što je napustila okrug nakon Abbotove smrti. Provjerila sam državno računalo i nema je, ne pod tim imenom.

– Vjerojatno se udala, kao što je i rekla da hoće, i promijenila ime.

– Život bi bio puno lakši da žene to ne čine.

– Udaju se?

– Mijenjaju ime.

– Mogla bi ponovno biti na ovome području – reče Greg. – Možda je pokušala vratiti dijete. Možda je snivala o tome. Možda ona i suprug imaju teškoća sa začecem i ona je postala opsjednuta povratkom prvoga djeteta, a zatim je sve pošlo po zlu. Sjećaš li se stoje Cameron tvrdio da mu je Jordan rekla?

– Daje to bila tajna "između njih dvoje".

– Točno! Koje dvoje? Nje i njezine biološke majke?

– Zašto nije otišla kod socijalnih radnika i zatražila povrat djeteta? DNK test bi potvrdio daje ona majka i Josie ne bi mogla ništa protiv toga.

"Kao Kavkaski krug kredom", pomisli Greg. – Nisam baš siguran. Sudovi stavljaju interes djeteta prije svega u današnje vrijeme, a Josie je sigurno bila bolja majka. Osim toga, mogla je pomisliti da je i ona učinila nešto protuzakonito.

– I jest: ucjena.

– Istina, iako bi to moglo biti teško dokazati na sudu.

– "Laž postane način života". To mi je rekla gospođa Abbot. "I često zaboraviš daje to laž".

Uzdahnuo je. – Izvrstan posao, Barbara. Što te je navelo na to, od svih mogućnosti?

Slegnu ramenima. – Predosjećaj. Možeš ga nazvati ženskom intuicijom.

– Stvarno! Dobro, nagradit ću te tako što ću ti dati dosadan zadatak, koji možeš prebaciti na kojega drugog nesretnika, ali koji se isplati učiniti. Provjeri u ovdašnjim novinama, u zadnjih osamnaest mjeseci, da li postoji objava zaruka ili udaje Chrissie Prior. Možda se

udala izvan ovoga područja ili možda nisu imali razloga to objavljivati, ali vrijedi pokušati.

– Sama ću to obaviti čim budem imala vremena – reče ona.

– Moraš naučiti prepuštati drugom posao, Barbara. To je jedna od odlika dobrog vođe, budućega višeg istražitelja, što bi mogla postati.

– Ona pocrveni. – Znam da nitko ne može obaviti zadatak upola dobro kao ti, ali moraš im pustiti da ga bez obzira na to naprave, čak i da zabrljaju.

– Tako je – reče ona – a provjerit ću i u matičnom. To jest, netko hoće.

Greg je ostao sve dok Bob Holman nije došao na dužnost u deset sati, imao je dosta papirologije koja ga je zaokupljala do tada. Dao mu je vremena da upute svojim ljudima, a zatim ga je potražio u uredu.

– Nemaš li ti svoju kuću, Sunašce? – upita Holman podižući pogled. – Ili živiš ovdje?

– Katkad se tako čini – reče Greg, jer se to od njega očekivalo. – Bob, nisi spomenuo da si sreo Smitha. Da si radio na njegovu slučaju.

– Jesam li?

– Ne sjećaš se?

Holman se zaustavi u onome što je radio i razmisli. – Bilo je pitanje sati – reče naposljetku. – Snowy je zaključio slučaj do kraja radnog vremena.

– Nije imao sumnji?

– Nije, kao ni svi ostali. Porota je zasjedala manje od jednog sata. Cigić je najprije htio pobjeći, ali onda je vjerojatno shvatio da je beznadno, pa se vratio.

"Ne beznađe", pomisli Greg, "bar ne takvo. Smith je dokazao da može nestati ako hoće". – Tako da nikada niste uzimali u obzir neko drugo objašnjenje? – upita.

– Nije bilo drugog objašnjenja. Čuj, Greg – Holman ustade i napravi nekoliko promjena na rasporedu koji je visio na zidu. – Nemam ništa protiv Smitha. O.K., da se mene pitalo visio bi za ono što je učinio, ali nije bilo do mene i on je odslužio svoje, i to je što se mene tiče sve čisto. Ako ga moram štititi, onda hoću, ali nemoj si

stvarati te čudne zamisli daje Snowy zabrljao. Bio je to čist slučaj. Ti nisi vidio Smitha te noći, a ja jesam. On je ridao i cmizdrio govoreći kako je sve bila njegova krivnja.

Je li Holman bio jedan on onih koji su ga te noći pretukli u ćeliji? Greg gaje smatrao sposobnim za to. – Njegova krivnja? – reče. – Možda zato što je ženu i djecu ostavio same i nezaštićene te noći.

– Ako ćemo tako, onda svaki zaposleni muškarac ostavlja ženu i djecu same i nezaštićene – reče Holman racionalno. – Ja to činim.

Rastavio se prije pet godina i oženio ženu mlađu dvadeset godina i započeo stvarati drugu obitelj s nedoličnom žustrinom. Bio je predmetom poruge i podsmijeha u kantini, ali Greg u tome nije sudjelovao.

– Je li to sve, Greg? – upita Holman očito ga se želeći riješiti.

– To je sve, hvala.

14. Mora Ivanjskoga dana

Bilo je jutro, srijeda, 24. lipnja. Jordan Abbot bila je mrtva tri dana i nekoliko sati i ako ubrzo ne pronađu ubojicu, trag će se ohladiti. Greg je još uvijek radio na slučaju sa svim raspoloživim policajcima u uniformi. Desetine njih kucalo je na vrata, zaustavljalo ljude u Hungerfordu pokazujući im njezinu fotografiju, uzimajući izjave, ali niti jedna ga još nije dovela do rješenja.

U 11:30 otvorila su se vrata njegova ureda i ušla je Barbara. Po izrazu njezina lica znao je da mu se neće svidjeti ono što će mu reći.

– Prvo loša vijest – reče on.

– Samo takva i postoji. Douglas Cameron ubio se prije pola sata. Istražitelj Stratton išao je u tome smjeru i čuo poziv. Naći ćeš ga tamo.

– Gdje?

– Na industrijskom posjedu, u blizini Savemore supermarketa.

– Kakva zbrka – reče Greg.

Ostaci automobila i ostaci čovjeka, gotovo nerazlučivi, oboje uništeni do neprepoznatljivosti. Cameron se odvezao do industrijskog

posjeda četiri kilometra izvan Newburya, našao napuštenu zgradu, nekih stotinu metara od Savemore supermarketa, zabio se karavanom u zid od opeke velikom brzinom i slomio vrat.

Na televiziji automobil bi bio eksplodirao, ali u stvarnome životu to se nije često događalo. Ipak, na mjestu su bila vatrogasna i ambulanta kola, te dva patrolna automobila – cjelokupne interventne fanfare.

Automobil je bio vesele žute boje, ne limun-žute, niti banana – drugi automobil, ženin. Bilo je puno krvi jer je vjetrobransko staklo isjeklo njegovo lice, ali Cameron je umro na mjestu budući da je slomio vrat. Brzo i čisto kao i Jordan Abbot.

"Pjesnička pravda", pitao se Greg? Zašto bi učinio nešto tako drastično, osim kao priznanje krivnje? – Vrlo obzirno od njega što je upotrijebio ženin automobil, a ne tvrtkin Volvo – primijetio je.

Harry Stratton reče: – Volvo se reklamira kao siguran pri sudaru. Imao bi i vozačev zračni jastuk. Znao je što radi.

Greg se strese: kako netko može tako razborito razmišljati u takvo vrijeme? Ili je očaj nosio i nezapamćenu lucidnost? Mnogo je ljudi stajalo uokolo, kao i kod svake nesreće, gledali su, uzbuđeni, pohlepni za pojedinostima koje bi mogli ispričati te večeri svojim obiteljima. Jedan je muškarac imao kameru i snimao je cijeli prizor. – Je li netko od ove gomile bio izravni svjedok? – Greg upita s gnušanjem.

– Nekoliko. – Harry rukom pokaza po parkiralištu. – Dobro se zaletio, dostigao oko stotinu i deset, stotinu i dvadeset kilometara na sat. Nekoliko je ljudi u susjednim zgradama i na cesti čulo ubrzanje motora i škripu guma pa su pogledali što se događa. Buka udarca privukla je još ljudi. Nitko drugi nije bio umiješan. Nema nikakve tajne.

– Osim zašto je to učinio. Zapisao si imena i adrese svjedoka, zar ne? – Stratton kimnu.– Možeš li onda raščistiti ove gledatelje prije nego što povratim po njima?

Harry je porazgovarao s nekolicinom uniformiranih policajaca i uskoro je Greg začuo dobro poznate povike: – Hajde, nema se što

vidjeti. Dame i gospodo, molim vas napustite područje – te polagan i nevoljak odlazak posljednjih gledalaca.

"Što je prolazilo kroz njegov um", pitao se, "dok je gledao kako se zid munjevito približava i to vlastitom voljom, znajući da su ga sekunde dijelile od smrti? Kakav očaj ili krivnja te mogu natjerati na to?"

Liječnik je proglasio smrt, a osoblje iz ambulantnih kola počelo je izvlačiti Camronove ostatke iz olupine. Njegovo je zgodno lice bilo rasječeno, posječeno od komada letećega stakla koje nije mogao osjetiti. Nazubljeni komad otkinutog metala, očito iz smrskanog poklopca motora, bio mu je zarinut u obraz. – Nisi ga nikada sreo? – upita Greg.

Harry zatrese glavom. – Pročitao sam njegove dvije oprečne izjave kada sam nadoknađivao saznanja o slučaju.

– Morat ćemo otići do njegove kuće – reče Greg – da saopćimo vijest supruzi.

Bila je to samostojeća kuća u ulici s deset potpuno istih kuća na drugoj strani kanala od središta Hungerforda. Po Gregovu ukusu bile su previše blizu, mali su se vrtovi spuštali do rijeke Dun. Morao si zbog toga dobro paziti s malom djecom. Imali su izrađene trijemove na stupovima, poput grčkog hrama, sa štukaturama, i dvostrukim vratima raznih boja. Trgovac nekretninama, možda čak i sam Cameron, nazvao bi ih kućama za direktore.

Čvrsta kuća sagrađena na pijesku velike laži.

I da nije imao Cameronovu adresu, Greg bi bio primijetio velik, tamnocrveni Volvo na prilazu, otvorena prtljažnika i s nekoliko kovčega u njemu. Njemu je taj veliki Volvo uvijek izgledao poput mrtvačkih kola.

– Čini se da odlazi – reče Harry.

– Ne, vraća se iz posjeta majci. – Osim što onda, shvatio je, kovčezi ne bi bili u suprugovu automobilu jer se morala vratiti vlakom.

Ulazna su vrata bila zaključana i on pozvoni. Sa sobom je poveo i policajku, što je uvijek bilo poželjno pri saopćavanju takvih novosti.

Morao je dva puta pozvoniti prije nego što je postao svjestan da se zavjesa pomiče, da jedno lice viri kroz prednji prozor. Podignuo je svoju ispravu kako nije mogla vidjeti, te su se trenutak zatim vrata otvorila.

Verity Cameron bila je žena od oko trideset godina. Inače je morala biti lijepa, ali je danas izgledala ispijeno i bolesno. Nije bila puno viša od metar i pedeset, krhka, ženstvena i on se zapitao o hirovitosti muških ukusa koji su naveli Camerona da poželi i nju i Piersa, možda istoga dana, jer jedino što im je bilo zajedničko bila je dob. Mogao ju je identificirati kao jednu od Barbarinih napuhanih zečića da nije imala tako čvrsta usta. Bilo ih je teško zamisliti kako se tope od poljupca, pomisli on.

– Mislim da ste on – reče ona kao daje to bilo objašnjenje – ali on ima svoj ključ. Poludjet ću. Vjerojatno želite ući. Nisam mislila daje to više protuzakonito. Šteta.

Bilo mu je teško razabrati smisao njezinih riječi, ali je pošao za njom unutra prije nego što se predomisli. Još je kovčega stajalo na hodniku, tri igračke stajale su na njima, panda, medo i žirafa. U trenutku nespretnosti, Greg ju je potjerao ispred sebe prema dnevnoj sobi. Soba je bila zagušljiva jer su prozori bili zatvoreni i na trenutak je pomislio da neće moći disati unutra.

– Mislim da biste trebali sjesti, gospodo Cameron – reče. – Bojim se da imam jako loše vijesti za vas.

Na njegovo čuđenje, ona se počela smijati, s prizvukom blage histerije. – Loše vijesti? Kakve vijesti mislite da mi možete reći koje su gore od onih koje sam već jutros čula?

Greg i Harry su se pogledali. Je li moguće da je saznala? Kako? – Radi se o vašem suprugu – reče Greg.

Ona reče tmurno: – Da. O njemu.

– Nećete li sjesti?

Gledala ga je nekoliko trenutaka, a zatim se bacila na bijeli kauč. Trebalo je dosta živaca za takav kauč s malom djecom u kući. Bila je čvršća no stoje izgledala. – Je li sada bolje? – reče ogorčeno. – Možete li sada govoriti?

– Žao mi je, ali on je mrtav.

Naglo je podignula glavu. – Što! O čemu govorite? Objasnio joj je u kratkim crtama. Žena policajac rekla je, kao i obično, da će pristaviti čaj.

– Rekao je da hoće – reče Verity Cameron suhih očiju.

– Rekao je da će se ubiti ako ga ostavim i uzmem mu djecu. Nisam mu vjerovala. Nisam mislila da ima hrabrosti.

Greg je sjeo na kauč pored nje. Tresla se. – Zašto ste mu zaprijetili da ćete ga napustiti, gospođo Cameron?

– Zbog pisma, naravno.

– Pisma?

Skoči kao na oprugama. U udubljenju blizu kamina nalazio se pisaći stol koji je bio zatvoren poklopcem. Otvorila ga je, izvadila omotnicu i pružila je Gregu. Zastao je kako bi izvadio rupčić iz džepa i njime uzeo pismo od nje. Omotnica je bila bijela i duguljasta, s markom i pečatom iz Newburya, adresa je bila otisnuta računalom. Bila je otvorena nožem za papir, ne potrgana bilo kako, kao njegova pošta.

Pogledao ju je. Ona je kimnula i on izvadi jedan list presavijenog A4 papira i otvori ga. Isto otisnuto, bez uvoda i pozdrava.

– Vaš muž spava s drugim muškarcima – pročitao. – Nekoliko zadnjih mjeseci spava s Piersom Hamiltonom, fotografom koji živi u Ulici High.

Kratko i sažeto, bez obzira na djetinjast eufemizam. Bio je svjestan da Harry stoji iza njega, da mu čita preko ramena. – Kada je ovo došlo? – upita.

– S poštom u devet sati ujutro.

– I što ste napravili?

– Ništa, neko vrijeme – reče. – Bila sam ukočena. Hodala sam gore-dolje po kući, ulazila u svaku sobu, gledala sam stvari, stvari koje smo zajednički kupili kako bismo napravili dom za nas i djecu i vidjela kakva su ogavna laž.

– Niste posumnjali u istinitost pisma?

– Zašto bih? Kakav bi manijak izmislio nešto tako zlobno? "Kakav manijak", pomisli Greg, "bi joj saopćio istinu s takvom brutalnošću"? – Što ste onda učinili? – upita je nježno.

– Nazvala sam njegov ured i rekla mu da mora smjesta doći kući, daje hitno.

– I došao je?

– Nije želio. Želio je da mu kažem o čemu se radi, ali ja nisam htjela, nisam mogla, ne preko telefona. Osjećala sam se užasno smireno, kao da mi se dogodila najgora stvar na svijetu i kao da nikada više neću patiti. Samo sam govorila da mora doći kući, pa je na kraju rekao da hoće.

– U koje je doba stigao?

– Moralo je biti negdje oko deset. Pokazala sam mu pismo. Stajao je tamo užasnut. Nije pokušao negirati. Vidio je da ne bi ništa postigao. Rekla sam mu da ga napuštam, da uzimam djecu, da ih neće više nikada vidjeti. Nazvala sam ga, ne znam, svim mogućim imenima, riječima koje nisam znala da znam – prljavi perverzajak, smrdljivi ništarija koji ne zavrjeđuje da živi među poštenim ljudima. Rekao je da će se ubiti ako ga napustim, a ja sam odgovorila "dobro!".

Zastala je za trenutak i rukom prošla preko lica i kroz svijetlosmeđu kosu. – Nisam se raspakirala od posjeta majci. Otišla sam ponovno po kovčege. Čula sam kako je zalupio ulazna vrata i kako se pali moj automobil. Na čas sam pomislila da ga uzima kako bi me spriječio, ali to je bilo glupo jer sam imala ključeve Volva.

– Trebao... mu je automobil bez zračnog jastuka – reče Greg.

– Da. Shvaćam. Naravno.

– To je bilo u deset sati, rekli ste? – reče Harry.

– Da.

– Nesreća se dogodila oko jedanaest – Harry došapnu Gregu.

– Što je radio u međuvremenu?

– Vozio se uokolo – predloži Greg. – Izluđivao se dok nije puknuo?

Policajka je u tome trenutku donijela pladanj s čajem. – Djeca se igraju u stražnjem vrtu – reče ona. – Ostavimo ih još malo tamo, ha? –

Bit će dosta vremena da im se kaže kako im tata više nikada neće doći kući.

Greg ih je mogao vidjeti kroz prozor. "Okolo četiri i dvije godine", pomislio je. Djevojčica je bila nalik na oca, tamne puti, njegove jače građe, a mlađi, dječak, svjetliji, krhak poput majke. Igrali su se lovice, ali se njihovi dječji krici nisu čuli zbog dvostrukih stakala na francuskim prozorima.

– Da vam nekoga pozovemo? – upita. – Majku? Sestru? Bila je još uvijek mirna, ali je prepoznala potrebu. – Moja majka nije dobro; ona ne smije još čuti za to. Obožavala je Douga. Moja sestra živi u Oxfordu, u Headingtonu. Nju ništa ne iznenađuje. Njezin je broj na podlošku pored telefona u kuhinji. Grace Crane. – Kada je policajka krenula prema telefonu, doda:

– Predaje na sveučilištu Brookes. Semestar je upravo završio. Nije li to sreća?

– Da – reče Greg. – Moći će ostati s vama neko vrijeme. Primijetio je da nosi srebrni križ na lančiću oko vrata i sjetio se da mu je Piers rekao da je katolkinja. Izvadila ga je dok je gledao i na trenutak ga kao dijete stavila u usta. Izgledalo je kao da joj to pruža utjehu. – Znae, ona je bila ona pametna, moja sestra. Ja sam bila ona lijepa, ona sa savršenim suprugom, prelijepom djecom, lijepom kućom na selu, a sve je bila smrdljiva, jebena laž.

Kada je Greg bio mlad, samo su muškarci govorili "jeben" u javnosti, i to samo oni neotesani. Njegovo je prvo uhićenje bilo 1969. i to je bio muškarac koji je udario drugog muškarca upubu jer je ovaj to rekao pred njegovom ženom. Suci, svi bijelci i pristojni, u to vrijeme, muškarci s lulama, a žene u tvidu, odbacili su slučaj, smatrajući daje muškarac imao pravo, ukorivši očajnoga mladog policajca što ne obavlja bolje svoju dužnost.

– Suci su sustav za sebe – bio mu je rekao istražitelj Dickie Barnes, pokazujući prvi put suosjećanje.

Sada su dobro odgojene mlade žene naglašavale svoj govor tom riječi i njezinim varijacijama, glasno na ulici i on je odavno prestao skakati na taj zvuk, ali, nekako je znao da je ona bila novina u ustima

Verity Cameron, da je profinjenost njezina života nestala tog jutra kad je otvorila poštu.

– Samoubojstvo je smrtni grijeh – reče ona klinički – i on je proklet za vječnost. – Pomisao je nije boljela. Pogledala je pladanj s čajem koji je stajao na stoliću. – Mislim da ću uzeti nešto jače. – Dignula se, otvorila ormarić, izvadila bocu viskija, napunila pola čaše i ispila kao mlijeko. – Sad je bolje. – Mahnula je bocom prema njemu. – Vjerojatno vas ne mogu nagovoriti na jedno piće?

– Hvala, ne.

– Ne, na dužnosti – reče ona i sjede. Pogleda Grega. – Istina je, zar ne?

– Što?

– Sve ono iz pisma. – Bio je neodlučan. – Moram znati. Recite mi.

– Da, istina je.

– Znala sam da jest. Nije zanijekao, ali morala sam biti sigurna. Piers Hamilton. Ne poznajem ga. Kakav je čovjek?

– On je. – Što je mogao reći? Ona je zamišljala Piersa s rogovima i repom, vraga koji je zaveo njezina muža. – On je cjenim sagom, nizom ugrađenih policia i ormara od hrastovine.

– Drago mi je što je mrtav jer sada ne moram napuštati svoj dom. Bit će osiguranja, mirovina. Želio bi viđati djecu, a sud bi mu to bio dopustio.

– Zasigurno.

– Ali on bi ih pokvario, čovjek kao on. A ja ću biti udovica, a ne raspuštenica, neću biti izopćena. Ne da se želim ponovno udavati, ponovno riskirati.

Nije mogao smisliti neki odgovor, te mu je bilo drago da se u tom trenutku vratila policajka. – Dr. Crane će biti ovdje za sat vremena – prenijela je.

– Policajka Foster ostat će s vama dok vam ne dođe sestra

– reče Greg. Stavio je anonimno pismo u vrećicu za dokaze.

– Uzet ću ovo, ako smijem.

– Teško da ga želim kao suvenir.

– Ne. Trebat ćemo vas za identifikaciju tijela tijekom dana kada budete spremni. Je li to u redu?

– Da – reče jedva čujno.

– Poslat ću nekoga po vas kada budemo spremni. – Molio se Bogu da uspiju očistiti tijelo prije nego što ga ona vidi.

– Da. – Ustade. – On nije ubio Jordan Abbot, znate. Nije bio sposoban za... – Odjednom je postala ljuta na samu sebe. – O čemu do vraga govorim! Nisam ga poznavala, Douglasa Camerona. Bio mi je potpuni stranac. Nemam pojma za što je bio sposoban. Pitajte Piersa Jebenog Hamiltona.

Nije se osjećao ugodno, kao i uvijek u ovakvim situacijama.

– Vrlo, vrlo mi je žao – reče iskreno.

– Hoće li se to spominjati u istrazi? – upita ona. – O njemu, mislim? Što je bio.

Greg nije znao što reći. – Ako mrtvozornik zaključi da je samoubojstvo, a nema sumnje da jest... ne znam. Ovisi. Možda će tražiti od vas da svjedočite, da objasnite stanje svijesti svojega supruga kada je napustio kuću posljednji put jutros. Bit ćete pod zakletvom, kao na pravome sudu. Bilo bi krivokletstvo...

– Zasigurno – doda brzo Harry – bit će dovoljno da gospođa Cameron kaže da je suprugu rekla da je brak gotov, da ona i djeca odlaze. Neće trebati iznositi detalje.

Greg ga pogleda sa zahvalnošću. Na vratima im je Verity obojici pružila ruku. Greg se kratke rukovao, dok je Harry uzeo njezinu ruku u obje svoje i stisnuo je dok se nije stresla.

– Žao mi je – reče. – Strašno mi je žao.

Dvadeset minuta poslije ušli su u ured Collins i Mather. Bila je to otmjena tvrtka sa skupljim nekretninama, specijalizirana za unosna obalna imanja. Vrata su se otvarala izravno u veliku prostoriju, a u pozadini su se nalazila dva ureda i oba su bila zatvorena. Naprijed su se nalazila četiri stola od kojih je jedan bio prazan, a na dva su agenti bili zauzeti s klijentima rastućeg tržišta nekretnina.

Muškarac za četvrtim stolom široko im se osmjehnuo i rekao: – Kako vam mogu pomoći, gospodo? – Bio je zgodan crnac, u kasnim

dvadesetima, na sebi je imao ležerno smeđe odijelo, žućkastobijelu košulju i kravatu na Pink Panthera. Pločica s imenom govorila je daje on David Pilgrim. Greg mu je pokazao ispravu. – Oh! – reče.

– Je li gospodin Collins tu? – upita Greg. – Ili gospodin Mather?

– Gospodin Collins više ne postoji – reče Pilgrim. – A gospodin Mather je zauzet. – Pogleda prema jednom od zatvorenih ureda i potiho reče: – Ako je važno...

– Radi se o Douglasu Cameronu.

– Bojim se daje izašao. Ne vjerujem da će dugo.

– Bojim se da hoće – reče Greg. – Žao mi je što vam moram saopćiti daje gospodin Cameron poginuo u... prometnoj nezgodi prije sat vremena.

– O, Bože! – mladi muškarac pokrije rukom usta kao da će mu pozliti. Probljedio je koliko netko njegove rase to može. – Ne, ne vjerujem. Bio je ovdje prije ne više od sat vremena.

Druga dva zaposlenika podigoše glave, osjećajući uznemirenost, ne znajući o čemu se radi. Greg im se utješno osmjehnu.

– Hitno je pozvan van oko dvadeset do deset – nastavi Pilgrim polako – onda se vratio oko deset i trideset, dvadeset do jedanaest. Primijetio sam da je tada došao sa ženinim automobilom i dobio sam mu "Zar se Volvo previše ističe?" dok je prolazio, ali nije mi odgovorio. Bio je u uredu možda deset minuta, zatim je ponovno izašao, još uvijek nije ni sa kim razgovarao, njegovo je lice...

– Njegovo lice? – reče Greg.

– Kao da je bio donio važnu odluku.

– Je li to njegov ured? – upita Harry. – Da.

– Mislim da onda ne trebamo uznemirivati gospodina Mathera – reče Greg. – Pogledat ćemo ured.

Pilgrim je ustao i pošao za njima, kao na daljinski upravljač.

– Da li Veritv zna? – došapnu.

– Dolazimo od nje.

– Baš je dražesna gospođa, a ona predivna djeca. Nije pravedno.

Zidovi ureda bili su od zamućena stakla u gornjoj polovici, a vrata su imala istu staklenu plohu. Nisu bila zaključana, te ih je Greg

otvorio i ušao. Na svoje iznenađanje, uhvatio se kako pjevuši tematsku pjesmu iz Pink Panthera. Dum, der dum, der dum, der dum. Prestao je.

– Počistio je stol – reče Harry.

– Ne, uvijek je takav – reče Pilgrim. – Njegova je urednost uredska šala. Zovemo ga spremačicom, jer posprema za nama ostalim smrtnicima. Oh! – Ponovno stavi ruku na usta, prisjećajući se da taj nadimak neće više čuti u uredu.

– Zašto si ne uzmete čašu vode? – reče Greg ljubazno. – Izgledate kao da bi vam dobro došla. – Pilgrim tupo kimnu i napusti prostoriju.

"Uredan čovjek, gospodin Cameron", pomisli Greg. Na inače praznome stolu stajala je bijela omotnica, veličine A5, točno na sredini. Greg pođe s druge strane stola i promotri je a da je nije dotaknuo. Adresa je bila napisana tintom, u jednome redu, vrlo uredno.

Viši istražitelj Gregory Summers

Pa, nitko neće moći reći da nije imao pravo pročitati. Podignuo ju je i otvorio bez odgađanja. Sadržavala je drugu, manju omotnicu naslovljenu na mrtvozornika, vrhunac urednosti, ijedan list bijelog A4 papira presavijen jedanput. Pogledao je Harrya koji je slegnuo ramenima, zatim otvorio papir i počeo čitati.

Dragi gosp. Summers,

Obećali ste mi diskreciju i ja sam vam vjerovao. Očito je da sam veća budala no što sam mislio. Zasiurno se cijela policijska postaja u Newburyu dobro nasmijala na račun mojih osobnih problema. No bez obzira na to, tome ću stati na kraj. Držao sam u ravnoteži razne aspekte svoga života dugo vremena i sada sam izgubio kontrolu nad situacijom, te vidim samo jedan način izlaska.

Usput, nisam ubio Jordan Abbot. Ono što sam vam rekao, drugi put, bilo je doslovce istina: razgovarao sam s njom, pitao je da li joj mama zna da je vani tako kasno i gledao je kako odlazi u smrt minutu poslije. Da sam je povukao u svoj automobil i odvezao kući ili u najbližu policijsku postaju, sada bi bila živa. Da ja nisam postupio kao savjestan građanin kad sam vam

rekao da sam je vidio, i ja bih sada bio živ. Kaže se da za svako dobro djelo slijedi kazna, ali volim misliti daje ovo moja kazna što sam prešao na drugu stranu. Ne mislim da sam loš čovjek, iako sam katkad čine loše stvari.

Dovidenja, gospodine Summers, nekada sam se bojao smrti, ali je sada vidim kao veliko olakšanje. Osjećam se neozbiljno, kao školarac kojemu predstoje dugi praznici.

S poštovanjem Douglas Cameron P.S. Pobrinite se da Piers bude u redu.

Greg ga u tišini preda Harryu koji ga pročita.

– Medijima će se ovo svidjeti – reče.

– Možda se neće morati čitati u istrazi. Ovisi o tome što je napisao u drugome pismu.

– Pismo tebi i sudu, a ne ženi.

– Pretpostavljam da je želio da pati.

– A ja mislim daje dovoljno propatila. Ona je nevinna strana u ovomu.

– Mogu li vam pomoći? – Mršavi, naizgled pedantan muškarac od oko pedeset godina pojavio se na vratima u društvu Pilgrima. – Gospodin Pilgrim mi je rekao da ste iz policije. Nešto u vezi s Douglasom.

– Bojim se da su loše vijesti – reče Greg i ponovno objasni, ali s više pojedinosti.

– Samoubojstvo! – Uskliknu Mather.

– Nema sumnje. Ostavio je poruku. Dvije poruke.

Mather napravi pokret kao da će uzeti omotnicu, ali Greg ih zadrži ljubazno se osmjehnuvši. – Dokaz u slučaju naprasne smrti.

– Naravno. Nisam razmišljao.

– To nema veze s ubojstvom one male djevojčice? – provali Pilgrim. – Sada sam se sjetio kako je bio uznemiren kada je vidio naslov i fotografiju u mojim novinama u ponedjeljak ujutro. Išcupao mi ih je iz ruku. Zatim je izjurio iz ureda minutu poslije. Živi u

Hungerfordu, pa sam pomislio da ju je poznavao. – Pogleda molećivo Grega. – Nema veze s time, zar ne?

– Ne – reče Greg. – Nema veze.

– I jedna je žena bila ovdje jučer. Mlada žena, brineta, privlačna. Bilo je oko podne i otišao je s njom na ručak, što je bilo čudno jer smo se bili dogovorili za ručak. Pomislio sam možda...

– To je jedna od mojih istražiteljica – reče Greg – i nisu išli na ručak.

– Oh! Hvala bogu. Bojao sam se... Verity je tako draga gospođa.

– Da.

– Ja...ja...zatvorit ću ured za danas kao znak poštovanja – bilo je sve što je Mather mogao reći.

– Siguran sam da bi to cijenio – reče Greg.

Vani je pružio vrećicu za dokaze s anonimnim pismom Harryu Strattonu. – Možeš li to odnijeti forenzičarima? A drugu omotnicu predaj u uredu mrtvozornika.

– Nije zločin poslati anonimno pismo – naglasi Harry.

– Ne, čak niti kada navede čovjeka da si oduzme život, ali ja bih svejedno da ga provjere.

– Neki će reći daje imala pravo znati – reče Harry. Podignuo je omotnicu za mrtvozornika prema svjetlu, ali bila je debela i neprozirna. Bila je i zapečaćena. – Mogao bih proviriti – predloži.

Greg ga oštro pogleda. – Samo... odnesi mrtvozorniku. Harry se okrenu prema zaobilaznici, zatim se zaustavi i reče: – Nije li ono mala Angie?

– Gdje?

Harry pokaza prstom prema pubu na uglu, nekih tridesetak metara dalje, The Rising Sun. Greg poprati njegov prst. Mršava djevojka srednje visine, ispranoplave kose, ulazila je u bar s nekim muškarcem. "Ima oko trideset godina", pomisli Greg i, pakosno, "nosi jeftino plavo odijelo i kravatu od poliestera". Pridržao joj je vrata, a ona mu se nasmijala dok se provlačila ispod njegove ruke u mračnu unutrašnjost.

– Uopće ne sličī – reče okrećući se. – Trebao bi posjetiti okulista.

– Moja greška. Gdje ćeš ti biti?

– Idem natrag u Hungerford saopćiti vijesti drugoj zainteresiranoj stranci.

– Što je mislio s onim da provjeriš da li je Piers u redu? – upita Stratton.

– Piers Hamilton. Mislio sam da si ti sinoć uzeo njegovu izjavu.

– Jesam i vrlo je bljutavo štivo. – Harry je očito bio neosjetljiv na Piersov šarm. – Ali što je Cameron time mislio?

– To namjeravam otkriti.

15. Srijeda poslijepodne

Vrata Piersova studija bila su zaključana, na njima je visio znak "zatvoreno". Greg pozvoni, ali nije bilo odgovora. Nasloni uho na vrata, no nije čuo nikakav zvuk. Ponovno pozvoni, bezuspješno. Vrata su imala dvije brave, automatsku i usadnu bravu, ali mogao je vidjeti da usadna brava nije bila zaključana. Bio je dan kupovine i Ulica High vrvjela je ljudima. Pogledao je gore i dolje kako bi se uvjerio da ga ne promatraju, podignuo je automatsku bravu i ušao.

Dum, der dum, der dum, der dum, der dum.

Prestani!

Povika: – Piers!

Bez odgovora. Mogao je izaći na raniji ručak ili nešto fotografirati, u kojem će slučaju Greg morati štošta objašnjavati, ali su zadnje riječi Cameronova pisma još odzvanjale u njegovoj glavi. Čovjek koji se namjeravao ubiti, nije se trebao bojati obračuna sa zakonom. Sa strašnim predosjećajem popeo se stubama i otvorio vrata spavaćo-dnevne sobe. Bila je mračna, zastori su bili navučeni. Mogao je razaznati lik koji je ležao nepomično na krevetu.

– O Isuse, Bože! – zatuli. Je li to bilo ono što je Orlenda vidjela na dlanu dragoga mladića? "Možda ja nemam budućnosti!"

Upotrijebio je rupčić i pritisnuo prekidač kako ne bi kontaminirao mjesto zločina. Počinitelj ovoga zločina bio je očit i nije ga se moglo

kazniti, ležao je u mrtvačnici čekajući nož patologa, ali pravila su pravila.

Soba je bila kaotičnija nego obično i uhvatio se kako razmišlja da uredan muškarac kao Doug ne bi nikada mogao skladno živjeti s tako neurednim čovjekom kao stoje Piers, samo s Verity koja je otvarala anonimna pisma nožem za papir. Nije mogao više odgađati prilaz liku na krevetu koji je, sada je vidio, ležao licem prema dolje. Nije bilo očitih znakova nasilja, nije bilo krvi niti polomljene lubanje ispod kože.

Oprezno pristupi i dotakne mladićev vrat. Bio je topao. Shvatio je da soba miriše na destileriju, a njegova je noga zapela za bocu u kojoj je nekada bio brendi i koja je prazna ležala na tlu.

Zatim se Piers pomaknuo, prebacio se na leđa, otvorio oči, zajauknuo, ponovno ih zatvorio i rekao: – Došli ste mi udijeliti cjelov života, Gregory? – Glas mu je bio dubok i pripit.

– O, jebote! – Greg se sruši na krevet, oslabio od olakšanja. – Mislio sam da ste mrtvi.

– To je razlika među nama, dragi, jer ja bih želio da sam mrtav.

Greg ustade i razmaknu zastore, a mladi se muškarac požali da je sunce prodrlo u sobu i rukama pokri oči. Otvorio je prozore kako bi izašao ustajali smrad alkohola. Iz kuhinje je uzeo čašu vode i plastično vjedro. Natjerao je Piersa da popije vode, protiv njegove volje, i držao spremno vjedro u slučaju da želi povratiti. Odlazio je pet puta po vodu sve dok Piers nije popio oko litru i počeo moliti za milost jer mu je dolazilo na povraćanje.

Greg se zaletio u kuhinju, natočio u čašu soka od naranče, dodao žlicu meda sumnjiva datuma i nekoliko topivih tableta paracetamola. – Ovo će pomoći – reče, a Piers poslušno popije. Polako je shvaćao da mu je prijatelj teško pretučen. Svježe, novonastale modrice nagrđivale su njegovo lijepo lice, jedno oko, oba obraza, bradu. I nije bilo samo lice, pretpostavio je, jer bi se stresao pri svakome pokretu.

– Koliko grozno izgledam? – upita fotograf svjestan njegova promatranja.

– Trebao bi otići po liječnika – reče Greg.

– Nije tako strašno. Ništa nije slomljeno. Bilo mi je gore kada sam s deset godina pao s bicikla. – Rukom je prešao po zubima da se uvjeri da su svi na broju.

– Ne trebam pitati tko vam je to učinio – reče Greg. – I nije bila nesreća s biciklom.

– Neću podizati optužnicu.

– Unatoč uvriježenom mišljenju javnosti, nije žrtva ta koja "podiže optužnicu". Državno odvjetništvo ima visokokvalificirane pravnike koji odlučuju da li nekog treba ili ne treba optužiti za nanošenje teških tjelesnih ozljeda.

– Onda neću svjedočiti protiv njega na sudu. Niti da me mučite.

– Ne – reče Greg tiho. – Neće biti nikakvih optužnica. Prekasno je za to. Hoćete li mi reći što se točno dogodilo?

Piers se teško podignuo, a Greg mu je iza leđa postavio jastuk. – Došao je oko deset i deset, možda petnaest, i bilo mi je tako drago što ga vidim. Imao sam mušteriju, pa sam mu rekao "Samo trenutak, gospodine", a on se nasmiješio i namignuo mi kako to uvijek čini kada nismo sami. Nisam osjećao nikakvu promjenu kod njega. Kada je tip otišao, pitao sam ga "Zabušavaš, dragi?" a on me je pitao da li mogu nakratko zatvoriti, što sam naravno i učinio, vjerujući da misli... – Rukom je pokazao prema krevetu.

– Poveo sam ga gore i kada smo stigli, okrenuo sam se da mu nešto kažem, da ga poljubim, a on me lupio šakom ravno u lice. Ostao sam zapanjen. Mislim da sam natraške pao na krevet. Ali me povukao za kosu i ponovno lupio, a kada sam pao na pod počeo me nogom lupati po truhu i rebrima. Nisam imao pojma da je... da je tako nasilan.

– Ne, baš je čudno što sve čuvamo u sebi.

– Molio sam ga da prestane, molio sam ga da mi kaže što ne valja, a on je samo govorio: "Rekao si mojoj ženi, ti jebeni mali pederu. Ubit ću te".

– A jeste li rekli njegovoj ženi?

– Ne! O, točno je da sam mu prijetio, više puta, usred ljubavničkih svađica, ali to nikada ne bih učinio i sigurno je to znao.

– Niste li mu uzvratili?

– Ne. Dijelom jer sam bio previše zatečen. Dijelom jer ga nikada ne bih mogao ozlijediti. Previše ga volim.

– Koliko je to dugo trajalo?

– Činilo se dugo, ali pretpostavljam nekoliko minuta. Plakao sam od boli i... nije lijepo kada ti slina curi iz nosa kada tako cmizdriš... Pa, mogao je vidjeti da mi je dosta, pa je navukao zastore i otišao. U tom sam se trenutku morao onesvijestiti, ali siguran sam da sam čuo kako mi je rekao "Doviđenja, Piers. Žao mi je".

– Što se onda dogodilo?

– Ne znam koliko sam dugo bio u nesvijesti, minutu ili dvije, pretpostavljam. Uzeo sam brendi, dovukao se do kreveta i popio, ravno iz boce. Zanimljivo kako otupljuje bol. Trenutačno. – Posegnuo je i zgrabio Gregovu ruku zapanjujućom snagom. – A sada ćete mi reći što ste mislili kada ste rekli da je" previše kasno.

Greg je za trenutak šutio, a zatim je rekao: – Pa, netko je rekao njegovoj ženi.

– Tko?

– I ja bih volio znati.

– Nitko drugi nije znao za nas.

– Živite u svijetu mašte, Piers. Netko uvijek zna. Dobila je anonimno pismo jutros.

– Što... što je pisalo?

Greg mu je rekao, prisjećajući se točnih riječi bez poteškoća.

Dvadeset i pet riječi koje su ubile Douglasa Camerona i uništile život njegovoj ženi i djeci. "Ali ne i Piersov", pomisli. "Piers je uvijek preživljavao".

– Jadni Doug – prošapta Piers. – Toliko je cijenio to što je dobar obiteljski čovjek, ispravan, primjeren građanin.

– Da. – Greg je morao pronaći način da mu kaže ostatak i to brzo. – Želim da budete hrabri – reče.

– O, ne, Gregory! Moj je otac bio liječnik i to je govorio prije no što bi mi u ruku zabio bolnu injekciju.

Greg mu je čvrsto držao ruku. – Verity Cameron suočila je supruga s pismom i rekla mu da ga napušta. Došao je ovdje i istukao te jer je mislio da si ti odgovoran. Vratio se u ured i napisao mi pismo koje je ostavio na svome stolu, zajedno s jednim za mrtvozornika. Zatim je sjeo u ženin automobil i zaletio se sa stotinu i trideset kilometara na sat u zid na industrijskom posjedu u Newburyu.

Piers tiho zaplaka. – Mrtav? Doug?

– U sekundi. Nije osjetio bol.

– Je li... je li rekao nešto o meni u tome pismu?

– Molio me da provjerim da ste dobro. Zato sam ovdje. Čujte, jeste li sigurni da niste poslali to pismo njegovoj ženi? Piers, jer ako jeste, bilo bi bolje da mi sada kažete. Niste počinili zločin, bez obzira na katastrofalne posljedice i...

– Zaklinjem se na moju besmrtnu dušu da nisam.

– Imate računalo, pretpostavljam, i pisač. – Ne.

– Kako vodite posao bez njega?

– Jednako kao što su ljudi vodili posao prije deset godina. Imam električni pisači stroj i dvostruke računovodstvene knjige koje metodično sam održavam, koliko god to čudno zvučalo. Zašto mi ne vjerujete?

– Vjerujem. Čujte, mogu li pozvati nekoga da bude s vama? Vaše roditelje...?

– Ne razgovaraju sa mnom otkako sam odlučio daje obiteljska proslava mog osamnaestog rođendana vrijeme i mjesto da svima objavim da sam homoseksualac. Baš znam pokvariti zabave. A majka se stvarno bila potrudila. To je bilo zadnje što mi je rekla: "Nakon što sam se namučila s vol-au-vents". – Počeo se smijati, ali rebra su ga zaboljela i naglo je prestao. Zatim je počeo plakati.

– Boli – reče dok su suze pekle na ranjenome licu, pekle dok su padale. Brisanje je još pogoršalo stvar. – Zašto sam toliko uznemiren? Ionako je s nama bilo gotovo. Kada te muškarac tako prebije, ne vraća se sljedećega dana da te zaprosi.

– Nisam baš bio siguran. – Barbara mu je pričala strašne priče iz doba kada je radila u jedinici za nasilje u obitelji. Nije željela tamo

raditi, a zamoljena je da ode nakon četiri mjeseca jer je stalno ponavljala ženama da ne smiju biti tako slabe.

– Neću biti pozvan na sahranu – reče Piers. – Sahrane su za žene, a ne za ljubavnice.

– Čujte, dajte da vam pozovem nekog prijatelja. Nekoga kome vjerujete. Mora postojati netko.

– Da. – Tko?

– Vi, Gregory. Vama vjerujem.

Uzdahnu. – Ostat ću sat ili dva, ali onda na posao.

– Hvala.

– Nema na čemu – reče Greg. Obgrli Piersa. – U redu je. – Piers nasloni glavu na Gregovo rame i poče ponovno jecati. – U redu je.

– Jeste li ikada izgubili nekoga bliskog? – upita Piers nakon nekog vremena, kada je Gregovo rame već bilo mokro. – Da, jeste. Sjećam se. Rekli ste, ali mi niste rekli koga.

– Sina, od leukemije, prije godinu dana. Mislim da smo imali vremena naviknuti se na to.

Piers je širom otvorio oči. – Dijete?

– Bile su mu 22.

– Zašto mi to prije niste rekli, Gregory?

– Nisam vas dovoljno poznao. – Što je bilo besmisleno jer se osjećao kao da Piersa Hamiltona poznaje cijeli život. Bio je neodlučan, a zatim je započeo kao na ispovijedi. – I mislim da gubim ženu koju volim, a ne mogu ništa učiniti u vezi s tim.

– Napušta vas?

– Sprema se, mislim.

– Zašto?

– Zašto to mislim?

Zašto? Neobjašnjivo putovanje vlakom, nevin telefonski poziv, možda skriveno pismo. Nije bilo mnogo, osim puno tajni. A zatim danas upubu u Newburyu. To se moglo teže opravdati. "Muškarac u jeftinome plavome odijelu bio je prosječna izgleda", pomisli, "uobičajen, nije se mogao usporediti s Fredom, nije bio dovoljno dobar za nju."

– Zašto vas napušta? – upita Piers strpljivo.

– Jer me je neko vrijeme trebala, a sada me, pretpostavljam, više ne treba. Ili jer joj je moj sin rekao da me pazi i to je i činila cijelu godinu, a sada joj je dosta. Ili možda zato što sam je ja trebao, a sad misli da je više ne trebam.

– A trebate li je?

– Nitko od nas ne treba nekoga. Ne zapravo. Mi ih želimo

Piersa da pojede dvije trećine. Otvorio je limenku bresaka koje je pronašao u kuhinji i pojeli su ih prstima. Bile su narančaste boje i klizile su im niz grlo kao nemirne zlatne ribice. Polizali su si prste kada su završili.

U ljekarni je bio kupio veprine i time mu namazao modrice. – Nekoliko ću dana biti kao fantom iz opere – reče Piers – a zatim ću biti lijep kao i uvijek.

U četiri sata Greg reče: – Moram ići. Doći ću te pogledati večeras.

– Uzmite rezervni ključ na vrhu stuba. Uđite sam.

– Dobro.

– Kako ste uopće ušli? Pretpostavljam daje Doug zalupio vratima kada je izašao.

– Stari policijski trik. – Oh!

– Odmorite se i razmišljate o posjetu liječniku.

– Bit će mi dobro. Zarazna je ta melodija. – Ha?

– Pink Panther.

Kada se vratio u ured, Sušan Habib rekla mu je da ga je John Smith tražio više puta u zadnjih sat i pol. Smith! Hvala Bogu daje u redu. – Gdje je? – upita.

– Rekao je da će se vratiti. Bio je tu dva puta, svakih pola s.ata. Rekla sam mu da ću vas pokušati dobiti na telefon u automobilu ako je hitno, ali rekao je da će ići prošetati pored rijeke dok se ne vratite. – Pocrvenjela je. – Čudan čovjek, gospodine Summers.

– Mmm. – Je li znala, pitao se. Je li čula što je Josie rekla o njemu na TV i u njemu vidjela čudovište, a ne čovjeka? U tom je trenutku zazvonio telefon i sam je odgovorio. – Recite mu da ću odmah sići.

Smith mu je čvrsto stisnuo ruku i slijedio ga u praznu prostoriju za iskaze. – Lashlo – reče odmah, nije tratio riječi. – Rufus kaže da vas nije mogao dobiti kada je bio ovdje jučer ili danas ujutro. Očajanje.

– Bio sam frenetično zaposlen. Iskreno.

– Pa sam ja rekao da ću pokušati.

– Doimao se sretnim kada sam jutros nazvao da provjerim. – Lashlo je bio u sigurnoj kući za maloljetnike.

– Ne baš sretan – reče Smith. – Iznenadujuće dobro podnosi, zapravo, ali kada smo ga Rufus i ja posjetili danas poslijepodne, pitao je kada će kući. Rufus je još uvijek tamo s njim. Ne razumije zašto ne može uzeti sina kući, a moram reći, ni ja.

– Jeste li sigurni da će u naselju biti siguran?

Smith razmisli o tome gladeći si obraz kao da ima bradu. Greg primijeti posjekotine, tanke crte isušene krvi na obrazima i ispod usta.

– Porezali ste se pri brijanju? – upita.

– Tako nekako. – "Teško", pomisli Greg. Prepoznao je tragove ljudskih noktiju kada ih je vidio. No nije bila njegova briga.

– Čujte – reče Smith ubrzo. – Rufus govori o odlasku sutra ili najkasnije u petak. Moraju biti u Salisburvu do kraja mjeseca. Mislim da do tada možemo sami paziti na Lashla. Mislim da se ona rulja ohladila.

– Da. Pretpostavljam. – Toga je jutro na ulici susreo Templetona i krupni je građevinac pocrvenio i svratio pogled.

– Zadužit ću "uniforme" da pripaze noću. Kao u ponedjeljak.

– Tako. Niste optužili Lashla ni za što. Nije uhićen. Želite li da prijavim habeus corpus?

– Hoćete li mi vjerovati, John, ako vam kažem da sam iskreno djelovao u njegovu najboljem interesu.

– Vjerujem vam.

– Ali se slažem da ga ne možemo dalje zadržati. – Greg je pridržao vrata posjetitelju. – Ako ste spremni preuzeti odgo-

vornost za njega, zašto ne bi odmah otišli tamo kako bi potpisali da ga puštamo u vaše i Rufusove ruke?

– Hvala.

– Bio sam zabrinut za vas – reče Greg dok su prelazili kružni tok, a Smith ga je automatski poveo do podvožnjaka. Čovjek koji je imao dosta uzbuđenja u životu.

– Mogu se sam brinuti za sebe, ovih dana.

– Žao mi je zbog gospođe Abbot. Pretvorila se u slobodnoga strijelca.

– Bila je to moja greška, ne vaša. Ja sam joj rekao o mojoj prošlosti, ne vi. Ne pokušavajte grijehе svijeta stavljati na svoja ramena, gospodine Summers. – Lice mu je imalo hladan izraz. – Vjerovao sam joj. Bila je očajna i želio sam joj pomoći, ako sam ikako mogao.

– Nećete ponovno učiniti istu pogrešku – reče Greg.

– Oh, mislim da hoću.

– Kako ste otišli s livade a da vas nisu vidjela dvojica policajaca?

– Cigani mogu postati nevidljivi.

– Ozbiljno pitam.

– I ja sam ozbiljan, na neki način. Često smo nevidljivi jer nas ljudi ne žele vidjeti, jednako kao što ne žele vidjeti prosjake na ulici.

– Ali...

– Čuvat ću svoje tajne ako vam ne smeta.

– Pošteno. Gdje ste se sada ulogorili?

– U blizini.

Bilo je četiri i trideset i najgora je toplina prestala dok su šetali ulicama u predgrađu Newburya. Greg je najviše volio ovo doba, kada su se sjene protezale preko rijeka Kennet i Lambourn. U lijepim ljetnim večerima čovjek je žudio da skrene prema brežuljcima, da gleda konje na večernjem treningu, da se skrasi do jedanaest upubu i pije toplo englesko pivo.

Nakon nekog vremena Smith reče: – Rufus je još uvijek uzrujan zbog unuka. Zna li gdje su?

– Ne znam točnu adresu, ali znam da su zajedno kod drage udomiteljske obitelji nekoliko kilometra izvan grada.

– Rufus i Orlenda bi ih voljeli makar vidjeti.

– Objasnio sam mu da o tome treba razgovarati sa socijalnom ustanovom. Znam da djedovi i bake imaju neka prava pristupa.

– Ja ću to srediti. Hvala.

– Nije li ih Romy posjetila u ponedjeljak? Smith je bio začuđen. – Ne.

– Oh. Samo sam je vidio kako ulazi u vlak prema Hungerfordu, pa sam mislio da će ih posjetiti.

– Ono što znam o maloj Romy jest da uvijek ima svoga posla.

"Čudno", pomisli Greg, "kao da nije bila bliska s bakom i djedom iako je cijeli svoj život putovala s njima". – Jeste li poznavali njihova oca? – upita. – Huwiewa?

– Bio je dijete kada sam otišao – reče Smith. – Četiri? Pet godine? Uobičajeno dijete, malo tvrdoglavo, ali Rufus bi mu zaprijetio remenom ako bi postao neobuzdan.

– Rufus?

– On ga je podigao jer su mu roditelji bili mrtvi, a on vjeruje u staromodnu disciplinu. – Glas mu je bio kiseo i Greg shvati da Smith mrzi Rufusa Leea toliko koliko Lee mrzi njega, samo je to bolje prikrivao. – Huwie je izrastao u čovjeka nezgodne ćudi – reče. Govorilo se da dječak koji je trpio nasilje i sam postane nasilan. – Svi Leeovi imaju gadnu ćud. Cijela ta grana obitelji, osima Lashla, koji doslovce ne bi ni muhu zgazio. – Blago se osmjehnuo. – Annie, moja žena, mogla se suprotstaviti i najgorem od njih.

– Da?

– To je bila jedna od stvari koje sam volio kod nje, njezin duh. Davala je koliko je i primala. – Lice mu se smrknilo. – Bio je to i jedan od razloga zašto su me tako brzo identificirali kao ubojicu, zašto nisu uzeli u obzir druge mogućnosti. Noć prije u Down Gate puhu jako smo se posvađali, dvadesetak je ljudi moglo posvjedočiti da smo bili spremni ubiti jedno drugo. Ali mi smo bili takvi stalno, svađali smo se i ljubili, ljubili i svađali.

– Morali su postojati neki dokazi protiv vas da bi vas porota proglasila krivim.

Slegnu ramenima. – Na osnovi indicija. Bez alibija. Nitko drugi s očitim motivom. To su bila nevinija vremena, prije slučaja u Guildfordu i Birminghamu, i porote su mislile da moraš biti kriv ako te policija uhvatila i stavila u zatvor, a njihova je uloga formalnost.

Greg se dobro sjećao tih dana. Bilo je lako za policiju, prije nego što im je jedinica za teške zločine West Midlanda sve pokvarila, prije no stoje operacija Zemljak uništila vjeru javnosti u svoje čuvare.

– Bio sam previše zaprepašten i povrijeđen da bih se branio – nastavi Ciganin. – Moj me branitelj nije pozvao da svjedočim. Rekao mi je da nema koristi.

– Možda pogrešno. Porote misle da ljudi koji ne govore u svoje ime, kriju nešto.

Smith reče: – Zapravo, brak je bio sretan.

– Žao mi je. Ili bih trebao reći – drago mi je?

– Vi se ne svađate sa svojom ženskom? – Ne.

– Nikada.

– Ne baš. – Bili su previše pažljivi jedno prema drugome.

– Bilo je tako davno da joj se sada ne mogu sjetiti ni lica.

– Ali možete se sjetiti lica policajaca koji su vas pretukli?

– Imam razloga sjećati se njih, ali ih ne tražim. Može se reći da okrećem pogled svaki put kada dolazim u postaju.

– Ti su ljudi većinom umirovljeni ili preseljeni u druge postaje, do sada. Ili mrtvi.

– Znam.

– Rufus izgleda prilično blago – reče Greg – za jednog Leea. Nazvao bih ga mirnim čovjekom.

– Rufus je pio i tukao se sve dok Annie nije umrla, i dječica. To je izbacilo žestinu iz njega, presušio je i postao gnjevan. Kažu da gnjev istiskuje strah, ali i patnja može istisnuti gnjev. – Greg se sjetio onog naleta gnjeva koji je vidio kada je prvi put sreo Rufusa, kada mu je rekao da su mu unučad odvedena na skrb, te primitivni strah koji je to kod njega prouzročilo.

– Nije želio da se Annie uda za mene – reče Smith.

– Jer niste Lee?

- Tako je. Kako ste znali?
- Po nečemu što je Huwie rekao.
- Morali smo pobjeći.
- Kako romantično!
- Ne, uobičajeno je kod mojih ljudi.

Greg se prisjetio svoga vjenčanja. Mrzio je svaku minutu. Ne zato što se nije želio oženiti s Diane, želio je, već zato stoje ona tražila pun sjaj široke bijele haljine i djeveruše, šampanjac, koktel od škampi i piletinu za šezdeset ljudi. Njegov kum, Mike Trewin – što se s njim dogodilo? – ispričao je neugodne i netočne priče o njemu i cijela mu je stvar bila grozno vulgarna.

Vjenčanje Freda i Angie bilo je jednostavno i dostojanstveno, a Diane gaje nazvala "podtajnim".

"Potajnim" bio ju je ispravio, ali joj se to nije svidjelo.

– Što je s Lashlom? – reče. – Je li to genetski?

– Ne, oštećen je pri porođaju. Vidjeli ste kako je on velik, a majka krhka. Rađala je dva dana, teško, i dok se dijete rodilo mozak mu je ostao bez kisika.

– Zašto netko nije pozvao ambulanta kola i odveo je u bolnicu, za Boga miloga?

– Jer se to tako ne radi u mojem narodu, kako bi vam Rufus prvi rekao.

– Mislite da ne bi pozvao pomoć za nju?

– O, ona dijeli njegove tradicionalne poglede. Prezerala bi ga daje to učinio.

Greg se iznenadio kad je vidio da su već stigli do odredišta. Rufus je hodao gore-dolje ispred zgrade, prekriženih ruku.

– I bilo je vrijeme – progunda.

– Htjela sam te pozvati na dojavljivač – reče Barbara.

– Pokušala sam i tvoj telefon u automobilu, ali samo je zvonio i zvonio, a gospoda Habib je otišla kući i Stratton nije znao gdje si otišao.

Odlučio je ne ispričavati se. Njegova dva samilosna zadatka bila su važna. – Što je tako hitno?

– Rezultati forenzičkog ispitivanja na pismima. – Slijedila ga je u ured. Dvije prozirne vrećice za dokaze stajale su na njegovu stolu. Anonimno pismo s omotnicom, marka je bila skinuta; poruka prije samoubojstva s omotnicom. Svaki put kada je u zadnje vrijeme dolazio u ured, čekalo ga je nekakvo anonimno pismo u vrećici. Ako Vlada ikada bude privatizirala poštu, trebao bi kupiti dionice. – Nema otisaka ni na jednome – reče Barbara – kao što se moglo očekivati, osim onih Cameronovih i gospođe Cameron. Nema ni slina.

Greg stade. Svi su znali za otiske, ali slina?

– To je samozatvarajuća omotnica – nastavi Barbara – a marka je bila namočena tekućom vodom. Otisnuto je na ink-jet pisaču, Times New Roman slovima, veličina 14, podebljana slova da gospođa Cameron bolje shvati. Poslano je iz središnjega poštanskog ureda u Newburyu jučer navečer na vrijeme za ponoćno skupljanje pošte.

I dostavljeno u Hungerfordu devet sati poslije. Mogao si se osloniti na učinkovitost pošte kada zapravo i nisi želio da budu učinkoviti.

Greg uze vrećicu i ponovno pročita poruku, iako su mu riječi bile urezane u srcu. Na stoluje imao jednu od onih glupih direktorskih igračkaka, sa srebrnim kuglicama koje su išle naprijed-nazad. Ne bije bio zadržao, ali bila je to jedna od zadnjih stvari koje mu je Fred dao, opisao ju je kao ublaživač stresa, šaljivi rođendanski dar. Gurnuo je kuglice na jednome kraju i stavio ih u pokret.

– Tko je znao? – reče on nadglasavajući iritantni ritam kuglica. – Tko je znao da je Douglas Cameron biseksualac i, što je još važnije, da ima vezu s Piersom Hamiltonom? Piers uporno tvrdi da je to bila tajna. Ja, ti, sam Piers, bilo tko iz našeg tima tko je imao pristup dokumentima slučaja, pogotovo izjavama Camerona i Hamiltona koje su dali jučer poslijepodne...

– Gregory – reče ona blago – prestanimo si lagati. Oboje znamo tko je poslao to pismo.

Harry Stratton je osobno otvorio vrata lijepe kuće u predgrađu Newburya gdje je živio sa ženom i kćeri. Preodjenuo se iz svog uobičajenog uredskog odijela i izgledao je nezgrapno u trapericama i

crnoj majici kratkih rukava koja je odavala početak stvaranja pivskog trbuha. Prljava krpa bila mu je prebačena preko ramena. Tek je bilo prošlo sedam i Greg je mogao čuti glazbu iz The Archersa koja je dopirala s radija u kuhinji.

– Pa – reče Harry. – Nisam očekivao posjet. Ne da mi nije drago što vas vidim...

– Imam nalog – reče Greg. – Želio sam to učiniti prema pravilima. – Uručio je svome mlađem suradniku papire. – Možemo li ući?

Harry se odmaknu u stranu kako bi ih propustio ne gledajući u nalog. – Ne mogu si zamisliti o čemu se radi – reče pokušavajući se osmjehnuti. – Nisam nešto zabrljao s troškovima? Znae kakav sam u matematici. – Skinuo je krpu s ramena i motao je po rukama.

– Možemo li pogledati vaše kućno računalo, gospodine? – upita Barbara.

– Ruthie ga upotrebljava za domaću zadaću.

– Ne, tata. Završila sam. – Uobražena djevojčica od četrnaest godina, koja je izgledala čak i mlađe, progurala se pored njih bez pozdrava. Imala je tanku, masnu kosu i ružne naočale. Kratka je suknya odavala debele noge. "Ako ona ima dečka", pomisli Greg, "to je dokaz daje ljubav slijepa". – Izlazim na sat vremena. O.K.?

– Ne, pričekaj! – povika Harry za njom, ali već je bila otišla. Gledao je za njom nekoliko trenutaka pogledom beznađa, a zatim je slegnuo ramenima. – Djeca. Tko ih uopće želi? Ovdje je-

Uveo ih je u dnevnu sobu, bila je dugačka i uska, na jednoj strani nalazila se garnitura za sjedenja, na drugoj stol za ručavanje. Na stolu se nalazilo Olivetti računalo i ink-jet pislač. Barbara sjede i upali ga. Trebalo mu je oko minute da se upali.

– Bolje bi ti bilo da si u pravu o ovome, Barbara – došapnu joj Greg na uho.

– Vjeruj mi.

Harry ugasi radio u kuhinji i prebaci krpu preko njega. – Radi na projektu Romeo i Julija – reče. – Mora se pretvarati da je Julija i

napisati dnevnik o tome kako je sreća Romea i... što se god poslije dogodilo. – Pustili su ga da brblja. – Pitam vas, tako nije bilo u našim danima, zar ne? Mi smo morali učiti.

Kada nitko nije odgovorio, on nastavi: – Više ne upotrebljavamo stol za ručavanje. Ne sjedamo više kao obitelj kod objeda. Niti nedjeljni ručak. Sada samo pokupimo hamburger s nogu u kuhinji. Nije čudno što imamo lošu probavu. Nije čudno što se obiteljski život raspada.

– Je li Prue kod kuće? – upita Greg ljubazno.

– Ne. Srijedom ide na aerobik.

Barbara pronade u softveru dokumente pod nazivom pisma. Imali su imena kao Škola i Porez.

– Jedva da upotrebljavam tu stvar – reče Harry. – Zna me. Tek sam bio svladao video, kada smo kupili ovo.

Brkato se lice pokazalo iza popisa dokumenata, a računalo je mijauknulo.

– Što je to? – povika Greg.

– Virtualna mačka – odgovori Barbara mirno – ili mačkica, prema onome kako izgleda.

– Ime mu je Liam – uskoči Harry. – Prema Gallagheru.

– Blagi bože – reče Greg.

Mršteći se od nezadovoljstva, Barbara uđe u DOS, naizgled ubijajući Liama u tom prelasku. Ušla je u skupinu Pisma i utipkala NEIZBRISANO. Sofver joj je ponudio spis nazvan HARRY1.WPS, koji je bio izbrisan prethodnoga dana u 21:32. Bio je dobru stanju.

Je li željela da ga neizbriše?

Da.

Molimo vas dodajte prvo nedostajajuće slovo.

H.

– Spis HARRY1.WPS uspješno neizbrisan – proglasio je pobjedonosno stroj sekundu poslije.

Greg pogleda Harrya koji je bio blijed i nepomičan. – Nisi baš za računala, Harry, kao što si rekao. Sigurno nisi znao da to može učiniti. Sigurno si mislio da što je izbrisano, izbrisano je.

Kao da je on, Greg, znao bolje.

– Trebali ste ga napisati, otisnuti i ne pohraniti – reče mu Barbara za ubuduće. Vrti se natrag u Word softver i prizva dokumente na ekran. Onih istih dvadeset i pet smrtonosnih riječi, Times New Roman, veličina 14, podebljane. Na drugoj strani ime i adresa gospođe Douglasa Camerona.

Liam se ponovno pojavio i pogledao je tužno stranice, zatim šapom prešao po kursoru.

– Oh, Harry! – reče Greg tužno, ne ljutito. – Što si učinio? Čovjek je mrtav, čovjek kojega nikada nisi sreo. Vidio si ga, smrskanog i kako krvari, i ti si moralno, ako ne pravno, odgovoran za to. Jesi li to želio? Je li Douglas Cameron to zaslužio?

– Imala je pravo znati – reče Harry tvrdoglavo. – Ljudi poput njega šire bolesti, prenose AIDS heteroseksualcima koji ga, opet, prenose normalnim ljudima. Drago mi je da je mrtav i ne bojim se odgovornosti.

– Uvijek je prakticirao siguran seks – promrmlja Barbara – a tko od nas to još čini?

– Većina nas ne treba, ti droljo.

Greg se strese, iako Barbara nije izgledala pogođeno. Reče: – Čak i da je zaslužio kaznu, prema vašim iskrivljenim idejama, je li to zaslužila i njegova obitelj? Vidjeli ste mu ženu, djecu. Je li dvoje dječice predškolske dobi zaslužilo ostati bez oca?

– Učinio sam što sam mislio da je ispravno. Kakav je otac mogao biti?

Greg ustade. – Učinio si prekršaj prema Pravilu 1985., kao što sigurno znaš. Razgovarat ću sutra s gospodinom Barkissom, ali možeš se smatrati suspendiranim od ovoga trena. – Ispružio je ruku. – Molim te daj mi svoje isprave.

Dok je Harry odlazio po isprave u odijelo, Barbara uzefloppy disk iz torbe i napravi kopiju spisa.

– Bio je pod velikim pritiskom – reče Greg dok su se vozili, ostavljajući Harrya da sakupi ostatke svoje obitelji slabe probave.

Samo uz Božju milost...

– Svi smo mi pod pritiskom, cijelo vrijeme. Često sam bila uvjerena da će on svakog časa eksplodirati.

Bio je ljut na nju i na njezina efikasna uvjerenja. Oštro joj reče: – Ako misliš da kolega ne može zadovoljavajuće obavljati svoj posao, istražiteljice, onda imaš obvezu to mi prijaviti. Nema svrhe pametovati nakon događaja, gđice Pametnjaković, i govoriti "rekla sam ti!".

Iznenadeno gaje pogledala. – Oprostite, gospodine.

Smirio se. – Misliš li da smo ga trebali pustiti onako samoga?

– Oh, neće se ubiti. Ne misli da zaslužuje umrijeti. Misliš li da je poslao i druga pisma? Neka od onih Josie, na primjer?

– Ne vjerujem. Bila su pisana rukom ili pisačim strojem. Napisale su ih druge... izgubljene duše.

– Ne možeš opravdati ono što je učinio, Greg.

– Ne opravdam, ali nisu svi jaki kao i ti, Barbara. On je još jedna žrtva, još jedan hodajući ranjenik, još jedan Barney Chase.

A ona upita: – Tko?

16. San Ivanjske noći

– Nešto ti moram reći – reče Angelica kada je pola sata poslije Greg stigao kući. Čekala ga je u hodniku, možda već neko vrijeme. Bila je ili nervozna ili uzbuđena, nije mogao reći što. Možda i jedno i druge. Njegovo ga je razumijevanje tjelesnog govora napustilo i osjećao se kao napušteni čovjek u nepoznatom gradu u kojem ne razumije ništa i nikoga i nema plana.

Otišao je u dnevnu sobu ne odgovorivši joj i sjeo na kauč. Cijelog svog radnog vijeka govorio je ljudima da sjednu kako bi im mogao saopćiti loše vijesti. Bio je to dobar savjet, čak i ako si bio spreman.

Došla je za njim. Stajala je. To je bilo točno. Osoba koja je saopćavala loše vijesti uvijek je stajala; bilo je to nepisano pravilo. Prvo što je čuo da mu govori bilo je: – Odlazim. – I osjetio je da mu je krv navrla u mozak zaglušujući ga. Dobit će udar. To nezdravo crveno

lice na TV-u nije bilo trik rasvjete. Dobro. Bilo mu je drago da umire. Kada se izvukao i ponovno mogao čuti, ona je govorila: – Pa, nisi li sretan zbog mene?

– Što?

– Gregory, jesi li uopće čuo što sam ti rekla?

– Oprosti, nije mi bilo dobro.

– Rekla sam da odlazim iz Savemorea. Danas sam ih obavjestila. Radit ću do kraja mjeseca. Zapravo, do kraja srpnja. Nema žurbe.

Gledao je u nju. – Zašto? – upita glupo.

– Zato... – napravila je dramatičnu pauzu. – Odlazim na fakultet na jesen, kao zreli student. Nasmijala se. – Izgleda da su dvadeset i tri godine zrele godine.

– Fakultet!

Namrštila se. – Nekako se glupo ponašaš večeras.

– Oprosti. Vjerojatno i jesam "glup".

– Misliš li da je loša zamisao?

– Mislim daje fantastična zamisao. Uvijek sam govorio da si previše bistra da bi protratila život iza blagajne. Što ćeš studirati?

– Psihologiju. Mislim da bih jednog dana voljela biti savjetnica. Možda savjetnica za uciviljene.

– I rekla si da su te primili?

– Izgleda da će moj osmi GCSE test i moje "životno iskustvo" biti dovoljno. Sedam godina u trgovini i oni to nazivaju "življenjem". Moram proći i preliminarnu godinu, nešto kao ubrzana velika matura, vratit će me u naviku učenja. Imam i hrpu knjiga koje moram pročitati u kolovozu i rujnu.

– Nema više oštećena voća? – reče on.

– Morat ćeš si sam kupovati.

– Znači odlaziš na jesen?

– Odlazim?

– Bilo gdje.

Smetena, ona reče: – To je u Readingu, Greg, ne u Ulan Batoru, gdje god to bilo.

– Ah. – Preplaviše ga valovi olakšanja, te promrmlja: – Zbog toga je londonski vlak u ponedjeljak – staje u Thatchamu, Thealeu, Readingu i svim stanicama sve do Paddingtona.

– Što! Kako si znao?

– Imam svoje metode, Watsone.

– Špijuniraš me, Gregory?

– Slučajno sam te vidio kako ulaziš u vlak.

– Nisi ništa rekao.

– Pa, nisi ni ti. – Razmisli. – Ipak nije lako odlaziti svaki dan u Reading. Fakultet i nije baš u središtu.

Htjela je reći kako će ostajati tamo preko tjedna, da će dolaziti kući kod njega preko vikenda, sitni ustupak, postupno povlačenje, dezertiranje u lakim i bezbolnim ratama.

– Prijavila sam se za jedan od onih ubrzanih tečajeva vožnje u kolovozu – ipak je rekla. Pružila mu je letak i on je vidio da je to bila najpoznatiji škola Highway Code. – Jutarnja i popodnevna nastava svaki dan tijekom dva tjedna, zatim test nakon dva petka, a poslije toga svakog petka dok me se ne zasite i odluče mi ipak dati vozačku. Zatim mogu kupiti automobil, ništa posebno.

– Bit ćeš dobar vozač. Ipak mi je drago što mene nisi pitala da te naučim.

– Šališ se? Nikada mi to nije palo na pamet.

– Vrlo mudro.

– Baš sam sretna – reče ona.

Sada je mogao vidjeti i da je bila. Nije mu više trebao tumač. – Sretan sam zbog tebe, Angie.

Bit će okružena dečkima svojih godina, mlađima, opuštenima onako kako nitko od njegove generacije to ne može ni zamisliti, pogotovo u seksu. Uskoro će pronaći dečka s tijelom boga, umjesto tijela staroga psa.

Ili pohotnog predavača koji je čitao Junga.

– Što tvoji kolege u supermarketu misle o tome? – upita.

– To nije ništa posebno u današnje vrijeme, ne kao kad si ti bio mlad. Gotovo svi odlaze. Jedva da možeš dobiti poštenu posao bez

diplome. Polovica njih imaju braću i sestre na fakultetu. M^{le} da sam sretnica što neću morati uzeti studentski kredit. Imam novac na banci, a vikendom mogu raditi u Savemoreu ako mi ponestane. To sam dogovorila s poslovođom danas, otišli smo na piće za vrijeme ručka, malo ulaganja, smijala sam se na njegove šale koje su čak gore i od tvojih.

– U Rising Sunu kod kružnoga toka – promrmlja.

– Isuse! Ti me jesi špijunirao.

– Mali je grad, Newbury. Nije mjesto za čuvanje tajni. Ne moraš raditi vikendima u toj rupi. Znaš da si mogu priuštiti da uzdržavam harem.

– Oh, ne, ne možeš, Gregory Summers! – nasmijala se. – Čim okrenem leđa.

– Volio bih da si mi rekla. Zamišljao sam...

– Što?

– Svakakve gluposti.

– Nisam ti rekla zato što bi mi bilo neugodno i ponižavajuće da me nisu primili.

– Ne možeš mi povjeriti ni tvoje neuspjehe?

– Molim?

– Ništa. Ne, nije ništa! Mislio sam da ćeš meni moći vjerovati da ti se neću rugati ako ne uspiješ.

– Pa, ne znam. Mislila sam da je to osobno. Nemoj dramtizirati.

Napetost je rasla među njima, ono što su oboje izbjegavali godinu dana. On se neće sada povući. Ustao se. Mogao je čuti samoga sebe. Vikao je. Mogao se zamisliti kako je pljuska, kao što otac pljusne dijete koje je zamalo izbjeglo da ga ne pogazi jureći kamion i prestrašilo ga na smrt.

– To nije dovoljno! Tko sam ja? Netko s kime dijeliš kuću? Tvoj kućepazitelj, možda?

– Gregory!

– Ne, šuti! Ja govorim. Prošlih nekoliko dana su mi bili užasni jer sam mislio da se spremaš napustiti me, a zapravo ti mi nisi htjela povjeriti nešto tako jednostavno, obično.

– Nikome ne vjerujem kao što vjerujem tebi.

– Oh, baš tako izgleda, zar ne? Volim te kao lud i užasava me pomisao da ću te izgubiti, a katkad mislim da se poigravaš sa mnom, trpiš me dok ne naiđe netko bolji, netko tvojih godina koji može dijeliti tvoj odvratan glazbeni ukus.

– Sada stvarno zvučiš kao otac. I ne, neću zašutjeti. Ja sam tvoj partner, ravnopravna sam i ne možeš mi govoriti što smijem činiti.

Bacila se na njega i šakama ga lupala po prsima. Bio je iznenađen koliko gaje boljelo. Uhvatio ju je za zglobove i ona gaje jako udarila po goljenici i počela plakati dok se on stresao od boli i odskakutao nekoliko koraka unazad po sobi. – Volim te, ti glupane.

– Draga. – Zagrlio ju je i pritisnuo joj još uvijek stisnute šake uz tijelo, te zarinuo nos u njezinu kosu. – Zašto to prije nikada nisi mogla reći? Samo sam to želio čuti.

Šmrcala je u njegovu košulju. – Svinjo.

Počeo se smijati. A onda i ona. Ljtnja je nestala i zrak je bio čist kao nakon nevremena. Podignuo joj je glavu i obrisao palčevima njezine obraze, a zatim je poljubio. Uzdahnuo je. – Angel, kadć. budeš imala četrdeset godina, meni će biti šezdeset i pet, umirovljenik, sjede kose, ako ne i ćelav, i vjerojatno impotentan.

– Četrdeset? – ponovi ona s nevjericom. – Nikada neću imati četrdeset.

– Naravno da ne. Moja greška.

– Gregory, ne želim se više skrivati. Želim da ljudima kažemo da smo par, pa neka misle što žele. Ne činimo ništa protuzakonito i mene više neće biti sram.

– Staviti ću oglas u The Times sutra.

– Predavanja ne počinju do kraja rujna. Kaži im da Greg i Angie odlaze zajedno na odmor, u istu sobu, u isti krevet.

– A gdje idu Greg i Angie?

– Čujem daje Venecija lijepa, za zaljubljene, u rujnu. Pokušao je zamisliti što bi Diana rekla.

Nek' se nosi. Honi soit qui mal y pense.

– Što ste rekli, profesore?

– Nisam shvatio da sam rekao na glas. – Nasmijao se, povukao je sebi i poljubio. – U slobodnom prijevodu, značilo bi: ako im se ne sviđa mogu si nabiti u guzicu.

– Hajde – reče ona izvlačeći se iz njegova zagrljaja. – Vodim te van na večeru da proslavimo.

Potrčala je uza stube i čuo ju je kako pjeva. Prošlo je već dugo vremena otkako je nije čuo da pjeva. Osjećao se malaksao. Nije bila neka svađa, ali bio je to početak. Ljuska je razbijena i uskoro će biti uništena. Bacio se na kauč i zario glavu među koljena. Zatim je skinuo cipele i nakratko se ispružio. Zatvorio je oči, ali sve što je vidio bilo je unakaženo tijelo Douglasa Camerona, zatim Verityno zapanjeno i ljutito lice, Piersove nježne suze i, najvažnije, Harryev mučenički izraz kad je shvatio da su ga otkrili; stoga ih je ponovno otvorio.

Sve što je htio nakon dnevnih iskušenja bila je topla kupka i večer ispred televizije s dostavljenom hranom, ali ona mu je dovikivala da dođe gore i skine to vražje uredsko odijelo.

Polako se pridignuo. Shvatio je da se tresu.

Pronašli su pub pored kanala, u kojem je hrana bila jestiva i mogli su sjediti na otvorenom, iako su se oblaci skupljali i postajalo je sparno. Voda je bila mirna, a jedna je čaplja s druge obale promatrala njihov dolazak kao minijaturni pterodaktil, zatim je nespretno poletjela mašući svojim prevelikim krilima.

– Kao da će biti grmljavine večeras – primijetio je dok su sjedali.

– Dobro, pročistit će zrak.

– U gotičkom romanu grmljavina bi bila započela prije pola sata dok smo se svađali.

Nasmješila mu se. – Priroda nema osjećaj za dramatiku. Nekoliko je komaraca sletjelo na njezinu kosu i divilo se njezinoj svijetloj koži, ali on ih nije rukom rastjerao. Kanalom je prošao turistički brodić koji je nesnosno sporo vukao strpljivi konj veličine manjeg mamuta. Starija su lica bila statična, dosađivala su se iza stakla poput masovne scene na televiziji.

– Jesi li bio na Fredovu grobu u zadnje vrijeme? – upita ga iz vedra neba.

- Idem svaki vikend, počistim, zalijem ružin grm.
- Poći ću s tobom ovaj vikend.
- Bilo bi to lijepo.

Greg nije bio avanturist što s tiče hrane, ali je ovaj put odlučio riskirati kao da započinje novi život. Naručio je couscous, koji nikada nije probao, ali je otkrio da mu se sviđa, s ribom u pikantnome umaku, te zelenu salatu. Pio je hladno svijetlo pivo s manje alkohola, umjesto uobičajenoga toploga gorkog piva. Otkopčao je još jedan gumb na košulji i osjećao se odvažno.

Angelica je imala crvenu haljinu bez rukava, usku u struku ali široke suknje. Sličila je na modu iz pedesetih koje se kroz maglu sjećao, potvrđujući da se zaista ništa ne mijenja. Imala je ruž odgovarajuće boje, kao i sandale. Boja joj je dobro stajala dajući njezinoj svijetloj puti živost koja joj je nedostajala. Ponijela je i crn baršunasti šal, ako joj poslije bude hladno, koji je prebacila preko klupice pored sebe; izgledao je poput kratkodlakog psa. Do njega se nalazila crna kožna torba budući da je ona častila. Naučio je da joj nekad mora dopustiti da ona plati ili će je naljutiti.

Pila je bijelo vino i jela tjesteninu s bosiljkom i sušenim rajčicama.

- O čemu razmišljaš? – upita ona.

Iskreno joj je odgovorio. – Mislio sam da više neću morati biti zaduženi vozač kad položiš vozački, pa ću moći piti pravo pivo. – Ona otpuhnu, a on se ispriča zbog banalnosti svojih misli.

Inače su bili vrlo suzdržani u javnosti, ali večeras njihove su se ruke često dodirivale i držale preko drvena stola, nisu marili tko bi ih mogao vidjeti. Dok su se njegovi prsti isprepletali s njezinima, primijetio je zaprepašten da više ne nosi prsten.

Većinom je ona govorila, brbljala je o predavanjima iz psihologije, a on je bio zadovoljan slušatelj. Uvidio je da joj zavidi na mogućnosti, da žali što nije prošao potrebne ispite za upis na fakultet, daje sada već bilo kasno. – Otvorit će ti se novi svijet – reče joj sjetno.

– Nadam se. – Pogledala je po vrtu i iskrivila izraz. – Pogodi tko je došao. Prati li te?

Greg pogleda uokolo i lice mu se uozbilji. – Bolje da ne.

– Viši istražitelj Summers, zar ne? – Adam Chaucer zaustavio se pored njihova stola. Nosio je bijele svilene hlače i crnu svilenu košulju, jaknu je ležerno palcem držao preko jednog ramena. Izgledalo je kao da je sam.

– Dobro znate da jesam – zareza Greg. – Dovoljno ste me vidjeli u zadnjih nekoliko dana. Pratite me?

– Paranoja, gospodine Summers? – Chaucer odmahne rukom s omalovažavanjem. – Čuo sam daje ovdje hrana podnošljiva i zaustavio sam se večerati. – Pogledao je crveno-zelene ostatke na Angienju tanjuru. – Vjerojatno su me pogrešno obavijestili.

"Pregledao je pogledom Angie", pomisli Greg. "Muškarac kao on pregledava žene i razmišlja da li mu se sviđa ili mu može koristiti." Greg nije mogao reći da li se Angie sviđala Chauceru ili ne. Niti je znao da li bi bio bijesan ako mu se sviđa ili uvrijeđen ako mu se ne sviđa. Ili obrnuto. Ako ju je i prepoznao iz supermarketa, nije ničim to odavao. Za njega trgovci sigurno nisu ljudi, već roboti u odijelima na pruge s logom na prsnome džepu. Gledala je u njega uspijevajući poručiti malim pokretima očiju i usana da nema visoko mišljenje o njemu.

– Nećete me upoznati s vašom kćeri? – naposljetku upita.

– Ovo je gospođa Summers – reče Greg – i ona zna tko ste. Podignuo je obrve, njegove su smeđe oči gledale od jednoga

do drugoga, izraz prezira na licu, proučavao je ponovno dobnu razliku i zasigurno je mislio da nema budale do stare budale. – Slušajte, žao mi je zbog onoga neku večer, Summers, ali trebali ste pristati na intervju.

– Možda bih i pristao da ste me pitali.

Chaucer se nasmijao i nije porekao. – Približavate li se uhićenju? Ili je jedna gospođa Abbot još uvijek vaš jedini osumnjičeni?

Greg je poželio da je bio naručio juhu. Mogao ju je vidjeti kako se cijedi po toj bijeloj svili. Maneštra bi bila najbolja.

– I je li istina – nastavi Chaucer – da je čovjek doveden do samoubojstva nakon zlostavljanja vaše policije i da je stariji istražitelj suspendiran sa slučaja?

Odakle mu te informacije?

Greg ustade. On i Chaucer bili su iste visine i težine i mogao je dobro pripremiti mlađem muškarcu, ali iz iskustva je znao da nema puno gorih stvari od ljutita policajca.

Umišljeni je novinar koraknuo unazad. – Samo radim svoj posao.

– A ja samo pokušavam imati mirnu večeru s mojom... Samo pokušavam imati mirnu večeru – reče Greg mekim tonom – pa zašto onda ne odjebeš?

– Mogu li vas citirati?

– Gregory – reče Angelica s upozorenjem.

– Ima li problema? – Pojavio se vlasnik puba, golem čovjek crvena i mrka lica. – Moram misliti na dozvolu i upozoravam vas obojicu da neću prezati pozvati policiju.

– To neće biti potrebno – reče Greg. – Gospodin odlazi. Novinar se okrenuo i Greg gaje čuo kako govori: – Izgleda da

ćemo morati potražiti neko drugo mjesto, Josie. Nema mjesta za nas. Okrenuo se i pogledao u hladne oči Josie Abbot koja je stajala nekoliko metara od njih u sjeni vrbe. Promatrala je scenu, vidjela ga kako izigrava čvrstoga. Nije mu kimnula u znak pozdrava i pomislio je kakvu je grešku napravio.

– Pirova pobjeda, bojim se. – Greg ponovno zauze svoje mjesto, vlasnik je još uvijek stajao u blizini. – Hvala ti što si mi uništio mirnu večeru, Chaucer – promrmlja. Novinari su bili najviše u doticaju s nasilnom smrću, osim policajaca. Katkad ih je to stvrdnulo, katkad omekšalo. Najčešće stvrdnulo.

– On još uvijek misli da iz nje može nešto izvući – reče Angie nakon što se par brzo udaljio, a Chaucerova je slobodna ruka bila na Josienim leđima, poluzaštitnički, polu je gurajući. – Još misli da će nešto korisno saznati od nje, možda nešto što će ga promaknuti s lokalne televizije u vrtoglave visine ITN-a.

– Prekasno je za njega – reče Greg okrutno. – Da mu je bio namijenjen uspjeh, već bi bio uspio. To je: uspij ili odstupi.

– Jeste li vas dvoje skoro gotovi? – upita agresivno vlasnik. Greg prekriži ruke, bilo mu je dosta biti zločesti dečko. – Ne.

Želimo desert. – Iako je malo prije bio odlučio da neće. Podignuo je jelovnik u plastičnoj foliji. – Želio bih pavlovu od malina. – Nešto što inače ne bi niti sanjao. – A ti, draga?

Muškarac započe: – Mislim da bi bilo bolje... – Greg izvadi ispravu i pokaza mu je. – Oh! Ispričavam se. Nisam znao. Samo ne želim imati problema, to je sve.

– U redu je – reče Greg – problem je otišao.

– Želite li možda čašu desertnog vina? Imamo izvrstan muškat. Kuća časti, naravno.

– Hvala vam – reče Greg – ali ne primam mito. Muškarac se obuzda i otiđe, a Angie reče blago: – Nije ti ovo trebalo.

– Znam. Ispričavam se. Chaucer me je pitao ako sam blizu uhićenja. Na stoje odgovor jednostavno ne.

Htjela je otjerati crne misli. – Riješit ćeš slučaj. Kao i uvijek.

Njegova vrsta zna kako se nekome uvući pod kožu. – Naglašeno se stresla. – Samozadovoljan je izvana, a trul iznutra.

Jedan mu je stih došao napamet i on ga izrekne: – "Nasmiješeni s nožem ispod plašta".

– Zvuči prastaro – reče ona. – Shakespeare?

Zanijeka glavom. – Pra-pra-pra-pra-pradjed našeg Adama, Geoffrey. Koji mora da se prevrće u grobu.

Jeli su pavlove s dodatnom porcijom šlaga. Naručili su i muškat i platili ga.

– Pitam se – reče Greg nakon nekog vremena.

– Ako se Geoffrey Chaucer okreće u grobu?

– Ne, ako se Adam vrti samo zbog priče. Uzeli smo zdravo za gotovo da su se on i Josie Abbot susreli prvi put u vezi s ubojstvom njezine kćeri, ali kakve dokaze imamo za to? Žive na istome području. Kako znamo da nisu bili prijatelji, ili više od toga, i prije?

– Ona nije njegov tip, zato. On pada na glumice, manekenke, djevojke bez sisa i s dugim nogama, ne na bucmaste udovice s gnjavatorskom djecom kao smetnjom.

Gnjavatorska djeca. Baš.

– To ti kažeš – reče on – ali mi ne poznajemo njegov ukus. Josie je privlačna...

Podignula je obrve. – Aj, aj?

– Ne. Ne mislim... Nisam... Ne bi nikad... O, sranje!

– Znam. Zezam te. Ozbiljno, nije ona dovoljno važna za njega ili nije bila dok se ovo nije dogodilo. Vjeruj mi.

– Pretpostavljam da si u pravu. Mislio sam... Nismo našli dokaza da je Josie imala muškarca u svome životu, ali ako je imala, morat ćemo ga dodati našem popisu osumnjičenih.

– Koji je koliki?

– Čist bijeli papir. No dobro. Pretpostavljam da si u pravu. Valjda žene razumiju te stvari bolje nego muškarci. – Pitat će

Barbaru. Sjetio se da će Josie sada imati poveću svotu iz kćerine zaklade. Velika je razlika između siromašne i bogate udovice.

Odvezli su se kući i pješice prošli mračan prilaz, pobijedivši grmljavinu za deset minuta. – Sjećam se još jednog djelića – reče dok je navlačio zastore. Iz onih davnih dana mature.

– "A što je bolje od mudrosti? Žena.

A što je bolje od dobre žene? Ništa."

17. Četvrtak, 25. lipnja

Načelnik Barkiss pokušao je pronaći način kako poduprijeti Harrya Strattona, ali nije uspio. – Priznao je, znači? – reče naposljetku.

– Nije mu palo na pamet da porekne.

Čudno za policajca jer su bili poznati po tome da ih je teško osuditi budući da su poznavali moć negovorenja, čak i bez prava na

šutnju. Moglo je biti zanimljivo čuti objašnjenje o izbrisanom spisu od nekoga čvršćeg čovjeka.

– Dvadeset godina u policiji – reče Barkiss tužno kimajući glavom – odbačeno u jednom trenutku ludosti. Nečasno ponašanje, nedolično odavanje...

– Bio je pod velikim pritiskom.

– Da. I čovjek je mrtav.

– Mislio sam da ga se možda može nagovoriti da posjeti liječnika. Ako je bio potišten, recimo...

– Jeli?

– Trebao sam znati. Da, jest.

– Ti si njegov nadređeni, a ne njegova dadilja. Obiteljski problemi?

– Ništa izvanredno. Mislim da mu se čini da je život težak, uobičajeni zadaci, suprug i otac i otplatitelj kredita. Ima čvrste stavove o tome stoje pravo i krivo i teško se prilagođava. A sam Bog zna da je tinejdžere teško odgajati.

– Pričaj mi o tome – reče Barkiss. – Stoga misliš da ako nagovorimo liječnika da ga dijagnosticira kao bolesnoga, moglo bi ga se proglasiti nesposobnim i prije istrage?

– Tako nešto mi je palo na pamet.

Načelnik strese glavom. – Prije nekoliko godina, prije godinu dana, s malo sreće i dobrog vjetra, ali sada čvrsto provjeravaju takve stvari. Previše je ljudi izbjeglo optužbu provukavši se kroz ta vrata, čak i kriminalne optužbe. Pa ipak, posjet liječniku ne bi mu škodio. Ne želimo još jedno samoubojstvo na duši.

Barkiss je potvrdio suspenziju, te pokrenuo postupak koji će dovesti do interne istrage odjela za pritužbe i disciplinu zbog prekršaja Harrya Strattona. U najboljem slučaju završit će gubljenjem čina; u najgorem nečasni otpust.

– Pretpostavljam da će sam skočiti, da neće čekati da ga se gurne – reče Barkiss. Ja bih to učinio. Uvijek ima posla za bivšeg policajca, razumnih isprika zašto je otišao, satnica, stres. Savjetnik za osiguranje. Od devet do pet. Gotovo mu se može zavidjeti.

Ni jedan ni drugi nisu u to vjerovali.

– Imat ću manjak ljudi u krim-jedinici... – započe Greg.

– Žao mi je, Gregory, trebao si o tome razmišljati prije no što si počeo suspendirati vlastite ljude.

Dok je ocfazib, Barkiss mu dovikne: – Kako mala Angie?

– Dobro, hvala. Mi... – nije mogao izreći.

– Vi što?

– Ništa.

Otišao je potihom u svoj ured i rekao Barbari: – Barkiss se slaže.

Sušan Habib ušla je u ured sredinom jutra, izgledala je smeteno. – Mlada dama pita za vas, gospodine Summers – reče – inzistira.

– Kakav sretnik!

Ona se nasmija. – Vrlo mlada dama, oko deset godina, rekla bih. – Ah.

– Gospođica Romana Lee, tako mi je rekla da je predstavim.

Ne želi ni sa kim drugim razgovarati. Rekla je da želi vidjeti krotitelja, a ne momke koji rade u štali. – Nasmijao se. – Čeka vas na prijamnom.

– Dobro – reče – poći ću dolje.

Romy je sjedila na stolu dežurnoga i razgovarala s njim o utrkama konja, jednom od njegovih pasija. Greg se nadao da mu daje bolje naputke od onih koje je obično dobivao. Skočila je dolje kad ga je ugledala i snažno uhvatila njegovu ispruženu ruku.

– Idemo naći kakav miran kutak za razgovor – reče on. Mrzovoljni vodnik gledao ju je kako odlazi s pogledom punim poštovanja. "Što znači imati šarma", pomisli Greg, "najjače oružje profesionalnog varalice".

Odveo ju je u McDonalds. On je uzeo kavu. Ona je uzela Big Mac, dva hamburgera sa sirom, dvije porcije krumpirića, dva frapea, jedan od čokolade i jedan od jagode, i pitu od jabuka. Bilo je jedanaest sati. – Zar nisi doručkovala?

Kimnula je i rekla između zalogaja: – Muesli s obranim mlijekom.

To je govorilo sve.

– Onda. – Napokon je završila jesti, odgurnula ostatke i naslonila ruke na stol. Vrijeme da se prijeđe na konkretan razgovor. – Želim vidjeti svoga tatu. Imam prava. Pročitala sam o tome u knjižnici, sada postoje i dječja prava.

Njihova je majka dobro zborila: nauči ih dobro čitati i imat će sve znanje svijeta na dohvat ruke. Tu informaciju nije naučila u školi, samo datume za engleska kraljeve i kraljice i kemijsku formulu za kalij. On nije ništa znao o dječjim pravima. Bila je to zamisao koja se nedavno pojavila, dugo nakon što je on morao učiti pravo za ispite.

Mogao ju je zamisliti u zatvorskoj sobi za posjete u pratnji agresivno razdraganog pazitelja, vjerojatno ona žena s ljubičas-

tom kosom koja se navodno zvala Jude. Bio je na mnogim takvim mjestima i nije ih bilo lako prihvatiti. Huwie će biti tamo, uplašen, slomljen, možda s tragovima batina od kolege zatvorenika, u pamučnoj plavoj košulji, hlačama. Bila je snažna, ali nije je mogao tamo zamisliti. Najbolja mu je šansa bila da joj se obrati kao odrasloj osobi, te da je racionalno uvjeri da je zamisao loša.

– Znam da voliš svoga tatu, Romy. – Ona kimnu. – Jer djeca vole svoje roditelje i nadam se da će se sve riješiti...

– Mi nemamo riječ za "nadu" u romskom jeziku – prekinula gaje.
– Samo za stvarne stvari kao "jesti" i "piti".

– Stvarno? – Odlučio je ne duljiti o tome; jezik bez nade.

– Imamo istu riječ za život i smrt – nastavila je – i za jučer i sutra.

Nije ni čudno daje jadnom Lashlu vrijeme bilo težak pojam.

Pokušao je ponovno. – Što se tiče tvoga tate. Morat ćeš se prije ili poslije suočiti s činjenicom da ga neće biti. Znam da ti je on jedini otac, ali kako te je tukao i...

– Tukao? – Gledala ga je začuđeno. – Moj me tata nije nikada ni prstom taknuo.

– Ali... ti i tvoja majka...

– Znao je tući nju – složila se, kao da se to zlo podrazumijevalo, obećanje na vjenčanju, možda za osudu ali neizbježno – ali ne mene ili Bonnie. Nikada.

– Ne razumijem – reče on. Je li poricala? – One modrice na rukama i nogama one noći u svratištu. Govorila si mi o tome kakvu ćud ima. Sjećam se.

– Oh! – Nasmijala se shvativši. – Govorila sam o djedu.

– Rufusu?

Kimnula je. – Svi mi Leeovi imamo posebnu ćud. – Bila je ponosna na to. – Ali djed Rufus ima najgoru. Stvarno je strašan kad je bijesan. Mogu li sada uzeti frape od banane?

Otvorio je usta kako bi joj zanijekao, ali dojavljivač mu je zazvonio. Pročitao je na zaslonu samo 999. Skočio je na noge, dao joj novčanicu od pet funti i rekao: – Moram ići, Romy. Naruči što želiš.

Barbara je bila na parkiralištu, sjedila je na mjestu vozača snažnog automobila. Kada ga je ugledala, upalila je auto i krenula prema njemu, usporila i otvorila vrata za suvozača. Uskočio je i ona je krenula prije no što je mogao zakopčati pojas, ubrzavala je i naglo mijenjala brzine dok su izlazili iz Newburya na zapad prema cesti A4 sa uključenom sirenom.

– Što? – upita on.

– Poziv s tri devetke, smrt na općinskom travnjaku u Hungerfordu. Nije baš jasno, ali zvuči mi kao Lashlo Lee.

– Sranje! – Greg lupi po instrument tabli. – Sranje! Sranje! Sranje!

Ostale su tri prikolicе: Smithova, koja se vratila tiho kao što je i nestala, Rufusova i Orlendina, i Huvvieva koja je sad bila Lashlova. Vidio je daje Smithova prikolica bila bliže drugima otkako se vratila, kao da je duh primljen u svijet živućih. Osim toga, bilo je nekoliko ogoljelih mjesta na kojima su bili kotači prikolica, te nekoliko spaljenih mjesta na kojima je gorjela vatra i kuhala se hrana.

S ambulantomnim kolima i dva patrolna vozila, Rover i Metro, bila su četiri uniformirana policajca. Njegove su oči prešle po njima: Whittaker i Clements, Tom Reilly i Sharon Moore. Stajali su nesigurno pored automobila i očekivali neslanu šalu.

Nije bilo znakova rulje za linč. Molim te Bože, daj daje šala.

– Odakle je došao hitni poziv? – upitao je kolegicu. – Uхватili su broj, nadam se.

– Mobilni, pa nisu uhvatili broj. Bez imena. Osoba je pozvala i poklopila slušalicu. Ne znamo čak ni da li je bio muškarac ili žena. Samo poruka – "Ciganski dječak plaća danak u krvi". "Beščutna poruka", pomisli, "kao pjesma krvnika." Barbara zaustavi automobil pored Rovera, a policajci, prepoznavši pridošlice, automatski se uspraviše i Clements, koji je bio skinuo kapu, brzo je stavi nazad. Greg je izašao iz automobila i prije nego što se potpuno zaustavio, Barbara je bila za njim.

– Što se dogodilo? – zapitao je.

Gledali su jedan drugoga, a Whittaker reče: – Nije baš jasno, gospodine. Patrolirali smo na cesti za Ramsev i dobili poziv za smrtni slučaj ovdje. Ne, bolje rečeno za "neizbježan smrtni slučaj".

– To je bilo čudno – reče Sharon Moore – neizbježan smrtni slučaj.

– Lashlo?

– Je li to onaj ciganski dječak koji nije baš normalan? – upita Clements. Greg se namršti, a mladi se muškarac ispravi.

– Ispričavam se, gospodine.

– Pa, gdje je on? Što se dogodilo? Je li mrtav? Tko gaje ubio?

– To je ono što nije jasno – reče Whittaker nakon kratke stanke. – Kada smo stigli ovamo, sve je bilo pusto, nije bilo nikoga, nikoga na vidiku.

– Pa, jeste li pogledali u prikolice?

– Došli smo minutu prije vas, gospodine, nije bilo vremena, ali nismo uočili znakove života.

Greg se zaputio stubama Rufusove prikolice i snažno lupio po vratima. Ciganov je konj zarzao prema njemu, a pas je podignuo glavu sa šapa i gledao ga nezainteresirano privezan za prednje kotače doma svoga gospodara. Očito da mu čuvanje mjesta nije padalo kao jedna od njegovih dužnosti budući daje dopustio bez komentara da stranac otvori nezaključana vrata prikolice.

– Pretpostavljam da su otišli u žurbi kada nisu zaključali vrata – reče Greg Barbari koja mu se pridružila.

– Sve je u redu – reče ona gledajući uokolo. – Nema krvoprolića. Neslana šala?

Sporo je zatresao glavom. – Ne čini mi se.

Vratio se na zrak, stajao je na najgornjoj stubi i promatrao okolno područje. Brežuljci su mu izgledali više-manje ravni, neobična ondulacija koja se baš i ne bi mogla nazvati brežuljkom. Jarak se protezao na istok i zapad oko pedeset metara, zatim se blaga padina pružala do željezničke pruge. Mala se šikara nalazila na nekih stotinu metara istočno, bila je gusta, ali imala je prolaze za šetače u svim smjerovima. Osluškiavao je. Tišina je odavala hladnoćom.

Zatim je jedan vojni zrakoplov preletio iznad njih i zemlja se zatresla.

– Isuse! – pokrio je uši rukama. Vražje zrakoplovstvo.

– Isuse! – Okrenuo se i zamalo pao preko stuba jer se našao licem u lice s niskom ženom srednjih godina koja se pojavila niotkuda. Trebalo mu je nekoliko trenutaka da prepozna Orlendu Lee budući da nije bila obučena u svoj kostim za proricanje budućnosti.

– Odakle ste se vi pojavili? – upita.

Nije odgovorila, već je rekla: – Pođite sa mnom.

Slijedio ju je bez pitanja, prepoznavši zapovjedni ton, preko livade i prema šikari. Išla je brzim korakom i Greg se zapuhao slijedeći je. Nosila je traperice i crnu majicu, a sjeda kosa bila joj je podignuta u pundžu, na nogama je imala posivjele tenisice. Barbara ih je slijedila nekoliko metara iza, ali Orlenda nije primjećivala njezinu prisutnost. Policajci su s nesigurnošću ostali na svojim mjestima čekajući upute koje nisu dolazile.

– Rađala sam ga s velikom mukom – reče preko ramena – dva dana i dvije noći.

– Molim?

– Moj sin jedinac. Rasporio me je i nikad više nisam bila kao prije. Pomislit ćete da sam ga mrzila zbog toga...

– Trebali ste otići liječniku – reče on.

– Ali nisam. Ni Rufus, iako mu nisam više bila od koristi kao žena. Još smo ga više voljeli jer je bio oštećen, jer smo svi bili.

– Gospodo Lee... Orlenda...

– Šššš.

Došli su do šikare i ona je s lakoćom prošla kroz jedan otvor. On se malo teže probio. Sada je čuo buku, nešto što je jednom netko opisao kao naricanje, oplakivanje mrtvih. Zaustavio se i pogledao dolje u ulegnuće u tlu. Na čistini punoj koprive usred šikare, stajao je Rufus Lee sa sinom u naručju, nakrivljenim – njegove su ruke i noge slobodno visjele, kao i glava. Bilo je malo ljudi na zemlji dovoljno snažnih da podignu to veliko i nezgrapno tijelo, da načine od njega Pietu. Dok je gledao, Rufus je zabacio glavu i zavijao tužno i bijesno. Na trenutak Greg se prisjetio Leara i Kordelije. "Zašto bi konj, pas, štakor imali život, a ti ni daha?" Nije bilo očitih znakova nasilja na dječaku, ali, čak i sa ove udaljenosti, Greg je znao kad je netko mrtav, a kad živ.

Nasuprot Leeu, s uperenom sačmaricom, stajao je John Smith. Cijev je ciljala ravno u Rufusovu glavu, a prst mu je pobijelio na obaraču.

Greg se smrznuo.

– Smith! – Glas mu je zazvučao hrapavo. – Spustite oružje, Smith!

Ciganin se okrenuo prema njima, lice mu je bilo nepomično, pušku je automatski okrenuo prema novim pridošlicama. Greg je čuo kako je Barbara iza njega duboko udahnula i sagnula se iza grmlja, dok je Orlenda promatrala scenu s nevjerojatnom mirnoćom.

– Ne! – Barbarin je glas povikao za njim. – Greg! Ne!

Ne znajući što čini, Greg se počeo nespretno spuštati niz padinu prema čistini. Na ovom zakriljenome mjestu, tlo je bilo vlažno i sklisko; korijenje se hvatalo za njegove noge, a grane vukle po glavi dok je klizio prema podnožju. Bio je sretan što se zadnjih nekoliko metara nije spustio po guzici.

Smith ga je čekao u udolini, puške uperene prema nebu i predao ju je. Lice mu je bilo bijelo, a ruku su mu se tresle. Izraz mu je bio pun očajja i zaprepaštenosti.

– Kunem se da nisam znao – reče. – Nisam ziao zašto je Rufus bio toliko nestrpljiv da dovede Lashla kuć". – Počeo je plakati raširivši

prste preko lica kao da mu ruke moraju biti goleme da bi zadržale suze. – Ovo bi i me.ii bio napravio prije dvadeset i pet godina, daje imao priliku.

– Zašto ga niste zaustavili? – Greg je ljutilo i opasno zamahnuo puškom. – Zašto niste upotrijebili ovo!; Saberite se, čovječe.

– Pokušao sam, ali rekao mi je da je jeaini način da ga zaustavim taj da mu raznesem glavu, a ja to nisam mogao učiniti, niti da spasim Lashla. Stajao sam tamo i uperio pušku u njega, Bože pomози mi, nisam mogao povući obarač. Bilo me je strah što bi mi napravili.

– Tko?

– Policija, zatvor, Odbor za pomilovanje. Vidite, rekli bi, pustili ste tog čovjeka uvjetno i on je počinio ubojstvo. Nikada više ne bih vidio danjeg svijetla. Tako sam pustio da Lashlo umre jer sam se bojao za vlastitu kožu.

– Jeste li vi pozvali pomoć? – upita Greg.

– Ja sam – reče Orlenda preko njegova lijevog ramena. Okrenuo se iznenađen jer nije čuo kada je sišla, kretala se poput vjeverice u ovom bespuću. Dotaknula je mobilni telefon pričvršćen za pojasom. – Kao i onog dana kad je došla rulja za linč. Tada nisam znala. Da jesam, bila bi ih pustila. Najbolji način.

Rufus se srušio na koljena i položio Lashlovo tijelo na tlo, pažljivo polažući udove, s poštovanjem. Na što ga je to podsjetilo? Na način na koji je Jordan ležala na puteljku. Greg se pažljivo pomaknuo prema naprijed. Imao je sačmaricu, ali mu nije palo na pamet da je upotrijebi kao prijetnju, čak niti da provjeri da li je napunjena. Visila je beskorisno u njegovoj ruci.

– Rufus. Što ste napravili? – Stajao je nad njim, nije bio siguran da ga Ciganin čuje. Ovako izbliza vidio je da je Lashlo zadavljen, rukama, i nije morao dalje tražiti ruke koje su to učinile. Rufus ih je pružio kao na pregled dadilje, dlanova okrenutih prema gore, zatim prema dolje. Nadlanice su bile dlakave, zglobovi izraženi; dlanovi su mu bili ružičastosmeđe boje i išarani blatom.

Greg je kleknuo i opipao bilo na prugastom vratu; nije ga našao. Položio je pušku na tlo kako bi oslobodio ruke, zabacio je dječakovu

glavu unazad, čvrsto ga lijevom rukom uhvatio za nos, otvorio mu usta desnom rukom, opipao ima li prepreka u dišnim putovima i, ne našavši ih, upuhao najače što je mogao u dječakova mirna pluća.

– Prekasno – srdito promrmlja Rufus.

Znao je, ali je pokušavao oko pet minuta izmjenjujući s masažom srca. Nitko neće moći reći da nije pokušao. Naposljetku je odustao i naslonio se na pete. – Zašto? – potiho upita, iako je znao odgovor.

– Zašto? – Rufus podignu pogled. – Jer je ubio djevojčicu, a nisam želio da provede život u gorgio zatvoru. To bi bilo gore nego smrt. Razumio je to, među svim stvarima koje nije razumio, i nije se opirao.

Greg ispusti dug, dubok uzdah. – Koliko ste dugo znali? – upita.

– Sve vrijeme.

– Sve vrijeme?

– Nije se još bila ohladila, cada sam uzeo njezino tijelo od njega i sakrio ga pod prikolica dok se ne smrači. Nije još bila kruta kada sam je uzeo i položi, pored kanala. Bio sam pažljiv s njom. Zatvorio sam joj oči. Bic sam pristojan.

Greg je ustao i podigao pušku. Pružio je ruku i podignuo Rufusa na noge. Ciganin se uzdignuo nad njim, ali Greg ga se nije bojao, ne u tom trenutku. – Što se dogodilo? – reče.

– Mpram shvatiti što se točno dogodilo. – Drugo se ništa nije činilo važnim, niti pravda niti njegova sigurnost, samo da sazna.

Muškarac je sporo govorio naglašavajući svaku riječ.

– Djevojčica je htjela pobjeći s Ciganima.

– Kao i polovica djevojčica koje susremo – reče Orlenda stojeći ponovno iza Grega, i ponovno ga, uplaši. Nije poznavao ženu tako laka koraka.

– Da – složi se Rufus – ali Lashlo to nije mogao shvatiti. Bila je tako lijepa i slatka i on je mislio da je može imati, oh, ne za neki nastranu ili muklu pobudu kao što mislite, o tome nije ništa znao, već kao ljubimca, lutku. Rekao joj je da dođe te noći, kada se bude mračilo, dječja tajna, i obećao joj da će moći otići s njim u njegovoj prikolici.

– Pretpostavljam da mu to ne bi bilo palo na pamet da iznenada nije dobio svoju prikolicu – reče Orlenda – Huvievu prikolicu.

– Znali ste za taj... dogovor? – upita Greg Rufusa.

– Naravno da ne. Za koga me smatrate?

Greg je bez riječi pogledao tijelo pored svojih nogu. Kakav je čovjek bio Rufus? Ubojica, naravno. Ili krvnik?

– Kako je mogao dopustiti da tako malo biće dođe samo po mraku sve do travnjaka? – pitao se naglas.

– Nije tako razmišljao – reče Orlenda. – Bila je dijete njegovih godina, nije joj bila potrebna zaštita, mogla se brinuti za sebe kao što se on mogao, i bolje.

Krajičkom oka Greg je vidio kako se Barbara udaljava na prstima, odlazi po pomoć i liječnike, za koje je bilo kasno.

– Kada je Jordan stigla u naselje? – upita Rufusa.

– Ne znam. Nisam je vidio. Nisam ništa znao o tome. Sakrio ju je u svoju prikolicu. Ne znam sa sigurnošću što se poslije dogodilo. Mogu samo nagađati. Igrala se sretno u prikolici neko vrijeme, možda sat vremena, igrala se male Ciganke; onda se možda zasitila igre, zaželjela se majke, razmišljala o svom udobnome krevetu i rekla je da želi otići, daje igra bila lijepa ali da je gotova. Zasigurno ju je Lashlo pokušao zaustaviti, vjerojatno se uzrujao...

– Često se uzrujavao – reče dječakova majka – zbog nečega što bi vama ili meni bilo nezamislivo.

Rufus nastavi. – Pokušao ju je zaustaviti. Vjerojatno ju je uhvatio za ruke i stavio ruku na usta. Zadavio ju je ili zagušio. Bio je nesretni slučaj. On nema predodžbu o vlastitoj snazi. Vjerojatno je isprva mislio da se igra, da izigrava da je mrtva. Onda je dotrčao meni, uznemiren jer se njegova mala prijateljica ne želi probuditi. Nisam odmah razabrao smisao onoga što je govorio, ali slijedio sam ga u Huvievu prikolicu i našao dijete s oslikanim zečjim licem. Vrat joj je bio slomljen. Nije se ništa moglo učiniti za nju, da jest – bio bih to učinio pod bilo koju cijenu. Moja je jedina pomisao bila zaštititi sina od posljedica njegove strašne pogreške.

– Stoga ste sakrili tijelo.

– Još je bilo ljudi na livadi, šetači pasa, auti su prolazili, ljudi se vraćali izpuba. Stavio sam njezino tijelo ispod prikolice, one koja pripada onom žilavom muškarcu.

"Izvrstan opis Clivea Peela", pomisli Greg, "samo što su žile korisne".

– Nisu me mogli čuti – reče Rufus ogorčeno – kako se cijela prikolica tresla napred-nazad, ne bi čuli ni potres, pomislili bi da se zemlja okreće. Ostavio sam tijelo tamo do iza ponoći. Onda, kad sam bio siguran da više nema nikoga uokolo, odnio sam je preko pruge do puteljka, tamo sam je ostavio da bi je lako našli. Greg je u mislima vidio Rufusa. Nije tražio put naokolo kao on i Piers, već je hodao ravno preko živica i ograda, preko pruge, kao da ništa nije postojalo.

– Ostavio sam je urednu – reče Ciganin. Pa doda ponovno, poput refrena: – Bio sam pristojan.

– Da – reče Greg. – Bili ste.

– Upozorio sam Lashla da ništa ne govori, da poriče da ju j"e uopće vidio nakon sajma i to je razumio. Mislio sam da će sve biti u redu, ali onda je ona rulja došla drugi dan, a vi ste mi pokazali one fotografije i shvatio sam da svi znaju daje Lashlo to učinio. Bilo je tek pitanje vremena da to i dokažu.

– Sumnjam da bi ikada bili dokazali – reče Greg. – Da budem iskren, ja ga nisam sumnjičio. Bio bih vas oboje pustio. Ne bih imao osnove zadržati ga. Vjerojatno bi se bio izvukao.

– A kome biste namjestili? – upita Smith. – Josie Abbot? Meni, osuđenom djecoubici?

Greg se okrenuo želeći prigovoriti, reći kako bi slučaj ostao otvoren do daljnjega, kao onaj dječaka Dereka Fieldinga u Northamtonu, ali je Rufus ponovno govorio. – Znao sam da samo jedno mogu učiniti. Nisam mogao dopustiti da ga zatvore u zatvor ili mentalnu ustanovu. Samo, vi ste ga uzeli i trebala mi je cijela vječnost da ga vratim. A onda sara bio neodlučan jer ubiti ga značilo je ubiti dio sebe.

Greg je u očaju prošao rukom po licu. Htjelo je zadržati Lashla zbog njegove vlastite sigurnosti. Pogrešno je identificirao opasnost.

Prigušio je jecaj u grlu. – Bio bi se izvukao s ubojstvom iz nehata – rekao je iznemoglo – smanjena uračunljivost. Što god da se dogodilo, nije zaslužio umrijeti.

– Ubojstvo iz nehata – ponovio je Rufus. – To bi još uvijek značilo zatvor, dugogodišnji.

– Zar ne znate što rade dečkima kao što je Lashlo u zatvoru? – reče Smith. – Pogotovo ubojicama djece.

– A naša stara vjerovanja zahtijevaju život za život – doda Orlenda.

Greg je uhvatio strah. Tu je bio on, mrtvi dječak i tri Cigana, tri nepoznata čovjeka, tri stranca čije je vrijednosti teško shvaćao. Divljački se osvrtao oko sebe. Gdje je, dovraga, Barbara?

Hvala Bogu! Mogao je razaznati njezinu tamnu kosu kako se provlači kroz grm povrh njih. Slijedili su je Whittaker i Clements i dvojica bolničara s nosilima.

Osjetio je pokret prije nego što gaje vidio. Zatim je Rufus bio na njemu pokušavajući mu oteti sačmaricu. Greg ju je držao kao da mu je bila draga, snagom za koju nije znao da je ima, a Ciganin, nakon stoje odustao, udaljio se od male skupine i krenuo uz padinu prema izlazu.

– Zaustavite ga! – povika Greg i sam se dajući u potjeru. Manji bi se muškarac od Rufusa bio uputio u drugome smjeru, ali Rufus je bio rođen da sve čini na teži način i trčao je ravno prema policajcima i bolničarima.

Barbara Carey, prva u nizu, znafa je svoje granice. Nije bila kukavica, ali pokušati zaustaviti Rufusa bilo bi kao baciti se pod jureći kamion. Stisla se uz jedno stablo kad je on protrčao pored nje krećući se nevjerojatnom brzinom za muškarca svoje veličine. Njegov je trag bio vjetar.

Whittaker i Clements pogledali su jedan drugoga s izrazom pomirenosti i bacili se u tučnjavu, ali Rufus je odbacio Whittakera na hrpu prošlogodišnjeg umrloga lišća i odgurnuo Clementsa udarcem dlanom u prsa kao da tjera muhu. Odbacio ga je niz padinu točno u Grega i njih su se dvojica poput ljubavnika otkotrljala u udolinu. Udarili su u tlo i opsovali, pridignuli se, pogledali se i ponovno

potrčali uzbrdo. Bolničari su slijedili Barbaru i odmaknuli se u stranu, a Rufus je izašao iz šikare i punom je snagom trčao prema prikolicama i konjima.

– Za Boga miloga! – povika Greg kad je napokon došao do vrha, ispred Clementsa i Smitha. – Bila su vas petorica.

– Oprostite, gospodine – promrmljaše.

Bolničarima iza njih doviknuo je: – Dolje je tijelo, ništa se ne može učiniti. Ostavite ga dok ne dođe jedinica za istraživanje mjesta zločina. Barbara, ti ostani s njima. Pozovi pomoć. Vas dvojica, pođite sa mnom.

Rufus je imao stotinjak metara prednosti i Greg je pokazao Reillvu i Mooreu da ga presretnu. On, Whittaker, Clements i Smith se raspršiše u obliku potkovice nadajući se da će ga uz pomoć druge dvojice policajaca, okružiti i tako zaskočiti. Orlenda je došla za njima, promatrajući ne prateći, kretala se brzo kao i svi muškarci, potihlo i oprezno.

Vidjevši dva policajca kako se približavaju iz smjera prikolica, Rufus skrenu prema kamenome krugu. Spotaknuo se i pao snagom koja je protresla zemlju, ali se u trenu ponovno pridignuo. Vidno šepajući, nastavio je trčati i priljubio se uz prvi megalit, zatim ga je obujmio stavljajući ga između sebe i progonitelja. Pritiskao je tijelo uz hladnu gromadu, zaustavivši se da povrati dah, da sabere misli.

Zatim se uputio prema željezničkoj pruzi, usporen zbog noge koju je svinuo pri padu, ali i dalje preskačući jarke i živice i žičane ograde. Ova strana općinske livade bila je dobro zaštićena; ne samo vlakovi, već i kanal, razdvajali su je od vanjskoga svijeta, ali Rufusu oni nisu bili prepreka. Šepao bi on i kroz vatru i kroz vodu samo da pobjegne.

Kroz grmlje divljih ruža izašao je na tračnice, krv mu je išarala obraze temnocrvenom bojom, tekla je niz njegove obrambene ruke. Zastao je na trenutak da vidi koliko je blizu bila potjera, koliko su ti slobodni trkači dobili na vremenu.

Bili su blizu i zatvarali ga.

Visok zvižduk proparao je topao zrak, jednom, dva puta. Treći je put bio piskutav i očajan.

– Lee! – povika Greg u nevjerici, čuvši kako mu se glas lomi u daljini, slogovi se raspršuju u svim smjerovima. Pokušavao je i dalje. – Lee! Brzi vlak! Maknite se! – "Sigurno ima vremena", pomisli, "da se Rufus spasi ako želi" Ali možda i nema; možda je to bila vremenska iluzija, kao daje sve teklo usporeno.

Nakon stoje zvižduk ustupio mjestu cviležu kočnica, tuš iskri zasjao je ponad trave. Rufus se nije micao, poput monolita stajao je na sredini tračnica, licem je bio okrenut prema nailazećem vlaku, očiju otvorenih prema izabranoj sudbini.

Smijao se.

U posljednjem trenutku ispružio je ruke kako bi zagrlio tone jurećega metala, kako bi zagrlio smrt. Vlak ga je udario. Povikao je, ne od boli ili straha – Orlenda! – i zašutio.

– Jan! – povika ona i zari se u Smithovo naručje, očiju čvrsto zatvorenih. Milovao ju je po kosi.

Pola sata poslije Orlenda je stajala i gledala s travnate uzvisine dok su odnosili ono stoje ostalo od njezina supruga na tračnicama. Lice joj je bilo bezizražajno, iako bi prizor zasigurno podignuo slabiji želudac.

Nekoliko stotina metara niz prugu Exeter express se nepredviđeno zaustavio u Hungerfordu, a užasnuti putnici izlazili su iz vagona i sjedali na klupe na stanici čekajući da dogovori nastavak puta prema zapadu. Neki od njih sjedili su u tišini, drugi su neprestano zapitkivali što se dogodilo.

Vozač je sjedio plačući u kabini kao da je bio zalijepljen za sjedalo, odbijao je sve ponude za pomoć, sve pozive da siđe i popije šalicu vrućega čaja.

U šikari Lashlovo je tijelo slikano i odneseno. "Njegova majka zrači nešto", pomisli Greg. Ne predanost, to nije bila prava riječ.

Fatalizam. Kao da je cijelo vrijeme znala što će se dogoditi. Je li? Vidjela je daje gleda i približila mu se.

– Jeste li znali? – upita je ispod glasa. – Jeste li predvidjeli?

– Gatanje? – gotovo se nasmijala. – To je gluma, točka za sajam da se uzme novac od lakovjcrnika. Mislila sam da to znate.

– Pa, da – reče posramljeno.

– No, ipak – nastavi ona – možete pretpostaviti što vam budućnost donosi. Znala sam karaktere i okolnosti ljudi koji su bili umiješani i mogla sam predvidjeti njihove poteze. Zatim možete slijediti liniju prema naprijed u vremenu do neizbježnog ishoda. Mogli biste i vi to učiniti da dobro razmislite. No to je znanost, a ne vidovitost.

"Osim u doslovnom smislu", pomisli on: "dobra vidljivost".

– Pa ste dopustili da vam suprug ubije sina – reče.

– Radije nego da trune u zatvoru, da.

– Zašto ste onda pozvali pomoć?

– Jer sam znala da ćete doći prekasno da se zaustavite i zato što je to morao biti kraj. Nije smjelo biti više smrti, ne nakon svih ovih godina. – Nastavi: – Znala sam da ćete saznati istinu.

– Vidjeli ste to u mome dlanu?

– Nisam vidjela ništa u vašem dlanu, budalo, tamo se nema što vidjeti. Vidjela sam to u vašim očima i srcu – da ste čovjek koji neće mirovati dok ne otkrije istinu.

– Mislim da nemam nikakve zasluge u razotkrivanju istine – reče Greg.

– Recite mi nešto – reče Greg.

Odvezao je Smitha i Orlendu natrag u naselje, nakon što su dali izjave, i sjedio je u Smithovoj prikolici, leđima okrenut tankom drvenom zidu s prozorom pored glave. Bilo je kasno poslijepodne i sjene prikolica prostirale su se preko smeđe trave.

– Ako mogu – odgovori domaćin.

– Pitao sam vas jednom za Lashlovo stanje, da li je to genetski, i rekli ste mi da je oštećen pri porođaju.

– Tako je. – Smith je odnekud izvadio lulu i počeo je puniti duhanom iz vrećice.

– Znali ste o tome, ali Lashlu je bilo sedamnaest godina, a vi ste bili u zatvoru zadnjih dvadeset i pet. Kako ste mogli znati?

– Od izravno upletene osobe.

– Orlenda?

Smith kimnu glavom, zapali šibicu i pripali lulu. Otpuhivao je sve dok nije bio uvjeren da je zapaljena. – Pisala mi je – reče naposljetku – svaki tjedan. I ja sam njoj pisao, iako je katkad trebalo nekoliko tjedana da joj pisma stignu jer sam ih morao slati u poštanski pretinac ispred nje i bilo je važno da Rufus ne sazna.

Greg se nagnuo i otvorio prozor. Vrata su bila otvorena i propuh je nagnao dim kroz prozor. Mirisalo je previše slatko za običan duhan. Marihuana, pomisli. Nije ga bilo briga. – Poslije – nastavi Smith – dobila je mobilni telefon. Katkad nije nazvao, uvijek u isto doba dana. Ako je Rufus bio u blizini, isključila bi telefon.

– Još imate pisma? – upita Greg. – Ne.

Greg podignu obrve. – Znam koliko su pisma dobrodošla u zatvoru.

– Oh, tada, da. Čuvao sam ih i čitao, više od tisuću puta, ali jedna od prvih stvari koju sam napravio kada sam izašao, bila je spaliti ih. Nisam ih više trebao, znate, i spalio sam ih kako bih završio sa starim životom i označio ponovno rođenje.

Baš kao što je Orlenda htjela spaliti Revnine stvari, pomisli Greg, tako da joj duša može počivati u miru. Ili možda duše Roma nisu mirovale, putujući za vječnost. – Želite mi pričati o tome? – upita.

– Zašto ne? Odrasli smo zajedno, ja, Rufus, Orlenda i Annie. Rufus i ja voljeli smo Orlendu, ali ona je voljela mene.

– Ali, dajte da pogađam, bila je Lee.

– Dobri ste. – Smith je požutjelim prstom gurnuo nelegalni duhan i ponovno povukao. – Da, njezini roditelji i Rufusovi namjeravali su ih vjenčati, odmalena.

– Niste li mogli zajedno pobjeći, kao što ste vi i supruga?

– Ja sam htio, ali ona nije. Jer joj je to puno značilo, ta obiteljska stvar, ta Lee-stvar. Tradicija. Rufus joj je bio drag i prihvatila je što joj je bilo suđeno, svoju sudbinu, ako tako želite, odrekla me se i udala se za njega kada nam je bilo dvadeset godina. – Uzdahnuo je. – Čuo sam je kako plače prvu bračnu noć, jecala je od boli.

– Mislite...?

– Povrijedio ju je. Vidjeli ste ga. I nju. Kako ne bi?

– To vam je moralo biti strašno.

– Ne možemo uvijek dobiti što želimo, ne možemo uvijek posjedovati osobu koju volimo. Vi gorgio to ne razumijete ili ste zaboravili u nekoliko zadnjih desetljeća, ali mi Romi to znamo.

Greg je počeo osjećati vrtoglavicu, pasivan pušač trave. – A vaša žena?

– Oženio sam se s Annie nekoliko godina poslije, kao drugi izbor.

– A vi i Orlenda nastavili ste se viđati potajno? Bili ste ljubavnici, možda?

Zatrese glavom. – Sad ste već na hladnome. Annie i ja dobro smo se slagali i, kada se rodila naša prva kći, shvatio sam da volim nju, da su moji osjećaji za Orlendu izbljedadili u neku vrstu... nostalgije. Sastali bismo se katkad potajno, za stara dobra vremena, šetali bismo i razgovarali, ne da prevarimo naše supružnike, ali joj nikada nisam mogao priznati da su se moji osjećaji promijenili.

– Tako je ona nastavila vjerovati da je volite?

– Vjerojatno. Sigurno. Možda još uvijek to misli. I Rufus je vjerovao u to i znao je da me ona voli, a ljubomora je rasla u njemu i razdirala ga dok je više nije mogao trpjeti. Kao što sam vam već rekao, u tim danima nije mogao kontrolirati svoju ćud. Mislim da nije ni pokušavao. Ne znam sa sigurnošću kako je Annie umrla. Ne mogu ništa dokazati...

Greg je bio zaprepašten. – Tvrdite li ono što ja mislim da tvrdite?

– Daje Rufus ubio moju ženu? Da. Mislim daje to više nego moguće.

– Svoju vlastitu sestru?

– Vrlo jakobinski, zar ne? Ali bilo je to sigurno u trenutku ludila, u trenutku pijanstva, sigurno u trenutku strašnog, strašnog bijesa.

– Svoju vlastitu sestru – ponovi Greg glupo – i malu, nevinu dječicu. – Nije čudno što je Lee nosio znak Kaina: kao i Kain, bio je uzrok vlastite patnje.

– Pokušavao sam razmišljati o tome što se dogodilo, zamisliti si. Bio sam vani te večeri. Pretpostavljam da je Rufus otišao do Annie i rekao mu da imam vezu s Orlendom, da sramotim obje obitelji. Ona

mu je možda rekla da ne vjeruje, možda vikala na njega, možda ga je napala jer je imala istu njegovu ćud. Izgubio je kontrolu i ubio je, zadavio je onim svojim velikim rukama u trenu.

– A djeca?

– Cure su spavale kada sam izašao. Vjerojatno su se probudile zbog buke, bile su opasni svjedoci, pa je i njih ubio. Ili su možda spavale kada ih je zagušio, znajući da će mi to biti najveći udarac.

– To je monstruozno!

– I onda je dopustio da ja plaćam za to. Uspio me uništiti, ali je usput uništio i dio sebe.

– Gdje ste vi bili te noći?

– U šetnji. S Orlendom. Ona je bila moj alibi i zato ga nikada nisam rekao. A ja sam bio njezin i zato znam da ona nije ništa kriva.

– Orlenda?

– Bila bi sposobna za to. Možda. Bila je ljubomorna na Annie. Bar sam se tješio znajući da nije bila ona.

– Čekajte: mogli ste reći policiji da je Orlenda vaš alibi, ali niste.

– Morala je nastaviti živjeti s Rufusom, a da je on doznao da smo se sreli te večeri, to bi bilo nemoguće, nepodnošljivo. Morala je i misliti na Revnu.

A sada je i Revna bila mrtva, kao i gotovo svi koji su došli u dodir s Rufusom. – I ona nije ništa rekla – reče Greg – nije se dobrovoljno javila? Mislio sam da ste rekli da vas je voljela.

– Voljela me je i znala je da ne želim da se izlaže.

Lula mu se ugasila i nervozno je lupao njome po tankome limu, nije bio zadovoljan s učinkom. – Tako sam se vratio nakon dvadeset i pet godina da vidim da li mogu saznati istinu, i stajao sam tamo s puškom uperenom u njega i mogao sam ga ubiti. Imao sam razlog da ga ubijem, da spasim Lashla, ali nisam to mogao učiniti. Nisam mogao ubiti drugo ljudsko biće, bez obzira na to što mi je napravio. Biste li vi mogli?

– Ubiti čovjeka kojega mrzim? Da spasim nedužni život? – Kako je mogao znati a da nije bio u takvoj situaciji? – Ne znam.

– I shvatio sam da više nije bilo važno je li to bio Rufus ili ja, kao što su vlasti tvrdile, ili je to bio neki luđak u prolazu. Shvatio sam da su Annie i djeca mrtve i da nikakva osveta to ne može promijeniti.

– Hoćete li zatražiti da se slučaj ponovno otvori?

– Čemu? Nemam svježih dokaza koje bih mogao ponuditi, a i sada sam slobodan.

– Zbog uvjetne. Mogu pratiti vaša kretanja gdje god išli. Mogu vas ponovno pozvati u zatvor, bilo kada, gotovo iz hira.

– Morat će me najprije naći.

– I što sada? – upita Greg nakon duže stanke. – Hoćete li vi i Orlenda biti zajedno?

– Zajedno ćemo otići odavde, zajedno putovati neko vrijeme. Nitko ne zna što budućnost nosi. – Nasmijao se. – Najmanje ona.

– Mislite li daje Rufus bio u pravu? – reče Greg. – Daje smrt bolja od zatvora, za obojicu?

– Ne, dok ima života, ima i nade.

– Mislio sam da u romskom jeziku nema riječi za nadu. Smith reče: – U momo ima.

18. Ponedjeljak, 29. lipnja

Greg je sjedio u uredu, imao je samo nekog manje važnog posla. Rufus i Lashlo formalno su identificirani, provedena je obdukcija i izvješće je postario mrtvozorniku za istragu. Slučaj Jordan Abbot bio je zaključen, istraga je završila, ljudi su odstupili. Načelnik Barkiss mu je osobno čestitao na brzom zaključenju ovog vrlo važnog slučaja, a nazvao je i okružni načelnik.

Budući da mu je radni stol bio privremeno slobodan, on i Angelica proveli su subotnju večer u Londonu i otišli u nacionalno kazalište, a u nedjelju na izložbu. Osjećao se osveženo. Tri muškarca i djevojčica umrli su u zadnjih deset dana i ostavili za sobom ljude koji će za njima žaliti, ali za sve ostale život se nastavljao, kao stoje i trebao, i stvari su se postupno vraćale u normalu.

Da je na sebe uzimao probleme drugih ljudi, ne bi znao za spokoj.

Josie Abbot obaviještena je o rezultatima istrage i ponovno je promijenila zastavu, te je bila patetično zahvalna svojim starim prijateljima u policiji. Budući da neće biti suđenja, mogla je zakopati Jordan, te je pozvala njega i Barbaru na pogreb tog poslijepodneva, što su prihvatili. Bilo mu je drago da može zaboraviti prijašnju gorčinu, ako je i ona to željela. Sumnjao je da će Adam Chaucer biti tamo sada kad priča više nije bila zanimljiva.

Pročitao je obavijest u mjesnim novinama da će se Douglas Cameron kremirati u krugu obitelji u utorak. Sutra. Bez cvijeća, pisalo je u obavijesti, bez pisama. Verity ga nije pozvala i nije se namjeravao pojavljivati. Pretpostavljao je da će se sve obaviti vrlo samozatajno.

Mrtvozornik je otvorio istragu toga jutra bez porote, donio odluku o samoubojstvu nakon što je pročitao Cameronovo kratko i poslovno pismo, vrlo različito od onoga koje je ostavio Gregu, a koje se nije moralo pružiti kao dokaz, te otpustio tijelo za ukop. Nije tražio od Verity da svjedoči o očaju svoga supruga, već je samo uručio formalne izraze sućuti suda uciviljenoj udovici.

Greg se prisjetio starinske formulacije "dok je ravnoteža uma bila poremećena" koja se još često upotrebljavala u njegovim mladim danima, iz vremena kad je/eh de se bio protuzakonit i kada se imovima samoubojice plijenila. Gregu se to uvijek činilo uvredljivim: ako je netko imao hrabrosti ubiti se, makar mu učinimo uslugu i priznajmo mu da je znao što je činio.

Nije bio u pravu: Adam Chaucer bio je tamo.

Stajao je s rukom oko Josiena ramena. "Još uvijek ciljaš na zakladu?" pitao se Greg

Stojeći toga poslijepodneva u svome najboljem tamnom odijelu dok se Jordanin mali lijes spuštao u zemlju, u grob njezina službenoga oca na groblju Sv. Spasitelja na Folly Hillu, pokušavao je ignorirati novinara. Bilo je toliko vijenaca da se lijes gotovo nije ni vidio. On nije poslao vijenac, već buket bijelog cvijeća – jasmimi, karanfili i ruže – za njezinu umrlu nevinost.

Osnovna škola u Hungerfordu bila je zatvorena taj dan u znak poštovanja, a ulice grada bile su prepune suznih mališana.

Barbara je stajala pored njega pognute glave. Primijetio je da joj se usne miču u tišini i shvatio, začuđen, da moli.

Josie je proširila vijest da je pogreb privatn i većina je građana to poštovala. Oni koji su došli, držali su se po strani, a Gregove su oči susrele oči Georga Templetona koje su govorele:

"Rekao sam ti", dok su njegove govorele "To ne opravdava ono što si učinio."

Bar se nadao da su to poručivale.

Pogreb je završio i on i Barbara stali su u red kako bi bacili grumen zemlje u grob.

Whittaker i Clements bili su tamo, obojica u noćnoj smjeni ovaj tjedan, na pristojnoj udaljenosti. Prepoznao je i Whittakerovu ženu, Tinu, lijepu plavušu dvadesetih godina, odjevenu u lijepo crno odijelo i nedolične cipele. Gorko je plakala.

– Glupača! – uskliknu Barbara.

Greg je bio zaprepašten. – Pokazuje osjećaje. Nije to zločin.

– Ne ona. Ja. Bila sam na njihovu vjenčanju.

– Jesi li?

– Volim vjenčanja, dokle god nisu moja.

– Ja nisam bio pozvan – reče povrijeđeno.

– Vjerojatno su očekivali da ćeš pokvariti veselje.

– Baš ti hvala.

– Netko tvojih godina, mislim. – Oh.

Ona je citirala: – "Pozvani ste na vjenčanje Andrewa Glenna Whittakera i Christine May Prior".

– Moj Bože! – gledao je u mladu ženu drugim očima.

– Znači Chrissie Prior pretvorila se u Tinu Whittaker i postala nevidljiva.

– Mislio sam da provjeravaš mjesne novine, matični ured. – Pocrvenjela je. – Daj da pogađam, nisi htjela nikoga drugoga zadužiti, a ti sama nisi imala vremena.

– Žao mi je.

- Sjećaš li se što sam rekao?
- I predobro. Neće se ponoviti. Žao mi je.
- Laknulo mi je što znam da nisi bezgrješna.

Dodala je prkosno: – Ionako su se vjenčali u crkvi.

– Misliš li da on zna? – upita Greg dok je mladi kolega zaštitnički obgrlio suprugu.

– Čisto sumnjam. Muškarci su naivni. Oni misle da lijepo lice nosi i sniježnobijelu dušu.

– Vidi je kako plače. A htjela je abortirati prije sedam godina.

– Nije to isto kao imati i živo dijete, jedno s tvojom krvlju, s tvojim genima, čak i ako nisi mario za njega dok je bilo živo.

– Što ćemo napraviti, Barbara?

– Što bismo trebali napraviti? Dijete je mrtvo i sada je pokopano. Josie tvrdi da ih nije ucjenjivala, bila je samo djevojka s problemima koja je posuđivala novac od prijatelja. Hoćemo li je optužiti za krivokletstvo nakon svega što je prošla? Želiš li uništiti karijeru i život poštenomu policajcu?

Ne, nije želio ništa od toga, iako nije mogao zamisliti da će raditi s Whittakerom u krim-policiji znajući što zna. Mladić je bio osuđen ostati u uniformi i pitati se zašto.

Rukovali su se s Josie na kraju obreda, te su odbili poziv da dođu u bungalov u Fox Closeu na piće i kolače.

– Moramo se vratiti u ured – reče Greg. Barbara toplo zagrlila stariju ženu i reče joj: – Bit ćete dobro, Josie.

– Bit ću dobro – složila se neodlučno.

Greg se okrenuo i vidio leđa gospođe Whittaker na odlasku, suprugova ruka još ju je osjećajno grlila. Pogledao je Josie, ali ona je bila okrenuta na drugu stranu. Ako je i vidjela Chrissie, nitko to neće nikada saznati. "Dobra je glumica", pomisli, "i laž joj je postala dio života".

Chaucer ih je sustigao na putu prema automobilu. Izgledao je kao s piste u crnom svilenom odijelu, ali Gregu je bilo drago kada je vidio tragove zemlje na njegovim hlačama. – Raspitivao sam se – reče bez uvoda – o vama i "gđi Summers".

– Oh, da? – Greg je daljinskim upravljačem otključao automobil s deset metara udaljenosti želeći što prije otići. Chaucerov je automobil bio odmah do njegovog. Bio je baš kakav ga je Angie zamišljala: crveno, sjajno čudovište s kožnim sjedalima.

– To nije moje područje, naravno. Ja sam izvjestitelj dnevnih događanja. Ali ljudske životne priče su uvijek zanimljive i pomislio sam da mi možda želite dati intervju. Ako sam to ne budem želio raditi, uvijek mogu proslijediti materijal nekome tko bi mi bio zahvalan na tome.

Zabio je svoje bezizražajno lice u Grega, a Greg ga je želio udariti svom snagom i gledati kako se valja u blatu i prlja svodničko odijelo. Onda bi ga mogao malo udariti po rebrima, slomiti pokoje. Sa zadovoljstvom. Ali neće krenuti tom stranputicom, putem kojim su krenuli ljudi poput Barneya Chasea i Harrya Strattona. Mogao je previše izgubiti.

"Ima mnogo toga što ne znaš, Adame", pomisli Greg, "i još više toga što nećeš razumjeti ni da živiš stotinu godina, a jedno od toga je ljubav. To je moja utjeha. Zato te žalim, umjesto da te mrzim". Vidio je Josie kako dolazi iza Chaucera koji je nije mogao vidjeti, potiho je hodala po travi. Rekao je mirno: – Ne vjerujem. Siguran sam da ne zanima nikoga osim dvije osobe koje su izravno uključene.

Chaucerovo se lice uozbiljilo, a glas se podignuo dok je odbacivao masku dobre volje. – Bolje bi vam bilo da razgovarate sa mnom, Summers, stari. Ako ne, morat ću razgovarati s vašim susjedima, kolegama, možda i s bivšom ženom. Ako dobijem priču izravno iz vaših usta, bar ćete znati da je točna.

"Stara zamka", pomisli Greg, "proklinji samoga sebe ili će te drugi prokleti". Sjeo je na vozačevo mjesto bez odgovora i upalio motor dok je Barbara sjedala pored njega. Pritisnuo je gumb kako bi zaključao vrata i odvezao se ostavivši Chaucera da stoji s rukama u džepovima, cereći se. Vidio je Josien preziran izraz dok gaje gledala, shvativši tko je i stoje ovaj čovjek koji joj je bio ponudio prijateljstvo.

Barbara reče: – Izvrsno, Greg. Prozro si njegovo blefiranje.

– Blefirao je?

– Kao što je rekao, on je izvjestitelj. Želio te je vidjeti kako se vrpoljiš, ali nisi.

– Da bar poznajem nekoga kome bih mogao platiti da ga premlati – sanjario je Greg. – Očito se ne krećem u pravim krugovima.

Poslije tog poslijepodneva, Sušan Habib rekla mu je da ga traži stanovita gospođa Jude Carlyle iz socijalne službe, da diže uzbunu zbog dvoje djece koja su nestala iz doma skrbnika.

– Gospođa Carey misli da biste vi mogli biti zainteresirani – reče Sušan sa sumnjom u glasu – iako se meni to čini poslom za uniformirane policajce.

– Čini mi se da bih ipak mogao biti zainteresiran.

Jude Carlyle bila je u kasnim dvadesetim godinama i imala je izmučen izraz lica, tipičan za socijalne radnike. Prepoznao ju je kao ženu koja je odvela djecu nakon slučaja s taocima, iako joj kosa više nije bila toliko jako ljubičasta. Dok su razgovarali u njegovu uredu, pušila je cigaretu za cigaretom, bez pitanja, upotrijebivši njegovu praznu šalicu od kave kao pepeljaru.

– Otišle su jutros u školu, kao i inače – objasnila je.

– Sumnjam.

– Oprostite?

– Sumnjam da su i inače išle. Pogotovo Romana.

Bila je zatečena, ali nije ništa rekla. – Ali nisu nikada stigle. Nismo znali da ih nema sve dok se poslijepodne nisu trebale vratiti iz škole kući, a do tada ih već nije bilo sedam sati. Zbog njihovih godina, deset i šest, vrlo smo zabrinuti.

Greg se inače ne bi bavio takvim sitnicama, ali je uvjerio gospođu Carlyle da to može prepustiti njemu i sam se odvezao do skrbnika.

Najružnije mjesto u okolici, Thatcham se prostirao dva kilometra uz Great West Road. Sastojao se od mješavine kuća i bungalova, većinom izgrađenih između dva rata, neki 1960-ih, nekoliko iz eduardianskog razdoblja. Kuća Cluxmanovih bila je mala, izgrađena 60-ih godina, prijašnja općinska kuća, ona vrsta koje su modernisti gradili 30-ih godina, ali se nekako pretvorila u ovaj zatvor od opeke i stakla. Nešto je povrća raslo u prednjem dvorištu, gdje su ljudi obično

sadili ruže, i on se zapitao ne prihvaćaju li se skrbništva samo zbog novca, jer naknade nisu bile loše.

Sjetio se što mu je Huwie bio rekao na početku, da romska djeca ne mogu živjeti u kućama, da im to ubija duh. Ova bi kuća ubila svačiji duh.

Odluči ipak da nije bilo zbog novca dok mu je vrata otvarala snažna žena u ranim tridesetim godinama, mlađa nego što je očekivao prema onome kako ju je Romy bila opisala. Suprug je, izvijestila ga je, još bio na poslu i nije vidjela razloga zašto bi ga pozvala kući. Provirila je u dvorište kada ga je pustila u kuću.

– Oprostite – objasnila je – ali i mačka je nestala.

– O, Bože! – reče on.

– Nadam se da su u redu – rekla je dok mu je pripremala čaj koji nije htio. – Naravno da jesu. Ali, iskreno, nije mi žao što su otišle. Bonnie je bilo drago malo stvorenja, ali ona Romy nije slušala ništa što sam govorila, a kamoli da bi učinila nešto što sam rekla. I odmah je odbila poći s nama u crkvu u nedjelju. Nazvala je gospođicu Carlyle u vezi s tim, a da nije pitala može li upotrijebiti telefon, a ova ju je podržala kao da bi joj sat molitve naškodilo. Ne kažem da je loše dijete, gospodine Summers, ali predugo je bila na cesti, i oni nisu poput nas, zar ne?

– Ne – složi se Greg. – Oni nisu poput nas.

– Kakav je to život za dijete?

"Uzbudljiv", pomisli on. – Bit će u redu.

Što se baš i nije moglo reći za mačku.

Dok gaje ispraćala, primijetio je stol u niši ispod stuba i blok papira s dopola napisanim pismom, ružičasti papir s crvenim cvjetovima na vrhu. U Woolworthu su ih sigurno prodavali na tone. Odvratio je pogled.

Nije bio iznenađen što su i posljednje tri prikolice otišle s kamenoga kruga, gotovo da nije bilo ni tragova njihova boravka. Obavijestio je obližnje policijske postaje da potraže Smitha i Orlendu te da pretraže njihove prikolice zbog nestale djece, ali znao je da ih nikada neće naći. Smith je ponovno postao nevidljiv.

Jednoga dana dobit će poziv od nekog izbezumljenog policajca koji je pretraživao nacionalnu datoteku za neriješena dječja ubojstva i nestalu djecu, i reći će mu daje siguran da su djevojčice Lee tamo gdje pripadaju.

Smith je vratio iz mrtvih svoje dvije kćerkice nakon četvrt stoljeća i Greg je vjerovao da će se ovaj put dobro brinuti o njima.

Potražit će ih sljedeće godine na ljetnome sajmu u Hungerfordu, ali znao je da će samo gubiti vrijeme, da neće doći, da ih više nikada neće vidjeti.